Asc. 4999 h
16

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE

ONGEVEINSDE CHRISTEN,

ZESDE DEEL.

143 16

Digitized by Google

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Digitized by Google

DE
ONGEVEINSDE
CHRISTEN.

DOOR

YSBRAND VAN HAMELSVELD,

ZESDE DEEL.

Te AMSTELDAM bij
MARTINUS DE BRUIJN.
MDCCCII.

Digitized by Google

Digitized by Google

KORTE INHOUD

DER

VERTOOGEN

VAN HET ZESDE DEEL.

N°. 1. INLEIDING. GESCHIEDENIS DER NEDERLANDSCHE GELOOFSBELIJDENISSE. Bladz. 1.

2. MERKWAARDIGE BRIEF DER NEDERLANDSCHE HERVORMDEN, GEPLAATST VOOR DE EERSTE UITGAVE DER GELOOFSBELIJDENISSE. . . . 9.

3. NOG EENIGE ALGEMEENE AANMERKINGEN OVER DE NEDERLANDSCHE GELOOFSBELIJDENIS. . . . . 17.

4. HET BESTAAN EN DE EIGENSCHAPPEN VAN GOD. *Art. I. der Geloofsbelijdenisse.* 25.

5. KENNIS VAN GOD, UIT DE REDE EN UIT DE HEILIGE SCHRIFT. *Art. II.* . 33.

6. GODLIJKE OORSPRONG VAN DEN BIJBEL. *Art. III.* . . . . . 41.

7. LIJST DER HEILIGE EN GODLIJKE SCHRIFTEN. *Art. IV.* . . . . . 49.

8. GODLIJK GEZAG DES BIJBELS. *Art. V.* 57.

9. DE APOKRIJFE BOEKEN NIET GODLIJK. *Art. VI.* . . . . . 65.

10. VOLMAAKTHEID DER HEILIGE SCHRIFT. *Art. VII.* . . . . . 73.

N°. II. LEERE DER DRIEËENHEID. *Art. VIII.* . . . . . Bladz. 81.
12. BEDEDAG. . . . . 89.
13. NA DEN BEDEDAG. . . . . 97.
14. DE VERBORGENHEID DES VADERS, DES ZOONS, EN DES HEILIGEN GEESTES, BEWEZEN. MET VERWERPING DER DWALINGEN. *Art. IX.* . . . . . 105.
15. JESUS CHRISTUS, NAAR ZIJNE GODLIJKE NATUUR, GODS ZOON. WAARÄCHTIG GOD, EENSWEZENS MET DEN VADER. *Art. X.* . . . . . 113.
16. DE HEILIGE GEEST, DE DERDE PERSOON IN DE H. DRIEËENHEID. *Art. XI.* . 121.
17. DE SCHEPPING VAN ALLES. *Art. XII.* 129.
18. DE VOORZIENIGHEID. *Art. XIII.* . 137.
19. DE SCHEPPING VAN DEN MENSCH. ZIJN VAL, ZEDENLIJK BEDERF, EN SLAAFSCHE WIL. *Art. XIV.* . . . . . 145.
20. DE SCHEPPING VAN DEN MENSCH. ZIJN VAL, ZEDENLIJK BEDERF, EN SLAAFSCHE WIL. *Art. XIV.* (*Vervolg en Slot van N°.* 19.) 153.
21. DE ERFZONDE. *Art. XV.* . . . 161.
22. GOD BARMHARTIG EN RECHTVAARDIG JEGENS HET GEVALLEN MENSCHDOM. *Art. XVI.* . . . . . 169.
23. DE VERLOSSING AAN HET MENSCHDOM BELOOFD. *Art. XVII.* . . . . 177.
24. DE BELOFTE VERVULD IN DE MENSCHWORDING VAN JESUS CHRISTUS. *Art. XVIII.* . . . . . 185.
25. JESUS, GODS ZOON, WAARÄCHTIG GOD, EN WAARÄCHTIG MENSCH. *Art. XIX.* 193.

N°. 26.

Digitized by Google

N°. 26. DE OPENBARING VAN GODS BARMHARTIGHEID EN RECHTVAARDIGHEID, HET OOGMERK DER MENSCHWORDING VAN GODS ZOON, OF DE LEERE DER VOLDOENING. *Art. XX.* . . . Bladz. 201.
27. DE WERELD MET GOD VERZOEND, DOOR HET LIJDEN VAN JESUS CHRISTUS. *Art. XXI.* . . . . . 209.
28. HET GELOOF IN JESUS, DEN EENIGEN EN VOLKOMENEN ZALIGMAKER. *Art. XXII.* . . . . . 217.
29. DE MENSCH, RECHTVAARDIG VOOR GOD IN CHRISTUS, ZONDER WERKEN. *Art. XXIII.* . . . . . 225.
30. HET GELOOF, DE WORTEL VAN GOEDE WERKEN EN DEUGD. *Art. XXIV.* . 233.
31. GEBRUIK DER WET. *Art. XXV.* . 241.
32. JESUS CHRISTUS, ONZE EENIGE MIDDELAAR EN VOORSPRAAK BIJ GOD. *Art. XXVI.* . . . . . 249.
33. DE ALGEMEENE CHRISTELIJKE KERK. *Art. XXVII.* . . . . . 257.
34. GEMEENSCHAP DER HEILIGEN, OF VEREENIGING MET DE KERK. *Art. XXVIII.* 265.
35. KENMERKEN DER WAARE KERK, EN DER WAARE LEDEN VAN DEZELVE. *Art. XXIX.* . . . . . 273.
36. BESTUUR DER KERK. *Art. XXX.* . 281.
37. WETTIGE VERKIEZING EN BEHOORLIJKE EERE DER LEERAAREN EN OPZIENEREN DER KERK. *Art. XXXI.* . . . 289.
38. HET GEZAG DER KERK, EN DE KERKLIJKE TUCHT. *Art. XXXII.* . . . . 297.

N°. 39.

N°. 39. DE SACRAMENTEN. *Art. XXXIII.* Bladz. 305.
40. DE DOOP DER CHRISTENEN. *Art. XXXIV.* 313.
41. DE DOOP DER CHRISTENEN. *Art. XXXIV.* (*Vervolg en Slot van N°.* 40.) . . 321.
42. HET HEILIG AVONDMAAL. *Art. XXXV.* 329.
43. HET HEILIG AVONDMAAL. *Art. XXXV.* (*Vervolg van N°.* 42.) . . . 337.
44. HET HEILIG AVONDMAAL. *Art. XXXV.* (*Vervolg van N°.* 43.) . . . . 345.
45. HET HEILIG AVONDMAAL. *Art. XXXV.* (*Vervolg en Slot van N°.* 44.) . . 353.
46. VAN DE BURGERLIJKE OVERHEID. *Art. XXXVI.* . . . . . 361.
47. VAN DE BURGERLIJKE OVERHEID. *Art. XXXVI.* (*Vervolg en Slot van N°.* 46.) . 369.
48. OPSTANDING. LAATSTE OORDEEL. EEUWIGHEID. *Art. XXXVII.* . . . 377.
49. OPSTANDING. LAATSTE OORDEEL. EEUWIGHEID. *Art. XXXVII.* (*Vervolg van N°.* 48.) . . . . . 385.
50. OPSTANDING. LAATSTE OORDEEL. EEUWIGHEID. *Art. XXXVII.* (*Vervolg van N°.* 49.) . . . . . 393.
51. OPSTANDING. LAATSTE OORDEEL. EEUWIGHEID. *Art. XXXVII.* (*Vervolg en Slot van N°.* 50.) . . . . . 401.
52. IET TEN BESLUITE OVER DE GELOOFSBELIJDENIS IN HET ALGEMEEN. . 409.

DRUKFEILEN.

N°. 7, *Bladz.* 54, *Reg.* 6, *van onderen*, achter (*Priesterboek*,) in te vullen: *Numeri*, (of *het Boek der Telling*;)
N°. 15, —— 119, — 19, ſtaat: *eingen*, Lees: *dingen*.
N°. 32, —— 255, — 16, ſtaat: *bem*. Lees: *ben*.
N°. 43, —— 344, — 6, *van onderen*, ſtaat: *Dit*. Lees: *Dus*.

Digitized by Google

DE ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 1.

INLEIDING. GESCHIEDENIS DER NEDERLANDSCHE GELOOFSBELIJDENIS.

Ik onderneem, met het vernieuwen des jaars, een nieuw Deel van dit mijn Weekſchrift, *de Ongeveinsde Christen*, het welk ik, met dankzegging tot mijnen God, verneme, tot hier toe ſtichting en vertroosting aan velen mijner Medechristenen aangebracht, en tot verſterking van hun geloof in de dierbaarſte en zielzaligende waarheden van onzen gezegenden Godsdienst, en tot opwekking hunner deugdgezindheid, geſtrekt te hebben. Mogt ook *dit Deel*, het welk ik, met uitzicht op den Godlijken bijſtand, thans weder *begin*, niet minder, tot verheerlijking van God, en onzen Heere JESUS CHRISTUS, en tot heil en zaligheid van mij en mijne Lezeren, gezegend wezen! Gelijk het, in 't gemeen, de wensch mijner ziel is, dat dit nu weder aangevangen jaar, een jaar van heil en vrede zij, voor ons Vaderland, voor *Europa*, voor al het menschdom! God bevestige en voltooje het begonnen werk des vredes, en doe ons, na zoo vele jaren vol ſchrik en ramp, de zegeningen des vredes, in eene ruime mate, genieten! Hij wende, door de lieflijke overtuiging van het Euangelie zijns Zoons, en de Godlijke invloeden van zijnen Geest, de harten der menſchen van alle zondig kwaad, en den laster der on-

deugd, tot de kennis en gehoorzaamheid van den Godsdienst, door welken wij alleen behouden en gelukkig kunnen wezen: opdat eens alle Ongeloof, Bijgeloof, en ondeugd wijke voor algemeene waarheidliefde, den gezegenden Godsdienst van het Euängelie, en oprechte beöefening van echte godzaligheid en deugd! Dan zal vrede en liefde, in aller harten geworteld, vruchten van algemeenen en bijzonderen welvaart dragen!

Rond ziende, naar een onderwerp, welks behandeling met nut en algemeen voordeel door mij kon worden ondernomen, en overwegende, dat mijne Behandeling van den *Heidelbergſchen Katechismus*, in het IV *Deel* van dit mijn Werk, niet ongunſtig is opgenomen, kwam ik ligtelijk tot beſluit, om eenen ſoortgelijken arbeid te beſteden, aan de 37 Artikelen der Geloofsbelijdenis van de Nederlandſche Hervormde Kerken. Over dezelve wordt, in ſommige Gemeenten van ons Vaderland, bijzonder in de aanzienlijke Gemeente van *Amſteldam*, openlijk gecatechizeerd, zij worden, naar de Kerken-orde der Hervormden, door de Hervormde Leeräaren, onderteekend, en verdienen dus dubbel overwogen te worden, ten einde daaruit de eigenlijke en echte leer der Hervormde Kerk in ons Vaderland op te maken, en te onderſcheiden van alle leerſtukken, welke bijzondere Leeraars of andere Christenen, buiten of bovendien, voor zich geloven of leeren, waardoor wij in ſtaat zullen zijn, te beöordeelen, of niet de Hervormde Kerk van Nederland, met alle Christenen, die zich alleen aan het woord van God, en den redelijken Euängelie-godsdienst houden, in de hoofdzaak overëenſtemme, zoodat zij de beſchuldigingen niet verdiene, die ſommigen, zonder grond, tegen haar hebben ingebracht, waartoe ook, welligt, een verkeerde ijver van dezen of genen van derzelver leden, onvoorzichtig, min of meer, ſchijnbare aanleiding heeft gegeven.

Daar-

Digitized by Google

Daarenboven zullen wij, door deze behandeling, in de waare en eenige troostleere van het dierbaar Euangelie gesticht en opgebouwd kunnen worden, alleen in staat, om verlegene zondaren met vertrouwen op de onbegrensde goedheid van dien God, wiens naam *Heilige Liefde* is, te vervullen, en den verslagen geest op te beuren, door de vrolijke uitzichten op vergeving van zonden, krachtige bewerking tot deugd, en zaligheid, hier aanvanglijk en namaals eeuwig; alles opgesloten en door het geloof verkrijgbaar in den Middelaar Gods en der menschen, den mensch CHRISTUS JESUS, die, de eigen Zoon van God, in het vleesch geöpenbaard, en allen, die in hem geloven, eene oorzaak der eeuwige zaligheid geworden is.

Mijne wijze van behandeling zal dezelfde zijn, als die, welke ik in het behandelen van den *Katechismus* gevolgd ben. Ik zal de woorden der Belijdenis, in den waaren zin derzelven, omschrijven, en hare overeenkomst met Rede en Schrift, in het zaaklijke, ter staving der waarheid aanwijzen. Alleen wil ik mij niet verbinden, om in elk Nommer één *Artikel* geheel af te handelen, maar mij schikken naar derzelver uitgebreidheid of zaakrijkheid; zelfs beding ik mij de vrijheid, om, tusschen beiden, bij voorkomende gelegenheden of belangrijke gebeurenissen, mijne overdenkingen en bespiegelingen mede te deelen.

Thans wil ik, in dit Nommer, de geschiedenis van den oorsprong dezer Geloofsbelijdenis, als mede het onderling verband van derzelver Artikelen, en het oogmerk der opstelling, zoo kort mooglijk, voordragen.

Een waar ongeveinsd Christen schaamt zich het Euangelie van JESUS niet, maar is altijd bereid, om rekenschap te geven van de hoop, die in hem is, en te belijden, wat hij voor waarheid houdt en gelooft,

als hem geöpenbaard en bekend gemaakt zijnde, in het woord van God, en door het onderwijs van den Geest van CHRISTUS uit en volgends dat woord. Van de oudſte tijden van het Christendom af, hebben daaröm de Christenen hunne Geloofsbelijdenis gehad, bevattende die waarheden, welke zij geloofden, en door welke zij van Heidenen en Jooden onderſcheiden waren. Naar mate, van tijd tot tijd, dwaalingen en verſchillen in het Christendom ontſtonden, werden zoodanige Geloofsbelijdenisſen breedvoeriger en menigvuldiger, dewijl men nodig oordeelde, zich daar door te onderſcheiden van die genen, die als dwaalleeraren werden aangemerkt.

Wie in de Kerkelijke Geſchiedenis eenigzins bedreven is, zal niet ontkennen, dat ten dezen, gelijk in meer andere opzichten, van lieverlede, eene verbastering in de Christelijke Kerk is ingeſlopen, en men in ſoortgelijke Belijdenisſen dikwijls leerſtellingen, als Christelijke waarheden, gebracht heeft, die toch niet uit den Bijbel ontleend, maar menschlijke en ſchoolſche vonden, waren; als ook, dat men ze, bij het verval van het zuivere Christendom, heeft begonnen te misbruiken, om de gewetens der menſchen daardoor te binden, en te beheerſchen, en de menſchen van het onderzoek der waarheid af te ſchrikken, in plaats van ze enkel te gebruiken, als onderſcheidingen, waardoor men zijne onderlinge eensgezindheid in de Geloofsleere, en zuiverheid van dwalingen, te kennen gaf, elk opſpoorende, om alles te onderzoeken, en aan het woord van God te toetzen, of deze leeringen geene waarheden behelzen? en zo ja, dan die waarheden, met vrije en redelijke overtuiging, aan te nemen.

Het misbruik nogthans kan het gebruik niet wegnemen van dingen, welke hare nuttigheid ja noodzaaklijkheid hebben, gelijk eene Geloofsbelijdenis, daar de Christenen in zoo vele gezindten onderſcheiden zijn, opdat

elk

elk in ſtaat zij, die onderſcheidene Geloofsbelijdenisſen te beproeven, en het goede daar uit aan te nemen en te behouden.

Voornaamlijk kunnen er omſtandigheden en tijdsgelegenheden zijn, in welke Chriſtelijke gezindten zich verpligt vinden, om openlijk, door eene Geloofsbelijdenis, te verklaren, wat zij gevoelen. In zulke omſtandigheden verkeerden de Proteſtantſche Christenen, die zedert *Hervormden* genoemd zijn, in het begin der XVI. eeuw, in ons Vaderland en het nabuurig *België*. In het eerst hadden zij zich gehouden aan de *Belijdenis* en *grooteren Katechismus* der Nederlandſche Kerk te Londen, onder den Koning EDUARD VI. vergaderd, welke uit de *Oostfrieſche* in de *Nederlandſche* ſpraak was vertaald door JOANNES UTENHOVE, Ouderling dier Londenſche Gemeente; als ook aan eenen *kleineren Katechismus* door MARTINUS MICRON opgeſteld, en aan eene *Kerken-orde*, in 't Latijn ontworpen door JOANNES à LASCO, toen Superintendent der buitenlandſche Kerken in *Engeland*, en door MICRON in het Nederduitsch vertaald. Doch, wanneer de vervolgingen hevig werden, en hunne vervolgers hen met gevoelens bezwaarden, die zij niet hadden, vonden zij zich genoodzaakt, eene eigene geloofsbelijdenisſe op te ſtellen, waarvan GUIDO DE BRES het eerſte opſtel ontwierp, een ijverig leeraar der Hervormden te *Rijsſel*, daar na te *Valenchijn*, in welke laatſte ſtad hij, na dat dezelve met geweld door de toenmalige Gouvernante der *Nederlanden*, de Hertogin van *Parma*, tot onderwerping gedwongen was, in de gevangenis geworpen zijnde, ſtandvastig zijn geloof met zijn bloed verzegeld heeft.

GUIDO DE BRES ontwierp zijn opſtel, het welk hij *den Staf des geloofs* noemde, te *Gend* in *Vlaanderen* in de *Walſche* taal, in het jaar 1562, met behulp en

overleg van verſcheidene andere geleerde en kundige mannen; als, met zijnen ambtgenoot PEREGRIN DE LA GRANGE, HADRIANUS SARAVIA, GODFRID VAN WINGEN, CHRISTOFFEL SMIT of FABRITIUS, CORNELIS KOOLTUIN, CASPAR VAN DER HEIDEN of HEIDANUS, JOANNES TAFFIN, NIKOLAAS GALLAS, HERMAN MODET of STRYKER enz., alle mannen van naam, die het opſtel nagezien en beöordeeld hebben, het welk in het jaar 1562 het licht zag in de Walſche, en in het volgende jaar 1563 reeds in de Nederlandſche, als ook in de Hoogduitſche Taal.

De opſteller legde ten grondſlag de belijdenis der Franſche Kerken, welke in het jaar 1559 te *Parijs*, in eene Nationale Sijnode der Hervormden in *Frankrijk*, onder het kruis zuchtende, was aangenomen. Gelijkheid van taal en overëenſtemming van gevoelens gaven hem daar toe aanleidlng; evenwel werd de Franſche belijdenis niet woordelijk overgenomen, blijkens het onderſcheid der bewoordingen, en meer of min uitvoerigheid in de onderſcheidene artikelen; gelijk ook de Franſche Belijdenis in veertig, de Nederlandſche in zeven en dertig artikelen beſtaat. In het jaar 1566 werd deze Geloofsbelijdenis herzien, in eene Sijnode te *Antwerpen* gehouden, waar ook de vermaarde FILIPS VAN MARNIX, Heer van *St. Aldegonde*, tegenwoordig was; de kundige en volijverige FRANCISCUS JUNIUS leende voornaamlijk zijnen arbeid aan deze overziening, waarna men de Geloofsbelijdenis aan de Gemeente te *Geneve* toezond, op dat zij dit geſchrift, door haar goedgekeurd zijnde, dus in druk zou laten komen. De Geloofsbelijdenis werd dus overzien, werklijk, in dat jaar, weder in druk uitgegeven, en vervolgends meermalen, met dezen Titel: BEKENTENISSE *of* BELIJDENISSE DES GELOOFS, *in 't gemein, en eendragtelijk van de gelovigen, die in de*

de Nederlanden overäl verſtrooit zijn, ende na de ſuiverheid des heiligen Euangeliums onſes Heeren Jeſu Chriſti begeeren te leven. Deze eerſte uitgaven der Belijdenis bleven dus in gebruik in de Nederlandſche Kerken, tot dat in de Sijnode te *Middelburg*, in het jaar 1581, beſloten werd, dezelve meer bekort in het Nederduitsch uit te geven, en als de Geloofsbelijdenis der Nederlandſche Kerken aan te nemen, gelijk zij dus in het jaar 1582 daadlijk in gebruik werd gebracht.

Wat er vervolgends, in de eerſte jaren der XVII eeuw, ten opzichte van deze Geloofsbelijdenis is voorgevallen, zou ons hier de ruimte niet toelaten te beſchrijven. Men weet, dat deze *Geloofsbelijdenis*, in het vermaarde Sijnode te *Dordrecht*, in de jaren 1618 en 1619 gehouden, op nieuw zorgvuldig herzien zijnde, in de 171, 172 en 173ſte zitting, gehouden na het vertrek der buitenlandſche Godgeleerden, bekrachtigd, en als de Geloofsbelijdenis der Hervormde Nederlandſche Kerk bevestigd is, uit welke aan eenen iegelijken het waare en eigenlijk gevoelen dezer Kerk blijken kan.

Bij de eerſte uitgave dezer Geloofsbelijdenisſe was, aan het hooſd derzelve, een Brief of Aanſpraak, in naam der Hervormde Christenen, aan den Koning van Spanje, geplaatst, welken men geheel, in de *Kerkhiſtorie* van TRIGLAND, kan lezen, en die zeer merkwaardig is. Zich daar in beklaagd hebbende, over de wreede en onrechtvaardige vervolgingen, welke men hun aandeed, en welke zij, ſchoon wel honderd-duizend mannen uitmakende, echter geduldig droegen en met lijdzaamheid ondergingen, geven zij tevens te kennen, met welke bedoeling deze Geloofsbelijdenis door hun opgeſteld, en thans aan den Vorst aangeboden werd, opdat deze naamlijk hen, naar deze Geloofsbelijdenis, be-

beöordeelen, en daardoor bekennen zoude, dat men hen ten onrechte ketters en ſcheurmakers noemde, dewijl zij de voornaamſte waarheden des Christelijken geloofs beleden, begrepen in de XII artikelen der algemeene Christelijke Geloofsbelijdenis, maar ook de gantſche leeringe, door JESUS CHRISTUS geöpenbaard, tot ons leven, rechtvaardigheid en zaligheid enz. Waarmede in zoo verre ſtrookt het getuigenis van den bovengemelden SARAVIA, die mede aan deze Geloofsbelijdenis, gelijk wij gezien hebben, heeft geärbeid, „ dat niemand der „ genen, die er de hand aan ſloegen, ooit gedacht heeft, „ eene regelmate des geloofs uit te geven, maar zijn „ geloof met de Canonijke Schriften te bevestigen." Trouwens, alhoewel de Kerken-orde naar het Sijnode van *Dordrecht* vordert, dat de leeräars en onderwijzers in de Hervormde Kerk deze Geloofsbelijdenis onderſchrijven, is de bedoeling derzelve geenszins, om deze Geloofsbelijdenis tot eene regelmate des geloofs te ſtellen, maar alleen als de voordragt, van het gene de *Nederlandſche Hervormde Kerk* gelooft, overëenkomstig met de leere van Gods woord, door welker onderſchrijving hare leeräars en onderwijzers hunne overëenſtemming met die leere te kennen geven, en zich, uit vrijwillige overtuiging, dienvolgends verbinden, als Hervormde Leeräars, deze leere, naar Gods woord, te zullen leeren en onderwijzen.

Daar is nog het één en ander ter *Inleiding* aan te merken, doch ik moet dit beſparen tot het volgende Nommer.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 2.

MERKWAARDIGE BRIEF DER NEDERLANDSCHE HERVORMDEN, GEPLAATST VOOR DE EERSTE UITGAVE DER GELOOFSBELIJDENISSE.

Het zal, denk ik, velen van mijne Lezers aangenaam wezen, wanneer ik voor hun den Brief hier overschrijve, welken de verdrukte Hervormden voor hunne geloofsbelijdenisse, bij derzelver eerste uitgave, plaatsten, *en die gericht* was aan FILIPS II, Koning van *Spanje*. Men zal er *hunnen toestand, de wreedheid der vervolgingen*, die hen drukten, hunne Christelijke gezindheid, hunnen ijver, maar ook te gelijk hun onmiddelijk oogmerk en doel, met het opstellen en in het licht geven van hunne Geloofsbelijdenis, in ontvouwd zien.

Het opschrift van den Brief was: „ De geloovigen, „ die in de Nederlanden zijn, die welcke, nae de waer„ achtige Reformatie des Euangeliums onses Heeren Jesu „ Christi, begeren te leven, aen den onverwinlijcken „ Koninck *Philippus*, haren oversten Heere."

De Brief zelf luidt dus: „ Waer 't ons toe-ghelaten, o ghenadichste Heere, ons voor uwe Majesteyt te presenteren, om ons te ontschuldighen van de beswaringen daer mede men ons beswaert, ende de gherechtigheyt

van onſe ſaecke te bewyſen, wy en zouden dit verborghen middel niet ſoecken, om u het bitter ſuchten van uwen volcke, door een ſtomme requeste, of gheſchreven belydeniſſe, te kennen te gheven. Maer naedien dat onſe vyanden u de ooren met ſoo veel valſche aenklachten ende rapporten vervult hebben, dat ons niet alleenlijck verhindert en wordt voor u aengheſicht te verſchynen, maer oock verjaecht worden uyt uwe landen, ja vermoort ende verbrandt in wat plaetſen wy ghevonden worden: ſoo verleent ons doch ten minſten, genadichſte Heere, in den name Godts, 't gene dat geen menſche weygheren kan ook aen de beeſten, namelijck, ons klagelyck roepen, ghelijck als van verre, te laten komen tot uwe ooren: opdat, ſoo uwe Majeſteyt, ons gehoordt hebbende, ons ſchuldigh oordeelt, de vyeren alsdan vermeerdert, ende de pynigingen ende tormenten vermenichvuldicht worden in uwen Koninckrijcke: ende ter contrarie, ſoo onſe onnooſelheydt voor u openbaer wordt, ghy ons zijt voor een ſteunſel ende toe-vlucht teghen het gheweldt onſer vyanden. Want och laeen, o ghenadichſte Heere, ſoo men anders niet en behoeft dan te beſchuldighen, ſoo alle wegh ende middel der beſchermínghe den beſchuldichden ontnomen wordt, wie zal gherechtigh bevonden worden? Van wien zal de onnooſelheyt onder de menſchen konnen verſeeckert weſen? Wy zijn ſegghenſe, onghehoorſame, oproerige, niet anders begeerende dan alle Politiſche ende Burgerlijcke regieringe te breecken, een Confuſie ende vermenginghe in de wereld in te voeren, ende niet alleenlijck ons te bevryen van uwe heerſchappye ende moghentheydt, maer oock u den ſcepter uyt de handen te rucken. O Misdaden niet weerdich onſer belydeniſſe, niet weerdich eenes Chriſten menſches, niet weerdich den gemeenen name der menſchen, weerdich dat het oude ſpreeckwoordt

der

der Tyrannen weder voortghebracht werde, *de Chriſtenen voor de Beeſten.* Maer 't en is niet ghenoech te beſchuldigen, 't is al in 't bewijs gelegen. De Propheten, d'Apoſtelen, ende die van de eerſte Kercke Jeſu Chriſti, zijn beſwaert ende beſchuldicht gheweeſt, jae na den uyterlijcken aenſiene, ende 't vleeſchelijck oordeel der menſchen, verdruckt met gelijcke laſteringhen: maer gelijck zy tot haren tyden opentlijck betuyght ende geproteſteert hebben, alſoo proteſteren wy voor Godt ende ſyne Engelen, dat wy niet hooger en begeeren; dan, onder de gehoorſaemheydt der Overheden, in ſuyverheydt der conſcientie te leven, Gode te dienen, ende ons nae zijn woordt ende H. gheboden te reformeren. Ende boven dit verborghen ghetuygheniſſe onſer conſcientien, konnen die ghene die over onſe proceſſen ſitten, vonniſſen, ende oordeelen, goede getuygen zijn, dat zy noyt eenige faecke in ons bemerckt hebben, die tot ongehoorſaemheydt ſtrecke, die yet voorneme teghen uwe Majeſteyt, of de gemeene ruſte beroere: maer hebben veel meer bevonden, *dat wy in onſe verſamelinghen* bidden voor de Koninghen ende Vorſten der aerden, ende *inſonderheyt voor* u, o genadichſte Heere, ende de gene die ghy geſtelt hebt in 't Regiment ende de regieringhe van uwe Landtſchappen, Landen, ende heerſchappyen. Want wy zijn geleert, ſoo wel door het woordt Gods, als door de geduyrige onderwyſinghe onſer Leeraren, dat de Koningen, Vorſten, ende Overheden, zijn van der ordinantie Godts, ende dat ſoo wie de Overheyt wederſtaet, d'ordinantie Godts wederſtaet, ende de verdoemeniſſe ontfanghen ſal. Wy weten ende bekennen, dat door de eeuwige Wijsheyt Godts de Koningen heerſchen, ende de Vorſten het recht ſetten: kortelijck dat zy niet door onrecht of tyrannye daertoe ghekomen zijn, maer door de eyghen inſtellinghe Godts. Ende om te bewyſen, dat dit

niet alleen in onſe monden, maer in 't binnenſte onſer harten ingedruckt ende ingebeeldt is, wie is oyt onder ons gevonden, die u, genadichſte Heere, geweyghert heeft de ſchattinge ofte tol hem op-geleyt? Maer ter contrarie, is de gehoorſaemheydt in een yeghelijck ſoo haeſt veerdich geweeſt om te betalen, als het ghebodt is verkondicht geweeſt. Wat dracht van wapenen, wat raetſlach heeft oyt ontdeckt geweeſt, zelfs als wy, door die ghene die haer decken met uwen name ende macht, om haer tot alle wreetheydt te begeven, ſoo wreedelijck ghepynicht ende getormenteert zijn gheweeſt, dattet genoech was om het gedult van den aldergoedertierenſten ende ſachtmoedichſten te terghen, ende dat te doen veranderen in gramſchap ende desperatie. Maer wy dancken onſen Godt, dat het bloedt onſer broederen, om onſe ſaecke, of veel meer om de ſaecke Jeſu Chriſti, ende 't ghetuygeniſſe der waerheydt uytgeſtort, betuycht, ende de banningen, gevanckeniſſen, pijnbancken, ballinckſchappen, pyningen, ende andere ontallijcke verdruckingen, bewyſen, dat onſe begeerte ende gheſintheydt niet vleeſchelijck en is; dewyle wy nae den vleeſche veel ghemackelijcker leven mochten, ſonder deſe leere voor te ſtaen ende te beweren: maer hebbende de vreeſe Godts voor onſe ooghen, verſchrickt zijnde van het dreygement Jeſu Chriſti, die daer ſeyt, *dat hy ons ſal verloochenen voor Godt ſynen Vader, ſoo wy hem voor de menſchen verloochenen*, bieden wy den rugge aen de ſlaghen, de tongen aen de meſſen, de monden aen de breydel-ſtocken, ende het gantſche lichaem den vyere; wetende *wie Chriſtum volghen wil, zijn Cruys moet opnemen, ende hem ſelven verloochenen:* ende nimmermeer ſal eenen geregelden geest, niet verblindt ende van ſinnen berooft, konnen gedencken dat die arbeyden alles te beroeren, die haer landtſchap, haer maegſchap, ende vrienden verlaten, om in vrede

en-

ende ſtillicheydt te leven: dat die ſtaen om de kroone den Koninck af te nemen, of yet bedrieghelijcks tegens hem voor te nemen, die ſterven om het Euangelium, daer in zy ſien geſchreven te zijn, *Geeft den Keyſer dat des Keyſers is, ende Gode dat Gods is.* Waer by offerende ende overghevende hare lichamen ende hare goederen den Koninck, bidden ootmoedelijck zyne Majeſteyt dat haer toe-gelaten worde Gode te geven, dat hy eyscht, het welcke wy hem met recht niet en konnen weygeren, dewijl hy ons de zyne gemaeckt heeft, ende hem verworven door eenen dierbaren ende zeer koſtelijcken prijs. 't En is oock niet noodich dat onſe vyanden ſo ſeer uwe goetheydt ende lijtſaemheydt misbruijcken, dat ghyſe behoeft te hooren, indien ſy u te kennen geven dat het is om het kleyn ghetal dat wy zijn, dat wy tegens u niet op en ſtaen; als of een yegelijck van ons in zijn herte onghehoorſaem ende oproerich ware, niet anders verwachtende dan de menichte, om hun tegen u te velde te ſtellen, u te beſpringhen ende hare raſerye uyt te voeren. *Want laetſe* de ſaecke ſo ſeer verkeeren als ſy willen, wy verſaeckeren u, *Genadichſte Heere, dat* in uwe Nederlanden zijn meer dan hondert duyſent mannen, houdende ende volgende de Religie van welcke wy nu de Belydeniſſe u overleveren; ende nochtans in niemant van denſelver wordt eenighe bereydinghe van oproer gheſien, jae van die ſelve en heeft niet een woordt daar toe ſtreckende oyt ghehoort gheweeſt. Dat wy u ſegghen van 't groot ghetal onſer broederen, en is niet, Genadichſte Heere, om te verſchrikken of vreesachtich te maken de minſte van uwe Officieren ende Dienaren; maer ſoo wel om te weder-legghen de laſteringhe der ghener die ons niet dan door leugenen in den haet konnen brenghen, als om u tot barmhartigheydt te verwecken. Want, ochlaci, ſoo ghy uwen arm uytſtreckt om die in 't bloet

van ſo veel menſchen te weijcken ende te wasſchen, o Godt, wat vernielinghe ſult ghy doen in uwe Onderſaten, wat wonde in uwen volcke, wat weeninghen, wat verſuchtinghen, wat kerminghen van vrouwen, van kinderen, van magen ende vrienden, wat ooge is 't die drooge, ende ſonder haer in tranen te baden, ſal konnen ſien, dat ſoo veel heerlijcke burgers, van elck een bemint, van niemant gehaet, na eene duyſtere ende verſchrickelijcke ghevanckeniſſe, nae pyninghen, ende verdruckinghen, overghelevert worden tot een ſoo ſchandelijcken doot ende torment, het alderwreetſte ende vreemſte dat oyt de Heydenſche ende onheylighe tyrannen hebben mogen verdichten? Ende hier-en-tuſſchen hare vrouwen, ſoo ſy het hebben konnen ontvluchten, dolen in vreemde landen, haer broodt van deure tot deure met hare kinderkens aen den hals bidden. O Genadichſte Heere, dat de poſteriteyt u rijck niet als bloedich ende wreet en beſchryve, dat men niet en ſegghe dat de eere van uwe Grootvaderen, de hoocheydt van uwen Vader, ende uwe eyghene deuchden ende vromicheden, verduyſtert gheweeſt zijn door uwe wreetheydt: wreetheydt (ſegghen wy) die natuyrlijck is den beeſten, beneden de weerdicheydt eens menſchen, maer ſeer onweerdich ende als vyandiſch van een Prins ende Vorſt, van den welcken de Hoocheyt ende ſonderlycke vromicheydt aldermeeſt in goedertierenheydt ende ſachtmoedicheyt beſtaet, een waerachtigh teycken, ende eyghen onderſcheydt, tuſſchen eenen waren Koninck ende een Tyran. Want aengaende dat men ons vervolght, niet alleen als vyanden uwer kroonen ende der ghemeyner welvaert, maer oock als vyanden Godts ende zyner Kercke, wy bidden u ootmoedelijck dies te meer te willen oordeelen nae de Belydeniſſe des Geloofs die wy u preſenteren, bereyt ende veerdich, ſoo het van nooden is, die met onſen eyghen bloede te verzegelen. Door de ſelve, als wy hopen, ſult ghy bekennen, dat men ons t'onrechte noemt Schismatycke, ofte verſcheurders van de eenicheydt, onghehoorſame ende ketters, dewyle wy toeſtaen ende belyden, niet alleen de voornaemſte poincten des Chriſtelyken Geloofs, begrepen in het Symbolum ende gemeyn geloove, maer de gantſche leere door Jeſum Chriſtum gheopenbaert tot onſen leven, rechtveerdicheyt ende ſalicheyt, verkondicht door de Euangeliſten ende Apoſtelen, verzegelt door het bloedt van ſoo veel Martelaren, bewaert ſuyverlijck ende geheelijck in de eerſte Kercken, tot datſe door onwetenheyt, gierichеyt, ende eergierichеyt der

Pre-

Predikanten, door menſchelijcke vonden ende inſtellingen, contrarie de reynicheid des Euangeliums, verdorven is geworden. Het welcke onſe tegenparthyen onbeſchaemdelijck loochenen te zijn *de kracht Gods ter ſalicheyt een yeghelijcken die daer aen gelooft*, Rom. I. vs. 16. als zy ons verdoemen ende vermoorden, om dat wy niet en houden het gene dat in dat ſelve niet ghevonden en wordt, ende en konnen haer van laſteringe teghen den H. Geeſt niet ontſchuldighen, als zy ſegghen dat de gheheele ſchatten der wijsheyt Godts, ende de middelen der ſalicheyt, overvloedelijck ende genoechſaemlijck in het oude ende nieuwe Testament niet en zijn vervatet, maer dat hare vonden oock daertoe noodich zijn, dat die vervloeckt zy, ende niet weerdich des menſchelijcken gheſelſchaps, weerdich te niete gedaen te worden in zynen lyve, ende nae der ziele verſoncken te worden in den afgront der hellen, dieſe niet en hout in ſulcken, of hoogheren graet ende weerde, als het Euanghelium. De ſwackheyt onſes vleeſches beeft voor deſe woorden, verſchrickt zijnde van de dreyghementen der ghener die macht hebben het ſelve tot aſchen te maecken; maer van der anderer zyde hooren wy dat den Apostel ſeyt, *Alwaert dat een Engel van den hemel ons yet anders dan dat Euangelium verkondichde, dat die ons vervloeckt moet zijn ende afgryſelijck.* Wy hooren S. Jan die ſyne Prophetye met deſe woorden ſluyt. *Ik betuygh eene yegelijcken die daer hoort de woorden der Prophetyen deſes boecx, ſoo yemant daer toedoet, ſoo ſal Godt toe doen op hem de plaghen die in dit boeck geſchreven ſtaen.* Kortelijck wy ſien dat ons geboden wordt het woort Godts alleenlijck te volghen, ende niet dat ons goet dunckt, met verbot van daertoe te doen of af te doen. Jeſus Chriſtus ſeyt ons, *dat hij ons te kennen ghegeven heeft alwat hij van zynen Vader ghehoort heeft*, ende ſoo hy om de ſwackheyt der Apoſtelen wat verſwegen heeft, dat heeft hy haer belooft, *door den H. Geeſt, dien hy haer ſoude ſenden, te openbaren*, ende wy zijn verſeeckert dat hy haer, dewijl hij de waerheyt ſelve is, die belofte gehouden heeft: waerdoor dan het is geſchiet, dat die verborghentheden vervat zijn in den Euangelio, ende in de ſchriften der Apoſtelen, ghemaeckt nae de voorſeyde belofte ende ontfanginghe des H. Geeſtes. Waer uyt blijckt, dat die de paſſagie des Euangeliſten misbruyken, die door dit woordt van Verborghentheyt de welcke d'Apoſtelen niet en konden draghen, verſtaen hare Ceremonien ende onnutte Superſtitien, contrarie den woorde Godts. 't Welck, alſoo wy preſenteren, ons licht ſoude

zijn

zijn te bewyſen door getuygenisſen der H. Schrifture, 't en ware dat wy (vermaent zijnde van de middelmaet ende kortheyt die men in een brief behoort te gebruijcken) vreesden uwe Majeſteyt moeyelijck te zijn, u ootmoedelijck biddende, in den name dies ſelven die u heeft gheſtelt, ende die u vaſt behout in u Coninckrijck, dat ghy niet toe en laet, dat die ghene die door gierichеyt, eergierichеyt, ende andere quade gheneghentheyt, haer begheven hebben, uwen arm, authoriteyt, ende macht te gebruijcken om haren luſt ghenoech te doen, om haer te verſadighen ende te vervullen met het bloet van uwe Onderſaten; allen goeden yver des God-vreeſentheyts ende Godsdienſticheyts, bedeckende met de woorden van oproer, afwijckinge, argerniſſe, ende andere, met de welcke zy u tegen ons opruyen ende ontſteecken. Maer, och lacen, Ghenadichſte Heere, bemerckt datter noyt tyt en is geweeſt, in den welcken de werelt het licht niet en heeft gehaet, ende tegen de H. waerheyt opgeſtaen: hierentusſchen die dit woort der waerheyt in zynen monde draeght, is die oproerich, om dat de menſchen teghen de waerheyt opſtaen? Ter contrarien moet men den oproer ende de argerniſſe toeſchryven den onverſoenlijcken vyant Godts ende der menſchen, namelijck den Duyvel, die, om zijn rijck niet te verliesen, 't welck beſtaet in Afgoderye, valſche Godsdienſten, hoereryen, ende andere ontallijcke ghebreecken, die door het Euangelium afgeſneden zijn, hem beroert ende verheft om den loop des Euangeliums te verhinderen; mitsgaders d' ondanckbaerheyt der werelt, die, in de plaetſe van met danckſegginge te ontfangen het woordt hares Meeſters, Herders, ende hares Godts, haer opſtelt teghen dat ſelve, niet anders voor reden voortbrenghende, dan de lanckheydt des tijdts den welcken zy in hare dwalinghe gheleeft heeft, willende door præſcriptie, ofte voorſchryvinge des tijts, wederſtaen dien die de werelt ende de eeuwen gemaeckt heeft, ende voor welcken alle dinck tegenwoordich is. Het behoort u toe, Genadichſte Heere, het behoort u toe, kenniſſe der ſaecken te hebben, om u teghen de dwalinghe te ſtellen, hoe verwortelt dat zy door lanckheyt des tijts mogen zijn, ende te beſchermen d'onnoſelheyt van dien, die tot noch toe in het recht meer verdruckt dan verhoort zijn geweeſt. Alſoo de Heere wil u ſegenen ende bewaren, de Heere late zijn aengheſicht over u lichten, ende beſcherme ende onderhoude u in alle voorſpoedicheyt. Amen."

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

D E

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 3.

NOG EENIGE ALGEMEENE AANMERKINGEN OVER DE NEDERLANDSCHE GELOOFSBELIJDENIS.

Uit den Brief der Nederlandſche Hervormde Chriſtenen, in het voorgaande Nommer medegedeeld, kunnen wij omtrent hun oogmerk, met het opſtellen en in het licht geven hunner Geloofsbelijdenisſe, geenszins twijfelen; te weten, om door dezelve aan te toonen, dat zij de waare leere van het Chriſtendom, naar het woord van God, en daar uit afgeleid, zuiver erkenden, als de waare leere der *zaligheid*, en om zich openlijk te verklaren omtrent alle leerſtukken, die, in voorgaande tijden, als dwalende en ketterſche, door de Chriſten Kerk verworpen waren, of in hunnen tijd, onder de verſchillende gezindten, welke zich voordeeden, betwist werden, ten einde het blijken mogt, dat zij voor geene ſcheurmakers of verderflijke ketters te houden waren, maar als Chriſtenen, die met de echte Chriſtenen, volgends Gods woord, de eenigheid des waaren geloofs bewaarden, erkend moesten worden, tegen welken derhalven alle vervolgingen onrechtvaardig, en alle haat en afkeer ongegrond en ten hoogſten onbillijk waren. Uit dit oogpunt moet men derhalven deze Geloofsbelijdenis beſchouwen, en zich geheel in den leeftijd en omſtandigheden der Op-

ſtelleren verplaatzen, wanneer men derzelver waaren zin en mening wil verſtaan; daar uit moeten dan ook de regelen afgeleid worden, waarnaar men in het verklaren dezer Geloofsbelijdenis te werk moet gaan; gelijk wij zoo nader zien zullen, nadat wij eerst den inhoud en het beloop dezer Geloofsbelijdenis hebben opgegeven.

De inhoud dezer Geloofsbelijdenis bevat dan eene voordragt van de waarheden en leerſtukken van den Christelijken Godsdienst, welke de Hervormden in Nederland hielden het ſamenſtel der leere van JESUS, der Apostelen en Profeeten, uit te maken, en welke zij openlijk beleden hun gevoelen, hunne leere, te wezen, welke zij geloofden, en welker voorſchriften zij beleven wilden, met verwerping van oude, door de Christelijke Kerk veröordeelde, dwalingen en ketterijën, en verklaring omtrent de in hunnen tijd zweevende verſchilpunten.

Deze voordragt geſchiedt in 37 Artikelen, welke in een ordenlijk en geregeld verband ſtaan. De Geloofsbelijdenis, trouwens, vangt aan met het belijden van het beſtaan van God, en deszelfs Godlijke eigenſchappen, *Art.* 1. Dien wij kennen uit de Rede en uit zijne Godlijke Openbaring *Art.* 2. Welke Godlijke Openbaring bevat is in de Heilige Schriften der Profeeten en Apostelen *Art.* 3. waar van de lijst wordt opgegeven *Art.* 4. en wier Godlijk gezag beleden wordt *Art.* 5. met verwerping van de zoogenaamde Apokryfe Boeken *Art.* 6. De volmaaktheid en genoegzaamheid der Heilige Schriften maakt den inhoud uit van *Art.* 7. Volgends deze Heilige Schriften, wordt *Art.* 8. opgegeven de leere van den éénen waaren God, den Vader, den Zoon, en den Heiligen Geest, overeenkomſtig het gene de Christen Kerk, van tijd tot tijd, wegens de opkomende gevoelens nodig gevonden heeft, omtrent die verborgenheid aan te merken. Voor dit leerſtuk worden de bewijzen uit

uit de Heilige Schrift aangevoerd met aanneming van die oude Geloofsbelijdenisſen, door welke oude dwalingen in dit leerſtuk verworpen zijn *Art.* 9. In het bijzonder wordt *Art.* 10. de Godheid van JESUS, als Gods Zoon, en *Art.* 11. de Godheid van den Heiligen Geest, beleden. Deze eenige waare God heeft alles geſchapen, de wereld en hare bewoners, menſchen en engelen, ſommigen van welke laatsten gevallen en duivelen geworden zijn *Art.* 12. Ook beſtuurt en regeert God de Schepper al het geſchapene door zijne Voorzienigheid *Art.* 13. Het 14 *Art.* ſpreekt van de ſchepping en den zondenval des menſchen met de gevolgen daarvan, bijzonder van de Erfzonde, *Art.* 15. Zoo nogthans, dat God, jegens de menſchen, zijne barmhartigheid en rechtvaardigheid openbaart *Art.* 16. Gevende de belofte van zaligheid in zijnen Zoon *Art.* 17, en deze belofte vervullende in het zenden van zijnen Zoon, JESUS CHRISTUS, die waarachtig mensch geworden is *Art.* 18. Omtrent wiens perſoon, en de vereeniging der Godlijke en menschlijke natuur in denzelven, de leere der Christelijke Kerk beleden wordt *Art.* 19. Het oogmerk van deze zending en menschwording van Gods Zoon wordt in het gemeen voorgeſteld *Art.* 20, en in het bijzonder zijn lijden en gehoorzaamheid, als des eeuwigen Hoogenpriesters naar de orde van MELCHIZEDEK, in onze plaats, waardoor hij onze volkomene Zaligmaker is *Art.* 21. Welke verdienſten van JESUS wij door het geloof aannemen *Art.* 22. Door welk geloof wij rechtvaardig zijn voor God, en vergeving van onze zonden hebben *Art.* 23. Welk geloof ook den mensch wederbaart tot een heilig, deugdzaam leven, en goede werken, welker natuur verklaard wordt *Art.* 24. Zijnde de oude Godsdienstplegtigheden afgeſchaft *Art.* 25, en JESUS alleen onze eenigſte en volmaakte Middelaar voor God *Art.* 26. Alle de gelovigen

in CHRISTUS maken de Christelijke Kerk uit, die altijd beſtaat, als eene heilige algemeene Kerk *Art.* 27, met welke men verpligt is zich te vereenigen *Art.* 28, en welke onderſchelden wordt van de valschlijk genoemde Kerk, door hare kenmerken *Art.* 29. Deze Kerk, of gemeente van Christenen, heeft een kerkelijk beſtuur nodig *Art.* 30, hetwelk waargenomen wordt door de Leeraaren, Ouderlingen, en Diakonen *Art.* 31. Zonder echter eenigen gewetensdwang te gedogen *Art.* 32. Hierna gaat de Belijdenisſe over tot de leere der Sacramenten, welke *Art.* 33 in 't gemeen wordt voorgeſteld, en *Art.* 34 de leere des Doops, en de geöorloofdheid des Kinderdoops in 't bijzonder; vervolgends *Art.* 35 de leere en natuur van het H. Avondmaal. *Art.* 36 belijden de Hervormden hun gevoelen over de noodzaaklijkheid en het gezag van burgerlijke Overheden, en eindelijk beſluit het 37ſte *Artikel* den geheelen voordragt der leere met de uitzichten der Christenen in het leven na dit leven, en hun geloof en hoop omtrent een toekomend algemeen oordeel, en de vergeldingen in een eeuwig leven.

Uit dezen inhoud en het beloop der Geloofsbelijdenis, vergeleken met het doel der Hervormden, in derzelver opſtelling en uitgave, mogen wij nu de volgende waarnemingen afleiden:

De eerſte waarneming is deze. Men ziet, hoe de Geloofsbelijdenis, omtrent ſommige leerſtukken, veel breeder is, dan omtrent andere, daar zij zich omtrent de eerstgemelden zelfs verledigt, om de bewijzen voor dezelve aan te voeren, en in orde te ſchikken; hier toe hadden zij reden, deels omdat zij hunne overëenſtemming met de Christelijke Kerk der eerſte eeuwen wilden aanwijzen, en den laster van ſcheuring, die hun werd tegengeworpen, van zich afweeren; deels, om te toonen, dat zij de beſchuldiging der oude dwalingen,

waar-

waarmede men hen doorgaands bezwaarde, niet verdienden; deels eindelijk, om zich te onderſcheiden van andere gezindten van dien tijd, van welke zij oordeelden, in deze en gene leerſtukken te moeten verſchillen; voornaamlijk van de Roomſche Kerk, welke zij, als eene *valſche* Kerk, aanmerkten, en daaröm eene afzondering van derzelver gemeenſchap noodzaaklijk en pligtmatig oordeelende.

Met deze waarneming hangen de volgende aanmerkingen ſamen: Voor eerst, men moet wel onderſcheiden de hoofd-waarheden der leere, welke deze Belijdenisſe bevat, van de bewijzen, welke, tot ſtaving derzelve, worden aangevoerd. Men kan dus volkomen inſtemmen met de eerſten, zonder daaröm over de waarde en kracht der bewijzen, welke en zoo als zij hier aangevoerd worden, juist hetzelfde te gevoelen met de Opſtellers, waarömtrent de vrijheid moet gelaten worden, te meer dewijl zedert dien tijd de Uitlegkunde en Oordeelkunde des Bijbels zeer aanmerklijke vorderingen gemaakt hebben.

Ten tweeden, men kan uit deze Geloofsbelijdenis wel beſlisſen, wat de Hervormden van dien tijd omtrent de hoofdzaak der leere gevoeld en geloofd hebben, als ook hoe zij, met betrekking tot oude en nieuwer dwalingen, hebben gedacht, maar, omtrent gevoelens, die naderhand zijn opgekomen, kan men uit dezelve niet regelrecht, maar alleen bij redenkaveling en gevolgtrekking, beſluiten, dewijl zij over dezelve, als in hunnen tijd, onbekend, niet hebben kunnen oordeelen; in zoodanige gevallen moet derhalven de Bijbel, volgends eene gezonde Uitlegkunde, en den ſamenhang van deszelfs leere (analogie), de uitſpraak doen.

Zie hier nog eene derde waarneming, welke den regel in zich behelst, volgends welken men te werk moet gaan, wanneer men den waaren zin dezer Geloofsbelijdenis wil verſtaan. Daar toe is niet genoeg, dat men

het ſamenſtel der Godsdienſtleere in den ſmaak van den tegenwoordigen tijd met dezelve vergelijke, en de Geloofsbelijdenis daarmede doe overëenſtemmen. Neen! er behoort meer toe; men behoort zich geheel in den leeftijd van de Opſtelleren dezer Belijdenis te verplaatzen. Men behoort te weten en voor oogen te houden, met welken laster van oude en nieuwe ketterijën hun goede naam bezwalkt is geworden; men behoort te gedenken, welke verkeerde en onzinnige geestdrift dier tijden het zoo gewenscht werk der Kerkhervorming in deszelfs voortgang ſtremde, en eenen ſchijnbaren blaam over deszelfs voorſtanders en aanhangers legde; men behoort ſteeds bedacht te zijn, op den ijver der Hervormden, om hunne afzondering van de Roomſche Kerk door redenen te ſtaaven, en dus behoort men ook de geſteldheid en leere dier Kerk in die tijden niet voorbij te zien. Dus zich in dien leeftijd verplaatzende, en behoorlijk toegerust, zal men, in den geest dier tijden, in den geest van de Opſtellers der Geloofsbelijdenis indringen, in hunnen geest denken, gelijk zij gedacht hebben, en hunne woorden zullen volkomen door ons verſtaan worden.

Deze aanmerking zal ik mij vooräl trachten ten nutte te maken, bij het behandelen dezer Geloofsbelijdenis, naar dezen regel zal ik mij toeleggen te werk te gaan, gelijk ik gedaan heb, bij mijne verhandeling van den Heidelbergſchen Katechismus, opdat dus elk mijner Lezeren tot het recht verſtand van dezelve worde opgeleid, en ze zich in het rechte gezichtpunt voorſtelle.

Nu is nog overig, dat ik mij kort verklare over de waarde en voortreflijkheid dezer Geloofsbelijdenisſe.

Het is ontwijfelbaar zeker, dat deze Geloofsbelijdenis eene groote waarde en voortreflijkheid bezit, het zij men acht geve op derzelver Opſtellers en het oogmerk, waar

waar toe zij in het eerst heeft moeten dienen, en waar toe zij vervolgends geschikt is; het zij men derzelver inhoud zelve overwege; van de één en andere zijde doen zich genoegzame redenen op, om dezelve hoog te schatten. De eerste Opstellers waren, gelijk wij gezien hebben, kundige en ijverige Christen leeraars, mannen, die onder hunne tijdgenoten uitgemunt hebben, die arbeidzaam waren, om de menschen te verlichten, en waarheid te verspreiden, voor welke zij alles veil hadden, en die zij, met hun bloed, verzegeld hebben. Het opstel werd zorgvuldig beoordeeld door een grooter aantal andere, niet min kundige en deugdzame, mannen, en door de Kerk van *Geneve*, eindelijk, is het nog nagezien, en beschaafd, schoon zonder wezenlijke verändering, door de Nederlandsche Godgeleerden, leden van het Sijnode van *Dordrecht*, en dient tot een formulier of voorschrift van verëeniging in de Nederlandsche Hervormde Kerk, welke met dezelve openlijk verklaart, wat zij gelooft en gevoelt, aangaande de leere van het Christendom, volgends den Bijbel. In de daad, zoodanig opstel, waar aan zoo groote mannen, in zoo groot getal, op verscheidene plaatzen en tijden, hunne zorg besteed hebben, verdient met achting beschouwd en behandeld te worden, en elk, die nederig heeft leeren denken, zal zich oplettend wachten, zo hij ook al, in het één of ander, van hetzelve mogt verschillen, anders dan met wellevende heuschheid van hetzelve te spreken, en voorál hetzelve niet hoonend en los te beschimpen.

Voortreflijk is de Inhoud dezer Geloofsbelijdenis; zij wijst, volgends het geheele oogmerk van den gantschen Bijbel, vertroosting aan voor alle menschen, die, door hunne zonden bezwaard en verlegen, vragen: wat moet ik doen, om zalig te worden? Om dit middel aan de menschen te bezorgen en aan te wijzen, gaf God zijn geë-

geöpenbaarde woord. Dit middel wordt, in het Nieuwe Testament, bijzonder, met verklaring van alles, wat onder het Oude Testament, daar van duister, als van iet toekomends, ſprak, regelrecht aangewezen. Dit is het bijzonder kenmerk van JESUS en zijne leere. Geene Wijsgeerte is daartoe in ſtaat, maar alleen het Euängelie van JESUS CHRISTUS. Die Christen Leeräaren, derhalven, die het waare proefhoudend middel van gegronden en heiligenden troost, in hunne voorſtellen van JESUS leere, zuiverst en duidelijkst leeren, moeten geächt worden, naast bij de waarheid te zijn, dewijl zij het naast bij het groot oogmerk van den Bijbel blijven. Daaröm, derhalven, is deze Geloofsbelijdenis hoogst voortreflijk, omdat zij dit doel overäl, van het begin tot het einde, in het oog houdt, en alles tot dezen troost brengt; zoodat ons voornaamlijk de pligt overblijft, te onderzoeken, of zij nu dien zelfden troost, of dat middel van zaligheid, ter onzer gerustſtelling, aanwijst, welken de Bijbel aanwijst, en zoo zuiver en heilig, als zulks in den Bijbel geſchiedt?

Dit onderzoek is, zeg ik, pligtmatig; trouwens, hoe voortreflijk deze Geloofsbelijdenisſe zijn moge, zij is een werk van menſchen, en kan dus geen richtſnoer van ons redelijk geloof wezen. Wij behooren te onderzoeken, of zij overëenkomt met de Heilige Schrift, en derzelver waarheid? en dit zoo bevindende, kunnen en behooren wij ons met haar te verëenigen; zoo zullen wij, als redelijke menſchen en Christenen, handelen. Zonder onderzoek, haar verächten, of onderſchrijven, is beide gelijklijk onvoegzaam; zij zelve toch verklaart zich op dezelfde wijze, Art. 7, gelijk wij, bij de behandeling van dat Artikel, zien zullen.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 4.

HET BESTAAN EN DE EIGENSCHAPPEN VAN GOD.

Art. 1. *der Geloofsbelijdenisse.*

Die tot God, als zijn dienaar, nadert, moet eerst geloven, dat hij waarlijk beſtaat, en dat hij een belooner is van de genen, die hem zoeken, en verëeren. Zoo ſchrijft PAULUS, met reden, *Hebr.* XI. 6. Het geloof aan Gods *Beſtaan*, en zijne *Eigenſchappen*, door welke hij, *in betrekking* tot ons, zijne redelijke ſchepzelen, zich openbaar maakt, als het hoogſte Goed, en de bron van alle goed, heil, en zaligheid, moet, ongetwijfeld, bij elk eenen, die God verëert en belijdt, de eerſte plaats beſlaan, dewijl God het eenig voorwerp van alle leere en beöefening van den Godsdienst is, welke ééne en andere geheel vernietigd worden, zoodra het denkbeeld van God, zijn beſtaan, en eigenſchappen, wordt weggenomen. Trouwens, indien er geen God is, kan ik niets van hem leeren, of belijden, dan kan noch behoeve ik hem te dienen, of te verëeren; en dit zou ook plaats hebben, indien God niet zoodanige Eigenſchappen bezit, op welke de betrekking tusſchen hem en zijne ſchepſelen, bijzonder de redelijke, gegrond is.

De Opſtellers der Geloofsbelijdenis maken, om die gewigtige reden, dan ook van dezelve, in het eerſte *Artikel*, eenen aanvang, met het *Beſtaan* en de *Eigenſchappen van* GOD te belijden: „Wij gelooven allen met het „ hart, en belijden met den mond, dat er is één eenig „ geestlijk Wezen, het welk wij God noemen: Eeuwig, „ onbegrijpelijk, onzienlijk, onveränderlijk, onëindig, „ almagtig, volkomen wijs, rechtvaardig, goed, en eene „ zeer overvloedige fontein van alle goed."

Het geloof in God, zijn beſtaan en eigenſchappen, kan, indien het den naam van geloof zal waardig wezen, niet anders zijn, dan een geloof des harten; niet alleen des verſtands, waardoor men dit beſtaan van God blootlijk als eene waarheid erkent, en uit de beſchouwing van zijn wezen en werken zijne eigenſchappen beredeneerd afleidt, maar voornaamlijk van het hart: dat is, hij, die waarlijk en oprecht gelooft, dat er een God is, zal God altijd beſchouwen in betrekking tot de redelijke ſchepzelen, en dus ook van hem zelven, als het eenig hoogſte goed, van wien wij afhangen, en van wien wij ons geluk en zaligheid alleen verwachten kunnen. Dus zal zijn *geloof* een geloof des harten zijn, dat is, een levend, werkzaam geloof, het welk zijn gantſche hart vervult met eerbied voor den hoogen God, met ontzag, om niets tegen zijnen wil te doen of te handelen, met liefde tot hem, het eenigſte en hoogſte goed, met vertrouwen, en met alle die werkzaamheden, welke eene hartelijke en levendige overtuiging, dat er een God, een allervolmaaktst Wezen, beſtaat, en dat dit Wezen voor ons beſtaat, moet voortbrengen.

De Opſtellers der Geloofsbelijdenis het ſtuk dus insgelijks begrijpende, en wetende, dat de leere en belijdenisſe van den Godsdienst niet enkel beſchouwend (*Theoretisch*), maar altijd beöefenende (*Praktisch*), moet zijn, uit

uit de eigene natuur van den Godsdienst, bij welken wij geene koele onverſchillige aanſchouwers, maar daaders des werks, zijn moeten, die ons niet ledig noch onvruchtbaar kan laten, maar ons tot deugd en godzaligheid opwekt en aanvuurt, de Opſtellers der Geloofsbelijdenis, zeg ik, dit bezeffende, verklaren, dat zij het beſtaan van God *met het hart* geloven, gelijk zij die groote waarheid met den mond belijden, en dat zij zulks *allen* doen; alle ongeveinsde Christenen geloven deze waarheid, dat er een God is, met die heerlijke eigenſchappen, als eene eerſte en hoofdwaarheid van den Godsdienst, met het hart. Deze, trouwens, is die hoofdwaarheid, welke in de Godlijke Openbaring, aan de Jooden onder het Oude Testament, en aan de Christenen onder het Nieuwe Testament, geleerd is: De Heere onze God is één eenig God! Daar is één God, hem alleen moet men aanbidden! Deze leere is bij de Jooden bewaard gebleven, toen de geheele wereld door Veelgodendom en Afgoderij den eenigen waaren God miskende, en in dwaling en bijgeloof gekluisterd lag. Deze leere heeft, door de uitbreiding van JESUS Euangelie, over het Heidendom gezegevierd, en de wereld verlicht.

Deze waarheid, betuigen de Hervormden, *allen*, met *alle* Christenen, te geloven met het hart. Dit, in het begin der Geloofsbelijdenis, dus plegtig verklarende, rechtvaardigen zij zich terſtond bij alle waare Christenen tegen alle lasteringen, beſchuldigingen, en kwaade vermoedens, als of zij oproermakers, ſcheurmakers, menſchen zonder zeden, losbandigen, waren, die alle ondergeſchiktheid en goede orde omver wilden werpen, en dus gevaarlijk waren, en niet te dulden in de Kerklijke noch Burgerlijke Maatſchappij. Trouwens, menſchen, die, met *alle* Christenen, Gods beſtaan, en Eigenſchappen, met het hart geloven, en met den mond belijden, dat is,

die God vreezen en verëeren, zijn geëne werkers van ongerechtigheid, geene opzetlijke ſnoodheid-plegers, in tegendeel, zij bevlijtigen zich, om Gode welbehaaglijk te wandelen; gelijk dit het onäfſcheidelijk verband is tuſſchen geloof, en godsdienſtige deugd.

Het gene de Hervormden verklaren, met het hart te geloven, gelijk zij het met den mond belijden, en daar voor openlijk voor al de wereld uitkomen, ja er hunnen roem in ſtellen, is voorëerst: dat God is! „Dat er is of beſtaat één éenig en eenvoudig geeſtelijk Wezen, het welk wij God noemen." Zij verſtaan, derhalven, door *God*, dat eenig en eenvoudig geeſtelijk Wezen, het welk niet bepaald noch omſchreven kan worden, met menſchlijke woorden, dewijl God voor het menſchlijk verſtand en begrip onbegrijpelijk is, maar van het welk zij, in hunne Belijdenis, toonen zuivere en waardige bezeffen te hebben. Daar *is*, daar beſtaat, door de eigene noodzaaklijkheid zijner natuur, een Wezen, het welk de oorſprong en beſtuurer van alles is, en dus *eenig*, zonder eenig wezen zijns gelijk te hebben, en dat tevens *eenvoudig* en *geeſtelijk* is; eenvoudig, niet ſamengeſteld uit deelen, gelijk de zichtbare ſchepzelen, die wij, in het ſtoflijk Heel-al, aanſchouwen, en gevolglijk een Wezen, hetwelk van de wereld of het Heel-al onderſcheiden is, zoo gelijk de werkmeester onderſcheiden is van zijn gewrocht; het welk *geeſtelijk* is, zoodat men alle ligchaamlijke en zinlijke denkbeelden behoort af te weeren en uit te ſluiten, wanneer men aan God denkt, of van God ſpreekt, en wien men, dewijl hij een Geest is, volgends de uitſpraak van JESUS, in geest én waarheid moet aanbidden en verëeren. In het voorbijgaan, mogen wij hier aanmerken, dat de Opſtellers der Geloofsbelijdenisſe, door deze belijdenis, dat God een *geeſtelijk* Wezen is, te gelijk den grond leggen, waarom zij de zoo menig-

vul-

vuldige uitwendige en zinlijke plegtigheden en ceremoniën, die in de Kerk, van tijd tot tijd, waren ingevoerd, en waar aan, in hunnen leeftijd, bij de Roomsche Kerk zoo vele verdienſtelijkheid bij God geſteld werd, niet konden goedkeuren niet alleen, maar zelfs moesten verwerpen, en zich daarvan afzonderen, omdat zij ſtrijdig waren met dat zuiver begrip, het welk zij, met alle Christenen, van God vormden, als van een *geestelijk* Wezen, het welk, derhalven, met bloot zinlijke en ligchaamlijke handelingen niet gedient kan wezen.

In de tweede plaats, belijden de Opſtellers der Geloofsbelijdenis, en verklaren met het hart te gelooven, dat God, dit éénig en eenvoudig Opperwezen, zoodanige volheerlijke eigenſchappen bezit, welke hem tot het waardig voorwerp van onze hoogachting, verwondering, ontzag, eerbied, maar voornaamlijk van onze liefde en vertrouwen, maken; daar zij God beſchrijven als *eeuwig*, die, door de kracht zijner volmaakte noodzaaklijke natuur, nooit begin heeft genomen, noch einde *hebben zal*, beſtaande niet, gelijk de ſchepzelen, wier duurzaamheid kan worden *afgemeten* en berekend, in den tijd, maar zijnde volſtrekt eeuwig, het welk PETRUS uitdrukt met die omſchrijving, dat duizend jaren bij God zijn, als één dag, en één dag als duizend jaren; of gelijk één der Heilige Zangers zingt: Wiens jaren niet veröuden. Die daaröm bij DANIËL heet *de beſtendige van dagen*, en elders, *die is*, *die was*, *en zijn zal*. JEHOVA, de Alwezenaar! Verders als *onbegrijpelijk*, niet alleen voor ons menschlijk vernuft en verſtand, maar zelfs voor het doordringendst verſtand der hoogſte Hemel-geesten, Engelen en Aarts-Engelen, die de heerlijkheid van het Onbegrijpelijk Wezen met hunne loſgezangen vermelden. God is *onzienlijk*, wien geen mensch gezien heeft, noch zien kan, dewijl hij

een *Geest* is, voor ligchaamlijke oogen niet te ontdekken, dan in de voetſtappen zijner héerlijkheid, die in zijne werken zijn ingedrukt. — Hij is *onveränderlijk*, altijd dezelfde, bij wien geene verändering noch ſchaduw van omkering is. *Onveränderlijk* in zijn *wezen*, *onveränderlijk* in zijne beſluiten en voornemens, *onveränderlijk* in zijne *woorden*, zoo van bedreiging als beloften, welke *onveränderlijkheid* den grond uitmaakt van ons vertrouwen, dewijl God, niettegenſtaande onze geduurige ontrouw jegens hem, en afwijkingen van zijn verbond en wet, *onveränderlijk* blijft; volgends die verklaring: Ik JEHOVA word niet veränderd, daaröm zijt gij, O JAKOBS zoonen, niet verteerd of vernietigd. God is de *Onëindige*, die alle volmaaktheid op éëns en volkomen bezit, door niets bepaald in zijne volmaaktheid, geene eindpalen van wijsheid, magt, en goedheid, hebbende.

Bij deze eigenſchappen en volmaaktheden Gods, voegen de Opſtellers der Geloofsbelijdenis, dat hij *volkomen wijs* is, als de *alleenwijze* God, gelijk PAULUS hem noemt, wiens wijsheid zoo verbazend en onnaſpeurlijk uitblinkt in alle zijne werken, die altijd het beſte doel bereikt door de beste middelen. Gelijk de almagt en volkomene wijsheid van God door hen, die hem vereeren, en zijne werken met heilige aandacht beſchouwen, wordt opgemerkt, zoo bezit God, in betrekking tot de redelijke ſchepzelen, welke hij buiten zich heeft voortgebracht, zoodanige Volmaaktheden en Eigenſchappen, die men gewoon is zedenlijke eigenſchappen, of deugden, te noemen, en welke tot de volmaakt zuivere en vlekloos heilige natuur van het Opperwezen behooren, bij voorbeeld, *rechtvaardigheid*. *Rechtvaardig* is God, in zijn geheel beſtuur der redelijke en zedenlijke ſchepzelen, dien hij billijke en rechtvaardige wetten voor-

voorſchrijft, en volgends hunne daaden en zedenlijke verrichtingen, volgends hunne deugd of ondeugd, vergeldt, door de overtreders zijner wetten te ſtraffen, en de deugdzamen te beloonen. In het gantſche zedenlijk gebied van God heerscht rechtvaardigheid, zoo ſtrikte rechtvaardigheid, dat God altijd verwint, wanneer hij beöordeeld wordt, dat is, dat allen, die met wijsheid en verſtand 's Heeren wegen en beſtuur opmerken, erkennen moeten: de Heere doet alles wel! Oppervlakkig moge dikwijls de mensch deze rechtvaardigheid niet altijd en in alles doorzien, twijfelingen mogen in zijnen geest oprijzen, als hij den voorſpoed der godlozen aanſchouwt, maar wanneer hij intreedt in Gods Heiligdom, en op het geheel verband en het einde van Gods beſtuur en handelwijze opmerkt, zal hij erkennen: Ja zeker! God is Israël goed! den genen die rein van harte zijn!

Deze *rechtvaardigheid* gaat in den Alvolmaakten God gepaard met onëindige *goedheid:* God is goed! Hij is alleen goed! Goed niet ſlechts ten aanzien van zijne volmaaktheid, waardoor hij, zelf volmaakt en goed, niets doet en maakt, dan het gene goed *is*, maar goed ook, in den zin van goeddoende, weldaadig, goedertieren, en dus eene overvloedige fontein van alle goed. Met één woord, *God is liefde! de Heilige liefde!* Deze is de groote Hoofdwaarheid van allen waaren Godsdienst, en bijzonder opgeluisterd en verklaard in den Christelijken Godsdienst; de grond van allen troost, en hoope der zaligheid, voor het redelijk ſchepzel, maar voornaamlijk voor den door eigen ſchuld ongelukkig geworden mensch. Deze hoofdwaarheid wordt door de Hervormde Kerk, in hare Geloofsbelijdenis, beleden, en alle hare oprechte en ongeveinsde leden geloven ze met het hart, juichende: God is groot! God is goed! God is de liefde! De

Her-

Hervormde Kerk heeft een afgrijzen van het denkbeeld, dat God een dwingeland zou wezen, die, naar willekeur, zonder wijsheid en goedheid, zou beschikken over zijne redelijke, en voor het redelijk genot van geluk vatbare, schepzelen. Zij belijdt met den mond, en gelooft met het hart; God is goed, en eene overvloedige, steeds opwellende, onuitputlijke bron van alle goed! Wij, menschen, hebben het verdorven, maar onze hulp is uit God! Gods goedertierenheid verspreidt zich over alle zijne schepzelen; Hij is de Vader der lichten, van wien alle goede gifte en volmaakte gave van boven is nederdalende. Doch, zijne goedheid en liefde is heilig, het kwaad kan hij niet verdragen, van den man des bloeds en des bedrogs heeft God eenen heiligen afkeer, de ondeugende snoodaart kan voor zijn aangezicht niet bestaan. Maar, dat al wie Hem vreest, al wie de deugd bemint, zijnen lof verheffe, dewijl zijne goedertierenheid is van eeuwigheid tot eeuwigheid!

Dus belijden de Opstellers dezer Geloofsbelijdenis met den mond het geloof huns harten, aangaande het bestaan en de eigenschappen van God. Zij zouden nog meer Godlijke volmaaktheden hebben kunnen opnoemen, maar dezelve zijn in de hier opgegevene vervat, bij voorbeeld, Gods alomtegenwoordigheid, onafhanglijkheid, alwetendheid enz.; deels zijn de opgegevene voldoende tot het groot oogmerk der Opstellers, te doen blijken, dat zij, met alle Christenen, den zelfden eenigen volmaakten God erkennen en eerbiedigen, en onder die genen behooren, die zijnen naam vreezen.

Te Amsteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesstraat.

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN,

No. 5.

KENNIS VAN GOD, UIT DE REDE EN UIT DE HEILIGE SCHRIFT.

Art. II. *der Geloofsbelijdenisse.*

De *Geloofsbelijdenis*, in het I. Artikel geſproken hebbende, van het beſtaan van 't Wezen aller wezens, hetwelk wij God noemen, en van deszelfs heerlijke en beminlijke Eigenſchappen, geeft, in het II. Artikel, de bronnen van kennis op, uit welke wij, Christenen, de kennis van God en zijne Eigenſchappen, afleiden: „ *wij* „ *kennen Hem*, zegt zij, *door twee middelen*:" Te weten, door de *Natuur* of *Rede* en door de Godlijke *Openbaring* of *Heilige Schriften*. „ Ten eerſten, (zegt zij) door de ſchepping, onderhouding, en regeering der geheele wereld."

Wat ook ſommige Wijsgeeren hebben gebeuzeld van eene eeuwigheid der wereld, of van een toevallig ontſtaan van dezelve, uit ſtofdeeltjens, die, in het ledige omgevoerd, eindelijk, na duizenden van eeuwen, in dien ſamenhang en verband zich aan elkanderen gehecht zouden hebben, de waare Wijsgeerte en het gezond verſtand, (*ſenſus communis*) overtuigt ons, dat, gelijk wij zelve, dus alles, wat buiten ons in deze geheele wereld, in den hemel, op aarde, in de afgronden, beſtaat, *afhanglijk*, *niet noodzaaklijk*, *en dus niet van eeuwigheid* is, maar noodwendig

een begin moet genomen hebben, en wel uit niet, dat is, door *Schepping*, dewijl anders nooit *iet* uit *niet* kan voortkomen; alleen een almagtig God kan, aan hetgene niet is, het beſtaan geven, door Schepping. Dewijl derhalven de wereld een begin moet genomen hebben door Schepping, zoo beſtaat 'er een almagtig God, de Schepper van alles.

Op dezelfde wijze, leert ons de Rede beſluiten, uit de afhanglijkheid der wereld, tot de noodzaaklijkheid van hare onderhouding, door datzelfde almagtig Opperwezen, hetwelk haar, in het begin, door ſchepping, haar aanzijn geſchonken heeft. Trouwens, even min als wij door onszelven, kan ook de geheele wereld, uit en door zichzelve, blijven beſtaan en voortduuren, maar zou, onvermijdelijk, in het *niet* te rug vallen, indien God niet, als met zijne hand, alles onderhield.

Eindelijk, wanneer wij onze aandacht tot onszelven en onze lotgevallen, en tot de geheele Wereld, bepalen, kunnen wij niet nalaten optemerken, dat wij, dat alle onze lotgevallen, dat alles, wat wij boven en rondöm ons gadeſlaan, eene wijze bedoeling en beſtemming heeft, welke, langs duizenderleië, geheel verſchillende wegen en middelen, maar altijd met wijsheid, rechtvaardigheid, en goedheid, bereikt wordt. En dit alles vertoont die wonderbare ſchikking en orde, dat wij overtuigd worden, dat alles van het Opperſte Wezen, van God, beſtuurd en geregeerd wordt, zoo wel de natuurlijke wereld, als de zedenlijke, of de redelijke ſchepzelen; alles wijst ons den Opperbeſtuurer en Regeerer van alles aan.

Op deze wijze leert ons de Rede, uit de beſchouwing der geſchapene Natuur, God kennen, *vermids* deze Natuur, deze geheele wereld „ voor onze oogen is," gelijk de Geloofsbelijdenis vervolgt, „ als een ſchoon „ Boek, in 't welk alle ſchepzelen, groote en kleine,

„ ge-

„ gelijk als letteren zijn, die ons de onzienlijke dingen „ Gods," (zijn beſtaan en aanzijn, en zijne nooitvolprezene deugden en Eigenſchappen) „ te aanſchouwen ge„ ven, naamlijk zijne eeuwige Mogenheid en Godheid, „ zoo als de Apostel PAULUS zegt, en zich uitdrukt, „ *Rom.* I: 20."

Dus heeft zich God, door de Rede, aan alle redelijke ſchepzelen, aan alle menſchen, bekend gemaakt, en zich aan niemand onbetuigd gelaten. Door aan allen weltedoen van zijnen hoogen Hemel, door regen en zonneſchijn te ſchenken op zijnen tijd, leidt de Vader der menſchen hen op, tot zijne kennis en erkentenis. Maar, de menſchen hebben gezondigd, de meesten zijn achteloos omtrent het onderwijs der Rede en der Natuur; dit Boek is voor hun, als 't ware, een geſloten Boek. De Heidenſche Volken hebben de heerlijkheid van God miskend, en die in de gedaante van allerhande dieren en gedrochtelijke wezens misvormd, daar zij het ſchepzel hebben aangebeden boven den Schepper, die te prijzen is in de eeuwigheid.

Hoe *waarachtig*, hoe *heerlijk*, hoe overtuigend dit onderwijs der Rede, hoe krachtig, nadruklijk en klaar de ſtem der Natuur ook zij, daar de hemel Gods glorie meldt, en het uitſpanſel zijn alvermogen verkondigt, en men die ſpraak der Natuur, aanhoudend, over het geheele aardrijk hoort en verneemt, nogthans, zoo groot is de blindheid van het menschlijk verſtand, de achteloosheid op Gods werken, en de kracht der zinlijkheid, dat niet alleen de Heidenen, maar ook, helaas! een groot aantal menſchen, te midden onder de Christenen levende, en in het licht van Gods Euängeliewoord verkeerende, God niet uit zijne werken kennen, maar voortleven, als zonder God, en zonder verdere hoop en uitzicht, dan alleen voor deze wereld. De *Rede* en

Natuur is, door 's menſchen ſchuld, buiten het vermogen, om, zonder nader Godlijk onderwijs en openbaring, de menſchen tot God weder te brengen, en hen gelukkig te maken.

Dit is het, wat de Geloofsbelijdenis onderſtelt, wanneer zij zegt: „ welke dingen alle," (te weten, dit onderwijs der Rede en Natuur,) „ genoegzaam zijn, om „ de menſchen te overtuigen, en hunne alle onſchuld, „ (of veröntſchuldiging,) te ontnemen."

Men ontdekt duidelijk de bedoeling en zin dezer woorden, dat, naamlijk de Opſtellers dezer Geloofsbelijdenis Gods rechtvaardigheid en goedheid willen handhaven, tegen de bedenking van eenzijdigheid, daar toch de Heidenſche wereld verſtoken is gebleven van eene bijzondere Godlijke Openbaring; welke bedenking anderen, ook ten dien tijde, meenden, niet anders te kunnen oplosſen, dan door te beweeren, dat het onderwijs der Rede en der Natuur genoegzaam zij, tot zaligheid, zelfs in den tegenwoordigen toeſtand des menſchdoms en der wereld. De Nederlandſche Geloofsbelijdenis houdt hier den middelweg, en belijdt te geloven, dat het onderwijs der Rede, alhoewel, door de ſchuld der menſchen, thans niet toereikende, om hen zalig te maken, evenwel genoegzaam is, om de menſchen te *overtuigen*, van die groote Waarheid, dat 'er een Opperwezen beſtaat, hetwelk wij God noemen, die alle die volheerlijke Eigenſchappen bezit, welke, in het 1ſte Artikel, aan hem zijn toegekend, dat dus de afgoderij eene dwaling, en de dienſt van meer Goden van allerhanden rang de ongerijmdheid zelve is; waardoor hun tevens alle onſchuld, dat is, veröntſchuldiging, of gronden van veröntſchuldiging, voor hunne Bijgelovigheid en Afgodendienst benomen is.

Doch, dewijl de *Geloofsbelijdenis*, in het gemeen, ook ſteeds

ſteeds in het oog houdt, dat alle Godgeleerde waarheden beöefenend zijn, zullen deze woorden eenen meer algemeenen zin hebben, en op alle menſchen toepaslijk zijn, die van dit onderwijs der *Rede* en der *Natuur* geen gebruik maken, om van de ſchepzelen en het zienlijke zich te verheffen tot den onzienlijken Schepper, en God, het eenig Opperwezen, te veréeren, zijne grootheid en verhevene majesteit, met nederige belijdenis van onze afhanglijkheid, te aanbidden, zijne rechtvaardigheid te eerbiedigen, en zijne goedheid te ſmaken, en met dankbaar vertrouwen te erkennen. Deze menſchen zullen zich nooit voor God kunnen veröntſchuldigen, daar is geene verſchoning voor onkunde, voor ongodsdienſtigheid, voor godloosheid, dewijl alles in de Natuur ons toeroept, en tot ons geweten ſpreekt: daar is een God, die alles geſchapen heeft, van wien alles afhangt, die alles regeert en beſtuurt, met wijsheid en goedheid, rechtvaardig en billijk. Dit alles is genoegzaam, om de menſchen te *overtuigen*, indien zij ſlechts opmerken, en met aandacht het voor hun openliggende Boek der Natuur lezen willen.

Zoo groot, zoo goed is God, dat hij bovendien de menſchen, behalven door het onderwijs der Rede en Natuur, leert, door zijne nadere Openbaring, welke verdeelt, hetgene de Rede, door het zedenlijk verderf der menſchen, niet vermag, en den Godlijken wil, om zondaren zalig te maken, het middel, waardoor, en de wijze, op welke zulks, Godebetaamlijk, en tot eere van zijne waarheid, goedheid, en rechtvaardigheid, geſchiedt, en volbracht wordt, aanwijst en leert: „ Ten tweeden," zegt de Geloofsbelijdenis, „ geeft Hij zichzelven ons nog klaarer „ en volkomener te kennen, door zijn Heilig en Godlijk „ Woord."

De tweede Bron van onze kennis, aangaande God en

zijne Eigenſchappen, in betrekking jegens ons, is dan, volgends de *Geloofsbelijdenis*, Gods *Heilig en Godlijk Woord*, daardoor verſtaande de Godlijke Openbaring, of de Boeken, in welke wij Christenen het van God zelven onmidlijk bekendgemaakt onderwijs in de zaligmakende waarheden vinden, van welke in de volgende *Artikelen* breeder en meer bijzonder geſproken wordt. Door deze Boeken, (de *Bijbel*, een *Grieksch* woord, hetwelk *Boeken* betekent,) bevattende Gods *heilig*, dat is, eerbiedwaardig, en *Godlijk woord*, of zijn Onderwijs aan de menſchen, boven en behalven het Onderwijs der Rede en der Natuur, geeft God zichzelven aan ons nog *klaarer* te kennen. Zoo is het, de Heilige Schrift ſpreekt van die waarheden, welke ook de Natuurlijke Godgeleerdheid onderwijst, *klaarer*. Zij ſpreekt daarvan, in eene menschlijke taal, met menschlijke woorden, in eenen menschlijken ſtijl, dat is, alles naar de vatbaarheid der menſchen, verſtaanbaar zelfs voor eenvouwigen en ongeleerden. De Bijbel zegt uitdruklijk: daar is één eenig God, deze is de Schepper van hemel en aarde. Hij leert klaar, dat God is de onderhouder van alles, die alle dingen draagt door het woord zijner alvermogende kracht, zoodat wij in hem leven, in hem ons bewegen, in hem zijn; klaar is het onderwijs des Bijbels nopens de regering dezer wereld door God, niet alleen door duidelijke uitſpraken, maar bijzonder ook, door ons, in de lotgevallen van het menschdom, en van het Joodſche Volk, en de grondvesting van de Christelijke Kerk, als met den vinger, deze Godsregering aantewijzen, en te doen opmerken. Hoe klaar onderwijst ons de Bijbel, aangaande Gods Eigenſchappen en Volmaaktheden, zijne eeuwigheid, onbegrijpelijkheid, onzienlijkheid, onveränderlijkheid en andere, in het voorgaande Artikel opgenoemd; boven alles klaar ſpreekt de Bijbel van Gods goedertie-

ren-

renheid, die van eeuwigheid tot eeuwigheid zich uitſtrekt over allen, die hem eerbiedigen, ja goedertierenheid, welke zich uitſtrekt over alle zijne ſchepzelen, over alle de werken zijner handen.

Niet alleen is het onderwijs der Heilige Schrift *klaarer*, maar ook *volkomener*, dan het onderwijs der Rede en Natuur; daar het heilig en godlijk Woord ons God leert kennen, *als* eenen God van zaligheid voor de zondaren, als dat Opperwezen, bij hetwelk uitkomſten zijn tegen de dood. De Heilige Schrift ontdekt ons verborgenheden, die te vooren bedekt waren voor het verſtand der menſchen, Godgeheimen, welke het verſtand der Engelen zelf niet doorgronden kan, die wij vatten, maar niet bevatten, kunnen, die onze Rede erkent Godewaardig, maar tevens belijdt, buiten haren kring gelegen te zijn. In den Bijbel maakt God zichzelven aan ons bekend, als den Vader, den Zoon, en den Heiligen Geest; als onzen Schepper, Onderhouder, Weldoener, Verlosſer en Heiligmaker; daar leeren wij den grooten Middelaar Gods en der menſchen, en in 't aangezicht van dezen Zoon van God, die in 't *menschlijk vleesch* geöpenbaard is, den Vader kennen, door den *Heiligen Geest*, die ons dit *in* den Bijbel leert. De Bijbel leert ons het waare en eenige middel ter zaligheid voor zondaren, het geloof in JESUS CHRISTUS, tot onze rechtvaardiging voor God, en het leven in JESUS door dat geloof, Gode tot heerlijkheid. De Bijbel, eindelijk, leert ons klaarer en volkomener, met volle zekerheid, daar de Rede alleenlijk hoopt en gist, het leven na dit leven, de opſtanding uit de dooden, en de eeuwige zaligheid. Dus dan geeft God zichzelven nog klaarer en volkomener te kennen, door zijn heilig en godlijk woord. Evenwel, onze kennis is, hier in dit leven, nog ſteeds onvolkomen, en vatbaar voor toenemen en voor meer volmaking, wij kunnen hier, even als de leerlingen van JESUS alles nog niet vatten, wij

zien

zien als door eenen ſpiegel in eene duistere reden, daarom voegt 'er de Geloofsbelijdenis, te recht, bij: „ Te „ weten, zoo veel als ons van node is in dit leven, tot „ zijne eere, en de zaligheid der zijnen." God heeft, in zijne Openbaring voldoenende gezorgd voor onze behoeften, en voor zijn heilzaam en goedertieren oogmerk met ons, daar toe gaf hij ons zijn woord, maar niet, om onze weetgierigheid alleen te bevredigen, of ons met zaken bezig te houden, die geheel niet voor onzen ſtaat in dit leven zouden voegen. De Vader der menſchen behandelt ons, met liefde, als zijne kinderen, die hij, door eene wijze opvoeding, en onderwijs, allengs tot volkomenheid leidt. Hier is ons zoo veel geöpenbaard, als nodig is, om in geloof en deugd God te dienen en te verheerlijken, als onzen God en Vader in CHRISTUS, en onze zaligheid, met eerbiedig en nederig voor Hem te leven, uittewerken.

Nog ééne aanmerking over dit Artikel. God is goed en eene zeer overvloedige fontein van alle goed. Dit hadden de Opſtellers Art. 1. beleden, met het hart te geloven. En hier van is reeds de blijk en het bewijs in dit II. Art. Zoo goed is God, de bron van alle goed, dat hij zichzelven aan ons niet onbetuigd laat, maar ons door de Rede en Natuur zich, als den Allerhoogſten en Algoeden zoo duidelijk openbaart, dat wij, tot ons heil, daar van volkomen overtuigd kunnen zijn, en nooit Hem, den Algoeden en volmaakten God en Vader, kunnen beſchuldigen, maar het aan onszelven te wijten hebben, indien wij hem niet kennen, lieven, en loven. Ja zoo goed is God, dit onderwijs heeft hij ons in zijn Woord klaarer en volkomener gegeven, zoo veel nodig is, tot zijne eere en zaligheid der zijnen. Alles is daar in geſchreven met oogmerk, opdat wij in JESUS geloven, en het Eeuwig leven hebben zouden, in zijnen naam.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

No. 6.

GODLIJKE OORSPRONG VAN DEN BIJBEL.

Art. III. *der Geloofsbelijdenisse.*

De Opstellers der Geloofsbelijdenis, in het voorgaande *Tweede Artikel*, beleden hebbende te geloven, dat God, als de algoede en de bron van alle goed, ons, niet alleen door de Rede en Natuur, maar bijzonder door de onmiddlijke Openbaring van zijnen genaderijken wil, in zijn heilig en Godlijk Woord, onderwijst, tot onze zaligheid, gaan, in dit *derde*, en eenige volgende *artikelen*, in een geregeld verband voort, met het gene zij aangaande dit heilig en godlijk woord, of den Bijbel, met het hart geloven, ook openlijk te belijden; eerst wel, *Art.* 3, rekenschap gevende, waarom zij den Bijbel, Gods heilig en het Godlijk Woord, genoemd hebben. Te weten, in het gemeen, omdat de Bijbel, of de gewijde Schriften, niet zijn een bloot menschlijk opstel, maar van hooger en godlijken oorsprong, als zijnde *ingegeven*, door dén Heiligen Geest van God. Dus spreken zij: „ Wij belijden, dat dit Woord Gods niet en is gezonden, „ noch voortgebracht, door menschlijken wil; maar de „ heilige mannen Gods hebben gesproken, door den Hei„ ligen Geest, gelijk de Heilige PETRUS zegt."

Het was noodzaaklijk, dat de Opstellers dezer Geloofs-

belijdenis dit ſtuk afzonderlijk voordroegen, dewijl, ten dien tijde, de hoofdleere der Roomſche Kerk hieröm-trent was, dat de waarheid der leere, door overlevering, van eerſten af bewaard zijnde, het niet noodzaaklijk kan geöordeeld worden te zijn, dat dezelve in geſchrift ge-ſteld werd, en dat dienvolgends ook de Heilige Schriften, alleenlijk bij voorkomende toevallige gelegenheden, en naar goedvinden der Schrijveren zelve, waren opgeſteld. Met welk gevoelen dan verder gepaard ging, dat alles op het gezag der Kerk, die de overleveringen bewaar-de, en het recht alleen bezat, om de Schriften te ver-klaren, nederkwam. Dit was dus één van de hoofdpun-ten, waaröm de Proteſtanten in 't gemeen, en de Her-vormden in 't bijzonder, zich gedrongen vonden, de ge-meenſchap dier Kerk te verlaten, die menschlijk gezag, in den godsdienst, verhief boven de achtbaarheid van Gods heilig en Godlijk Woord.

Deze aanmerking verſpreidt licht over dit III. *Artikel*, het welk anders duister ſchijnt, en waar in men de be-hoorlijke orde ſchijnt te misſen. Doch, het bovenſtaan-de, als de bedoeling van hetzelve, onderſteld zijnde, is alles klaar. In het gemeen, belijden dan de Opſtellers te gelooven, dat de H. Schrift niet door menschlijken wil, naar eigene goedvinding, is voortgebracht enz. maar *bovendien*, (dit betekent hier de uitdrukking, *daarna*), dat God, — zijne knechten, de Profeeten en Apostelen, geboden heeft, zijn geopenbaarde Woord in geſchrift te ſtellen; ja dat hij eene heilige Schrift zoo noodzaaklijk heeft gekeurd, dat God zelf de Wet, met zijnen vinger, op twee ſteenen tafelen geſchreven heeft. Al het welk de achtbaarheid der H. Schrift, als heilig en Godlijk, be-vestigt.

Na deze algemeene opheldering, zal het nu niet moei-lijk vallen, den waaren zin te treffen van dit artikel. In

't ge-

't gemeen, de Heilige Schrift is niet van menschlijken oorſprong, dat is, zij is niet opgeſteld naar het eigen goeddunken of den willekeur der Heilige Schrijveren, bij toevallige aanleidende gelegenheden, maar de Heilige Mannen Gods hebben geſproken, gedreven zijnde door den Heiligen Geest, zoo verklaren zich de Opſtellers der Geloofsbelijdenis, met den Apostel PETRUS, 2 *Petr.* I. 20, 21. welke verzen, volgends mijne vertaling, dus gelezen worden: „ Bedenkt eerst en vooral, dat geene „ voorzegging, die in de [Godlijke] Schrift gevonden „ wordt, uit eigene vinding oorſpronglijk is, alzoo de„ ze oude voorzeggingen niet zijn voortgebracht naar „ het welgevallen en den willekeur van menſchen, maar „ die heilige aan God gewijde mannen, werden door „ den Heiligen Geest gedreven, toen zij ze verkon„ digden."

Deze woorden van den Apostel PETRUS worden hier door de Opſtellers, des te gepaster tot hun oogmerk, aangebracht, omdat de Apostel, volgends het verband, te dier plaatze, zijn werk maakt, om aan te toonen, dat het geſchreven woord door de Profeeten vast en zeker gaat, zoodat de Christenen er zich veilig op verlaten kunnen; ja zoo vast, dat alles, zelfs de leere der Apostelen daar mede vergeleken, en, door overéénſtemming met het zelve, bekrachtigd moet worden. Even gelijk JESUS zelf de Jooden van zijnen tijd tot de Schriften van MOSES en de *Profeeten* verzond, die van hem getuigden, en die als Godlijke Schriften alle geloof verdienden.

Dit is dan in 't gemeen het geloof der Hervormden, in dit Artikel; de Bijbel is niet van menschlijke uitvinding, de Godlijke Openbaring is geen verdichtzel, noch ſamenſtel door menschlijk vernuft en menschlijken wil uitgedacht, maar die Heilige mannen, de Profeeten, had-

den een' hooger aandrift van den Geest van God, door welken zij bezield waren, als zij in den naam van God ſpraken, in den naam van God ſchreven. Hetzelfde is ook waarheid, met betrekking tot de Apostelen van JESUS, aan welken JESUS dien zelfden Geest der waarheid, die van den Hemelſchen Vader uitgaat, toegezegd, en daadlijk geſchonken heeft, zoo dat ook hunne Schriften Gods Woord in zich bevatten.

De Opſtellers der Geloofsbelijdenis wachten zich inmiddels, voorzichtig en wijs, om nadere bepaling te geven, hoe het met deze ingeving van Gods Woord eigenlijk gelegen zij, en hoe ver dezelve zich uitſtrekt; alleen tot de zaken, die in den Bijbel worden vervat, of ook tot de woorden, met welke de waarheden daar in worden voorgedragen. Het was hun genoeg, in 't gemeen, te belijden, dat zij den Bijbel niet voor een werk van menschlijke uitvinding, noch van menschlijken wille kennen, maar voor het woord en de Openbaring van God houden. Waarmede zeer wel beſtaan kan: dat de Heilige Schrijvers van den Bijbel evenwel geene bloote en redeloze machines of werktuigen geweest zijn, maar vrij en redelijk handelende menſchen, die elk in zijnen ſtijl, naar de vatbaarheid der menſchen, in menschlijke taal, hebben geſchreven, doch, alles door den aandrift, en onder het bijzonder beſtuur, en de onfeilbare leiding van den Geest van God, zoo dat zij in alles waarheid, Godlijke waarheid, hebben geſchreven.

Zij hebben dus ook, bij voorkomende gelegenheden, die hun aanleiding gaven, hunne Schriften vervaardigd, doch wederom niet willekeurig, maar opgewekt en gedreven door dienzelfden Geest van God, ja niet zelden, op uitdruklijken en onmidlijken last en bevel van God: Dit belijden de Opſtellers in het bijzonder: „ *Daarna*, dat is: *Bovendien*, heeft God, door eene zon-

„ der-

„ derlinge zorg, die hij voor ons en voor onze zalig-
„ heid draagt, zijnen knechten, den Profeeten en Apos-
„ telen geboden, zijn geopenbaarde Woord bij geſchrif-
„ te te ſtellen." Wij hebben, in de Heilige Schrift, meer dan één voorbeeld van een onmidlijk Godlijk bevel, om zijne woorden te boek te ſtellen, bij voorbeeld aan MOSES *Exod.* XVII. 14. aan JEREMIA *Jer.* XXX. 2. aan JOANNES den Euangelist en Apostel *Openb.* I. 19. op welke en dergelijke voorbeelden de Opſtellers dezer Geloofsbelijdenis zich gronden, wanneer zij zeggen, dat God zijnen knechten den Profeeten en Apostelen geboden heeft, zijn geöpenbaarde Woord bij geſchrift te ſtellen.

Doch, dit verdient bijzondere aanmerking, dat er bijgevoegd wordt, „ dat God zulks gedaan heeft, door
„ eene zonderlinge zorge, die hij voor ons en onze za-
„ ligheid draagt." God maakte, van eerſten af, terſtond na den zondenval der eerſte menſchen, zijnen genadigen wil, aangaande de herſtelling van het menschdom, onmidlijk bekend, door openbaring; dus ſprak hij ook tot de Vaderen op verſchillende en onderſcheidene tijden en wijzen, maar, wanneer de leeftijd der menſchen korter werd van duurzaamheid, en de menſchen ſterk vermenigvuldigden, werd het noodzaaklijk, dat zij een duurzaam en beſtendig middel hadden, om deze Godlijke Openbaringen, waar aan hun zoo veel, ja alles, gelegen was, te kunnen kennen, en raadplegen. Te vooren, had de lange leeftijd der Aardsvaderen het hun mogelijk gemaakt, om het geen God hun geöpenbaard had, door mondelijke overlevering aan hunne kinderen en huisgenooten, mede te deelen en hen daar in te onderwijzen. Doch, wie de geäartheid des menſchen kent, zal verwachten, het geen ook de ondervinding geſtaafd heeft, welk een ongetrouw en ongenoegzaam middel de overlevering is; om kundigheden en waarheden te be-

waaren en te behouden. Voornaamlijk zedert de vermenigvuldiging der menſchen, hunne verſpreiding over de geheele aarde, en hunne onderſcheiding in zoo vele volken, van onderſcheidene taal, aart, zeden en gewoonten.

Hoe! is niet de godsdienst der Aardsvaderen bij de Heidenſche Volken, of geheel verloren, of zoodanig misvormd, dat zelfs de weinige overblijfzelen, die zich van denzelven nog hier en daar bij Heidenſche Schrijvers voordoen, bijna gantschlijk onkenbaar zijn geworden! De Jooden hadden Gods Woord en Wet geſchreven onder zich, maar toen zij de overleveringen begonnen geloof te geven, en bij de geſchrevene wet en getuigenis te voegen, hoe werd de Wet niet krachteloos gemaakt, door inzettingen van menſchen, verdraaid door valſche uitleggingen der Schriftgeleerden, en als geheel ter zijde geſteld door de leeringen, die geboden van menſchen waren. Hoe ſpoedig en hoe zeer verbasterde de Christelijke Godsdienst, toen de Christenen zich niet hielden aan het zuiver woord van God, aan de Schriften der Apostelen, maar, daar mede niet te vrede, menſchenvonden en verklaringen, als overleveringen der vaderen, bij het woord van God begonnen te voegen, door welke wel dra dat woord verdrongen en bij de meesten onbekend werd, zoodat het Bijgeloof een nieuw Heidendom invoerde, en men de kracht van den Godsdienst in uiterlijke gebaren en Kerkplegtigheden ſtelde.

Het is toch zoo, ons geheugen is doorgaands te zwak, om alle waarheid zuiver te onthouden, en het oordeel des onderſcheids niet onfeilbaar, om dezelve onveränderd en onverwrongen aan anderen mededeelen. De menſchen zijn zoo gereed, om iet af te laten, iet bij te voegen, zaken in een ander licht te plaatzen, dat men zelfs op verhalen en overleveringen van dingen, die in onzen leeftijd gebeuren, niet gerust aan kan, noch het wezenlijk

lijk gebeurde van de bijvoegzelen en misvattingen kan onderſcheiden. Heeft dit plaats omtrent wereldlijke gebeurenisſen, hoe veel meer zal men de overleveringen moeten mistrouwen, omtrent geestlijke en godlijke waarheden, omtrent welke het menschlijk verſtand, door het zedelijk verderf, zoo geheel verduisterd en blind is!

Derhalven, met recht, erkent de Geloofsbelijdenis daarin de zonderlinge zorg van God voor ons en voor onze zaligheid, dat hij zijnen knechten den Apostelen en Profeeten geboden heeft, zijn geöpenbaarde Woord in geſchrift te ſtellen. Nu hebben wij zekerheid, van het geen wij te geloven en te betrachten hebben. Nu kunnen wij in dat Godlijk boek des Heeren, den dierbaren Bijbel zelven, onderzoeken en lezen, nu behoeven wij niet aftehangen van feilbare menſchen, die, misſchien zelve blind, zich opwerpen tot leidslieden van blinden. Wanneer wij, in den Bijbel, lezen, hooren wij God, hooren wij JESUS zelven, tot ons ſpreken; dat Boek is een lamp en licht voor onzen voet, op het pad des levens. Dat Boek roept ons toe, wanneer er gevaar van dwaling is, wanneer wereldwijzen hunne leerſtelzels zoeken aanneemlijk te maken: Dit is de weg! dit is de weg! welken men behoort te betreden, wil men zalig worden! Zonderlinge, goedertierene zorg, waarlijk, van God voor ons en voor onze zaligheid! Nu zal ook des Heeren Woord beſtendig blijven tot in eeuwigheid. Wanneer dwalingen de overhand mogten nemen, eene duisternis van nieuwe barbaarschheid en onkunde zich weder mogt verſpreiden, dan zal de Bijbel het middel zijn, om het licht weder te ontſteken; gelijk het gebeurd is bij de Kerkhervorming, toen de Hervormers, door middel van den Bijbel, de waarheid wederöm luisterrijk te voorſchijn brachten.

Zoo noodzaaklijk keurde de Vaderlijke voorzorg des al-

algoeden Gods eene door Schrift zekere openbaring; dat, gelijk de *Geloofsbelijdenis* er bijvoegt, „God zelf „met zijnen vinger de twee tafelen der Wet geſchreven „heeft." Dit weten wij uit het bericht van MOSES, dat hem de Wet, door den vinger, dat is, het alvermogen Gods, op twee ſteenen tafelen geſchreven, ter hand is geſteld; welke, ter blijvende gedachtenis, in de Verbondskist in het Heiligdom, gelegd zijn. God wilde, dat zijne Wet ſtipt en naauwkeurig zou onderhouden worden; ten einde die van vervalſching door aflaten of bijvoegen te bewaren, gaf hij die ſchriftelijk aan MOSES. Trouwens, in het geen God den menſchen bekend maakt, om te geloven en te betrachten, moet geen menschlijke willekeur plaats hebben. Ons geloof moet in God eindigen, onze deugd moet gehoorzaamheid aan God wezen.

„*Hieröm*", zegt nu de Geloofsbelijdenis, „noemen wij „zulke Schriften, heilige en godlijke Schriften." Zij zijn heilig, allen eerbied en geloof waardig, dewijl zij Godlijk zijn. Zij zijn daaröm de eenige en volkomen regel, voor ons Geloof en levenswandel; en wij zijn zeker, indien wij ons aan dezen regel houden, zullen wij in het licht wandelen, gelijk God een licht is.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN.

No. 1.

LIJST DER HEILIGE EN GODLIJKE SCHRIFTEN.

Art. IV. *der Geloofsbelijdenisse.*

God, de Algoede, en de eenige Fontein van alle goed, heeft, gelijk de *Geloofsbelijdenis* der Hervormde Kerken van Nederland, in het 3de *Artikel*, leerde, door eene zonderlinge zorge, die hij voor ons en onze zaligheid draagt, de nadere openbaring van zijnen genadigen wil, om zondaren zalig te maken, en van den weg van *geloof en deugd*, welken wij, tot zaligheid, bewandelen moeten, dewijl de bloote Rede daar toe niet genoegzaam was, en het licht derzelve in ons menschen, door de zonde, beneveld en verduisterd is, niet alleen op veelerleië tijden en wijzen aan de menschen bekend gemaakt, maar ook noodzaaklijk geördeeld, dezelve door zijne knechten, de Profeeten en Apostelen, te laten beschrijven, opdat zij duurzaam en algemeen onder de menschen, over de geheele wereld, bekend en bewaard zou blijven, en niet door willekeurige overleveringen en instellingen van menschen misvormd en onkenbaar gemaakt worden.

Thans gaan de Opstellers der Geloofsbelijdenis over, om in het 4de *Artikel* de lijst op te geven van die Boe-

Digitized by Google

ken en Schriften, welke zij als zoodanige Godlijke Boeken en Schriften aannemen en erkennen.

Vóór dat wij den inhoud van dit *Artikel* in overweging nemen, moeten wij, vooráf, het één en ander opmerken.

De verſchijning van JESUS CHRISTUS in het vleesch, omtrent 4,000 jaren na de ſchepping der wereld, om het Godlijk ontwerp van onze zaligheid en verlosſing op aarde te voltoojen, ſcheidt het geheele tijdsverloop, van de ſchepping af, in twee hoofddeelen, en maakt een gewigtig Tijdperk, met het welk eene nieuwe Huishouding van God met zijne Kerk eenen aanvang heeft genomen, welke het Nieuwe *Testament* of *Verbond* van God met de menſchen genoemd wordt, in tegenſtelling van het Oud Verbond of Testament, het welk God met de *Israëliten*, bij den berg *Sinaï*, zoo plegtig had geſtaafd, en welks Wet, als een Tuchtmeester, gegeven was, om de godsdienſtigen op te leiden tot den CHRISTUS of MESSIÄS, die de geheele Wet zou vervullen.

Van MOSES af, geduurende een tijdsverloop van omtrent 2,000 jaren, tot op den Profeet MALEÄCHI, na de Babyloniſche ballingſchap, zijn verſcheidene Boeken en Geſchriften, ten getale van 39, zoo groot als klein, van onderſcheidenen inhoud; doch allen, het zij rechtſtreeks, het zij zijdelings, betrekking tot den geöpenbaarden Godsdienst hebbende, en met malkanderen in de juiste en ſchoonſte Overëenſtemming, of Harmonie, ſtaande, opgeſteld, en door de Joodſche Kerk, als heilige en Godlijke Schriften erkend en aangenomen, welke de Schriften of Boeken van het *Oude Testament* heeten, en welke verzameling door JESUS en zijne Apostelen met hun gezag bekrachtigd is. Deze Boeken des O. T. zijn in de Hebreeuwſche taal, de taal des Joodſchen Volks, beſchreven, eenige weinige Brokſtukken uitgezonderd, wier oorſpronglijke taal de Chaldeeuwſche is, om-

omdat zij tot den tijd der Ballingſchap van de Jooden in Babel, of het land der Chaldeën, behooren. Van deze Boeken is al vroeg, reeds vóór CHRISTUS komst in de wereld, eene Griekſche Overzetting gemaakt, die gemeenlijk, volgends eene fabelachtige overlevering, de vertaling der LXX Taalsmannen genoemd wordt.

JESUS zelf heeft niets in geſchrift aan de Kerk nagelaten, maar zijne Apostelen en Leerlingen hebben, door zijnen onfeilbaren Geest gedreven, eenige Boeken, en Brieven, ſamen ten getale van XXVII, nagelaten, welke de verzameling der Boeken des N. T. uitmaken.

Het was nodig, dat onze Geloofsbelijders eene naauwkeurige opgave deeden, welke Boeken, zoo des Ouden als des Nieuwen Testaments, zij voor heilige en Godlijke Schriften erkenden, omdat daaromtrent de gevoelens verſchilden, en twist ontſtaan was, nademaal, van tijd tot tijd, bij die Boeken, welke in dit *Artikel* worden opgeteld, andere Schriften en Boeken gevoegd waren, die door ſommigen insgelijks als Godlijk en heilig geëerbiedigd werden, en die bij de Roomſche Kerk plegtig, als zoodanig, erkend zijn, zonder dat daarvoor genoegzame redenen voorhanden waren, ja verſcheidenen van welke openlijke merktekenen dragen, dat zij niet alleen bloot menschlijke werken, maar zelfs onëchte en beuzelachtige voortbrengzels zijn van een bedorven en dikwijls dweepend vernuft.

Deze bijgevoegde Boeken, die onder den naam van *Apokryfe* bekend zijn, zouden, ten grootſten deele, tot het Oude Testament behooren, indien zij echt waren, maar zij 'zijn niet voorhanden, noch zelfs niet allen oorſpronglijk geſchreven in de Hebreeuwſche taal, en komen dus niet voor op de lijst der Boeken, welke de Joodſche Kerk als heilige Boeken acht. Wij vinden ze alleenlijk in de Griekſche vertaling, boven gemeld.

Ten opzichte van de Boeken des N. T. ſtaat aantemerken, dat verſcheidenen van dezelven, inzonderheid van de Brieven der Apoſtelen, aan bijzondere Gemeenten, en zelfs aan bijzondere perſonen geſchreven zijn; de Gemeenten der Christenen deelden ze vervolgends aan malkanderen mede, doch, dit geſchiedde allengs en van tijd tot tijd; daar uit volgde, dat alleen ſommigen dezer Boeken en Brieven, van eerſten af, eenparig, en zonder bedenking, door alle de Christenen, als heilige Boeken zijn aangenomen; omtrent anderen, werden bedenkingen en twijfelingen gemaakt, en zij waren aan tegenſpraak onderhevig. Bedenkingen en twijfelingen echter, welke voor de goede zaak van het Christendom ongemeen voordeelig zijn geweest, dewijl wij daar door zeker zijn, dat geen dezer Boeken en Brieven, zonder behoorlijk onderzoek en zonder overwegende gronden, eene plaats op de lijst der Heilige Schriften gekregen hebben bij de Christenen der drie eerſte eeuwen. Verders is de Kerkvergadering te *Laodiceë*, omtrent het jaar 360 gehouden, de eerſte, die in haren 60ſten *Canon*, aan welks echtheid nogthans ſommigen getwijfeld hebben, de lijst der Heilige Boeken heeft opgegeven, volkomen, zoo als dezelve hier, in dit 4de *Artikel*, voorkomen, uitgezonderd, dat het Boek, *de Openbaring van Joännes*, op de lijst der *Laödiceeſche* Kerkvergadering ontbreekt, waarſchijnlijk, omdat men hetzelve nog niet boven alle bedenkingen verheven oordeelde.

Na deze vooräfgaande aanmerkingen, zijn wij nu in ſtaat, om den waaren zin van dit *Artikel* der Nederlandſche Geloofsbelijdenis aan te wijzen: Dus luidt het: „ Wij vervatten de Heilige Schriftuur in twee Boeken, „ des Ouden en Nieuwen Testaments, welke zijn *Cano*„ *nijke* Boeken, daar niet tegen valt te zeggen." De zin is, dat de Hervormden op de lijst (*Canon*) der Hei-

li-

lige Boeken, als *Canonijke*, dat is, tot die lijst behorende Boeken de genen, en die ook maar alleen, rekenen, welke vervolgends worden opgeteld, en die verdeeld worden, in Boeken des Ouden en Boeken des Nieuwen Testaments, welke dus twee Hoofdverzamelingen, of, indien men dus verkiest te ſpreken, *twee Boeken* uitmaken, des Ouden en des Nieuwen Testaments, dat is, Schriften, die vóór JESUS komst in de wereld zijn geſchreven, en aan de Joodſche Kerk ter hand geſteld, en Schriften, geſchreven door JESUS Apostelen, ten dienſte der algemeene Christelijke Kerk, welke beide Boeken, makende die des Nieuwen Testaments als de vervulling van die des Ouden Testaments, en derzelver voltoojing, uit, dus één ſchoon geheel vormen, in hetwelk het geheel ontwerp van onze verlosſing, en de voorſchriften, hoe God wil, dat wij hem zullen vereeren, en onze zaligheid zullen uitwerken, volmaaktelijk, van het eerſte begin en aanleg af, tot de geheele en volkomene voltoojing toe, begrepen is, en aan ons voorgeſteld wordt, zoodat wij daar in de gangen van onzen God in het Heiligdom der Kerk, van voetſtap tot voetſtap, kunnen nagaan, bewonderen en verheerlijken.

De woorden: *daar niet tegen valt te zeggen*; beteken-nen niet, dat er, tegen deze en gene van de bijzondere Boeken, geene bedenkingen zouden kunnen gemaakt worden, of dat zij nooit of ooit zijn tegengeſproken. Immers, de Jooden zelve hebben, langen tijd, zwarigheden ingebragt tegen het *Hooglied* enz., en onder de Boeken van het Nieuwe Testament zijn er verſcheidene van de Brieven, als ook de *Openbaring* van JOÄNNES, aan welker echtheid en godlijkheid lang getwijfeld is. Maar deze woorden betekenen, dat, eindelijk, de Kerk in het gemeen, na behoorlijk onderzoek, deze Boeken heeft aangenomen en erkend, zijnde haar ge-

bleken, dat de bedenkingen daar tegen niet onöploslijk waren. Omtrent de Boeken des O. T. die in de Hebreeuwſche taal voorhanden zijn, ſtemt de Joodſche Kerk mede in, en omtrent de Boeken des N. T., welke in dit 4de *Artikel* worden opgenoemd, heeft geen verſchil tuſſchen de Hervormden en de Roomſche Kerk plaats; in dit opzicht derhalven, valt er niets tegen te zeggen.

Nu vervolgt de Geloofsbelijdenis. „ Deze worden „ aldus geteld, in de Kerke Gods." De Joodſche en Chriſtelijke Kerk beiden ſtemmen overeen omtrent de Boeken des Ouden Testaments, ſchoon de Jooden eene andere orde in de optelling volgen, doch welke aan de waarde en voortreflijkheid dezer Boeken niets hindert. En de hier opgenoemde Boeken des N. Testaments worden, door de Chriſtelijke Kerk, in alle hare gemeenten en gezindheden in het algemeen erkend, alſchoon ook misſchien deze of gene bijzondere Christen, of Leeraar in de Kerk, nog omtrent het één of ander dezer Boeken bedenking moge dragen.

Omtrent de lijst dezer heilige Boeken, welke nu vervolgends wordt opgegeven, zijn hier geene aanmerkingen te maken. De Boeken des Ouden Testaments worden benoemd met de namen, die zij, in de Latijnſche vertaling derzelven, dragen, zoo als die bij de Roomſche Kerk in gebruik is. Dus worden de vijf Boeken, van welke MOSES de ſchrijver is, genoemd, *Geneſis* (*wording* of *geboorte*,) *Exodus* (*Uittogt*,) *Leviticus* (het *Leviticsch* of *Prieſterboek*,) en *Deuteronomium* (*tweede* of *herhaalde Wet*.) Daar op volgen de *hiſtoriſche* of *geſchiedboeken*: *Joſua*, *der Richteren*, *Ruth*, twee Boeken van SAMUËL, en twee Boeken der *Koningen*, twee Boeken der *Chronieken*, genaamd *Paraleipomenon*, naamlijk, in de *Griekſche* vertaling, als zeide men, *overge-*

ſla-

dagen Berichten, of *Bijvoegzelen*, te weten, tot de voorgaande Geſchiedboeken, in het *Hebreeuwsch* heeten deze twee Boeken, letterlijk, *woorden der Dagen*, dat is, *Jaarboeken*, *Chronieken*, verders *het eerſte Boek Esdra*, dus noemde men het Boek *Esdra*, omdat men het Boek *Nehemia* voor het vervolg of tweede Boek van hetzelve hield, terwijl er onder de *Apokryfe* Boeken een *derde* en *vierde Boek van Esdra* voorkomt. Eindelijk *Nehemia* en *Esther*. Na de Geſchiedboeken volgen de leeren zedekundige Boeken: *Job*, de *Pſalmen van* DAVID, dus genoemd, omdat deze Koning de Dichter en Opſteller van een groot getal derzelven is. Drie Boeken van SALOMO, DAVIDS Zoon en Troons-opvolger, naamlijk, de *Spreuken*, de *Prediker*, en het *Hooge-lied*. Daarna komen de Schriften der Profeeten, eerst de *vier groote Profeeten*, omdat derzelver Boeken grooter zijn, dan die der overigen, welke ſlechts uit weinige Hoofdſtukken beſtaan, en daaröm de *kleine Profeeten* genoemd worden. De *vier groote Profeeten* zijn *Jeſaia*, *Jeremia*, van wien wij zijne *Profeetiën* en zijne *Klaagliederen* hebben, die hier onder den naam *Jeremia* mede begrepen, zijn, *Ezechiël* en *Daniël*. En voorts de andere twaalf *kleine* Profeeten: *Hoſeä*, *Joël*, *Amos*, *Obadja*, *Jona*, *Micha*, *Nahum*, *Habakuk*, *Zefanja*, *Haggaï*, *Zacharia*, *Maleächi*.

Het *Nieuwe Testament* bevat de volgende Boeken, vijf Geſchiedboeken, de *vier Euängelisten*, *Mattheus*, *Markus*, *Lukas*, *Joännes*, en *de Handelingen der Apostelen*, welk Boek insgelijks door LUKAS geſchreven is. De *veertien Brieven van* PAULUS den Apostel, te weten: aan de *Romeinen*, twee aan de *Korintheren*, aan de *Galateren*, aan de *Efezeren*, aan de *Filippiërs*, aan de *Kolosſenſen*, twee aan de *Theſſalonicenſen*, twee aan *Timotheus*, aan *Titus*, aan *Filemon*, aan de *Hebreeën*. Nog

de

de *zeven Brieven* der andere Apostelen, die men gemeenlijk de *Katholijke* of *algemeene Zendbrieven* noemt, de Brief van *Jakobus*, twee Brieven van *Petrus*, drie van *Joännes*, de Brief van *Judas*, en de *Openbaring* van *Joännes*.

Nog ééne aanmerking tot beſluit van dit *Artikel*. Wij moeten ons niet verbeelden, als of de Geloofsbelijdenis, door de opgave van deze Lijst, het geweten van iemand wilde verbinden, dat het hem niet zou vrijſtaan, omtrent één of ander dezer Boeken, ten aanzien van deszelfs echtheid of regelmatigheid, verder onderzoek en naarſporing te doen, even of dit nu zoo beſlist ware, door deze belijdenis, dat verder onderzoek nodeloos ware. Trouwens, wij hebben gezien, dat de woorden: *waar tegen niet valt te zeggen*, dit geenszins betekenen, daarëboven zal ons blijken, dat de Opſtellers dezer Geloofsbelijdenis ons geweten volſtrekt aan geene menschlijke bepalingen willen gekluisterd hebben. Eindelijk, er zijn, na hunnen tijd, nog gewigtige bedenkingen tegen ſommige Boeken ingebracht, doch bij het nader onderzoek is altijd de uitſlag geweest, dat de echtheid en waarde dier nader onderzochte Boeken, in een heller licht geplaatst, en met gewigtige gronden geſterkt zijn.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE ONGEVEINSDE CHRISTEN.

No. 8.

GODLIJK GEZAG DES BIJBELS.

Art. V. *der Geloofsbelijdenisse.*

Daar ik, volgends mijn doel, in één der voorgaande Nommers van dit deel mijnes Weekblads opgegeven, mij enkel bepalen moet, tot de Opheldering der *Geloofsbelijdenis* van de Hervormde Kerken in Nederland, en met daar toe, gelijk ik toen insgelijks heb aangemerkt, geene bijvoegzelen van ſtellingen of betogen van elders behoort bij te dragen, zal ook niemand mijner Lezeren hier eenig ander betoog van het Godlijk gezag der Heilige Boeken, die in den Bijbel vervat zijn, van mij verwachten, dan het geen de Geloofsbelijdenis *Artikel* V. aanvoert, het welk ook, recht verſtaan, genoegzaam en voldoende zal bevonden worden. In dit *Artikel*, naamlijk, verklaren de Opſtellers eerst hun geloof aangaande het *Godlijk gezag* van deze Boeken, en dan melden zij de gronden, op welken dit hun geloof gevestigd is.

Eerst zeggen zij: „Alle deze Boeken alleen ontvan„gen wij voor heilig en Kanonijk, om ons geloof naar „dezelven te *reguleeren*, (te ſchikken,) daarop te gron„den, en daarmede te bevestigen. En gelooven, zon„der eenige twijfeling, al wat in dezelven begrepen is." Het zijn dan *alle deze*, in het voorgaande *Artikel*, als

tot den *Kanon* of lijst der Heilige en Godlijke Boeken behorende, opgenoemde Boeken, zoo des Ouden, als des Nieuwen Testaments, die de Geloofsbelijders *ontvangen*, dat is aannemen en erkennen als heilig en *Kanonijk*. De Boeken des Ouden Testaments hebben en behouden niet minder hun gewetenverbindend gezag, dan die des Nieuwen Testaments hebben, dewijl zij voor deze laatſten ten grondſlag verſtrekken, daar in vervuld zijn, en daar op die naauwe betrekking hebben, dat de Boeken des Ouden en Nieuwen Testaments ſlechts één geheel uitmaken, en de ſchoonſte overëenſtemming (*Harmonie*) opleveren.

De Belijders onderſcheiden zich dan hier mede, dat zij *alle* de Boeken des Ouden en Nieuwen Testaments voor Godlijke Boeken houden, van ſommigen, die, in dien tijd, door misvatting en verwarring, van de huishouding van God met zijne Kerk, zedert MOSES Wetgeving, tot de *Israeliten* bijzonder bepaald, met de Heilige Boeken, die als Godlijke Boeken, het Godlijk ontwerp van 's menſchen zaligheid bevatten, en van tijd tot tijd, duidlijker en klaarer voorſtellen, dreven, dat deze Boeken des O. T. nu voor de Christenen geen gezag meer hebben, waar toe zij onder anderen dat gezegde brachten, dat de Wet en Profeeten *tot* JOANNES, den Dooper, toe geprofeteerd hebben, en dat CHRISTUS het *einde* der Wet is. De Hervormden daartegen houden *alle* die Boeken des O. en des N. T., met de Christen Kerk, voor heilig en Godlijk.

Doch, deze Boeken ook maar *alleen*, met uitſluiting van de *Apokrijfe* Boeken, welke, in laater tijd, van lieverlede gezag onder de Christenen verkregen hebben, door dien men, door de onkunde der tijden, de heilige oordeelkunde en derzelver regelen verwaarloosde; van deze Boeken, welke de Roomſche Kerk nog als heilig en

Ka-

Kanonlijk aanneemt en verëert, handelt het volgende *Artikel* der *Geloofsbelijdenisse.*

Alle deze Boeken dan, die op de lijst ſtaan, in het 4 *Artikel* vervat, ontvangen wij, zeggen de Opſtellers der Belijdenis, als *heilig*, dat is, eerbiedwaardig, en Godlijk, van Godlijken oorſprong *Art.* 3. en daaröm ook van Godlijk gezag; wij ontvangen ze als *Kanonijk*, om ons geloof naar dezelve te reguleeren, daar op te gronden, en daar mede te bevestigen. De benaming *Kanonijk*, ſtamt af van het woord *Kanon*, betekenende eene *lijst*, van hier *Kanonijke* Boeken, die tot den *Kanon* of de lijst, der Heilige Boeken naamlijk, behooren. Maar het woord *Kanon* betekent, inzonderheid bij Kerkelijke Schrijvers, ook *eenen regel*, *een richtſnoer*, *een voorſchrift:* gelijk zoo de beſluiten der Kerkvergaderingen *Canones* genoemd worden; in dezen zin betekent dan *Kanonijk regelmatig*, en *Kanonijke* Boeken worden dan genoemd Boeken, die den regel in zich bevatten, waarnaar men zich behoort te ſchikken of te *reguleeren.* Daaröm wordt hier in de *Geloofsbelijdenisſe* gezegd; „ om ons geloof naar dezelve „ te reguleeren, daar op te gronden, en daarmede te „ bevestigen." De mening *is: Ons* geloof, of het ſamenſtel der geloofswaarheden moet naar deze Boeken geregeld en geſchikt wezen, zal het de waare leere der zaligheid, die naar de godzaligheid is, behelzen; het moet op deze Boeken gegrond, en uit dezelve opgemaakt en afgeleid zijn; zoo dat het er volkomen mede overëenſtemt; eindelijk, het moet daar mede bevestigd, dat is, onze bewijzen voor onze Geloofsleere en geloof moeten uit deze Boeken ontleend worden; zoo dat wij niets voor godsdienſtige waarheid aannemen, dan het geen deze Boeken ons als zodanig leeren, niets van God tot zaligheid gelovig verwachten, dan het geen deze Boeken ons als Godlijke beloften bekend maken, en niets voor gods-

dienſtige pligten houden, dan het geen deze Boeken bevelen.

Nu vervolgt de Geloofsbelijdenis: *En wij gelooven, zonder eenige twijfeling, al wat daar in geſchreven is.* Dewijl deze Boeken van godlijken oorſprong zijn, en een Godlijk gezag hebben, zoo is alles, wat zij in de geſchiedenisſen verhalen, waarachtig en daadlijk zoo geheurd; al wat zij leeren, is waarheid, en als zoodanig een voorwerp van ons geloof; al wat zij, van Gods wege beloven, is getrouw, en wij kunnen en moeten er staat op maken; wat zij bedreigen, zal den ongelovigen overkomen; wat zij voorzeggen, wordt vervuld; en wat zij ter betrachting voor alle tijden voorſchrijven, en gebieden, is voor ons pligt, om te gehoorzamen. Zoodra wij omtrent den zin der Heilige Schrift kennis dragen, duldt het één noch ander eenige bedenking of twijfeling; dewijl het God zelf is, door wiens Geest de Heilige Schrijvers gedreven zijn, gelijk wij gezien hebben, over het 3de *Artikel.*

In het overige van dit *Artikel* verklaren zich de Opſtellers over den grond van dit Godlijk gezag der Heilige Schriften, of de reden, waaröm zij de Heilige Schriften zoo hoog en Godlijk achten. Dit was nodig, om de afwijking van de Roomſche Kerk omtrent dit ſtuk, welke het gezag der Heilige Schrift, gelijk ook derzelver uitlegging, afhanglijk maakt van de *Kerk*, welke bij haar ſchijnt uitgemaakt te worden, door de Geestelijkheid, die zij willen, dat de Kerk *repreſenteert* of *verbeeldt.* De Roomſche leeraars naamlijk beweeren, dat de Kerk, door hare overlevering, bepaalt, welke Boeken een Godlijk gezag hebben, en welken zin de woorden der H. Schrift in zich bevatten. Hoedanig gevoelen, in de daad, ons geloof eindelijk zou doen berusten op feilbare menſchen, en juist geſchikt is, om allerhande menſchlij-

lijke leringen en geboden onder de Christenen, in te voeren, gelijk de treurige ervaring en het diep verval van het Christendom, in die tijden, ook overtuigend aantoonde.

Met betrekking tot dit gevoelen der Roomsche Kerk, en in tegenstelling van hetzelve, zegt de Geloofsbelijdenis, in de andere helft van dit *Artikel*, eerst ontkennender wijze: „ En dat niet *zoo zeer*, omdat ze de Kerk „ aanneemt en voor zodanige houdt." Men lette hier op de bepaalde uitdrukking, *niet zoo zeer*. In zekeren zin naamlijk heeft de Kerk hier hare werkzaamheid, en brengt het hare toe, omtrent onze kennis aan het woord van God, te weten, voor zoo ver zij dit woord van God, als zoodanig, aangenomen en bewaard, en aan ons overhandigd heeft. In zoo verre zijn wij aan de Kerk, als getuige der waarheid, en getrouwe bewaarster van dezen haar toebetrouwden schat, onzen dank verschuldigd. Trouwens, indien de Joodsche Kerk, en even dus de eerste Christenen, deze Boeken hadden verwaarloosd, zoo dat dezelven verloren waren gegaan, hoe zouden wij het voorrecht genieten kunnen van die te bezitten? God heeft door dit middel, de zorg der Kerk voor deze Boeken, dezelve voor ons bewaard, en tot ons doen komen. Op deze wijze zijn wij ook in staat, van eeuw tot eeuw teruggaande, eindelijk, den oorsprong dezer Boeken op te sporen, die van hand tot hand gegaan zijn en dus onze tijden bereikt hebben. Wij erkennen dus, dat het getuigenis en overëenstemming der Kerk, bijzonder van de eerste eeuwen, dat zij deze Boeken uit de handen der Apostelen, als derzelver Godlijke Schrijvers, ontvangen heeft, niet geheel verwerpelijk is. Maar wij berusten niet in dit getuigenis der Kerk, wanneer het den grond zou moeten uitmaken van het Godlijk gezag dezer Boeken, dewijl niet de Apostelen en Profeeten, hunne leer en schriften, gebouwd zijn op de Kerk, maar

de Kerk integendeel gebouwd is op de Apostelen en Profeeten en hunne Schriften, zijnde JESUS zelve de hoekſteen van dit geestelijk gebouw. Het geloof der Christenen in Godlijke zaken kan noch mag zich niet gronden op menſchen, wier gezag en uitſpraken altijd feilbaar blijven. Met recht derhalven: „ En dat niet „ *zoo zeer*, omdat de Kerk deze Boeken aanneemt, en „ voor zodanige houdt."

Maar ſtellig erkent de geloofsbelijdenis het Godlijk gezag der Heilige Boeken, „ inzonderheid omdat ons de „ Heilige Geest getuigenisſe geeft in onze harten, datze „ van God zijn, dewijl zij ook het bewijs van dien bij „ zich zelven hebben: gemerkt de Blinden zelven tasten „ kunnen, dat de dingen, die daarin voorzegd zijn, ge„ ſchieden."

Roomſche Leeräars hebben uit deze woorden aanleiding genomen, om onze voorvaderen van *geestdrijverij* te beſchuldigen, als zich zelven, zonder reden, vertrouwende op eene inwendige openbaring en verlichting van den Heiligen Geest; doch zij hebben hunne onkunde in geestelijke zaken, die geestelijk onderſcheiden behooren te worden, daardoor aan den dag gelegd. Onze Voorvaders waren geene geestdrijvers, die *onmidlijke* openbaringen en inſpraken van eenen hemelſchen Geest voorwendden, zonder, veelmin tegen, Gods Woord, alhoewel zij een *midlijk* getuigenis van den Heiligen Geest, door het woord van God erkenden en erkennen moesten, dewijl zij het daadlijk, als gelovige Christenen, ondervonden en in hunne harten waarnamen, volgends de beloften van den Heere JESUS, dat hij zijnen Heiligen Geest, die van den Vader uitgaat, zou zenden, die met onzen geest getuigt, dat wij Gods kinderen zijn, volgends PAULUS verklaring.

Ik heb in den loop van dit mijn Weekſchrift, in de voorgaande Deelen, meer dan ééns van de gelegenheid gebruik

bruik gemaakt, om dit breeder aan te wijzen, en de beſchuldiging van *geestdrijverij* van onze Hervormde, gelijk van de geheele Proteſtantſche Kerk, af te weeren; ik heb opzetlijk gehandeld van den *geestelijken ſmaak*, door welken de geestlijke mensch alles onderſcheidt, even gelijk elk, die, in eenige kunst of wetenſchap, ſmaak en ervarenis, in het natuurlijke, heeft, geſchikt is, om best, in zijn vak, te oordeelen en te onderſcheiden.

Hier zal ik mij alleen bepalen tot mijn doel, het opheldéren en verklaren van den zin der *Geloofsbelijdenisse*, waaruit van zelf blijken zal, dat niets ongerijmder is, dan de beſchuldiging van geestdrijverij tegen de Proteſtanten, en wel door zulken, die immers den Heiligen Geest en zijne werkingen zelve belijden, te eerbiedigen.

De Heilige Geest geeft getuigenis in onze harten, dat deze Boeken van God zijn, zegt de geloofsbelijdenis, maar zij bepaalt niet, *hoe*, *op welke wijze*, hij zulks doet, *midlijk* of *onmidlijk?* Dit moet opgemaakt worden, uit den overigen inhoud der Geloofsbelijdenis, en derzelver geheel beloop; en dan zal blijken, dat de Heilige Geest in de harten der gelovigen, want dezen zijn het, die hier ſpreken, in de harten van menſchen, die den wil van God *willen* doen, van welken JESUS ſprak, dat zij bekennen zullen, of zijne leere uit God is, getuigt van de Godlijkheid van deze Boeken, door deze Boeken zelve, zie *Art.* 3. als welke ons leeren, dat de Heilige Schrift niet is gezonden noch voortgebracht, door menschlijken wil, maar dat de Heilige mannen Gods, door den Heiligen Geest gedreven, die geſproken hebben; de Heilige Geest getuigt in onze, der gelovigen, harten, door zijne gewrochten of uitwerkingen, welke hij, door middel der Heilige Schriften, in onze harten voortbrengt. Hij verlicht het verſtand, zoodat men den zin van CHRISTUS kent, hij bekeert ons door dat woord, tot het geloof in God, en

het

het betrachten van alle goede werken, zoodat de geloviger nieuwe ſchepzelen zijn, geſchapen in CHRISTUS JESUS, tot goede werken. Zeker, hij, die zoodanige uitwerkzelen in zijn hart en geheele gedrag ontwaar wordt, kan niet twijfelen, of die Boeken, door wier middel hij zoo tot volmaaktheid van verſtand en deugd wordt vernieuwd, door den Heiligen Geest van God, die, ſteeds naar en door dit woord, in hem werkt, zijn Godlijke Boeken, welke gezag hebben, om zijn geloof en gedrag daar naar te regelen en te ſchikken.

Dat de Geloofsbelijders geene geeſtdrijvers zijn, blijkt ook uit het volgende: „ Dewijl zij" (deze Boeken) „ het bewijs van dien (van godlijk gezag) bij zich zelven hebben." Zoo is het, wanneer wij den inhoud, de overëenſtemming, de geheele houding en het voorkomen dezer Boeken, als één geheel, beſchouwen, moeten wij het Godlijke van dezelven opmerken. Het geen deze Boeken leeren, het geen zij voorzeggen, is alles Gode betaamlijk, het geen zij bevelen, het geen zij beloven, is Gode waardig. De Bijbelboeken zijn een verſchijnſel, het welk voor de ongelovigen onverklaarbaar is, en door geen menſchlijk bedrog, noch ſchranderheid, kan uitgevonden zijn, maar noodzaaklijk van God zijn moet; en dus Godlijk gezag heeft, gelijk de Wet van elken rechtmatigen Wetgever gezag van zijnen Wetgever heeft.

Eindelijk, voeren de Opſtellers der Geloofsbelijdenis dit bewijs van hun geloof aangaande het Godlijk gezag der H. Schrift aan: „ gemerkt de blinden zelve tasten kunnen, dat de dingen, die daar in voorzegd zijn, geſchieden." De Opſtellers waren, gelijk alle de Hervormers, zoo verzekerd, dat het diep verval, ja geheele afval der genen, die den naam van CHRISTUS droegen, de eenvoudigheid en den geest van het Christendom, welken afval zij, in hunnen tijd, beſchouwden, en in de geheel bedorvene Kerk aanwezen, letterlijk en zoo duidelijk overëenkwam met de voorzeggingen van dezen afval, in de Heilige Schriften, in de redenen van CHRISTUS, in de Brieven van PAULUS, en in de *Openbaring* van JOANNES, dat zij vaſtelijk overreed waren, dat zelfs *blinden*, dat is, allereenvouwigſte lieden, deze overkomſt tasten konden en bij de minſte aanwijzing voelen moesten.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 9.

DE APOKRYFE BOEKEN NIET GODLIJK.

Art. VI. *der Geloofsbelijdenisse.*

Omtrent den *Kanon* of lijst der Heilige en Godlijke Boeken verſchillen de Proteſtanten en dus ook de Hervormden, met de Roomſche Kerk, ten aanzien van het getal der Boeken, welken, met recht, voor *Kanonijke*, en als tot die lijst behorende, erkend moeten worden. Daaröm zeggen de Opſtellers der *Geloofsbelijdenis Art. 6.* „Wij onderſcheiden deze Heilige Boeken van de *Apo-*„*kryfen*, als daar zijn het derde en vierde Boek *Esdra*, „het Boek *Tobith*, *Judith*, het Boek der *Wijsheid*, *Je-*„*ſus Syrachs*, *Baruch*, hetgeen bij gevoegd is tot de „Hiſtorie van *Esther*, het gebed der drie mannen in het „vuur, de Hiſtorie van *Suſanna*, van het boek *Bel* en „van den *Draak*, het *Gebed van Manaſſe*, en de Boe-„ken der *Makkabeën*."

Wij moeten hier de ééne en andere aanmerking vooráf laten gaan. De naam dezer Boeken, *Apokryfe*, is eigenlijk Grieksch, en ſtamt af van een werkwoord, het welk *verbergen*, *geheimhouden* beteken, waarſchijnlijk aanduidende, dat deze Boeken, als van *duisteren* oorſprong, niet *openlijk* in de Kerk behoren gelezen te worden. Na-

derhand heeft men er mede te kennen gegeven Boeken, die niet tot de lijst der Heilige Boeken behoren, en, zonder grond, door ſommigen tot die lijst gerekend worden.

Men vindt ze, in de Griekſche taal, in de vertaling der LXX, en in het Latijn, in de gemeene Latijnſche Overzetting, *Vulgata*, welke bij de Roomſche Kerk in gebruik is, het *vierde Boek Esdra* is alleen in het Latijn.

De Roomſche Kerk houdt deze Boeken voor Godlijk, evenwel niet allen; zij zondert zelve het *derde Boek der Makkabeën*, het welk niet in de Latijnſche vertaling ſtaat, als ook *het gebed van Manaſſe, en het derde en vierde Boek van Esdra*, uit, welke drie laatſte ſtukken wel in de Latijnſche Vertaling voorkomen, maar in de later uitgaven, achter de geheele verzameling der Boeken des Ouden en Nieuwen Testaments geplaatst zijn, even gelijk onze Nederlandſche Kerk, met alle deze *Apokryfe* Boeken, gehandeld heeft, welke achter de boeken van den Bijbel, met eene onderſcheidene letter gedrukt zijn, opdat zij niet verloren zouden gaan, dewijl oude Kerkvaders er nu en dan plaatzen en gezegden uit aangehaald hebben.

„ Wij onderſcheiden de Heilige Boeken van deze *Apo-*
„ *kryfe*" zeggen de Opſtellers der Geloofsbelijdenis, en dat zij, daar in, niet zonder gewigtige redenen, te werk gaan, zal elk moeten toeſtemmen, die de ſchoone Voorreden gelezen heeft, welke, in onze Bijbels, voor deze *Apokryfe* Boeken geplaatst is. Ook zal ons zulks terſtond blijken, wanneer wij deze Boeken zelve inzien en kennen leeren. Wij willen dit beknoptelijk aanwijzen.

Het *derde Boek van Ezra* is niet anders dan een Brokſtuk eener Griekſche Vertaling door eenen onbekenden, van de laatſte Hoofdſtukken van het tweede Boek der *Chronieken*, en van de Boeken *Ezra* en *Nehemia*, met inlaſching van een belagchlijk verdichtzel. Het vierde Boek

van

van *Esdra*, misschien door eenen Christen Jood, na CHRISTUS geboorte, geschreven, is een boek vol dromen en gezichten, een geheel Mystiek en dweepzuchtig boek, met inmengzelen van Joodsche Fabelen. De Boeken van *Tobit* en *Judith*, zijn verdichte Geschiedenissen, men zou ze zedenlijke Romans kunnen noemen, misschien met een vroom oogmerk opgesteld, om de deugd der liefdadigheid aan te prijzen, waar toe het Boek *Tobith* eene strekking heeft, en om tot Vaderlandsliefde op te wekken door het voorbeeld van *Judith*, de heldin van het andere Boek. Maar in het ééne verbant men Geesten, door rook, naa Opper-Egypte, in het ander prijst men den moord der Sichemiten door LEVI en SIMEÖN, JAKOBS Zonen, waar van deze Aartsvader zelf een rechtmatig afgrijzen had. Om niet van andere openbare misslagen in deze Boeken te spreken.

Het *Boek der Wijsheid*, in den naam van SALOMO opgesteld, maar eenen lateren leeftijd verradende, heeft veel goeds, tot aanprijzing der wijsheid, godsdienst en deugd, en tot beschaming der afgoderij, maar volgt de beginselen der Wijsgeerte van PLATO, gepaard met onderstellingen der Joodsche *Kabbalisten*, en mist daar door de zuivere Bijbelsche Zedenkunde. Het Boek JESUS *Syrachs* is het eenigste, onder deze *Apokryfe* Boeken, het welk zijnen Schrijver meldt, doch, alhoewel hetzelve vele goede en nuttige Spreuken van levenswijsheid behelst, en de Schrijver vele mensch- en wereldkennis toont te bezitten, evenwel wil hij zelf zich geene onfeilbare Godlijke ingeving of leiding aanmatigen, hoe zeer zijn Boek, als een menschlijk werk beschouwd, uitmuntend is.

De Bijvoegzelen tot de geschiedenis van *Esther*, en die tot *Daniël*, als het gebed der drie mannen in het vuur, de Historie van *Susanna*, van het beeld Bel, en van den Draak,

gelijk ook het gebed van *Manasse*, zijn gedeeltelijk openbare verdichtzels, die ſtrijdig zijn met de echte en waare geſchiedenis van *Esther* en *Daniël*, gedeeltelijk, opſtellen, om den ſtijl te oefenen, en in te vullen, het gene in de Heilige Schrift, ſlechts in het voorbijgaan, aangeroerd is.

Eindelijk heeft men onder deze *Apokryfe* Boeken, drie Boeken der *Makkabeën*, dus genoemd naar het geſlacht der *Makkabeeſche* Vorſten, zonen van den Prieſter *Mattathias*, wier krijgsverrichtingen daar in beſchreven worden, onder welke *Judas* in het bijzonder, *Makkabeër* of *Strijdhamer*, werd bijgenoemd, wegens zijne heldendaaden tegen de *Syriërs*, en den Koning ANTIOCHUS EPIFANES, om den Godsdienst en Vrijheid der Jooden te beſchermen, welke beiden door dezen geweldenaar en dwingeland onderdrukt werden. Van deze Boeken is het eerſte Boek der *Makkabeën* geen verächtelijk geſchiedkundig Boek, het welk alle blijken van geloofwaardigheid bezit, alhoewel het daarom nog geen Godlijk Boek, noch door de Joodſche Kerk daar ooit voor erkend is. Het is van uitnemenden dienst, om de geſchiedenisſen des Joodſchen Volks, in een merkwaardig tijdvak, daar uit te kennen, en tot opheldering van de Voorzeggingen der oude Profeeten, voornaamlijk DANIËL, welke deze gebeurenisſen voorzegd hebben, en daardoor vervuld zijn. Het tweede Boek der *Makkabeën*, diezelfde Geſchiedenisſen beſchrijvende, is ver beneden het eerſte Boek te ſtellen, als hebbende eenen gezwollen ſtijl, en vele verwarring in de Tijd-orde der gebeurenisſen, en in zeer vele bijzonderheden openlijk ſtrijdende met het Eerſte meer ordenlijke en geloofwaardiger Boek. Het derde Boek der *Makkabeën*, het welk de Roomſchen zelve verwerpen, behelst een opgemukt Verhaal van zekere wonderbare Verloſſing, die den Joden in Egypte zal gebeurd zijn, het welk naauwlijks eenig geloof verdient.

Uit

Uit deze opgave, die elk, wie het verkiest, zelf, door het lezen dezer Boeken, kan beöordeelen, blijkt, ten overvloede, met hoeveel grond van overtuigende reden de Hervormers, in hunne *Geloofsbelijdenisse*, deze Apokryfe Boeken *onderſcheiden* van de Heilige en Godlijke Schriften, die *Kanonijke* genoemd worden.

Laat ons nu zien, wat zij van deze *Apokryfe* Boeken, en derzelver waarde, oordeelen. „ Dewelke", zeggen zij, „ de Kerk wel lezen mag, en daar uit ook onder„ wijzinge nemen, voor zoo veel als zij overëenkomen „ met de *Kanonijke* Boeken." Eenige vermaarde Kerkvaders, uit de III, IV, en Vde Eeuw hebben met ſommigen dezer Boeken veel opgehad, ook werden ſommigen derzelven, in deze en gene Christelijke Gemeenten, openlijk voorgelezen, waardoor het gebeurd is, dat zij allengs voor *Kanonijk* en Godlijk gehouden zijn, niettegenſtaande noch de Joodſche, noch de Oude Christen Kerk, in het gemeen, ze als zoodanig op hare lijst geplaatst hebben. Dewijl nu de Roomſche Kerk haar geloof omtrent de Godlijke Schriften, gelijk wij, over het voorgaande *Artikel*, gezien hebben, op het gezag der Kerk en Kerkvaderen, grootendeels, vestigt, zoo roept zij dit gezag ook hier in, ten voordele dezer *Apokryfe* Boeken, maar daar tegen merken de Hervormers te recht aan, dat de Kerk dezelve wel mag lezen, en daar uit ook onderwijzing nemen, doch alleen in zoo verre zij met de Kanonijke Boeken overëenſtemmen. Wij hebben dit reeds hier vóór gezegd, dat het zoogenaamde Boek der Wijsheid, en voornaamlijk de zedenſpreuken van JESUS, den Zoon van SIRACH, zeer veel goeds behelzen. Het is daarom voor de Christenen niet alleen geöorloofd, maar ook nuttig, dezelve te lezen, doch altijd als menschlijke Schriften, en met een oordeel des onderſcheids, zoodat men ze vergelijke met

de Godlijke Schriften, en ze alleen volge, waar zij met dezen overëenkomen. Dus is ook het lezen van het eerſte Boek der Makkabeën ten hoogſten, als van een geloofwaardig geſchiedboek, aan te prijzen, waar van men, met veel vrucht en voordeel, gebruik kan maken, ter opheldering van de Schriften der Profeeten, en tot recht verſtand van de geſchiedenisſen des Joodſchen Volks, ter aanvulling van de gaping derzelven, tusſchen den laatſten der Profeeten MALEACHI, en de geboorte van onzen Zaligmaker. Ook kan men, onder het lezen van dit Boek ſtichtelijke en nuttige aanmerkingen, tot troost en verſterking van onze hoop op de Voorzienigheid, maken, afgeleid uit de trouwe en waarheid van God, die zijn volk, de Israëliten, zelfs in den nijpendſten nood, niet heeft verlaten, maar door den moed en dapperheid van godsdienſtige Helden heeft uitgered en verlost.

De overige Apokryfe Boeken zijn, voor een groot gedeelte, naauwlijks der lezing waardig, dan alleen, voor zoo verre zij verdienen gekend te worden, omdat de Roomſche Kerk haar de eer heeft aangedaan, van ze op de lijst der Heilige Boeken te plaatzen.

De Opſtellers der Geloofsbelijdenis gaan voort, met hun oordeel over deze Boeken, en derzelver waarde, voor te ſtellen: „Maar zij hebben zulke kracht en vermogen „ niet, dat men door eenig getuigenis van dien, eenig „ ſtuk des geloofs, of van den Christelijken Godsdienst, „ (*Religie*) zou mogen bevestigen."

Dewijl de Roomſche Kerk deze Boeken voor Godlijk erkent, kan het ons niet bevreemden, dat zij derzelver gezag gebruikt, om deze en gene leerſtukken, welke zij in het ſamenſtel der leere heeft ingebracht, te bewijzen en te bevestigen. Zij vindt daar in, bij voorbeeld, getuigenisſen voor de leere van de verdienſtelijkheid der goede werken, voor hare begrippen nopens den toeſtand der men-

menſchen na de dood, of het zoogenaamde vagevuur, voor hare mening, omtrent het offeren en bidden voor de overledenen, enz. Hiertegen beweeren de Opſtellers der Geloofsbelijdenis, dat de Apokryfe Boeken zulke kracht en vermogen niet hebben, dat is, zij zijn niet van dat gezag, dat men, door eenig getuigenis, of gezegde, of uitſpraak dezer Boeken, eenig ſtuk of leerſtelling des geloofs, of van den Christelijken Gedsdienst, het zij dan tot de leere of tot de plegtigheden behorende, zou mogen bevestigen of bewijzen. Elk ziet den grond van deze ontkenning. Immers, zijn deze Boeken niet van Godlijken oorſprong, noch door Gods Geest en deszelfs ingeving en aandrift geſchreven, maar bloot menschlijke ſchriften, dan kunnen zij geen gezag hebben, om ons geloof, of levensgedrag, daarnaar te regelen en te ſchikken, dewijl ons geloof of godsdienst niet op menschlijk gezag ſteunen, nog in menſchen eindigen mag, maar altijd en alleen op Gods gezag en voorſchriften rusten moet. Wanneer wij eene zedenſpreuk van eenen menschlijken ſchrijver aanmemen, nemen wij die zedenſpreuk van dezen Schrijver aan, niet op deszelfs gezag, maar omdat de rede zelve ons van de waarheid en gepastheid van dezelve verzekert. Dus zijn er zeer vele voortreflijke lesſen voor ons, in alle betrekkingen onzes levens nuttig, in het Spreukboek van JESUS SYRACH, welke wij behoren in oefening te brengen, doch niet op het gezag van dezen Schrijver, maar omdat ons geweten en zedenlijk gevoel ons zegt, dat zij gegrond zijn, in de zaak zelve, waar de wijsheid en menschkunde van den Schrijver ze ontdekt, en dus, op grond der ervaring, aan ons medegedeeld heeft, te meer, omdat zij overëenkomen, met het geen de Godlijke Schriften ons leeren en voorſchrijven.

Mag men deze enkel menschlijke Boeken niet gebruiken,

ken, om daar uit Geloofsleerſtukken te bewijzen, of godsdienſtige plegtigheden daar op te gronden, zelfs al zijn deze niet ſtrijdig, maar overëenkomende, met het geen de Rede en de godlijke Boeken ons leeren of bevelen, dan zal ook wel de uitſpraak onzer *Geloofsbelijdenis*, in het ſlot van dit *Artikel* moeten toegeſtemd worden: „ Zoo „ ver is het van daar, dat ze de autoriteit van de ande„ re heilige Boeken zouden mogen verminderen." In deze Boeken, bij voorbeeld, wordt het bedrijf van SIMEÖN en LEVI jegens de *Sichemiten* geprezen, het welk, in het eerſte Boek van MOSES, als een verfoeilijke moord, naar waarheid beſchreven wordt. In deze Boeken worden verſcheidene verdichtzelen verhaald, bij voorbeeld, van het verdrijven van eenen boozen Geest, door den reuk van de lever van een visch; in deze Boeken komen voorbeelden voor van zelfsmoord, die daar in geprezen wordt; alles ſtrijdende met de leere en uitſpraken der echte Godlijke Boeken: en zou men tegen die leer der Schrift aan, deze en ſoortgelijke dingen geloof geven, en het gezag der Heilige Schriften dus verminderen? Dat zij verre! Zou men de *Platoniſche* Wijsbegeerte, die in het Boek der Wijsheid den heerſchenden toon heeft, ſtellen boven de eenvouwige zuivere en godlijke leere van JESUS en zijne Apostelen? Zeker, het kan in geene bedenking komen, of alles, wat in deze Boeken, ſtrijdig met de Heilige Boeken, voorkomt, moet, terſtond, en zonder eenige verſchoning, verworpen worden. Wie mijne vertaling der *Apokryfe* Boeken, met mijne korte aanmerkingen over dezelven voor Ongeleerden, leest, zal het oordeel van onze Hervormers over dezelve, in dit artikel, ten vollen goedkeuren en overnemen.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

D E

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 10.

VOLMAAKTHEID DER HEILIGE SCHRIFT.

Art. VII. *der Geloofsbelijdenisse.*

Indien eenig Artikel der Geloofsbelijdenis van de Hervormden belangrijk mag genoemd worden, het is, zeker, dit *zevende Artikel*, waar in de Opſtellers belijden te geloven, dat de Heilige Schrift volmaakt is, en alles in zich bevat, het geen genoegzaam is, om te geloven tot zaligheid, terwijl zij alle menschlijk gezag in godlijke zaken verwerpen, en afkeuren: belijdende dus eene waarheid, welke alleen in ſtaat is, om ons eenen zekeren grond te geven, waar op wij ons geloof en deugd kunnen vestigen, en niet onzeker of twijfelmoedig behoeven te wezen, omtrent het gene wij, ter zaligheid geloven, of betrachten moeten.

De Leeräars der Roomſche Kerk hebben toen reeds gezegd, en zij herhalen het nog, in onzen tijd, dat een mensch geene zekerheid kan hebben voor zijn geloof, ten zij hij het gezag der Kerk erkent, en aan hare uitſpraken zich onderwerpt, waar uit zij dan verders beſluiten, dat hunne Kerk de eenige waare Christen Kerk moet zijn, als welke door hare uitſpraken deze gerustheid aanbrengt.

Toen, in tijden, wanneer het Bijgeloof onder de Chris-

tenen de waarheid verdrongen had, en de menſchen gewoon waren, den Godsdienst in uiterlijke Kerkgebaren te ſtellen, hun door de Kerk of de Geestlijkheid voorgeſchreven; wanneer de Christelijke Vrijheid door Geestelijke heerschzucht, met geweld, met moordſchavotten en brandſtapels, onderdrukt en vervolgd werd; in tijden van duiſternis en onkunde, kan men geloven, dat men zulke ſtellingen aan het ligtgeloovig volk kon opdringen, maar thans, daar zoo veel licht ontſtoken is, daar de menſchen, ten minſten, in ons Vaderland, te veel verlicht zijn, om in godsdienſtige zaken zich te onderwerpen aan de uitſpraken van *menſchen*, wekt het onze bevreemding, natuurlijk, op, wanneer wij dezelve nog zien herhalen, en in gedrukte Schriften voordragen. Hoe ſterk toch zijn de vooröordeelen!

Neen! wanneer Christenen hunnen Bijbel misſen, misſen zij allen grond van zekerheid voor hun geloof. Zonder denzelven zal de Godsdienst, of eigenwillige godsdienst, of dweeperij en geestdrijverij, of gewetensdwang wezen. De Godsdienst, dien wij, als van God geöpenbaard, eerbiedigen, kan geenen anderen regel noch richtſnoer hebben, dan Gods eigen onfeilbaar Woord, hetwelk den Christenen in den Bijbel of Heilige Schriften des Ouden en Nieuwen Testaments is medegedeeld.

Dit belijden dan de Hervormers in dit artikel te geloven, eerst wel *ſtelliger*, maar dan ook *ontkennender* wijze, door alles, wat, buiten den Bijbel, als een grond van ons geloof in Godlijke zaken, wordt opgegeven, te verwerpen. „Wij geloven," zeggen zij, „dat deze Heilige Schriftuur den wille Gods volkomen„lijk vervat, en dat al het geen de mensch ſchuldig „is te geloven, om zalig te worden, daar in genoeg„zaam geleerd wordt." Wij kunnen reeds van voren het beſluit opmaken, dat de Heilige Schrift Gods wil vol-

volkomen moet vervatten, daar toe toch heeft God, de Alwijze en Algoede, zijne openbaring ons geſchonken en laten beſchrijven, en wat zou hem verhinderd hebben, dit zijn doelwit te bereiken? maar ook van achteren, wanneer wij den Bijbel openſlaan en lezen, vinden wij, in de daad, daar in den Godlijken wil van onze zaligheid volkomen vervat, en alles wat wij te geloven nodig hebben, om zalig te worden, als ook alles wat wij te betrachten hebben, om Gode welbehaaglijk te leven, genoegzaam geleerd; en wel *genoegzaam klaar* en duidelijk tevens. De Roomſchen maken hier grooten opheſ van de duisterheid des Bijbels, doch vruchteloos. De Bijbel ſchrijſt, het geen wij te geloven en te betrachten hebben tot zaligheid, zoo duidelijk voor, dat zelfs de eenvouwigſte mensch, indien hij ſlechts gezond menſchenverſtand bezit, en oplettend is, onder bede, om de verlichting van den Heiligen Geest, door dit woord van God, daar door wijs gemaakt kan worden tot zaligheid. Dit neemt niet weg, dat er moeilijke plaatzen in den Bijbel zijn, zwaar om te verſtaan, maar wij ſpreken van het gene de mensch ſchuldig is te geloven en gelovig te betrachten tot zaligheid. In den Bijbel is melk voor zuigelingen, en vaste ſpijze voor volwaſſenen. Elk, wie hij zij, wien het om waarheid te doen is, zal de waarheid daar in vinden, die hem als een licht geleiden zal op den weg naa den Hemel, indien hij zich ſlechts niet inlaat in dingen, voor hem te hoog en te wonderbaar, of zich laat verwarren door menschlijke ſpitsvindigheden, of ijdele twistvragen, en woordenſtrijd.

Is de Bijbel zoo volmaakt en klaar, en geloven dit de Hervormden, zoo geloven zij tevens, ſchoon zij dit hier niet uitdruklijk met zoo vele woorden zeggen, dat elk Christen denzelven geduurig behoort te lezen, en te overdenken, ten welken einde deze Schriften door des-

kundige en ervarene mannen uit de oorſpronglijke talen, in welke zij geſchreven zijn, in de moedertale van elk volk behoren vertaald te worden, opdat zij voor hun geen gefloten Boek zijn, het welk zij niet zouden kunnen lezen of verſtaan.

Dewijl de Opſtellers der Belijdenis dit één en ander geloven, zoo geloven zij, bij wettigen gevolge, ook, dat men niet *anders*, dat is niets *ſtrijdigs* met deze Godlijke Schriften, mag leeren; als ook dat men niets, *buiten* dezelven, als godsdienſtige leere, *bij dezelve* voegen mag. Ten aanzien van het eerſte zijn hunne woorden: „Want „ overmids de geheele wijze des diensts, die God van „ ons eischt, aldaar in het lange beſchreven is;" (gelijk dit den geheelen hoofd-inhoud dezer Schriften uitmaakt; zoo in het Oude Testament, in het welk God zelf, door MOSES, zijne wetten aan de Israëliten gaf, nopens de wijze, op welke hij van dit volk in zijn Heiligdom wilde gedient wezen, alle de omſtandigheden van dezen dienst bepalende, van welken af te wijken, eene ſtrafbare misdaad was voor den *Israeliet*, als in het *Nieuwe Testament*, in het welk JESUS en zijne Apostelen ons niet alleen den gantſchen Geeſtelijken Godsdienst, den Godsdienst van het hart, voorgeſchreven, maar ook den uitwendigen eeredienst en goede orde tot welzijn der Kerk naauwkeurig, met verhevene eenvouwigheid en Godlijke wijsheid, hebben verördend, zoodat alles, wat tot den Godsdienst behoort, volkomen geregeld is;) „ zoo is het „ den menſchen, al waren het zelfs Apostelen, niet ge„ oorlooft, anders te leeren, dan ons nu geleerd is, „ door de Heilige Schriftuure: ja, al ware het ook een „ Engel uit den hemel, gelijk de Apostel PAULUS zegt." PAULUS zegt dit in den Brief aan de *Galaten*, *Galat.* I: 6—9. alwaar hij deze Christenen beſtraft, dat zij zoo ligtelijk zich door allen wind van leere lieten ſlingeren,

en

en niet eenvouwig bleven bij het gene PAULUS hun gepredikt had; en hij ſpreekt de *vervloeking* uit over allen, die *anders* leeren, dan de leere van het Euangelie, al waren het ook zijne Mede-Apostelen, of hij zelf, ja al ware het een Engel uit den hemel. En niets is onbetwistbarer, dewijl de Heilige Schrift Gods Woord zelf is, en God in hetzelve tot menſchen ſpreekt, door zijne Gezanten, ja door zijnen eigenen Zoon, zoo is hij, die de Heilige Schrift tegenſpreekt, of iet *anders* leert, een tegenſpreker, en dus een lasteraar van God, als of de God der Waarheid ooit eenige onwaarheid ſpreken zoude.)

Maar ten tweden: men mag, volgends het geen de Opſtellers der Belijdenis geloven, ook niets bij de H. Schrifc voegen, dat is, in geloofs- en godsdienſtzaken, niets *buiten* de Heilige Schrift leeren. „ Want, dewijl het ver-„ boden is, den woorde Gods iet toe of af te doen, „ zoo blijkt daaruit wel, dat de leere deszelven zeer „ volmaakt, en in alle maniere volkomen is." De Opſtellers doelen, ongetwijfeld op het gene gelezen wordt *Openb.* XXII: 18, 19. en verſcheidene andere plaatzen des Bijbels, hoewel het buitendien eene eeuwige onloochenbare waarheid is: wanneer God ſpreekt, en zich openbaart, mag niemand iet van menſchlijke verdichting daarbij voegen of daar aflaten. De wijze Spreukſchrijver heeft dit dus uitgedrukt, *Spreuk.* XXX: 6.

Voeg niets bij zijne leer, opdat hij u niet ſtraffe,
Van leugens overtuigd ——

Het verband te díer plaatze leert ons volmaakt hetzelfde, hetwelk de Opſtellers der Geloofsbelijdenis hier zeggen: Alle de woorden van God zijn zuiver en volmaakt, en de gantſche Schrift leert ons die beöefenende en vertroostende waarheid, dat God een ſchild is voor

de genen, die op hem betrouwen. Hier mede mogen en moeten wij ons te vrede houden; in alles wat wij dieper gaan, en bij die leere voegen willen, kan men, hoedanig het ook zij, Wijsbegeerte, of menschlijke overleveringen, of gezag der Kerk, het gevaar van dwaling en misvatting. of Bijgeloof niet ontgaan. Deze twee ſtellingen: Men mag bij Gods Woord niets toe, of afdoen; en, de leere van Gods Woord is geheel volmaakt en in alle maniere, in allen opzichte, volkomen; hebben wederzijdſche betrekking op malkanderen, de ééne bevestigt de andere, en de ééne toegeſtaan zijnde, moet de andere toegeſtaan, of zij moeten beide geloochend worden; welk laatſte ongerijmd is.

Dus *ſtellig* geſproken hebbende, gaan de Opſtellers der Belijdenis voort, hetzelfde *ontkennend* te belijden, daar zij alles verwerpen, wat *tegen* en *buiten* de Heilige Schrift in den Godsdienst wordt bijgebracht. „ Men en mag „ ook geene menschlijke Schriften, hoe heilig zij (der„ zelver Schrijvers) geweest zijn, gelijken bij de God„ lijke Schriftuure enz." Ieder ziet duidelijk, dat de Geloofsbelijders het oog hebben, op het geen in de Roomſche Kerk door derzelver Leeräaren, in dien tijd, beweerd werd; die het gezag hunner Kerk grondden, op de Schriften der oude Christen Leeräaren, die men, als Heilige Mannen, eerbiedigt, en dien men gewoon is, den tijtel van *Kerkvaderen* te geven. De Geloofsbelijdenis toont allen eerbied voor deze deugdzame mannen, en behandelt hen niet zoo verächtlijk, als sommigen, in onzen tijd, verwaandelijk gedaan hebben, maar zegt naar waarheid: *Hoe heilig zij ook geweest zijn*, men mag nogthans hunne Schriften niet gelijk ſtellen, met de Godlijke Schrift. Niet alleen hebben deze Kerkvaders hunne misſlagen en dwalingen gehad, gelijk zij ook malkanderen meermalen tegenſpreken, maar wat men ook beweere, zij waren feilbare menſchen, en hebben, het geen zij, als Christen Leeräars, ſchreven, uit den Bijbel moeten bewijzen, en het is onze pligt te onderzoeken, of zij met den Bijbel overëenkomen, en of hunne bewijzen gegrond en wel getroffen zijn. In welk geval wij dikwijls bevinden zullen, dat hunne uitlegkunde der Heilige Schrift ſlechts op eenen geheel middelmatigen trap ſtaat, en de voorderingen, die in latere eeuwen daar in gemaakt zijn, niet even eenaart.

De Roomſche Leeräars beroepen zich op de *gewoonte*, om

om aan velen van hunne Kerkgebaren en leerſtukken gezag te geven, doch de Geloofsbelijdenis zegt: „ noch de „ gewoonte mag men gelijken of gelijkſtellen met de waar„ heid Gods, (want de waarheid is boven al!)" Zeker, dewijl er zoo wel kwade als goede gewoonten in de wereld en zelfs in de Kerk kunnen plaats hebben, zoo moet immers onderzocht worden, of eene gewoonte goed of kwaad zij? men moet derzelver *waarheid* bewijzen, en dus heeft men weder de Heilige Schrift nodig, om eene *gewoonte* te rechtvaardigen. Ik weet wel, dat de Roomſchen aanmerken, dat men, in allen gevalle, verpligt zou zijn, den *oorſprong* eener plaats hebbende *gewoonte* aan te wijzen, indien men ze zou willen verwerpen; doch deze eisch is ten hoogſten onbillijk, dewijl zoo vele gewoonten allengs, uit kleine beginſelen, ontſtaan zijn, en de eerſte oorſprong van allen niet is aangetekend, vooral in de eeuwen der duiſternis, de middeleeuwen; genoeg is het, als men aantoont, dat zoodanige *gewoonte* niet altijd heeft plaats gehad, of dat zij ſtrijdig is, met het woord van God.

De groote menigte, daar de Roomſchen zich op beroepen, doet insgelijks niets uit. „ Noch *de groote menigte*." Trouwens van JESUS zelven zijn wij onderwezen, dat de weg van waarheid en deugd ſlechts van weinigen betreden wordt, in tegenſtelling van den weg der dwaling en des ondeugds, dien velen bewandelen. De ondervinding leert daaglijks, dat er dikwijls bij één mensch meer goeds is, dan bij de *groote menigte*.

„ Noch de Oudheid." Want, om niet te zeggen, dat men gemaklijk kan aantonen, dat de dwalingen der Roomſche Kerk, om welke de Proteſtanten zich van hare gemeenſchap hebben afgezouderd, niet oud, maar nieuw en van later tijd zijn, alles komt in den Godsdienst op *waarheid* en geenszins op *oudheid* neder. Reeds in de tijden der Apostelen had men valſche Leeraars, die groove dwalingen zochten te verſpreiden.

„ Noch de ſucceſsie (of opvolging) van tijden of per„ ſonen." Hoe zeer de Roomschgezinden zich hier op beroepen, dat hunne Bisſchoppen van *Rome*, of zoogenoemde *Pauſen*, de opvolgers zijn van den Heiligen *Petrus*, is niets zekerer, dan dat men niet één recht weet, wie dan de eerſte Bisſchop van *Rome*, na PETRUS, zou geweest zijn, alzoo de Kerkelijke Geſchiedſchrijvers daarom-

omtrent verſchillen. Menigmaal heeft de ſtoel te *Rome* ledig geſtaan. Er zijn Pausſen en Tegenpausſen, ſomtijds drie te gelijk geweest. enz. Maar bovendien de opvolging zelve bewijst niets. Een goed deugdzaam man kan een' ſlechten opvolger hebben. De waarheid kan miskend en misvormd worden, door verloop van tijd, enz.

„Noch de *Conciliën*" of Kerkvergaderingen, waar omtrent men uit de Geſchiedenisſen der Kerk kan leeren, hoe veel menschlijks bij dezelven heeft plaats gehad. In 't voorbijgaan, daar onze Geloofsbelijdenis het gezag van alle *Conciliën* niet gelijken wil bij het woord van God, is het onbillijk, wanneer men den Hervormden wil te last leggen, als of zij het Synode van *Dordrecht* daarmede gelijk ſtelden. Zeker, dan zouden zij van de Geloofsbelijdenis hunner Voorvaderen zijn afgeweken. Het is toch iet anders, op ſchriftmatige gronden, de leere dezer Kerkvergadering aan te nemen, en iet anders derzelver gezag met den Bijbel gelijk te ſtellen.

„ Noch dekreten of beſluiten." Omtrent welke eene opzettelijke ſtudie nodig is, om de waare van de onëchte en ondergeſchovenen te onderſcheiden.

De belijders trekken alles te ſamen: „ Want alle menſchen zijn uit zich zelven Leugenaars, en ijdeler dan „ de ijdelheid zelve." Eene ſtelling, die in Gods Woord geleerd, en door de ondervinding bevestigd wordt. „ Daarom verwerpen wij van gantſcher harten al wat met deze onfeilbaren regel (van Gods Woord) niet overëenkomt: gelijk ons de Apostelen geleerd hebben, zeggende: Beproeft de geesten, of zij uit God zijn. Als ook: Zo iemand tot u komt, en deze Leere niet medebrengt, ontfang hem in uw huis niet." 1 *Joann.* IV: 1. 2 *Joann. vs.* 10. waarmede te gelijk de afzondering der Proteſtanten van de gemeenſchap der Roomſche Kerk gerechtvaardigd is.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

N°. 11.

LEERE DER DRIEËENHEID.

Art. VIII. *der Geloofsbelijdenisse.*

De Hervormers beschuldigden de Roomsche Kerk van hunnen tijd, als geheel afgeweken van de eenvoudige leere des Christendoms, zoo als JESUS en zijne Apostelen dezelve hadden voorgedragen, en als verbasterd in eene *valsche* kerk, welke zich ten onrechte met den naam van Christelijke Kerk benoemde; om welke reden zij ook oordeelden, zich van derzelver gemeenschap te moeten afzonderen. Daartegen werden zij, op hunne beurt, van de Roomsche Kerk beschouwd en beschuldigd, als afvalligen van de Kerk van CHRISTUS, als Ketters, die de leere der Christelijke Kerk veränderden, en zich aan allerhande dwalingen prijs gaven. Deze beschuldiging ontving vrij wat schijns, doordien, in de daad, in deze tijden, velen, misbruik makende van de Christelijke vrijheid, leerstellingen beweerden en voorstonden, welke, in de daad, van alles verschilden, wat de Christenen, van de oudste eeuwen af, als de leere van CHRISTUS hadden geloofd en beleden. Daar nu de Nederlandsche Hervormden, met het opstellen en verbreiden van deze Geloofsbelijdenisse, bijzonder ten oog-

Digitized by Google

merk hadden, alle ſoortgelijke beſchuldigingen, waarom men hen als Ketters vervolgde, te beſchamen en van zich af te weeren, terwijl zij, aan den anderen kant, de afwijkingen der Roomſche Kerk wilden aanwijzen, en dus rekenſchap geven van hun geloof, en van hunne ſcheiding van die Kerk, zoo ziet elk het natuurlijk gevolg hier van, dat zij, naamlijk, in alle die leerſtukken, in welken zij, met de oude Christenheid, overeenſtemden, ook breedvoeriger zich hebben verklaard, en met de Kerk gelovende, ook met de Kerk hebben geſproken, waarvan het tegenwoordig en de volgende *Artikelen* ten bewijze verſtrekken, in welke de Opſtellers der Geloofsbelijdenis hun geloof, aangaande de Leere der Drieëenheid in het gemeen voorſtellen, *Art.* 8. nader ontvouwen en ſtaven uit de Heilige Schriften, en hunne eenſtemmigheid met de oude Christen Kerk daaromtrent aanwijzen, *Art.* 9, waarna zij *Art.* 10 en 11. in 't bijzonder hun geloof belijden, aangaande JESUS CHRISTUS, den Zoon van God, en aangaande den Heiligen Geest. Alles, ten einde zich, voor de geheele wereld, te rechtvaardigen, tegen die beſchuldigingen, als of zij de alöude dwalingen vernieuwden en opwarmden, en als onrechtzinnigen en Ketters de waardigheid van den éénen God, Vader, Zoon, en Heiligen Geest ſmaadden, en de Verborgenheden ontkenden, of met hunne menschlijke Rede beöordeelen wilden.

De Hervormden belijden dan *Art.* 8. hun geloof aan het leerſtuk der Godlijke Drieëenheid, zoo als hetzelve in de Christelijke Kerk, zedert zoo vele eeuwen, geloofd, en tegen allerhande Dwaalgeesten verdedigd en gehandhaafd was, die zich aan deze verborgenheid en hooge geheimen ſtotende, dezelve, op onderſcheidene wijzen, naar hunnen zin hadden willen verklaren, indringende in dingen, voor den mensch te hoog en te wonderbaar. Onder-

dertusschen, alhoewel de Hervormden, in dit Leerstuk, met de Kerk spreken, nogthans is de grond van hun geloof alleen het woord van God, de Heilige Schrift. „ Achtervolgende deze Waarheid", zeggen zij, „ en het „ Woord Gods", het welk zij, in het voorgaande *Artikel* beleden hadden, de eenige bron, het eenig beginsel van alle onze kennis, de eenige grond van ons geloof in Godlijke zaken, ten aanzien van het Godlijk ontwerp, ter zaliging van zondaren, te wezen; „ zoo geloven wij „ in den eenigen God:" Ik weet niet, of ik met grond vermoede, dat de Opstellers, die *Art.* 1. gezegd hebben: „ Wij geloven allen met het harte en belijden met den mond, „ *dat* er is een eenig en eenvoudig geestlijk Wezen, het „ welk wij God noemen enz." thans, met verändering van spreekwijze, hier opzetlijk zeggen: „ Wij geloven *in* „ eenen eenigen God?" in dezen zin: Wij verëeren en vertrouwen in 't geloof den waaren God, zoo als hij zich in zijn Woord geöpenbaard heeft, als den éénen eenigen God, Vader, Zoon, en Heilige Geest. De zaak zelve is ten minsten zeker, dat deze opvatting in den Geest van onze Hervormde Christenen gevonden wordt, wanneer wij andere van hunne Schriften hiermede vergelijken. Zij erkennen dan, dat de Bijbel ons den eenigen waaren God leert kennen, „ die één eenig wezen is," want de Bijbel, met de gezonde Rede instemmende, leert overäl en allernadruklijkst, dat er maar één eenig God is, één eenig Godlijk Wezen, „ in welk Wezen „ drie Personen zijn." Deze is de leere der Godlijke Drieëenheid, in het ééne en eenig eenvoudig Godlijk *Wezen* drie *personen:* deze benamingen zijn reeds vroeg in de Christelijke Kerk in gebruik gebracht, ten einde verkeerde voorstellen omtrent dit leerstuk voor te komen en tegen te gaan, en eenigzins den zin der Heilige Schrift te ontvouwen, wanneer deze spreekt, van den eenigen

God, den Vader, den Zoon, en den Heiligen Geest, zonder dat echter de Geloofsbelijdenis zich vermeet eene bepaling (*definitie*) op te geven, van *Wezen* en *Perſoon*, wanneer men van God ſpreekt, dewijl dit Leerſtuk eene Verborgenheid is, *eene leere, de menſchlijke verſtanden ver te boven gaande*, *Art.* 9.

Alleen zeggen de Hervormers van deze Verborgenheid zoo veel, als nodig is, opdat hunne overëenſtemming met de leere der Kerk blijkt, en hoe zij de dwalingen omtrent dezelve verwerpen; daarom vervolgen zij, van de Godlijke Perſonen ſprekende: „zij zijn, in de daad „en waarheid, en van eeuwigheid onderſcheiden, naar „hunne onmededeelbare eigenſchappen, naamlijk de Va„der, en de Zoon, en de Heilige Geest." Dus verwerpen de Opſtellers de dwalingen van die genen, die gedreven hebben, of, dat deze alleen drie *benamingen* waren, of *betrekkingen* en *wijzigingen*, zoodat God, in onderſcheidene betrekkingen, dan ééns Vader, dan weder Zoon, dan Heilige Geest zou genoemd worden. Neen, volgends den Bijbel zijn deze perſonen, in de daad en waarheid, onderſcheiden, als *een ander*, *een ander*, *en een ander*, en wel *van eeuwigheid*, dewijl dit beſtaan van God, als Vader, Zoon, en Heilige Geest tot de eeuwige onveränderlijke natuur van God behoort; vooräl blijkt dit onderſcheid dezer drie Godlijke perſonen uit derzelver *onmededeelbare eigenſchappen*. Zoo komt de Vader, overäl in den Bijbel, voor, „als de oorzaak, „oorſprong en begin van alle dingen, zoo wel zienlijke als „onzienlijke." Van en met wien de Zoon beſtaat door Godlijke geboorte, en de Heilige Geest uitgaat. „De Zoon „is, volgends den Bijbel, het Woord, de Wijsheid, en „het Beeld des Vaders," de *Logos*, niet eene eigenſchap van God, maar een onderſcheiden perſoon van den Vader, die ook van den Vader gezonden is, tot heil der men-

menſchen. „ De Heilige Geest is de eeuwige kracht en „ mogendheid, uitgaande van den Vader en den Zoon." Hier mede verwerpen de Opſtellers de dwalingen van allen, die de Godheid van den Zoon en den H. Geest ontkennen, en van dezen laatſten loochenen, dat hij ook *van den Zoon uitgaat*, het welk men der *Griekſche* of *Oosterſche* Kerk toeſchrijft.

De Opſtellers der Geloofsbelijdenis zijn echter, met dit alles, ver van een Driegodendom te geloven. Zij zijn *Trinitariſen*, maar geene *Tritheisten*; zij geloven en belijden eene Drieëenheid, drie perſonen in het één Godlijk Wezen, maar niet drie Goden of Godlijke Wezens, noch ook éénen God ſaamgeſteld uit drie Perſonen. „ Al„ zoo nogthans, dat dit onderſcheid, (te weten der per„ ſonen) niet maakt, dat God in drie gedeeld is; aan„ gezien dat de Heilige Schrift ons leert, dat de Vader „ en de Zoon en de Heilige Geest, elk zijne *zelfſtan*„ *digheid* heeft, onderſcheiden door hare eigenſchappen: „ doch, alzoo, dat deze drie Perſonen maar één eenig „ God zijn." Dus geene drie Goden, maar één eenig God. Het woord *Zelfſtandigheid*, *Hypoſtaſis*, ontleend uit *Hebr.* I: 3. betekent hier, blijkends het gantſche verband, niet het *wezen* der Godheid, maar alleen *beſtaanlijkheid*, als perſoon, in het zelfde Wezen, gelijk dan ook het woord *zelfbeſtaanlijkheid* hier misſchien beter geplaatst zou zijn, dan *zelfſtandigheid*. Trouwens, onze Hervormers, LUTHER, CALVYN, ZWINGLIUS, beklagen zich meermalen, in hunne Schriften, over de ongepastheid van ſommige woorden, ten opzichte van dit leerſtuk, in gebruik, waar toe ook het woord *Heilige Drievuldigheid* behoort, hetwelk wij, in het volgende *Artikel*, ontmoeten.

Deze Godlijke perſonen zijn dan als perſonen onderſcheiden; „ zoo is het dan openbaar, dat de Vader niet „ is de Zoon, en dat de Zoon niet is de Vader, dat

„ ook insgelijks de Heilige Geest niet en is noch de Va-
„ der noch de Zoon." Gelijk de Heilige Schrift dezelve
ook altijd, naauwkeurig, onderscheidt. „ Hier en tusschen
„ deze Personen, zoo onderscheiden, zijn niet gedeeld,
„ noch ook onder één gemengd; want de Vader heeft
„ het vleesch niet aangenomen," (gelijk de oude *Patropasſianen* gezegd worden, geleerd te hebben, dat God de Vader de menschlijke natuur aangenomen en in dezelve voor ons zou geleden hebben,) „ noch ook de Hei-
„ lige Geest, maar alleen de Zoon." Van wien alleen dit in den Bijbel geleerd wordt, dat Hij van God zijnen Vader gezonden, vleesch is geworden, en onder ons gewoond heeft: God geöpenbaard in het vleesch.

Deze verborgenheid der Drieëenheid behoort, ongetwijfeld, tot de Natuur van God, die eeuwig en onveranderlijk is. „ De Vader," zegt daarom de Geloofsbelijdenis, „ is nooit zonder zijnen Zoon, noch zonder
„ zijnen Heiligen Geest geweest; want zij alle drie van
„ gelijke eeuwigheid zijn, in een zelvige Wezen." Het Woord, de *Logos*, was in het begin, het Woord was bij God, het Woord was zelf God; de eeniggeboren Zoon des Vaders was in des Vaders schoot, en heeft ons den Vader geöpenbaard. Vóór de Schepping van alles, en dus vóór allen tijd, was de eeuwigheid, van welke wij, die in den tijd bestaan, geen evenmatig denkbeeld hebben, doch echter zoo veel weten, dat zij zich zelve gelijk is, en dus, dat deze Godlijke personen, vóór allen tijd bestaande, en eeuwig zijnde, *van gelijke eeuwigheid* zijn, en in *het zelfde wezen*, *homoousioi* éénswezens, niet regts *homoiousioi*, gelijk de *Arianen* of liever de *Half-Arianen* wilden, wier gevoelen door de Geloofsbelijdenis, met dit woord, *in het zelfde wezen*, verworpen wordt.

Zijn deze Godlijke personen van gelijke eeuwigheid, en in het zelfde Wezen, dan volgt ook het geen in de Ge-

loofs-

loofsbelijdenis hier bijgevoegd wordt: „ Daar en is noch „ eerſte, noch laatſte, want zij zijn alle drie één in waar- „ heid, in mogendheid, in goedheid, en barmhartigheid."

Hier is geen *eerſte* noch *laatſte*, naamlijk in tijd, alzoo in de eeuwigheid geen tijd kan plaats hebben, dewijl deze beide denkbeelden geheel verſchillen, en tegen elkander overſtaan, alhoewel desniettegenſtaande, in den Bijbel, altijd zekere orde wordt in achtgenomen, omtrent deze Godlijke perſonen, van welke de Vader doorgaands eerst, dan in de tweede plaats de Zoon, en in de derde de Heilige Geest genoemd wordt. Trouwens dit was reeds beleden, in de voorgaande Woorden van dit Artikel. „ De Vader „ is de oorzaak, oorſprong en begin aller dingen zoo wel „ zienlijke als onzienlijke." De Zoon, als de tweede perſoon, is „ de Wijsheid, het Woord, en het Beeld des Va- „ ders." En dus beſtaande *van* en *met* den Vader, en werkende *van* en *met* den Vader, door den Heiligen Geest. De Heilige Geest is de derde perſoon *van* en *met* den Vader en den Zoon, *uitgaande*, van beiden; de eeuwige kracht en Mogendheid. „ Alle drie zijn zij één, in waar- „ heid, goedheid, en barmhartigheid", de waarachtige, goedertierene, en barmhartige God.

Dat nu het geen onze Hervormden hier belijden, te geloven, alles is achtervolgends de waarheid en het woord Gods, zullen zij in het volgende *Artikel* aanwijzen, door het aanhalen van zoodanige Schriftuurplaatzen, als zij oordeelen, dat deze Verborgenheid van den waaren en eenigen God, den Vader, den Zoon, en den Heiligen Geest, leeren, gelijk wij, over dat Artikel, zien zullen, na nog eene en andere aanmerking over den inhoud van dit tegenwoordige, in het algemeen gemaakt te hebben.

Voorëerst, lette men op, hoe behoedzaam de Opſtellers der Geloofsbelijdenis van deze leere ſpreken, hoe zorgvuldig zij zijn in hunne bewoordingen, om aan den éénen kant toch die hoofdwaarheid vast te houden, en niet te na

te

te komen, die ons leert, dat er maar één eenig waarachtig God is, en dus die leer van de Eénheid Gods zuiver te bewaren; maar tevens aan den anderen kant, behoedzaam, om alle dwalingen omtrent deze leere af keuren, en dus alle vermoeden van zich af te weeren, als of zij, in deze leere, eenigermate van de rechtzinnige Kerk afweken, en den blaam van zoodanige Ketterijën te vermijden, die in de oude Kerk reeds onbestaanbaar met het Woord van God, veröordeeld waren.

Ten tweeden, behoren wij in aanmerking te nemen, hoe de Opstellers zich wel wachten van stellige bepalingen op te geven, nopens de Godlijke personen, en derzelver wijze van bestaan in het zelfde Godlijk Wezen. Zij geven duidelijk genoeg te kennen, dat zij deze leere voor eene Verborgenheid, die het menschlijk begrip te boven gaat, erkennen, gelijk zij met even zoo vele woorden, in het volgende Artikel, zeggen; bij welke men derhalven voorzichtig en wijs te werk gaat, wanneer men zich stipt aan het Woord van God houdt, en niet waagt, om met menschlijke woorden nadere verklaring te geven. Deze was de koene onderneming van die menigvuldige dwaalgeesten, in de eerste Christen-eeuwen, welke deze leere bevatlijk poogden te maken voor het menschlijk verstand, en daartoe allerhande onderstellingen uitdachten, welke echter, bij slot, bleken, de één min de andere meer, van de uitspraken des Bijbels af te wijken, zoodat zij daarmede niets anders hebben uitgericht, dan twisten en verwarringen te veröorzaken.

Eindelijk, en deze is onze laatste aanmerking, laten wij het voorbeeld van onze Hervormers volgen, en ons wachten, van te willen verklaren, het gene wij niet begrijpen, noch uit den aart der zaken begrijpen kunnen. Want, wie ons naauwkeurig houden aan het Woord van God, en met der eindige Wezens begrijpt den oneindigen God? laten wij terzijdestelling van alle menschlijke vonden, achtervolgends het zelve geloven en eerbiedig vertrouwen op den eenigen waarachtigen God, die zich in dat Woord geopenbaard heeft, als Vader, Zoon en Heilige Geest, en dus als een algenoegzaam God, een God van zaligheid voor zondaren, bij wien uitkomsten zijn tegen de dood. Laten wij ons wachten, om ooit te twisten over deze verborgenheid, opdat wij niet anderen en ons zelven verwarren, en in woordentwisten vallen, die geen nut aanbrengen of stichting geven kunnen.

Te Amsteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesstraat.

Digitized by Google

DE ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 12.

BEDEDAG.

Morgen zullen de Hervormde Gemeenten, in het grootſte gedeelte van *Nederland*, eenen ſtaatlijken verbodsdag vieren, waartoe hare Voorgangers en Oudſten haar hebben opgewekt en vermaand. Ik geloof, dat mijne Lezers, die van de noodzaaklijkheid en betaamlijkheid van boete, gebed, dankzegging en bekering, en dus ook van het heilzame van eenen plegtigen eeredienst, waar in men, met verëenigde harten, deze weezenlijke pligten van den Christen; ja van den redelijken mensch *in het gemeen*, *uitöefent*, overtuigd zijn, mij zullen ten goede houden, dat ik, in dit Nommer, voor eene poos mijn gekozen onderwerp, de behandeling van der Hervormden Geloofsbelijdenisſe, ter zijde ſtellende, mijne en hunne overdenkingen tot het gewigtig werk van den dag van morgen bepale.

De eerſte Bedenking dan, welke zich, bij deze gelegenheid, aan mijnen geest voordoet, is deze: De Hervormden zullen morgen een verbodsdag vieren in ons Vaderland. Ach! Waaröm niet ook de overige in- en opgezetenen des lands? Waaröm geen verbodsdag, volksgewijze, gevierd? Immers regeert eene Godlijke Voorzienigheid de volken, immers beſtuurt zij derzelver lot, en de Richter en Vader der

menſchen vergeldt ook den volken, even gelijk den bijzonderen menſchen, naar de weegſchaal des rechts, hunne handelingen, van deugd en ondeugd, met beloningen of rechtvaardige ſtraffen. Immers, zou menſchelijke Staatskloekheid, zonder God, den ſtaat kunnen beſtuuren, deszelfs lotgevallen bepalen, de deugden, door welke een land en volk bloeijen moet, bij een toenemend zedenbederf, opwekken, en de ondeugden, die een land te grond doen gaan, naar eisch beteugelen of uitroejen? Kan zij de gevaaren afwenden, welke eene Maatſchappij kunnen treffen? Kan zij alle verval herſtellen, en den kwijnenden welvaart doen herleven? Zijn er niet vele, zeer vele, gebeurenisſen, van beſmetlijke ziekten, watersnood, ſtormen, en dergelijke natuur-rampen, die door geene menschlijke magt of wijsheid afgeweerd kunnen worden, met welke de Richter der wereld zondige volken kan bezoeken? Staan vruchtbare en onvruchtbare jaren, zonneſchijn en regen, wind en weder, en alle de Natuurverſchijnſelen niet alleen in de hand van den Heer der Natuur? Met één woord, hebben de volken, heeft ons Nederland, zijne gunst en zijnen zegen niet nodig? Heeft Nederland geene reden, om zijne rechtvaardigheid te vrezen, zijne magt te eerbiedigen?

En waarôm zouden zich alle de Ingezetenen des Vaderlands, die toch, als zoodanigen, allen belang hebben, bij het behoud van land en volk, en bij deszelfs algemeen welvaren, zich ook niet gezamenlijk tot dit goede werk kunnen vereënigen? Wij bevaren toch ſamen hetzelfde ſchip van ſtaat, het welk op de zee der wereld aan winden en baren ten ſpeelpop ſtrekt, en met zoo vele gevaren te worſtelen heeft. In het ſchip, waar in de Profeet JONA zich begaf, toen hij het volbrengen van Gods bevel aan *Nineve* poogde te ontwijken, bevonden zich lieden van onderſcheidene Godsdienſten, die zelfs

onderſcheidene Goden dienden, en evenwel, bij het klimmen van den nood, verëenigden zij zich allen tot bidden, elk riep, met hetzelfde doel, *zijnen God* aan! En de Scheepskapitein of Opperſchipper meende het zijne pligt te zijn, om zelfs den ſlapenden JONA wakker te maken, en te vermanen, dat de Profeet ook zijnen God zou aanroepen, of misſchien die God gunſtig aan hen mogt gedenken, dat zij niet vergingen. Zoo dachten, zoo handelden Heidenen! De bewoners van Nederland zijn allen, in hunne belijdenis, *Christenen*, behalven de onder ons wonende *Jooden*. De eerſte allen belijden toch en verëeren den eenigen waaren God, den Schepper en Regeerer van hemel en aarde, en zijnen zóon JESUS CHRISTUS, dien hij gezonden heeft, alhoewel elke gezindte der Christenen op hare wijze; ja, zelfs de *Jooden* belijden den God van hunne vaderen, den God van ABRAHAM, ISAAK en JAKOB, dienzelfden, wien wij Christenen aanbidden; alleen zij miskennen tot hier toe zijnen Zoon, zij hebben tot hier toe JESUS CHRISTUS niet aangenomen als den *Meſſias*, aan hunne vaderen beloofd. Wat kan toch beletten, dat wij niet, volksgewijze, allen als één eenig man het heil en behoud van het lieve Vaderland aan dien éénigen waarächtigen God, elk op zijne wijze, biddende en dankende, zouden voordragen, en aanbevelen? Zullen wij dan wachten, tot éens een hoogſtijgende nood allen, als het misſchien te laat is, zal leeren bidden. Daar voor behoede ons het ontfermend Opperwezen!

Intuſſchen verheug ik mij in mijnen geest, dat het aanzienlijk Kerkgenootſchap der Hervormden in ons Vaderland, genoegzaam algemeen, eenen dag heeft vastgeſteld, om plegtig aan de belangen van JESUS kerk, het rijk van waarheid en deugd, en aan de belangen van het lieve Vaderland, ja aan de belangen van het gantſche menſch-

dom, hetwelk, bij waarheid en deugd, staat of valt, voor God te gedenken; en ik ben geheel opgewekt, en opgeruimd, en gij immers insgelijks mijne godsdienstige Lezers en Lezeressen? om mij, morgen, recht hartlijk met de Hervormden tot dit groot einde, te verëenigen, en voor het algemeen geluk, en mijn bijzonder heil, op eene buitengewone wijze, werkzaam te wezen. Ik wil daartoe mij voorbereiden, en dit uur aan deze voorbereiding toewijden. Volgt mij, bid ik u! in mijne beſpiegelingen, onder gelovig gebed, om den invloed van den Geest der genade en des gebeds.

De werkzaamheden, welke de wezenlijke en behoorlijke viering van eenen Verbodsdag, als dezen, uitmaken, zijn voornaamlijk deze vier volgende: *Boete* of *veröotmoediging* over het zondig gedrag, het welk ons het ongenoegen van het hoogstheilig Wezen waardig maakt; *gebed*, om vergeving der misdaden en afwending van drukkende of dreigende rampen; *dankzegging* voor genotene en nog aanhoudende weldaden; en het oprecht hartlijk voornemen, om zich te *bekeeren* en te verbeteren. Alle deze werkzaamheden betamen allen over het algemeen, en elk voor zich zelven, en met betrekking tot zich zelven.

Wanneer wij ons zelven den zedenlijken toeſtand van de Hervormde Kerk en van den Godsdienst, den zedelijken toeſtand van ons Vaderland, en van ons zelven naar waarheid voor den geest brengen, en dan overtuigd zijn, van onzen pligt in dit opzicht, en hoedanigen wij behoorden te zijn; waarlijk, dan zullen wij allerwege ſtoffe en redenen vinden, om ons op het diepst voor God te veröotmoedigen, en boetvaardig onze zonden en het hooggaande verderf, te belijden.

Is wel onder onze Kerkgenoten, en in het gemeen onder de vrienden van den Godsdienst, die mate van kennis van God en het Christendom, van de Heilige Schrift, van onzen redelijken Godsdienst, en waare deugd, die uit geloof voortvloeit, te vinden, welke het rijke licht, dat onder ons op den kandelaar ſchijnt, voor alle de huisgenoten des geloofs, verëischt en zou ſchijnen te beloven? Helaas! men moet zich bedroeven, wanneer men de onkunde opmerkt, omtrent de voornaamſte leerſtukken des geloofs, bijzonder het leerſtuk, van des zondaars regtvaardigmaking voor God door het geloof alleen, waarbij de Protestantſche Kerk, gelijk onze vaders zich

uit-

uitdrukten, ſtaat of valt? welke neiging is er over het algemeen tot vreemde gevoelens en ſtellingen? welke verwarring heeft er vrij algemeen plaats, zelfs bij godvruchtigen, tuſſchen waaren redelijken Godsdienst met dweperij en geestdrijverij? Hoe gering is over het geheel het getal van zulke Christenen, die genoeg in ſtaat zouden zijn, om rekenſchap van hun geloof te geven, en de tegenſprekers te kunnen wederleggen? En wat wonder? hoedanig was toch veler belijdenis van hun geloof, toen zij leden der kerk werden? Een geleerd lesjen, en dat ter naauwernood wel geleerd. Verders zoo weinig lust, om den Bijbel te lezen, te onderzoeken, met zich zelven te vergelijken, om tot kennis der waarheid te komen.

Helaas! hoe is de ijver algemeen verſlaauwd! Men heeft den verkeerden ijver horen veröordelen, en met recht, dewijl die, tot kettermaken en ketterdooden, leiden zal: Heilloze ſnoodheden, welke met den verdraagzamen en liefderijken geest van het Euängelie ſtrijdig zijn! maar men heeft dit ongelukkig tot een dekzel gebruikt, om ook den rechten en ſchuldigen ijver te onderdrukken, die, uit het gevoel van een warm hart voor de belangen van den Godsdienst, op eene verſtandige wijze, werkzaam is, tot onderwijs en verbetering van zijnen medemensch. O hoe wenschte ik, dat het ſchone Boekjen: *Predikt het Euangelie aan alle Creatuuren!* enz. algemeen gelezen, algemeen in oefening gebracht werd?

Wanneer wij de beöefening van den Godsdienst beſchouwen, allerwege is er gebrek en diep verval! Hoe velen, die met den uiterlijken ſchijn zich vergenoegen, de kracht der Godzaligheid weinig kennen, zoo weinig in hun gedrag vertonen! Hoe weinig beöefening van alle Christelijke deugden! Hoe weinig liefde! hoe weinig lust, om eensgezind elkanderen met een gul hart tot ſtichting te wezen! Hoe vele twisten en verdeeldheden onder hen, die broeders en zusters belijden te zijn van den Heere JESUS en kinderen van den Hemelſchen Vader! Twisten en verdeeldheden, die haren grond hebben in aardſche zaken, in onderſcheidene gevoelens over tijdelijke dingen.

Over het algemeen zedenbederf in ons Vaderland, en onze ontaarting van de zeden en deugden onzer voorouderen, zijn zoo veelvuldige en diepgreffende klagten, in de laatſte tijden, aangeheven, dat ik hier in geene bijzonderheden behoeve te treden. Helaas! dat zedenbederf,

die verbastering, gaat nog voort, als een invretende kanker, alle oorden des lands te besmetten.

Doch, laat ons, op den verbodsdag, ons zelven niet alleen bezig houden, met dit algemeene; neen! het zal pligtmatig zijn, dat wij, elk voor ons zelven, de plage van ons hart leeren kennen, de hand in onzen eigenen boezem steken, en zien, of dezelve niet melaatsch uitkome! ach! Ik, ook ik, zal elk, die de uitgangen van zijn hart gadeslaat, moeten belijden, ook ik en mijn huis, heb overtreden, de algemeene schuld voor God vergroot, en zwaarlijk gezondigd, door te doen, het geen mij niet betaamde, door te verzuimen en na te laten, het geen voor mij pligtmatig was.

Over dit alles moeten wij ons verootmoedigen, en met waare hartlijke boetvaardigheid voor God belijdenis doen, erkennende zijne hoogheid en rechtvaardigheid, en onze laagheid en onwaardigheid. Wee hem, wiens hart niet waarlijk gebroken, wiens geest niet waarlijk verslagen is over zoo veel zondenkwaad! wee hem, die hier huichelen zou, en alleen met de lippen tot God zou naderen, met uitwendige tekens van boetvaardigheid, zonder het hoogmoedig hart te scheuren, en zich waarlijk met verootmoediging, als met een treurgewaad, te bekleden. Waare Boetvaardigheid, en nederigheid, zal genade bij God vinden, die den hoogmoedigen wederstaat.

Onze tweede werkzaamheid, op den dag van morgen, zal moeten bestaan in een ernstig en gelovig sterk aanhoudend gebed, om vergeving der overtreding en afwending van alle welverdiende dreigende of drukkende oordeelen. Ook hier op moeten wij dan onze aandacht vestigen, opdat wij ons leeren vernederen onder de slaande hand van God. Het is waar, daar is, door het sluiten der voorafgaande vredes-artikelen, licht van hoop opgegaan; maar is, met dit alles, de staat van Kerk en Vaderland niet nog steeds zorglijk? De waarheid en zuiverheid der Euängelieleere wordt steeds gedreigd, en op eene listige wijze ondermijnd. Heeft men onderneemingen tegen allen Godsdienst ontdekt en blootgesteld, heeft men het Ongeloof beschaamd, o! ik vreeze, dat wij van den kant van het Bijgeloof nieuwe en hevige aanvallen te duchten hebben. Wanneer wij de woelingen der Roomsche Leeraren zien, om hunne leer en het geestlijk gezag te verstraaien en op te schikken, als wij hunne schriften zien in het licht verschijnen,

waar

waar in zij beweeren, dat er geene zekerheid van Godsdienſtige kennis en zaligheid is, dan in hunne Roomſche Kerk, welke daaröm ook de eenige waare Kerk zal zijn; wanneer wij hen onze voorvaders, de Hervormers, zien beſchuldigen, als de aanleidende oorzaken geweest te zijn, van alle die losbandigheid en minachting van den Godsdienst, die zich, in onze dagen, vertoond heeft; wanneer wij daarbij de voorzeggingen van den Bijbel, de diepe onkunde van velen onder ons, en de neiging tot Dweepzucht, vergelijken, zeker, dan is, mijns bedunkens, dit gevaar niet te verachten; ook zou de Heere waarlijk rechtvaardig zijn, indien hij het misbruik der Christelijke vrijheid, waarmede CHRISTUS ons vrijgemaakt heeft, ſtrafte, met ons op nieuw de knellende banden van *Hiërarchie* te doen gevoelen. Hoe ijverig behoort dan ons ſmeekgebed te wezen, dat de Heere zijne Kerk beware, in dat uur der algemeene verzoeking, die over de wereld komt, en misſchien nader bij is, dan menig één vermoedt.

Ons Vaderland is, helaas! niet meer het welëer zoo gezegend Nederland, het welk bij alle volken gezien en geëerd was; het is kwijnend, diep vervallen, uitgeput, en wie weet, welk lot over hetzelve bepaald is? Hoe wankel is deszelfs beſtaan, daar de zee en de binnenwaters, jaar op jaar, deszelfs ondergang dreigen te zullen voltooijen. Ons Vaderland behooren wij, zo wij het zelve waarlijk beminnen, met de vuurigſte gebeden aan God aan te bevelen, opdat hetzelve, indien *mooglijk*, behouden worde!

Voords zal elk onzer zich zelven, zijne belangen, de belangen van zijn huisgezin en zaken, en alle zijne noden, oprecht en hartlijk, in het gebed, voor den troon van God behoren neder te leggen, opdat hij genade en ontferming vinde bij dien God, die alleen magtig is, ons, uit zijne volheid, zegen en gunst te doen geworden.

Onze gebeden zullen echter te gelijk met dankzegging moeten gepaard gaan. Wij zouden ſnood ondankbaar wezen, indien wij niet zoo vele weldaaden erkenden, die ons verzekeren, dat God, zelfs in 't midden van zijnen toorn, nog aan ontferming denkt: Zouden wij niet juichen, daar wij het ongeloof, het welk de Kerk openlijk durfde aanſchennen, door de pogingen van zoo vele waardige be-

zui-

minnaars van dezelve in een luisterrijker licht is geplaatst? Is het niet de grootſte aller weldaaden, dat wij het Euängelie van JESUS vrij verkondigen, vrij hooren, vrij lezen en onderzoeken mogen? Is de hoop, de ſtrelende hoop van vrede, waar van de beginſelen reeds het moorden en vergieten van menſchenbloed hebben doen ophouden, in *Europa*, de ſtrelende hoop op de zegeningen des vredes, niet eene groote gunst en genade van den Regeerer der volken? En wie onzer, die niet voor zich zal moeten erkennen, zo hij niet ongevoelig is, dat ook hij goedertierenheden van God geniet: voornaamlijk daar hem de grootſte aller zaligheden, Gods ontferming in CHRISTUS JESUS, aangeboden en voorgeſteld wordt, ten einde die door het geloof aan te nemen, en hier en eeuwig gelukkig te zijn?

Eindelijk. Zullen wij den Verbodsdag recht vieren, dan behooren onze veröotmoediging, onze gebeden en dankzeggingen, kracht te hebben, door onze oprechte en welmenende voornemens, om onszelven te bekeeren, onze zonden af te breken, en voortäan Godzaligheid en deugd te betrachten. Zonder dit, zonder zulk voornemen en daadlijke te werkſtelliging van het zelve, zouden onze vernedering, onze gebeden en dankzeggingen, niets baten; God zou veelëer toornen tegen onzen Verbodsdag, dewijl wij, bij alle onze overtredingen, dus doende, nog de allerzwaarſte, die van huichelarij, voegen zouden.

Ach! mogten wij allen, in alles, oprecht en volijverig handelen; dan zou er voor de Kerk, het Vaderland, en voor elk onzer, eene deure van hoop ontſloten wezen! dan hebben wij vertrouwen op God, dat hij onze gebeden zal verhoren, dat onze offers hem ten verzoenende reuke, en dat de dag van morgen een gezegende dag wezen zal!

D R U K - F O U T.

Nº. 7. *Bladz.* 54. Reg. 6. Van onderen achter (*Prieſterboek*,) in te vullen: *Numeri*, (of *het Boek der Telling*;)

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

DE ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 13.

NA DEN BEDEDAG.

Laat ons ook dit Nommer wijden aan eenige gewigtige Bedenkingen tot nabetrachting van den, dezen dagen, door ons gevierden Verbodsdag.

Het oprecht en werkdaadig voornemen des harten, als bij eene ſtaatlijke gelofte aan het Opperwezen in het openbaar beloofd en gezworen, was de voornaamſte verrichting, welke Christenen, die, op de rechte wijze, eenen zoodanigen Verbodsdag vieren, op den zelven uitoefenden; zoodanig oprecht voornemen en daadlijke bekeering geeft aan dien dag zijne waare kracht, en maakt hem in Gods heilige oogen aangenaam en welgevallig; dit toch is het groote doel der Godheid, den mensch te heiligen, of deugdzaam te maken, naar het Godlijk beeld te vernieuwen, en hem te zaligen. Zonder dit voornemen des harten, daadlijk in de verbetering onzer zeden en gedrag werkſtellig gemaakt, is alle overige eerdienst, aan de Godheid bewezen, een louter niets, een lippenwerk, eene huichelende vertooning, die, in plaats van ons bij God genade te doen vinden, hem, die op het hart ziet, die barmhartigheid wil en geene offeränden, die, een geest zijnde, in geest en waarheid moet worden aangebeden, mishaagt, en tot toorn wekt, zoodat hij

Bayerische Staatsbibliothek München

Digitized by Google

rookt tegen gebeden, die hem, zonder het hart, en zonder waare bekeering, voorgedragen worden, en onze lofzangen en dankzeggingen, waar dit aan ontbreekt, met recht, als een ijdel *getier* en *wanklanken* aanmerkt en beſchouwt.

Indien wij, derhalven, op de rechte wijze, voor God verkeerd hebben, op den gehouden Bededag, dan hebben wij ook, bij onze veröotmoediging, bij onze gebeden en ſmekingen, om genade en ontferming, gepaard met onze dankbare erkentenis van genotene onverdiende weldaaden en zegeningen, gewis voor God gezworen, dat wij voortäan zouden houden de rechten van Gods gerechtigheid, dat wij voortäan den weg der deugd, de paden des heils, zouden bewandelen, en alle valſche paden haten en mijden zouden. En op deze onze betaamlijke viering van den Verbodsdag, verwachtten wij gelovig, dat God, om JESUS wille, ons verhoort, en zijne Kerk, het Vaderland, en ons, het goede genadig ſchenken zal.

Niemand zal twijfelen, of wij zijn verpligt te vervullen, het geen wij zoo plegtig, en als met geſtaafden eede aan God beloofd hebben. Elk eerlijk man houdt zijn woord, en elk oprecht Christen ſpreekt de taal van DAVID: Hetgeen ik beloofd heb, zal ik betalen! Bekeering en daadlijke verbetering van hart en leven zeker is noodzaaklijk, niet alleen omdat dit Gods wil is, onze heiligmaking, zonder welke niemand den Heere zien zal; maar ook, omdat deze wil van God heilig en goed is, met den aart der zaak overëenſtemmende. Trouwens, indien en zoo lang alles bij het oude vervallene blijft, in het Godsdienſtige en burgerlijke, is er geene verbetering van welvaart, te hoopen, maar een eindelijk gewis verderf te vrezen. Blijft in den Godsdienst de onkunde, komt er geen lust om de wegen des Heeren te kennen, blijft de overhelling tot ongeloof en

bij

bijgeloof of dweepzucht; verſpreidt waare verlichting geene ſtralen van de wetenſchap der Heiligen, blijft de ijver flaauw of ongeregeld, volhardt de onverdraagzaamheid, en liefdeloosheid, duuren de twisten en verſchillen voort; wordt dit alles niet weggenomen, en verwisfeld met de tegengeſtelde deugden en goede werkzaamheden, naar het voorſchrift, en volgends den geest van het Euangelie, helaas! wie kan of mag dan het goede hoopen? Wie moet dan niet vreezen, dat eindelijk de Heilige en rechtvaardige Opperheer, door geduchte oordeelen, zijne Kerk in het vuur brengen, haar louteren, en het ſchuim van het zilver ſcheiden zal?

Indien, in het land, de twist en tweedragt, onëerbiedigheid voor den Godsdienst, zedenloosheid, losbandigheid, weelde en dartelheid, hoogmoed, haat en nijd, verkwisting en ſpilzucht, waar door de uitgaven ſteeds de inkomsten te boven gaan, op den duur, blijven voorthollen, zal dan niet het land ten laatſten te grond moeten gaan, en het volk uit de lijst der volken uitgeſchrapt worden?

Hoe noodzaaklijk is dan verändering, verbetering en bekeering voor Kerk en Vaderland?

Maar voornaamlijk behoort elk onzer, mijne Lezers! voor zich zelven zich der waare bekeering te bevlijtigen. Onze eigene verbetering gaat ons het naast aan, omdat zij met ons bijzonder geluk en zaligheid verbonden is. Niemand verbeelde zich toch, geene verbetering, geene bekeering te behoeven. Ook gij, meest geworderde Christen, ook gij, die den Heere vreest! o! verhef uzelven niet, zie nooit op uwen naasten, met den blik van hoogmoed, neder, om te wanen, dat gij beter zijt dan hij, dan zelfs deze tollenaar! Ook gij hebt de bekeering nodig. Het is waar, de rechtvaardige en deugdzame is voortreflijker dan zijn naasten, maar hij

beroeme zich niet! nederigheid is de hoofddeugd van het Christendom, en hij, die meent iet te zijn, is waarlijk in de oogen van God niets! Laten toch de woorden van den Apostel JOÄNNES ons ſteeds op het hart drukken: „ Zo wij ons wilden verbeelden, geene zonden meer te hebben, dan zouden wij ons zelven misleiden, en tegen de waarheid ſpreken; maar belijden „ wij onze zonden, dan is hij getrouw en billijk, om „ ons de zonden te vergeven, en van alle ondeugd te „ reinigen. Even gelijk, indien wij ons verbeeldden, „ dat wij voorheen niet gezondigd hadden, dan zouden „ wij God tot eenen leugenaar maken, en zijne leere „ en openbaring verloochenen."

Weläan, laat ons dan handen aan het werk ſlaan, en elk van ons zelven beginnen, eerſt ons eigen hart zuiverende, en onzen levenswandel zoo inrichtende, dat de menſchen, onze goede daaden opmerkende, daardoor opgewekt wierden, om den hemelſchen Vader te verheerlijken, dat wij verders, in onze huisgezinnen, ons beijveren, dat de vreemde Goden daar uit weggedaan, en de Heere alleen en oprecht gekend en geëerbiedigd worde. Wij zijn *Christenen*, laat ons dit betonen in ons gedrag, dat wij de zalving van CHRISTUS deelächtig, en op onze wijze, geeſtelijke Profeeten, Prieſters, en Koningen zijn. Geeſtelijke Profeeten en leeräars, die, zelve kundig in den Godsdienſt, anderen door woorden, leere, vermaning, vertroosting, met den geeſt van liefde en beſcheidenheid, voorlichten en ſtichten; geeſtelijke Prieſters, die ons zelven in eenen redelijken Godsdienſt geheel aan God ten dank-offer toewijden, maar ook voor en met malkanderen bidden, en malkanderen zegenen, zonder ooit te vloeken; geeſtelijke Koningen, om ons zelven te beheerſchen, en alle boze neigingen te over-

overwinnen, en door de kracht der waarheid ook anderen van de waarheid, die in CHRISTUS is, te overtuigen, en dienstbaar te maken aan de gerechtigheid en deugd. O hoe heerlijk zou de Godsdienst en Kerk bloejen, indien wij, als Christenen, dus de één des anderen zaligheid, met eerbiedige voorzichtigheid, werkten, en malkanderen opwekten en leidslieden waren, op den weg naa het geluk! Hoe wel zou het den Vaderlande gaan, indien deze grondbeginfelen en werkzaamheden meer algemeen plaats hadden! Een gemeenebest van Godsdienstige deugdgezinden zou van God gezegend, bij vrienden en vijanden ontzien en geëerd, en waarlijk voorspoedig wezen! Men is, in ons Vaderland, ijverig werkzaam, om scholen en opvoeding eene nieuwe gedaante te en inrichting, tot verbetering, te geven. Ach! dat men slechts bedacht zij, op die groote les, welke SALOMO daarom aan het hoofd van zijne Zedenspreuken plaatste:

JEHOVAH's eerbied is 't begin der wetenschappen,
Hij is een rechte dwaas, die deugd en wijsheid smaadt.

Wat toch, zonder God en Godsdienst, ondernomen wordt, zal niet gelukken!

Ik hoop niet, dat men tegen deze opwekking tot onzen pligt eene bedenking zal inbrengen, uit een verkeerd begrip voortvloejende, nopens de leere der Hervormde Kerk, aangaande 's menschen zedenlijke verdorvenheid, en onmagt ten goede; zoodat men zich onder dit voorwendzel zou willen verschuilen, en denken, dat de verbetering buiten hoop zij, en onze vermogens te boven ga. Dit zou zoo wezen, indien niet God zelf, tegen deze onmagt des menschen ten goede, overwegende en krachtige hulpmiddelen uit zijne algenoegzaamheid in CHRISTUS daargesteld en bereid had, die ons geheel

en al onverſchoonlijk ſtellen, indien wij er geen gebruik van maken, en ons dan nog met de onmagt en gantſche verdorvenheid zouden zoeken te verſchonen. Stellen wij ons de volgende vragen eens ernſtig en welmeenend voor: Hoe! hebben wij ons dan niet oprecht voor God vernederd? Hebben wij den Heere met onze gebeden niet hartlijk aangeroepen, om genade en barmhartigheid? Hebben wij hem niet gedankt, voor het goede, hetwelk hij nog daaglijks aan ons bewijst? Hebben wij hem geene verbetering beloofd? Was er niet bij ons een voornemen des harte, om ons te bekeeren? Moeten wij deze vragen ontkennend beäntwoorden, en belijden, dat wij niets van dit alles gedaan, of dat wij het niet met oprechte mening gedaan hebben, wel nu, dan moeten wij tevens ons zelven veröordeelen, dan moeten wij ons ſchamen, dat wij een vertoning maakten, zonder de minſte wezenlijkheid! En wat zou er, in dat geval, van onzen Verbodsdag te wachten zijn? Of, indien wij dit niet kunnen ontkennen, dat onze harten geroerd waren, ons geweten getroffen, zoodat wij oprecht wenschten, en voornamen, ons te verbeteren, zou dan God, de getrouwe, die deze goede bewegingen in ons werkte, want zij waren geene vruchten van onzen eigenen akker, dat goede werk, in ons begonnen, niet kunnen en willen volmaken, indien wij zijn woord geloof geven, op zijne beloften in CHRISTUS en derzelver waarheid vertrouwen, zijnen Geest in ons laten werken, en gehoor geven aan de wijze en goede lesſen, vermaningen, opwekkingen en vertroostingen van zijn Euängelie; met één woord, indien wij ſlechts niet trouwloos van God afwijken, en tot onze vorige dwaasheden te rug keeren?

Het zou goed zijn, indien de menſchen, wanneer God hun beveelt te geloven, en door het geloof werkzaam te zijn, met belofte van zijnen geest en genade, aan allen, die zijnen wil willen gehoorzamen, deze beloften eenvoudig geloofden, en daar op werk begonnen, vertrouwende, dat, hoe zwak, hoe onvermogende zij ook in zichzelven zijn, Gods genade tot alles genoeg is, en dat Gods trouwe en waarheid nimmer zullen faalen. Dus in ſtilheid werkzaam uit en door het geloof, zouden zij zich over den ongemerkten voortgang in het goede verwonderen, even gelijk de Landman zich verwondert over den onmerkbaren voortgang en groei van zijn graan en veldvruchten. Dan zouden zij ervaren, op welken grond

PAU-

PAULUS zegevierend uitriep: Ik vermag alles door CHRISTUS JESUS, die mij kracht geeft! en zij zouden zich schamen, de waare leere van 's menschen onmagt ten goede, die ons niet werkloos moet laten blijven, maar die ons, in nederigheid en afhanglijkheid van God, te ijveriger werkzaam behoorde te maken, tot bedekzel der schande te misbruiken.

Even ongerijmd zou de uitvlucht wezen, indien iemand zich wilde behelpen, met te zeggen: Helaas! wij zijn en blijven zondige menschen! en kunnen toch die volmaaktheid in dit leven niet bereiken, dat wij geheellijk zonder zonden, zonder nieuwe afwijkingen, onzen pligt, als Heilige Christenen, zouden betrachten! En, indien hij, onder dit voorwendzel, wilde verflaauwen, en achterlijk blijven in zijnen ijver, om zich te verbeteren en te bekeeren. Om den zoodanigen dit voorwendzel te benemen, zou het niet dienstig zijn, met de Roomschgezinden eene *mooglijkheid* van volmaakte heiligheid en deugd hier op aarde, in dit leven, te willen beweeren. Waaröm zou men toch iet beweeren, het welk de ondervinding van alle eeuwen na den zondeval, de ondervinding van alle menschen, en voornaamlijk Gods woord zelf, wederspreekt? Men versta mij wel, om in geen woordenstrijd te vallen. In zich zelve is zoodanige volmaaktheid op aarde mooglijk; het was mooglijk, in zich zelven, dat ADAM ware staande gebleven, dat hij en zijn nageslacht in eenen bevestigden staat van onzondelijkheid ware gesteld; in zich zelven was het mooglijk, en men zou zelfs met schijnbaarheid, van vooren, dus kunnen redenkavelen, dat JESUS door zijne verdiensten, en door zijnen Geest, ons daadlijk in dit leven naar het beeld van God volkomen herstelde: zijne Godlijke magt en de algenoegzaamheid zijner verdiensten maken dit mooglijk in zich zelve. Doch, dit is de vraag niet. De vraag is: Ligt het in het ontwerp, het wijs en goed, schoon voor ons niet te doorgronden ontwerp van God, dat die mooglijkheid zal plaats hebben op deze wereld? Wij menschen kunnen *van vooren*, door redenkavelen, dit Godlijk voornemen niet ontdekken; wij zien des Heeren voetstappen *van achteren*. Wij kennen zijnen wil alleen uit zijn geöpenbaarde woord, en uit zijne handelwijze, die wij opmerkzaam ervaren. En dit in aanmerking nemende, is het *voorwaardelijk* onmooglijk, dat iemand hier op aarde de volmaaktheid bereikt. Gelijk toch

God

God de *Israëliten* niet terſtond in *Kanaän* bragt, na hunne verloſſing uit Egijpte, maar eerst na veertig jaren omzwervens door de woeſtijn, zoo wil hij zijne verlosten door JESUS, allengs, tot volmaaktheid leiden, en hen die, niet dan door en na de dood, deelachtig maken.

Doch, desniettegenſtaande moeten wij ons deze volmaaktheid ſteeds voorſtellen, en met PAULUS niet achtende, dat wij het alreeds verkregen hadden, of alreeds volmaakt zijn, daar naa jagen, of wij het eenmaal verkrijgen mogen, waartoe wij van JESUS zelven gegrepen zijn. Dan zullen wij zeker na dit leven tot die voorgeſtelde volkomenheid geraken. Hier is het leer- en oefenſchool, waar wij ons moeten toeleggen, om te vorderen, opdat wij ééns volmaakt God kennen, gelijk wij van hem gekend zijn, wanneer het volmaakte zal gekomen zijn; hier is de kampplaats, het worſtelperk; de kroon der overwinning is aan het einde van den ſtrijd opgehangen; hier is de zaaitijd, hierna de volle oogst. Hier zijn wij kinderen van God, en het is nog niet geöpenbaard, wat wij hier na zijn zullen. Doch genoeg, dewijl de volmaaktheid ons zal geworden, als wij der zonde door de dood zijn afgeſtorven, zoo moeten wij ons dezelve als ons doel voorſtellen; ons hier zoodanig met ijver oefenen, zoo wakker kampen, en in de loopbaan lopen, dat wij den prijs en de kroon des beteren levens éénmaal wegdragen; als kinderen van God, aanvanglijk naar zijn beeld vernieuwd, in gedaante, van heerlijkheid tot heerlijkheid veränderd worden, als door des Heeren geest; hier niet ſpaarzaam maar overvloedig zaajen, opdat wij eens niet ſpaarzaam maajen, maar eenen rijken en vollen oogst inzamelen.

Gelukkig, indien wij dus ons beijveren, om van kracht tot kracht, van deugd tot deugd, voort te gaan, onze heiligmaking volëindigende in des Heeren vreeze! Mogt dus de gehouden Bededag een gedenkdag voor ons, voor de Kerk en het Vaderland, wezen!

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 14.

DE VERBORGENHEID DES VADERS, DES ZOONS, EN DES H. GEESTES, BEWEZEN. MET VERWERPING DER DWALINGEN.

Art. IX. *der Geloofsbelijdenisse.*

Hadden de Geloofsbelijders *Art.* 8. gezegd, dat zij de Verborgenheid des Vaders, des Zoons, en des H. Geestes, of de Leere der Godlijke *Drieëenheid*, gelijk de Kerk dezelve gewoon is te noemen, geloven en belijden, *achtervolgends het woord Gods*, en *achtervolgends deze waarheid*, dat, in de Godsdienst-leere van het Christendom, alleen het gezag van den Bijbel geldt, uit welken alle de leerstukken afgeleid en bevestigd moeten worden, zij zullen, in *Artikel* 9, aantonen, dat zij dit leerstuk uit den Bijbel geleerd hebbende, hetzelve, volgends den Bijbel, geloven, en niet op menschlijk gezag, waaröm zij ook de menschlijke dwalingen daaröm trent verwerpen; alles tevens, ten einde hunne overëenstemming met de waare Kerk, in dit opzicht, blijken moge.

Zij zeggen: „ Dit alles weten wij, zoo uit de getuigenisen der Heilige Schriftuur, als ook uit *hunne werkingen*" (de werkingen der drie Godlijke personen) „ en „ voornaamlijk uit de gene, die wij in ons gevoelen,"

Men lette hier, in het voorbijgaan, op, dat het woordjen *voornaamlijk* niet gebragt moet worden tot *de getuigenisſen der H. Schriftuur*, als of de Geloofsbelijders wilden zeggen, dat zij *dit* weten uit de H. Schrift, maar *voornaamlijk*, dus boven de Schrift, uit hunne *bevinding*, *of gevoel*; neen, het woordjen *voornaamlijk* heeft zijne betrekking, tot *hunne werkingen*; uit de *werkingen* dezer Godlijke perſonen weten wij, dat zij beſtaan, *voornaamlijk*, *uit die gene werkingen*; *welke wij zelven*, *in ons zelven*, *gevoelen*. Tweeledig is derhalven de bron of het beginſel van wetenſchap, dat er één God, dat er drie Godlijke perſonen zijn: *de Heilige Schrift*, en *de werkingen dezer drie Godlijke perſonen*, *voornaamlijk die*, *welke wij in ons zelven gevoelen*. Hier moeten wij echter aanmerken, dat deze laatſte bron, of beginſel van wetenſchap, *alleen* gegrond is in de eerſte, de *Heilige Schrift*, *achtervolgends het woord Gods*. *Art.* 8. Onze Geloofsbelijders toch zijn geene Geestdrijvers. Men vergelijke, het geen wij over *Artikel* 5. gezegd hebben. Maar, het geen de H. Schrift ons leert van de werkingen der drie Godlijke perſonen, *gevoelen de gelovige Christenen in zichzelven*, en uit deze overëenſtemming derhalven zijn zij bewust van het beſtaan van God den Vader, den Zoon, en den Heiligen Geest. Dat is redelijk, dat is voor hen overtuigend, en boven alle twijfeling verheven.

Laat ons eerst zien, hoe de Geloofsbelijders deze leere weten uit de *Heilige Schriftuur*. „ De getuigenisſen „ der Heilige Schriftuur, die ons leeren, deze *Heilige* „ *Drievuldigheid*," (dit woord, hoe ongepast misſchien, was toen in de Kerk in gebruik, daaröm ſpreken de Geloofsbelijders met de Kerk, naderhand heeft men het woord *Drieëenheid* liever gebruikt) „ te geloven, zijn in *vele* plaatzen „ des Ouden Testaments beſchreven." Indien wij deze ſtelling der Geloofsbelijderen in dezen zin wilden verſtaan, dat

er

er *vele* plaatzen des O. T. zijn, die uitdruklijk leeren, dat de ééne waarachtige God is God Vader, Zoon, en Heilige Geest, zouden wij hun iet toeſchrijven, het welk niet ligt zou kunnen bewezen worden. Daar zijn toch wel *vele* plaatzen uit het Oude Testament hier toe gebragt, in welken men gemeend heeft, de drie Godlijke perſonen te vinden, doch omtrent de meeſten van dezelven is deze mening geheel onzeker, en van ſommigen zelfs ongegrond. Doch dezen zin bedoelen ook de Geloofsbelijders niet, blijkens het geen zij in het vervolg zeggen: *dat deze leere voor ons wat duister is in het O. T.* Hunne bedoeling is de volgende: Daar zijn *vele* plaatzen des O. T. ja het geheele beloop van het zelve, ſtrekt daar toe, om ons te leeren, dat er eene zekere meerderheid van Godlijke perſonen zij, alhoewel er maar één eenig waarachtig God is. Daar worden wij reeds in het begin van het O. T., toe opgeleid, door het *meervouwig getal*, in het welk God van zich zelven ſprekende wordt ingevoerd. Dit wordt, vervolgends, klarer geleerd, als ons *een Engel van* JEHOVA, *een Engel van Gods aangezicht*, die zelf JEHOVA genoemd wordt, bekend wordt gemaakt, als mede een *Geest van God*, door wien God werkt enz. Het welk ſaamgevoegd, en met het Nieuwe Testament vergeleken, ons leert, dat, in de daad, deze beide Testamenten met malkanderen overeenſtemmen. En, op deze wijze, zijn er zeker *vele* plaatzen des O. T. die deze verborgenheid aanwijzen of onderſtellen.

„ Welke plaatzen niet van node is te tellen, maar al„ leen met onderſcheid of oordeel uit te kiezen." Onze Geloofsbelijders betonen zich rechtſchapene Godgeleerden. Niet het getal, maar de kracht der bewijsplaatzen, kan gelden. Het is eene fout van zeer vele Godgeleerden geweest, dat zij hun ſamenſtel in de plaatzen des Bijbels bragten, en dan die door hen dus verklaarde plaatzen gebruikten tot bewijzen van hun ſamenſtel. Hier voor

moet men zich wachten. Integendeel echte goede uitlegkunde moet het middel zijn, om de waare leere der Heilige Schrift te ontdekken en op te merken.

De Geloofsbelijders gaan met zoodanig onderscheid en oordeel te werk. Zij brengen uit het O. T. alleenlijk bij twee plaatzen, in welken het meervouwig getal van God gebruikt wordt, en die reeds in het Eerste Boek des O. T. voorkomen, terwijl zij verders aan ons overlaten, het geheele volgend beloop der Boeken des O. T. ons te herinneren, ten einde dien voortgang der ontdekking dezer leere na te gaan, waar van wij hier voor gezegd hebben.

De plaatzen dan, welke hier bijgebragt worden, zijn *Gen.* I: 26, 27. alwaar God zegt: „ Laat *ons* den mensch „ maken, naar *ons* beeld en naar *onze* gelijkenis enz. „ Zoo *schiep* dan God den mensch, naar zijn beeld. „ Man en Wijf *schiep* hij hen. Dus ook *Gen.* III: 22. „ Zie, ADAM is geworden, gelijk *één van ons!*" Over deze spreekwijzen in het meervouwig getal maken nu de Opstellers der Geloofsbelijdenis déze aanmerking: „ Daar „ uit blijkt, dat er meer dan *één* persoon in de Godheid „ is, als hij zegt: laat *ons* den mensch maken, naar *ons* „ beeld; en wijst daar na de éénheid aan, als hij zegt! *God* „ *schiep*," In de daad, dit moet ons reeds vreemd voorkomen, dat MOSES, die zoo sterk en nadruklijk de leere van den *éénen waaren* God inscherpt, evenwel het meervouwig getal hier gebruikt, daar hij God zelven sprekende invoert; dit moet ons natuurlijk opleiden tot eene meerderheid, niet van *Goden* of Godlijke Wezens, want dan zou MOSES, openlijk, met zich zelven strijden, maar van Godlijke personen in het één Godlijk Wezen.

„ Het is wel waar," dus vervolgt de Geloofsbelijdenis, „ dat hij niet zegt, hoe veel Personen er zijn, „ maar het geen voor ons wat duister is in het Oude „ Testament, dat is zeer klaar in het Nieuwe." Dus erkennen de Hervormers, dat deze leere, onder het Oude Testament, slechts ingewikkeld is bekend gemaakt, naar den aart naamlijk van die Huishouding, en geëvenredigd aan de trapswijze bekendmaking van het geheel Ontwerp van God, aangaande der menschen zaligheid. Doch, in het N. T., in hetwelk die geheele raad van God volkomen wordt ontvouwd, wordt ook deze verborgenheid meer openlijk geöpenbaard. „ Want, als onze Heere „ JESUS gedoopt werd in den *Jordaan*, zoo is de stem „ des Vaders gehoord geworden, zeggende: Deze is mijn

„ wel-

„ welbeminde Zoon! De Zoon werd gezien in het water;
„ en de Heilige Geest openbaarde zich, in de gedaante
„ van eene duive" (of, als eene duive MATTH. III: 16. MARK. I: 10. LUK. III: 22.) „ Ook mede is in den
„ Doop aller Gelovigen deze vorm (of dit formulier) in-
„ gefteld van CHRISTUS. Doopt alle volken, in den
„ naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Gee-
„ ftes. (MATTH. XXVIII: 19.) In het Euängelie van
„ LUKAS (I: 35.) fpreekt de Engel GABRIËL tot MA-
„ RIA, de moeder des Heeren aldus: De Heilige Geest
„ zal over u komen, en de kracht des Allerhoogften zal
„ u overfchaduwen, en daaröm ook dat Heilige, dat uit
„ u geboren zal worden, zal Gods Zoon genaamd wor-
„ den. Insgelijks (2 KOR. XIII: 13.) De genade van
„ onzen Heere JESUS CHRISTUS, en de liefde Gods,
„ en de gemeenfchap des Heiligen Geeftes zij met ulie-
„ den! (1 JOÄNN. V: 7.) Daar zijn drie, die getuigenis
„ geven in den Hemel, de Vader, het Woord, en de Hei-
„ lige Geest, en deze drie zijn één." De Opftellers kiezen deze plaatzen bijzonder uit, als de duidelijkfte en klaarfte, omtrent welke men niet kan loochenen, dat zij onderfcheidenlijk, den éénen God, en tevens den Vader, den Zoon, en den Heiligen Geest aanwijzen. Alleen moet omtrent de plaats 1 JOANN. V: 7. worden aangemerkt, dat het zeer bedenklijk is, of die oorfpronglijk van des Apostels hand, en niet naderhand ingefchoven zij; doch evenwel is dit zeker, dat zij, in de *Westerfche Kerk*, reeds in de vroegfte eeuwen, als echt erkend, en dus ook in derzelver Vertalingen van het oorfpronglijk *Grieksch* gevonden wordt, alfchoon zij in de meefte Griekfche Handfchriften ontbreekt. Op dien grond dan, dewijl deze plaats, bij de Westerfche Kerk, als echt, erkend werd, kunnen de Opftellers der Geloofsbelijdenis dezelve aanvoeren, bijzonder, dewijl zij hunne overëenftemming met de Kerk, in dit *Artikel* van de *Drieëenheid*, belijden willen.

Bij het aanhalen dezer plaatzen, voegen zij verders deze beöordeling: „ In alle deze plaatzen wordt ons ten
„ vollen geleerd, dat er drie perfonen zijn, in één eenig
„ Godlijk Wezen." Dat is: deze plaatzen leren dus, dat er drie Godlijke perfonen zijn, onderfcheiden als *de Vader*, *de Zoon*, en *de Heilige Geest*, doch in het *één eenig Godlijk Wezen*, dewijl dit de leere der Rede en der H. Schrift is: *Daar is maar één God!*

Deze leere is een verborgenheid, een geheim, het welk

wij niet begrijpen. Hier over behoeft men zich niet te verwonderen. Wij toch begrijpen den *Onëindigen* niet. Wij begrijpen niet ééne enkele van Gods Eigenſchappen en Volmaaktheden, hoewel wij ze, op gronden van overtuiging, geloven. En daarom „ hoewel deze Leere de „ menschlijke verſtanden ver te boven gaat: nogthans ge„ loven wij die nu door het Woord, verwachtende, tot „ dat wij de volkomene kennis en *vrucht* van dien ge„ nieten zullen in den Hemel." Trouwens, ten opzichte der kennis, hebben wij de belofte, dat wij, in den Hemel, God *zien*, dat is, kennen zullen, *gelijk hij is.* Onze kennis zal dan verhoogd wezen, zoo ver het eindige Schepzelen mooglijk zal wezen, den onëindigen God te kennen; onze kennis zal zoo verhoogd wezen, dat wij de waarheid dezer verborgenheid met volkomene ontwijfelbare echtheid van overtuiging zullen inzien, en voornamelijk, de betrekking, die deze waarheid heeft tot de werken van God, en bijzonder tot de zaligheid en volmaaktheid van ons, zijne redelijke Schepzelen, Iet, het welk, hier op aarde, ſomtijds in twijfel getrokken wordt, of deze leere ook invloed hebbe op onze Godsdienſtige en zedenlijke oefening? Maar in den Hemel, zullen wij derzelver *vrucht* volkomen kennen en erkennen. Evenwel, ook hier, is ons van deze *vrucht* zoo veel, als nodig is, geopenbaard.

Dit was het tweede, het welk de Geloofsbelijdenis had aangevoerd, in het begin van dit *Artikel:* „ Dit alles „ weten wij, uit de werkingen dezer drie Godlijke per„ ſonen, en voornaamlijk uit die gene, welke wij in ons „ gevoelen." Daar toe hebben nu de volgende woorden betrekking: „ Voorts ſtaan ook aan te merken de bij„ zondere Ambten en Werkingen dezer drie Perſonen „ t'onswaards: De Vader is genaamd onze Schepper door „ zijne kracht: De Zoon onze Zaligmaker en Verloſter „ door zijn bloed: De Heilige Geest is onze Heiligma„ ker, door zijne woning in onze harten." Deze is de leere der Heilige Schrift, duidlijk, in het Nieuwe Testament, en met deze leere ſtemt de *bevinding*, de ondervinding, gewaarwording, gevoel der gelovige Christenen volkomen overëen. Door het geloof eerbiedigen en vertrouwen wij God, onzen *Vader* in de hemelen, als onzen Schepper en Onderhouder door zijne Voorzienigheid, van wien wij alle goede giften en volmaakte gaven van den hemel verwachten en genieten, en wiens liefde in

on-

onze harten is uitgestort. Door het geloof verëenigen wij ons met den Zoon van God, die, om onzen wil, mensch is geworden, in wien wij de Verlossing hebben, door zijn bloed. Door het geloof ontvangen wij den Heiligen Geest, dien God als den Geest zijns Zoons uitzendt in onze harten, door wien wij God aanspreken, *als onzen lieven Vader!* door wien wij, als een zegel der onveranderlijke liefde van God, verzegeld worden, tot de aanstaande Zaligheid. Wij genieten, door het geloof, zijne vertroostingen, den vrede Gods in ons geweten, die alle verstand te boven gaat, zijne leiding op den weg der waare Godzaligheid en deugd, zijne opwekkingen, zijne vermaningen, zijne bestraffingen, zijne heiligende kracht, waar door wij ons zelven meer en meer reinigen van doode werken, om den levenden God te dienen. Daar het geloof den Christen, dit alles, in zijn hart, doet gevoelen en ondervinden, hoe is het dan anders mooglijk, of de Christen, deze werkingen der drie Godlijke Personen t'onswaards, daadlijk genietende, *weet*, uit het gene hij in zich gevoelt, dat er is één God, de Vader, de Zoon, en de H. Geest, juist gelijk de H. Schrift hem leert, en op wier getuigenis hij deze verborgenheid, hoe onbegrijplijk ook voor alle menschlijke verstanden, gelooft?

Eindelijk besluit de Geloofsbelijdenis dit *Artikel*, na de overëenstemming met de Christelijke Kerk, achtervolgends Gods Woord, in dit leerstuk, beleden te hebben, met de verwerping van alle dwalingen: „ Deze leere van „ de Heilige *Drievuldigheid*, (*Drieëenheid*) is altijd be„ weerd en onderhouden geweest bij de waare Kerk, van „ de tijden der Apostelen af tot nu toe, tegen de *Joo„ den*" (te weten, de ongelovige Joden, die den Zoon van God niet hebben willen aannemen, wanneer hij tot hen kwam, als de Gezant des Vaders, en die door dit hun ongeloof, ook zijnen Geest niet deelachtig zijn) „ *Ma„ humetisten*" (de navolgers van MAHOMET of MOHAMMED, wier Geloofsbelijdenis: *Daar is maar één God, en* MUHAMMED *is zijn Profeet!* tegen de Christenen bijzonder gekant is, welke zij beschuldigen, van *drie Goden* te geloven, tegen de waarheid aan,) „ en eenige val„ sche Christenen, en Ketteren, als MARCION" (in de tweede Eeuw. die, men zegt, twee Goden of twee beginselen gesteld te hebben, eenen goeden en eenen kwaden; gelijk de *Gnostieken*, in het gemeen, en bijzonder naderhand) „ MANES" (naar wien de *Manichëën* den naam heb-

hebben;) „ PRAXEAS" (Deze zal, om de éénheid van *God* zuiver te bewaren de namen *Vader*, *Zoon*, en *H. Geest* van éénen en denzelfden perſoon verklaard hebben, op dezelfde wijze wordt van) „ SABELLIUS", (in de 3de Eeuw, verhaald, dat hij in God ſlechts *éénen perſoon* erkend hebbe, doch die zich door *drie benamingen* van Vader, Zoon, en Heiligen Geest, naar onderſcheidene *Krachten* of *Werkingen*, heeft bekend gemaakt,) „ SAMOSATENUS" (of PAULUS *van Samoſate*, deze hield JESUS CHRISTUS voor een *bloot* mensch,) „ ARIUS," (naar wien de *Arianen* genoemd zijn, die gezegd worden, geleerd te hebben, dat de Zoon van God door God geſchapen is, van eeuwigheid, uit de dingen, die niet zijn. Men moet over deze allen de *Kerklijke Geſchiedenis* raadpleegen.) „ En andere der„ gelijken, die, met goed recht, van de Heilige Vaders „ zijn veröordeeld geweest." (Zoo veel toch blijkt, dat alle deze en dergelijke gevoelens ontſtaan zijn, uit eene verkeerde zucht, om deze *verborgenheid* te willen verklaren, en daar in dieper door te dringen, dan de menſchlijke Rede in ſtaat is of vermag.) „ Over zulks nemen „ wij in dit ſtuk gaarn aan de drie Geloofsſommen, „ naamlijk der Apostelen, van *Niceë*, en van ATHANA„ SIUS, Bisſchop van *Alexandrië*." (Welke Geloofsbelijdenisſen, daaröm ook geplaatst worden in de *Liturgie* der Hervormde Kerk. Doch, waarömtrent is aan te merken, dat gelijk de Geloofsſomme *der Apostelen* niet letterlijk van de Apostelen afſtamt, dus ook die, welke onder den naam van ATHANASIUS gaat, niet echt van ATHANASIUS, maar, in later tijd, onder zijnen naam opgeſteld en uitgegeven is.) „ Insgelijks" dus beſluit de Geloofsbelijdenis, „ het gene daarvan bij de Ouden, in de „ gelijkformigheid van dien, beſloten is." Wat naamlijk, bij onderzoek, blijkt, met Gods Woord overëen te komen. En hier mede beſluiten wij ook onze uitbreiding van dit artikel, aanmerkende, dat het onze pligt is, hier niet wijs te zijn, boven het geen daar van in den Bijbel geſchreven is.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

N°. 15.

JESUS CHRISTUS, NAAR ZIJNE GODLIJKE NATUUR, GODS ZOON. WAARACHTIG GOD, EENSWEZENS MET DEN VADER.

Art. X. *der Geloofsbelijdenisse.*

De Opſtellers der Geloofsbelijdenis hadden hun geloof beleden, omtrent die groote, en het menſchlijk verſtand te bovenſtijgende, maar tevens, wegens deszelfs betrekking en *vrucht* op ons geloof en zaligheid, volgends den Bijbel, zoo hoogstnoodzaaklijke, en daarom in denzelven, ons, ten aanzien der *zaak* zelve, duidlijk geöpenbaarde Verborgenheid, hoewel ten aanzien van het *hoe* der zaak ons niet nader verklaard, omdat het menschlijk verſtand daar voor niet berekend is, en deze Verborgenheid ons ook niet is geöpenbaard ter voldoening zoo zeer van onze weetgierigheid, maar ten einde onze kennis van den waaren God, en door dezelve den grond en werkzaamheid van ons geloof, en heiligmaking, behoorlijk te wijzigen en te richten, terwijl ons de belofte gedaan wordt van eene volmaaktere kennis na dit leven, in den ſtaat der heerlijkheid, zoo veel een zuiver, hoewel altijd eindig, verſtand daarvan zal kunnen vatten. Deze leere, met derzelver gronden, was voorge-

ſteld in het 8ſte en 9de *Artikel* der Geloofsbelijdenis, gelijk wij gezien hebben.

De Opſtellers oordeelden het noodzaaklijk, hun geloof, nopens *den Zoon van God*, en *den Heiligen Geest*, meer bijzonder voor te dragen, gelijk zij doen, *Artikel* 10 en 11, ten einde aan de geheele wereld tevens te doen blijken, dat zij, in dit hun geloof en gevoelen, met de Christelijke Kerk overëenſtemden, en niets gemeen hadden, met die gevoelens, omtrent dit onderwerp, welke van de Kerk, reeds in vroeger eeuwen, verworpen waren, waar bij wij echter altijd in het oog moeten houden, en ons herinneren, die betuiging der Geloofsbelijderen, dat zij niet met de Kerk ſpreken, omdat de Kerk zoo ſpreekt, maar omdat zij, dus geleerd zijnde door het Woord Gods, achtervolgends hetzelve en de waarheid, dus geloven en belijden.

Eerst dan belijden zij, *Artikel* 10, van den Zoon van God, het volgende te geloven: „Wij geloven, dat JE„SUS CHRISTUS, naar zijne Godlijke Natuur, de Eenig„geboren Zoon van God is, van Eeuwigheid geboren." JESUS CHRISTUS, naar wien de Christenen zich noemen, wien zij eerbiedigen, als den grootſten Gezant van God, den hoogſten van alle Profeeten en Leeraars, den Verloſſer en Weldoener van het menschdom, en het Hoofd van de Christelijke Kerk, is, als mensch, de Zoon van MARIA, geboren te *Bethlehem*, onder de regeering van den *Roomſchen* Keizer AUGUSTUS, en van HERODES, Koning der *Jooden*. Als mensch was hij zijnen broederen en natuurgenoten in alles gelijk, uitgenomen de zonde, want hij was heilig. Maar die JESUS CHRISTUS, die waarachtige getuige en gezant van God, die in alles waarheid ſprak, heeft van zich zelven getuigd en geleerd, dat hij, de Zoon des menſchen, ook de *Zoon van God* is. Hij was het volmaakte voorbeeld van nederigheid, on-

onzondig, ver verwijderd en een verklaard vijand van allen waan, en zelfsverheffing, en verkeerde onder de menschen, zonder van of bij hen eenige eer te zoeken, in nederige omstandigheden; als men hem in het uiterlijke aanzag, had hij geene gedaante, geen voorkomen, noch heerlijkheid, en evenwel deze nederige man, deze Leeraar der waarheid, deze bestraffer van allen hoogmoed, deze waardige en standvastige verëerer van God, die de eer van God, tot het doel van alle zijne handelingen, stelde, verklaart zich, niet alleen voor den MESSIAS, maar voor den *Zoon van God*, niet in eenen slaauweren zin, maar met zoo krachtige bewoordingen, dat de Jooden dezelven in die hooge betekenis moesten opvatten, dat hij God zijn' *eigen Vader* noemde, en zich dus aan God even gelijk maakte, op welken grond de beschuldiging van *Godslastering* steunde, welke zij tegen hem inbragten, en waarom hunne Overigheden en Priesters hem, toen hij deze verklaring in den vollen Raad gestand deed, ook ter dood veröordeeld hebben. Immers, hij verklaarde, in dien zin, Gods Zoon te zijn, dat hij het beeld des Hemelschen Vaders was, zoodat die hem zag, den Hemelschen Vader zelven zag, die hem hoorde, den Vader zelven hoorde; hij eischte, dat allen, gelijk zij den Vader in de hemelen verëeren, ook hem den Zoon verëeren zouden. Hij verklaarde zich als den Oppersten Richter der menschen, wien de Vader al het oordeel en magt om gericht te houden, gegeven heeft, die ééns, in den jongsten weredag, als Richter, op zijnen wolkentroon, in alle de heerlijkheid van zijnen Vader, al het menschdom zal oordeelen; zijnde hem alle magt gegeven in hemel en op aarde. Met één woord, hij zeide duidlijk uit. *Ik en de Vader zijn één!* Met deze zijne verklaring, die hij, bij gelegenheid, van zich zelven deed, stemde zijn geheel gedrag, zijne rëdenen en zijne daaden, overëen. Hij, de

nedrigheid zelf, ſprak als *magt* hebbende; wanneer hij onderwees, en leſen gaf, waren zijne leſen bevelen, en hij ſchreef wetten voor, als wetgever. *Gij hebt gehoord, wat oudtijds gezegd is, maar* IK *zeg u! — Wie vader of moeder lief heeft boven mij, is mijns niet waardig!*

De wonderen, die hij verrichtte, deed hij, in zijn' eigen naam, en met gezag: *Ik wil, wees rein!* zeide hij tegen den melaatſchen, *Jongeling! Ik zeg u, ſta op!* LAZARUS! *kom te voorſchijn*, zoo ſprak hij, met eene groote en gebiedende ſtem, tot dooden, en zij hoorden die; zoo zullen allen, die in de graven zijn, éénmaal zijne ſtem hooren en verrijzen. Hij vergaf de zonden, hetwelk God alleen doen kan, en, ten blijke van zijn recht en magt daar toe, genas hij ziekten, overwon hij de dood, welke gevolgen der zonden zijn. Zoo openbaart JESUS zich zelven, evenwel niet op eigen gezag. God toch had hem dus verklaard, bij zijnen Doop, voor zijnen geliefden Zoon enz. en niet min bij JESUS verheerlijking op den berg, in tegenwoordigheid van MOSES en ELIA; want JESUS heeft ook het getuigenis voor zich van de Wet en de Profeeten. En wie kan, na dit alles, twijfelen, of hij heeft, behalven zijne menschlijke, nog eene meer dan menschlijke, eene Godlijke Natuur? Nu naar die Godlijke Natuur geloven wij, zegt de Geloofsbelijdenis, dat JESUS CHRISTUS de *eeniggeboren Zoon van God is, van eeuwigheid geboren.*

Zoo ſpreekt de Bijbel, zoo ſpreekt JESUS van zich zelven. Waar in dit Zoonſchap beſta, hoe het met deze Godlijke geboorte gelegen zij, en waar in het onderſcheid tusſchen dezelve en het *uitgaan* van den Heiligen Geest beſta, van de *wijze*, het *hoe* dezer Godgeheimen, ſpreekt de Schrift niets, daar van wachten zich de Geloofsbelijders ook zorgvuldiglijk. En hoe vele nodeloze en ergerlijke twisten zouden voorgekomen zijn, indien de menſchen

niet

niet hadden willen indringen in deze kennis, die voor hun te wonderbaar, te hoog is, welke hun verſtand niet bereiken kan. Genoeg is het. De Bijbel, die met ons menſchen, als 't ware, ſtamelt, en om ons iet, zoo veel wij nodig hebben te weten, van deze verborgenheid des Vaders, en des Zoons, te zeggen, menschlijke bewoordingen van Godlijke zaken gebruikt, noemt den tweeden perſoon, dien hij van den Vader duidlijk onderſcheidt, den Zoon, den eeniggeboren Zoon des Vaders, den van eeuwigheid geboren Zoon; die in 't begin reeds was, bij God was, als het *Woord*, de *Logos*, en die zelf God is.

Van eeuwigheid geboren, „ niet gemaakt noch geſcha„ pen," uit de dingen, die niet zijn, gelijk de *Arianen* deze verborgenheid poogden te verklaren; „ want alzoo „ zou hij een ſchepzel zijn," en een begin van beſtaan gehad hebben. Hij wordt nooit een *ſchepzel*, nooit *geſchapen*, genoemd, maar de *Zoon*, de *eeniggeboren Zoon* van God. Eenmaal, het is waar, ſchijnt PAULUS *Coloſſ.* 1: 15. hem *den eerſtgeborenen van alle ſchepzelen* te noemen, evenwel niet den *eerſtgeſchapenen*, maar den *eerſtgeborenen*, die vóór al het geſchapene geboren is, en die als de *Eerſtgeborene* des Vaders, de heerſchappij heeft over alle ſchepzelen. Hij is dan niet gemaakt noch geſchapen, „ maar éénswezens met den Vader," zoo vervolgt de Geloofsbelijdenis, nu met de Kerk ſprekende, dewijl de zaak zelve toch de leere der Schrift is, nademaal de eerstgeboren Zoon van God, van eeuwigheid geboren, hetwelk de H. Schrift leert, noodwendig *éénswezens* met God den Vader is, dewijl wij geene twee Goden geloven kunnen, zonder Rede en Schrift beiden tegen te ſpreken. Hij is dan *éénswezens met den Vader*, *Homoouſios* is het kerklijk woord ter onderſcheiding van de Arianen, „ me„ de eeuwig," trouwens, in de eeuwigheid is noch eerder noch later, en het gene de Geloofsbelijdenis hier omtrent

leert, is volgends de Schrift, die noemt hem, met even zoo vele woorden: „ Het uitgedrukte beeld der zelfstan-„ digheid des Vaders, en de glans zijner heerlijkheid," welke woorden, in de Geloofsbelijdenis, ontleend worden uit *Hebr.* I: 3. gelijk ik vertaald heb: „ hij is het stra-„ lend beeld van Gods heerlijkheid, en het afdrukzel van „ zijn Wezen;" welke woorden dit besluit aan de hand geven, het welk, in de Geloofsbelijdenis, volgt: „ Hem, „ (den Vader,) in alles gelijk zijnde."

„ De Geloofsbelijdenis vervolgt: „ Dewelke is Gods Zoon, „ niet alleen van dien tijd af, dat hij *onze* natuur heeft „ aangenomen, maar van alle eeuwigheid." Het eerste is van alle die genen aangenomen, en beweerd, die zich aan de Verborgenheid des Vaders en des Zoons gestoren hebben, omdat zij die niet bevatten konden. Maar, die niet bedachten, dat wij JESUS CHRISTUS niet kennen, uit de Rede, dan zouden wij geheel niets van hem weten; maar alleen uit de Heilige Schrift, dus moeten wij, naar de regelen eener gezonde uitlegkunde, zien en oordeelen, wat dan de Heilige Schrift ons van JESUS CHRISTUS leert? En, wanneer wij, volgends dezelven van den zin der Heilige Schrift zeker zijn, komt het niet te pas, het geene zij ons leert, te willen ontkennen, of er, tegen de uitlegkunde en derzelver onwraakbare regelen aan, eene wending aan te geven, omdat wij, naamlijk, het zelve niet bevatten kunnen, schoon wij er geene tegenstrijdigheid in ontmoeten, dewijl het onderwerp God zelf, en dus onbegrijpelijk voor ons is. Genoeg, indien wij overtuigd zijn van de waarheid en Godlijkheid van de Heilige Schrift. Maar deze leert nu, gelijk de Geloofsbelijdenis ook opmerkt; dat JESUS CHRISTUS, naar zijne Godlijke natuur, van eeuwigheid Gods Zoon is, „ gelijk ons deze „ getuigenissen leeren, wanneer zij, met malkanderen ver-„ gelcken worden."

„ MOSES zegt, dat God de wereld heeft geschapen" Hemel en aarde, dus het Heel-al: „ en de Heilige JOANNES „ zegt, dat alle dingen zijn geschapen, door dat Woord, „ hetwelk hij God noemt." Men leze het eerste Hoofdstuk van JOANNES Euangelie, en men kan hier aan niet twijfelen. „ De Apostel zegt, dat God de eeuwen, door „ zijnen Zoon, gemaakt heeft." Deze plaats *Hebr.* I: 2. wordt in de gewoone Nederlandsche vertaling dus overgezet: „ Welken (Zoon) hij (God) gesteld heeft tot een „ erfgenaam van alles, door welken hij ook *de wereld* ge-

„ scha-

„ ſchapen heeft," gelijk dezelve ook *Hebr.* XI: 3. heeft. Waar uit ook duidelijk is, dat door het grondwoord *de wereld* bedoeld wordt. In het Grieksch ſtaat *Æonas*, hetwelk, in de daad, *eeuwen* betekent; indien men op deze betekenis wil blijven ſtaan, zullen *alle elkander opvolgende eeuwen*, den *tijd*, dat is, alles wat in den tijd, in die eeuwen, beſtaat, aangeduid worden. En dan zal het gevolg zijn: Hij, door wien God alle eeuwen, den tijd, dat is, alles, wat in *tijd* beſtaat, geſchapen heeft, moet dan zijn beſtaan *vóór* alle eeuwen, vóór allen tijd, dat is, hij moet zijn beſtaan in de *eeuwigheid* hebben. Of PAULUS tevens doele op de *Æons*, van welken de *Gnostieken* gedroomd hebben, eeuwen of eeuwwezens, die zij als uitvloeizels der Godheid aanmerkten, twijfel ik zeer, doch, al ware dit zoo, dan zal toch het beſluit hetzelfde blijven: Hij, door wien God alle Wezens geſchapen heeft, moet vóór alle de Wezens beſtaan hebben. Dit wordt bevestigd door een ander gezegde van den Apostel PAULUS hier „ insgelijks" aangehaald: „ Dat God alle eingen door „ JESUS CHRISTUS geſchapen heeft." Deze plaats is te duidlijk, dan dat zij eenigen twijfel kan overlaten: Dus luidt zij, *Colosſ.* I: 16, 17. naar mijne Vertaling: „ Deze (Gods geliefde Zoon) is een beeld van den on„ zichtbaren God, als een eerstgeboren Zoon, [de Heer] „ van alle ſchepzelen, nademaal met betrekking tot Hem „ *alles* geſchapen is, wat in den Hemel en op de aarde „ gevonden wordt, [het gantſche Heel-al] het zichtbare „ en onzichtbare, troonen, heerſchappijën, Vorſtendom„ men, magten. Dit alles is *door* en *voor* Hem geſchapen, „ en gelijk Hij vóór alles beſtaat, zoo heeft dit *alles* zijn „ beſtaan *door* Hem." enz. Want ook de volgende woorden van den Apostel zijn hier merkwaardig.

Wat valt hier nu uit te beſluiten? De Geloofsbelijdenis zegt: „ Zoo moet dan de gene, die genaamd wordt *God*, „ het *Woord*, de *Zoon*, en JESUS CHRISTUS, toen al „ geweest zijn, als alle dingen door hem geſchapen wer„ den." Niemand toch, of niets, kan werken, veel min *ſcheppen*, (een Godlijk werk,) die niet beſtaat; die niet het leven heeft in zichzelven, gelijk JESUS weder van zich zelven getuigt: „ Dat, gelijk God het leven heeft in „ zich zelven, hij ook alzoo den Zoon gegeven heeft, „ het leven te hebben, in zich zelven."

„ En," zegt de Geloofsbelijdenis nog, willende de overëenſtemming des Ouden en des Nieuwen Testaments, in

in dit ſtuk, doen opmerken, „ en daaröm zegt de Pro-„ feet MICHA: Zijn uitgang is van aanbegin, en van „ eeuwigheid; en de Apoſtel: Hij is zonder begin der „ dagen, en zonder einde des levens." De Profeet MICHA *Hoofdſt.* V: 1. de herſtelling van het Koningrijk van DAVID, door den MESSIAS, die te *Bethlehem* zal geboren worden, belovende, zegt van hem:

„Wiens oorſprong is van ouds, van den allervroegſten tijd." Welke woorden, hoewel, naar den aart eener voorzegging, eenigzins donker, ons evenwel opleiden, om aan de hooger natuur van dezen grooten Zoon van DAVID te denken. In de andere plaats van den Apoſtel *Hebr.* VII: 2, 3. ſpreekt deze van JESUS Prieſterſchap, het welk hij met dat van MELCHIZEDEK vergelijkt, om deszelfs voortreflijkheid boven dat van AARON, als een duurzaam en blijvend Prieſterſchap boven een voorbijgaand en vergankelijk, aan te tonen.

Ten overvloede blijkt uit al het gezegde, dat de leere der H. Schrift aangaande den perſoon van JESUS CHRISTUS, naar zijne Godlijke natuur, is, dat hij de Zoon van God is, dat hij zijn beſtaan gehad heeft, vóór zijne geboorte uit MARIA, van eeuwigheid, dat hij, als Zoon van God, één is met den Vader, het uitgedrukte beeld van het Godlijk Wezen; en hier uit maakt de Geloofsbelijdenis het beſluit op: „ Zoo is hij dan de waare eeu-„ wige God, de Almagtige, den welken wij aanroepen, „ aanbidden, en dienen." Deze is de leere der Apoſtelen, in wier Schriften JESUS CHRISTUS meermalen *God* genoemd wordt, en aan hem magt en alvermogen, als het Hoofd der Kerk en der Chriſtelijke Gemeente, wordt toegekend; dien wij verpligt zijn te aanbidden; en zijne geboden gehoorzamende, te dienen, en op hem ons vertrouwen te ſtellen, in zijnen naam gelovende.

O hoe goed zou het zijn, indien allen, die zich Christenen noemen, zonder zich in ſpitsvindigheden te wikkelen, door het geloof met JESUS verëenigd, hem, den Zoon van God, in hun gedrag en wandel, gehoorzaamden en navolgden, om, zijn beeld gelijkvormig, het beeld van God te vertonen, en zich den eernaam van Zonen en Dochteren des Alvaders waardig te bewijzen!

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

No. 16.

DE HEILIGE GEEST, DE DERDE PERSOON IN DE H. DRIEËENHEID.

Art. XI. *der Geloofsbelijdenisse.*

De Geloofsbelijdenis der Hervormde Kerk handelt, in dit elfde Artikel van den Heiligen Geest, als den derden perſoon in de Godlijke Drieëenheid: zij zegt: „ Wij geloven en belijden ook, dat de Heilige Geest „ van eeuwigheid van den Vader en den Zoon uitgaat; „ niet zijnde gemaakt noch geſchapen, noch ook gebo„ ren, maar alleen van beiden uitgaande; welke in orde „ is de derde perſoon der Drievuldigheid: (Drieëen„ heid:) eenes zelvigen Wezens, Majesteit en heerlijk„ heid met den Vader en den Zoon: zijnde waarachtig „ en eeuwig God, gelijk ons de Heilige Schriften leeren."

Wij merken hier in de eerſte plaats aan, dat de Opſtellers der Geloofsbelijdenis, over dit onderwerp, kort zijn, en zich behoedzaam wachten van vele woorden, en van naauwziftende bepalingen; als wetende, dat zij van eene verborgenheid ſpreken, die, door geen menschlijk verſtand ten vollen begrepen wordende, ook met geene menschlijke woorden breedvoerig kan verklaard worden. Maar ook, zoo veel de Christenen in de eer-

ſte eeuwen, over den tweeden perſoon, den Zoon van God, en over de Godheid des Heeren JESUS CHRISTUS, getwist hebben, zoo zeldzaam hebben zij opzetlijk verſchil gehad over den Heiligen Geest; de leere trouwens van denzelven hangt zoo te ſamen met de leere van de Godheid des Zoons van God, dat hij, die deze laatſte erkent, weinig of geene zwarigheid zal maken, om den Heiligen Geest, insgelijks, voor eenen Godlijken perſoon te erkennen. Gelijk, integendeel, zij, die de Godheid van JESUS miskennen, en de geheele verborgenheid der Drieëenheid verwerpen, omdat zij die met hunne Rede niet kunnen bevatten, bij een noodzaaklijk gevolg, het beſtaan van den Heiligen Geest, als een Godlijk Perſoon, insgelijks hebben geloochend, zoo als in de eerſte eeuwen van het Christendom de *Pneumatomachi* of *Geestbeſtrijders*, het zij dan dat zij gewild hebben, dat men, door den *Heiligen Geest*, alleenlijk eene kracht of werking van God, of ook wel eenen voornamen Engel, of eene menigte van Engelen, verſtaan moest. Dus deze dwalingen in verband ſtaan met die over de leere der Drieëenheid, en over de Godheid van JESUS CHRISTUS. Om welke reden dan ook deze beknoptheid, in de Geloofsbelijdenis der Nederlandſche Hervormden, genoegzaam voldoende was, om hunne overëenſtemming met de leere der Kerk aan te tonen.

Eene tweede algemeene aanmerking over dit *Artikel* is deze: De Geloofsbelijdenis houdt zich eenig en alleen aan de Heilige Schrift. Deze is de eenige bron van kennis en wetenſchap in alle de leerſtukken van den geopenbaarden Godsdienst. Daaröm zegt zij, in het ſlot van dit *Artikel; gelijk ons de Heilige Schriften leeren.* Dewijl nu deze Heilige Schriften ſlechts ſpaarzaam ſpreken van het perſoonlijk beſtaan van den Heiligen Geest, maar des te overvloediger van zijne werkingen in de ge-

lo-

lovigen, om hen te heiligen, meer en meer tot Godzaligheid en deugd, naar het Beeld van God, te vormen, en hen, eindelijk, te volmaken, waarbij dus onze zaligheid belang heeft, daaröm is ook de Geloofsbelijdenis over den Perſoon des Heiligen Geests kort, terwijl van zijne werkingen en vrucht in de gelovigen, in de volgende Artikelen, breder en opzetlijker geſproken wordt. Daaröm laat ook de Geloofsbelijdenis zich niet in in de moeilijke en voor ons toch onöplosbare onderzoekingen: Waaröm deze Godlijke Perſoon den naam draagt van *Heilige Geest*, daar toch God een *Geest*, daar God *heilig* is? Welk het onderſcheid zij, tuſſchen *geboorte*, die aan den Zoon van God, en *uitgaan*, het welk aan den H. Geest wordt toegeſchreven? en meer dergelijken. Zij bepaalt zich enkel tot het algemeene, hetwelk de Heilige Schrift ons van deze verborgenheid leert.

Laat ons, na deze algemeene aanmerkingen zien, wat de Opſtellers der Geloofsbelijdenis van den Heiligen Geest geloven en belijden. „ Wij geloven en belijden „ ook," zeggen zij, dus te kennen gevende, dat bij hen, ook in dit ſtuk, het geloof des harte, met de belijdenis des monds gepaard gaat en overëenſtemt, en zij, gevolglijk, hier oprecht te werk gaan; „ dat de „ Heilige Geest van eeuwigheid van den Vader en van „ den Zoon uitgaat." Dat de Heilige Geest een perſoon is, onderſcheiden van den Vader en den Zoon, erkent de Geloofsbelijdenis, daar zij, in het vervolg, van hem belijdt; „ dat hij in orde de derde perſoon is der Drieëenheid." Ook wordt dit duidlijk verönderſteld, door het gene zij van den Heiligen Geest gelooft en belijdt: „ Dat hij „ uitgaat van den Vader en van den Zoon, niet zijnde „ gemaakt noch geſchapen, maar echter van beiden *uit-* „ *gaande*," als een *ander* perſoon; „ van één zelfde We- „ zen, Majesteit en heerlijkheid met den Vader en den

„ Zoon, zijnde waarachtig en eeuwig God." Dus niet blootlijk eene kracht of werking, of gave van God, maar een bijzonder perſoon of beſtaanlijkheid.

Dat de Heilige Geest, de Geest der Waarheid *van den Vader uitgaat*, zegt JESUS zelf, met even zoo veel woorden, JOANN. XV: 26. „ Doch, wanneer die Leer- „ aar, die ik u van den Vader zenden zal, te weten, „ de Geest der Waarheid, die *van den Vader uitgaat*, „ gekomen zal zijn, die zal van mij getuigen." Doch, dat de Heilige Geest ook *van den Zoon* uitgaat, wordt niet, met even zoo vele woorden, in de H. Schrift uitgedrukt; wanneer dan de Latijnſche of Weſterſche Kerk, zich, eigener gezag, had aangematigd, om in eene oude algemeen erkende Geloofsbelijdenis, achter de woorden: *die uitgaat van den Vader*, bij te voegen: *en van den Zoon*, nam de *Oosterſche* of *Griekſche* Kerk zulks zeer hoog op, beweerende, dat de Heilige Geest, volgends de Heilige Schrift, alleen van den Vader uitgaat, en nooit gezegd wordt, van den Zoon uit te gaan. Hier uit ontſtond een twist, welke in een volkomene ſcheuring eindigde. Het geheele verſchil evenwel beſtond enkel en alleen in eenen Woordenſtrijd. Want toch, behalven dat men kibbelde over een onderwerp, het welk eene verborgenheid behelst, welke het menschlijk verſtand niet begrijpt, erkenden de Oosterſche Christenen, dat de Heilige Geest uitgaat *van* den Vader, *door* den Zoon. De Weſterſche Christenen beriepen zich daar op, dat de Heilige Geest zoo wel de Geest van den Zoon, de Geest van CHRISTUS, als de Geest des Vaders genoemd wordt; op zulke plaatzen, in welke hij gezegd wordt, *van den Vader gezonden te worden*, *in den naam des Zoons*, JOANN. XIV: 26, en *gezonden te worden van den Zoon*, JOANN. XVI: 7. Ja voornaamlijk, omdat JESUS zegt JOANN. XVI: 13–15. „ Hij zal mij ook verheerlij-

„ ken,

„ ken, [en in mijne grootheid bekend maken,] want hij „ zal, het gene hij *van mij* ontvangen zal, aan ulieden „ aankondigen. Dewijl alles, wat de Vader heeft, ook „ het mijne is, daaröm zeide ik: Hij zal het *van mij* „ ontvangen, en ulieden, [het gene Hij ontvangen „ heeft,] verkondigen." Om deze redenen, en dewijl toch de *Griekſche* Kerk het uitgaan des H. Geests, *van* den Vader *door* den Zoon, erkent, maakt de Geloofsbelijdenis geene zwarigheid, te geloven en te belijden, dat de Heilige Geest *van den Vader en den Zoon uitgaat*, dat *hij van beiden* uitgaat.

En wel *van eeuwigheid*; want, alhoewel dit niet, met even zoo vele woorden, in de H. Schrift ſtaat, blijkt zulks nogthans uit het geheel beloop van de leere der H. Schrift aangaande den Heiligen Geest. *Hij gaat van den Vader uit*, zegt JESUS van dezen Geest, in den tegenwoordigen tijd, dit als eene onderſcheidende eigenſchap aanmerkende van dezen Heiligen Geest, den Geest der Waarheid, die *van den Vader uitgaat*.

Dit *uitgaan* des Heiligen Geestes van den Vader kan door geen menſchen, ja zelfs door geen Engelen verſtand begrepen, door geene woorden verklaard worden. Stelliger wijze bepaalt daaröm de Geloofsbelijdenis zich ook omtrent dit *uitgaan* niet nader, alleen zegt zij, ontkennender wijze, wat dit *uitgaan niet* is: „ niet zijnde ge„ maakt, noch geſchapen, noch geboren, maar alleen „ van beide uitgaande." De Heilige Geest is geen maakzel of ſchepzel van God, geen Engel, of menigte van Engelen, hij is ook niet *geboren*; de Heilige Schrift gebruikt nooit deze bewoording van den Heiligen Geest, gelijk zij van den Zoon van God, den eenig- en eerstgeboren des Vaders, ſpreekt, van welken Zoon van God zij den Heiligen Geest duidlijk onderſcheidt, maar van den Heiligen Geest gebruikt zij de bewoording: *uitgaan*,

gelijk op haar voetspoor de Geloofsbelijdenis zegt: „ maar „ alleen van beiden, (den Vader en den Zoon) uitgaande."

Door deze onderscheidende wijze van bestaan, of persoonelee eigenschap, is de Heilige Geest, als persoon, onderscheiden van den Vader en den Zoon, die duidlijk in de H. Schrift *een ander*, niet *iet anders*, maar *een ander* genoemd wordt; hij is daar door *een persoon*, niet eene kracht, eene werking, eene blote gave van God, want *hij gaat van den Vader uit.*

„ Hij is," zegt de Geloofsbelijdenis, „ de derde Persoon der Drievuldigheid, (Drieëenheid,) in orde." Men lette op, hoe omzichtig zij zich uitdrukt. *In orde*: niet *in tijd*, want de Heilige Geest gaat *van eeuwigheid* uit van den Vader en den Zoon, is met den Vader en den Zoon waarachtig, *eeuwig*, God; maar *in orde*. Zoo dikwijls wij van deze verborgenheid der Drieëenheid, of van God, Vader, Zoon en Heilige Geest, in eenige plaats der H. Schrift, te gelijk gewag vinden, wordt altijd de Heilige Geest de derde genoemd. Zoo worden wij gedoopt in den naam des Vaders, des Zoons, en des Heiligen Geests; zoo in de bekende plaats, 1 JOANN. V: 7. „ Drie zijn er, die in den hemel getuigen, de Vader, het Woord, en de Heilige Geest." Zoo in den „ zegenwensch van PAULUS, 2 *Korinth.* XIII: 13. enz.

Verders belijden de Opstellers der Geloofsbelijdenis te geloven, dat de Heilige Geest is „ éénszelvigen Wezens, „ Majesteit en Heerlijkheid met den Vader en den Zoon." *Homoousios*, *éénswezens*, is het Kerklijk woord, omtrent de Godheid des Zoons van God, dit is ook het Kerklijk woord, omtrent den Heiligen Geest, op dien grond, dat er, volgends Rede en H. Schrift, maar één eenig Godlijk Wezen; één waarachtig eeuwig God is, en niet drie Goden. Wij vinden ook dat de Heilige Schrift dezelfde majesteit en heerlijkheid aan den Heiligen Geest, als aan den Vader en Zoon toekent, daar wij, ook in zijnen naam gedoopt, in zijnen naam gezegend, en vermaand worden, hem te eerbiedigen, zijne leiding te gehoorzamen, en hem te vereëren. Eéne plaats voor allen zal genoeg zijn. 1 *Kor.* III: 16, 17. schrijft PAULUS: „ Hoe! „ weet gij niet, dat gij een Tempel van God zijt, en „ dat *Gods Geest* in ulieden woont? Indien zeker iemand „ dezen Tempel der Godheid verdelgt, God zal hem „ verdelgen: want, elke Tempel, aan God gewijd, is

„ hei-

„ heilig, en zulks zijt gijlieden!" *Efes.* IV: 30. waarſchuwt die zelfde Apostel de Christenen: „ Beledigt den „ Heiligen Geest van God niet, door welken gij, als met „ een zegel, gemerkt zijt tot den tijd uwer [volkomene] „ verlosſing,"

Eindelijk trekt de Geloofsbelijdenis alles ſamen in de woorden: „ Zijnde waarachtig en eeuwig God." Het is zoo, dat de Heilige Schrift, ſpaarzaam, van het perſoonlijk beſtaan en de eigenſchappen des H. Geests ſpreekt, maar des te meer ſpreekt zij van zijne werkingen, bijzonder in ons, en op onzen geest, om ons daadlijk tot Godzaligheid en deugd, en gevolglijk tot geluk en zaligheid te volmaken. Al is het dan ook, dat de Bijbel niet juist rechtſtreeks met zoo vele woorden den Heiligen Geest *God*, waarachtig en eeuwig God, noemt, evenwel ſpreekt de Heilige Schrift zoo van den Heiligen Geest, dat wij niet anders kunnen of mogen, dan hem als den waarachtigen en eeuwigen God, met den Vader en den Zoon, te eerbiedigen. De Heilige Schrift voegt hem met den Vader en den Zoon ſamen, als het voorwerp van onze Godsdienſtige vereering, in alle die plaatſen, in welke zij van den waarachtigen eeuwigen God, als Vader, Zoon, en Heiligen Geest ſpreekt. Hij is de Geest der waarheid, die van den Vader uitgaat, en in de gelovigen blijvende en wonende, hen, door *zijne* inwoning, tot Tempelen van God maakt, wanneer men hem, gelijk ANANIAS en SAPFIRA wil misleiden en liegen, zoo liegt men tegen GOD. Hij wordt van God, als den Geest zijns Zoons, uitgezonden in onze harten. Zonder hem, (anders dan door den Heiligen Geest,) kan niemand zeggen, geloven of belijden, dat JESUS de Heer is, tot heerlijkheid des Vaders. Hij is de Geest der genade en der gebeden, de Geest der waarheid, des geloofs, der liefde, en der heiligmaking. In ons zelven is geen vermogen noch bekwaamheid tot zedelijke deugd, geloof of waare bekering, met één woord, tot iet goeds, dit alles moet; bij aanvang, voortgang, en voltooijing door Gods Geest in ons gewerkt worden. Hij is de trooster, de groote leermeester, de waarnemer onzer zaken, die dezelve voor, en in ons, behartigt. Hij is de Geest der waarheid, die ons, door verlichting, welke hij in onze harten verſpreidt, in alle waarheid leidt; zoodat wij, die zalving des Heiligen hebbende, alle dingen weten; hij is het, die de liefde van God, en derzelver za-

zalig gevoel in onze harten uitſtort, en zelf ons ten onderpand en zegel is van deze liefde, om alle twijfelingen des ongeloofs weg te nemen: Hij is het, die ons raad geeft, wiens oog op ons is, die ons vertroost, met de hope der heerlijkheid Gods; wanneer wij niet weten, wat of hoe wij bidden zullen, bidt hij voor ons, in onze ſtille ſpraakloze verzuchtingen tot den troon; wanneer het er op aankomt, om rekenſchap van ons geloof te geven, in tijden van vervolgingen, dan geeft deze Geest van God, aan JESUS belijders, de woorden in den mond, zoodat hunne vijanden de wijsheid en kracht van hunne verantwoordingen niet kunnen wederſtaan. Met één woord, hij verricht alle onze zaken, werkende in ons het willen en het werken, en ons ten leidsman verſtrekkende op het gantſche pad van ons leven. Ja, volgends JESUS belofte, zal hij ook *eeuwig* bij ons blijven. Nu, daar de Heilige Schrift dit alles van den Heiligen Geest, en zijne werkingen leert, is hij dan niet, gelijk deze Schriften ons leeren, de waarachtige en eeuwige God? Ja, zegt de gelovige Christen, die dezen Geest ontvangen heeft, en zijne werkingen ondervindt, en zijne leidingen gewillig en volvroolijk opvolgt, ja! hier openbaart zich de zoetſte overeenſtemming, de lieflijkſte Harmonie tusſchen mijne ervaring en gevoel, en tusſchen de leere der H. Schrift. Hier hebben wij de vervulling van JESUS woorden en beloften aan zijne leerlingen.

„ Ik zal den Vader bidden, dat hij u eenen anderen
„ leermeester geve, ten einde die eeuwig en altijd bij u
„ blijve, den Geest, naamlijk, der Waarheid, dien de
„ wereld, [en aardschgezinde menſchen] niet ontvangen
„ kunnen, omdat zij hem niet zien noch kennen; maar
„ *gijlieden kent hem*, want hij is beſtendig bij u, en zal
„ [na mijn vertrek] in u zijn."

DRUKFOUT.

No. 15. *Bladz.* 119. *reg.* 19. ſtaat: *eingen* lees: *dingen.*

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 17.

DE SCHEPPING VAN ALLES.

(*Art.* XII. *der Geloofsbelijdenisse.*)

De Opstellers der Nederlandsche Geloofsbelijdenis in de onmidlijk voorgaande *Artikelen*, volgends de leere der H. Schrift, beleden hebbende, wat zij geloven van den eenigen waarachtigen God, die zich geöpenbaard heeft, als den Vader, den Zoon, en den H. Geest, gaan, met dit XII *Artikel*, over tot de belijdenis van het geen zij gelooven aangaande de werkingen van het Opperwezen, alwaar, in de eerste plaats voorkomt het werk der *schepping*.

„ Wij gelooven, dat de Vader, door zijn Woord, „ dat is, door zijnen Zoon, den hemel, aarde, en alle „ schepzelen, uit Niet heeft voortgebragt."

God, het eeuwig Wezen, het welk, door zijne eigene volmaaktheid, noodzaaklijk bestaat, *leeft*, is de *levende* God, gelijk dit zijn eernaam is, in de Heilige Schriften. Dat is, eeuwig is dit levend Wezen werkzaam. Deze werkzaamheden van het onbegrijpelijk Wezen zijn voor het eindig verstand der redelijke schepzelen geheimen en verborgenheden, tot welke Engelen zelve niet kunnen

doordringen. Daarvan heeft ons God ook alleen zoo veel geöpenbaard, in de Heilige Schrift, als nodig is tot onze zaligheid, tot verſterking van ons geloof en toeverzicht op den onveränderlijken, getrouwen, en waarächtigen God, wiens Raad eeuwig beſtaat, en wiens welbehagen volbragt wordt. De Opſtellers der Geloofsbelijdenis, nederig de leere der H. Schrift volgende, dringen in deze Godgeheimen, insgelijks, niet verder in, zij ſpreken niet van de inblijvende Werken Gods *naar binnen*, ten aanzien van de *wijze* van beſtaan des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geests, of *naar buiten*, dat is, van het eeuwig *Godlijk Raadsbeſluit*, den *Raad van Gods wil*; gelijk de ſchoolſche Godgeleerdheid deze verdeling en benamingen, ſpitsvondig genoeg, heeft uitgedacht; welke ſtoute en nutteloze behandeling tot zoo vele twisten, verdeeldheden, en ſcheuringen onder de Christenen aanleiding gegeven heeft; de Geloofsbelijdenis ſpreekt daarvan alleen bij gelegenheid, en dan behoedzaam, met en volgends de Heilige Schrift. Zij bepaalt zich tot de *overgaande* werken van God, zoo als ze door de Schoolgeleerden genoemd worden, waar door God aan wezens buiten zich het beſtaan heeft gegeven, om in en aan dezelven zijne heerlijkheid te openbaren; hoedanige zijn de Werken der *Natuur* en der *genade*, uit welke wij, daar het Opperwezen de voetſtappen zijner magt, wijsheid, en goedheid in dezelve heeft ingedrukt, van achter deze Godlijke heerlijkheid aanſchouwen en kennen leeren, welke niemand van voren gezien heeft noch zien kan, dewijl God, volgends de uitdrukking der Heilige Schrift, een ontoeganglijk licht bewoont. De werken der *Natuur*, welke zijn de *Schepping* en *Voorzienigheid*, komen dus het eerst in aanmerking.

Omtrent de *Schepping*, betuigen de Opſtellers te geloven, dat alles, wat buiten God beſtaat, beſtaan heeft, en beſtaan zal, *hemel*, *aarde*, en *alle ſchepzelen*, het gantsch Heel-al, zoo verbazend, zoo onmeetbaar groot, zoo eindeloos prachtig en heerlijk, *uit niet geſchapen is*. Dat is, geen ſchepzel is eeuwig, geen ſchepzel noodzaaklijk en onäfhanglijk, door zijn eigen inwendig vermogen beſtaande. Vóór den tijd beſtond niets dan God alleen, *uit dat niet*, dat is, uit het geen niet was noch beſtond, heeft God dan alles het beſtaan en aanwezen gegeven. Dat *nict* was niet de ſtoffe, veel min de oorzaak

van

van het beſtaan van alles, want uit *niet* komt *niet*, *niet* is en blijft op zich zelve *niet*; maar het geen éens niet was, niet beſtond, heeft éénmaal door Godlijk alvermogen, waar door God de dingen, die niet zijn, roept, als of zij waren, een' aanvang en begin van beſtaan gekregen; of is *geſchapen* geworden. Dit beſtaan heeft alles van God, den Schepper van het Al, den almagtigen, die ſpreekt, en alles is daar, die gebiedt, en alles ſtaat daar. „ Wij geloven, dat de Wereld, door Gods „ magtwoord, haar beſtaan heeft gekregen, zoodat dit „ zichtbare ontſtaan is, uit het geen niet zichtbaar was." *Hebr.* XI: 3.

Volgends de Heilige Schrift, geloven wij, dat *de Vader*, *door zijn Woord* — geſchapen heeft. Deze is de leere der Heilige Schrift. In het begin ſchiep God hemel en aarde (*Gen.* I. vergel. JOÄNN. I.) *door den Logos*, [het Woord, de Wijsheid] die vervolgends in dat *Hoofdſtuk* de Zoon, de eeniggeborene des Vaders genoemd wordt, „ heeft alles zijn aanwezen gekregen, en „ geen één der Wezens, die een beſtaan gekregen heb„ ben, is zonder hem ontſtaan." Van den Heiligen Geest ſpreekt de Geloofsbelijdenis hier niet, hoewel zij hem, dien zij, in het voorgaande *Artikel*, als *éénswezens*, *met den Vader en Zoon waarachtig en eeuwig God* belijdt, geenszins van de *ſchepping*, kan uitſluiten; alleen het geen ons de Schrift, van de bijzondere betrekkingen der Godlijke *Perſonen*, of gelijk men het in de ſchoolſche Godgeleerdheid gewoon is te noemen, *van de huishouding der Godlijke Perſonen*, openbaart, beſtaat hier in, dat het Werk der ſchepping aan den Vader door den Zoon, het werk onzer Verloſſing aan den Zoon, en het Werk der Heiligmaking aan den Heiligen Geest, bijzonder, als aan onderſcheidene Perſonen, doch evenwel aan God, den eenigen Waarachtigen, wordt toegeſchreven.

God, de Vader, heeft dan door den Zoon alles uit Niet geſchapen, „ *als* of *zoo als* het Hem heeft goed „ gedacht." God heeft alles geſchapen naar den raad van zijnen wil, met Godlijke wijsheid en beleid, als naar een gevormd en genomen wijs en onafhanglijk beſluit, het welk, bij de ſchepping aller dingen, werd daargeſteld, en welks wijsheid, goedheid, rechtvaardigheid, en onveränderlijkheid, wij, van achter, uit de ſchepzelen ontdekken, nademaal al het geſchapene, met

wijsheid, goedheid, en rechtvaardigheid is ingericht, en alles altijd aan het oogmerk van God beantwoordt.

Dit drukt de Geloofsbelijdenis dus uit: „ een iege„ lijk ſchepzel zijn wezen, geſtalte, en gedaante, en „ verſcheidene ambten gevende, om zijnen Schepper te „ dienen." Alles, wat beſtaat, heeft ten opzichte van zijn wezen, vorm, gedaante, wijziging, betrekking op andere geſchapene wezens, en op het geheel, zijn beſtaan van God ontvangen, en *verſcheidene ambten*, of verpligtingen, werkzaamheden en vermogens, en wel *om zijnen Schepper te dienen*. Alle ſchepzelen in het Heel-al ſtaan in zeker verband met malkanderen, zoo dat alles één geheel uitmaakt, en het doel van dit geheel, gelijk van alle de bijzondere deelen, is de dienst van den Schepper, dat is, met andere woorden, alles is geſchikt, en bij de eerſte ſchepping in zijne orde geplaatst, en met die vermogens voorzien, om aan de oogmerken van den wijzen en goeden Schepper te voldoen.

Ja, niet alleen heeft God dus, zoo als hem goeddacht, alle ſchepzelen geſchapen, elk in zijn orde, en met zijne eigenſchappen tot zijn oogmerk nodig, maar wij geloven, zeggen de Opſtellers, „ dat hij ze ook „ nu alle onderhoudt en regeert naar zijne eeuwige „ Voorzienigheid, en door zijne onëindige kracht." In de daad, al het geſchapene is niet alleen in het begin, maar ook in de voortduuring, van zijn beſtaan, geheel van God afhanglijk. Geen ſchepzel bezit of kan in zich zelven het vermogen bezitten, om door innerlijke kracht van volmaaktheid te blijven beſtaan, dewijl het geene noodzaaklijkheid van beſtaan in zich heeft. Deze is ook de leere der H. Schrift, dat God alles onderhoudt, dat gelijk alles door Hem geſchapen is, dus ook alles, bij voortduuring door Hem is, en dat wel

„ Om den mensch te dienen, ten einde dat de „ mensch zijnen God diene." Men moet deze woorden wel verſtaan, en in verband met de voorgaande opvatten. Het hoofd-oogmerk der ſchepping en der onderſcheidene inrichting der bijzondere ſchepzelen, is, volgends het voorgaande, *om den Schepper te dienen*, dat is, om te voldoen aan de oogmerken van den Schepper, dat zijne heerlijkheid in alles zou openbaar zijn, zijne wijsheid, zijne goedheid, zijne rechtvaardigheid,

heid, en in de daad, deze leer der H. Schrift wordt door de Rede en ondervinding bevestigd. Wij zien de volmaaktſte wijsheid in al het geſchapene uitblinken; elk ſchepzel geniet zoo veel goed en geluk, van den goeden en weldaadigen Schepper, als waar voor het naar zijne natuur vatbaar is, en het genieten kan, zoodat de Hemelen Gods eer vermelden, en de aarde van zijn werk als een Godlijk werk getuigt. Maar daar is een einde aan dit hoogſte einde ondergeſchikt, wat deze aarde betreft, die wij menſchen bewonen. Op dezelve heeft God menſchen geſchapen met zijn beeld naar zijne gelijkenis, redelijke en verſtandige ſchepzels, opdat zij, als Priesters der Natuur, den Schepper en Vader van allen zouden verheerlijken, ten welken einde de mensch de heerſchappij over alle de andere ſchepzelen dezer aarde ontving, om daar van, tot Godsverheerlijking, een verſtandig en gepast gebruik te maken. Dit drukt de Geloofsbelijdenis uit, met deze woorden: „ om den „ mensch te dienen, ten einde, dat de mensch zijnen „ God diene." *Zijnen God*, op wien hij, als zijnen Weldoener en Vader, eene nadere betrekking heeft, in wiens gemeenſchap en gunst zijn geluk en zaligheid gelegen is. Tot dat oogmerk dan heeft God alles geſchapen, tot openbaarmaking van zijne heerlijkheid, doch deze aarde, bijzonder, om den mensch in den dienst van zijnen God zaligheid te doen genieten, Gode tot heerlijkheid. Zonder dat daar uit volgt, dat de Geloofsbelijdenis beweere, dat alles *om den mensch* geſchapen is, in den volſtrekten zin; neen! alle ſchepzelen deelen, elk op zijne wijze, en naar zijne vatbaarheid, in de goedertierenheden des Heeren, welke zich tot alle zijne werken uitſtrekken.

Daar God alles met zulke Godtewaardige oogmerken geſchapen, en met alle nodige vatbaarheden en vermogens, aan dit oogmerk voldoende, geſchapen heeft, heeft hij ook alles goed geſchapen. Dit zal van den mensch, in het bijzonder, in het XIV *Artikel* beleden worden. In dit *Artikel* belijdt de Geloofsbelijdenis hetzelfde, maar ingewikkeld, daar zij volgen laat: „ Hij heeft „ *ook* de Engelen *goed* geſchapen." Alles is *goed* geſchapen, *ook* de Engelen, ſchoon ſommigen van dezen *afgevallen*, en *duivelen* geworden zijn. Deze laatſten toch waren *ook* bij hunne ſchepping *goed* geſchapen, het welk de Geloofsbelijdenis, gelijk wij zien zullen, tegen

de *Manicheën* beweert. Dus ſtaat hier, in de Geloofsbelijdenis, alles in een wijs en gepast verband.

Van de *Engelen* dan belijden de Opſtellers: „ Hij „ heeft *ook* de Engelen *goed* geſchapen, om zijne *zend-* „ *boden* te zijn, en zijne *uitverkozenen* te dienen." Volgends den Bijbel heeft God ook *Engelen* geſchapen, verhevener wezens, dan de menſchen, die in alle redelijke vermögens van verſtand en wil boven de menſchen uitmunten. De Geloofsbelijdenis, het beſtaan der *Engelen* gelovende, volgends de leere der H. Schriften, laat zich nogthans over derzelver natuur en Wezen, of zij *enkel* geesten zijn? Op *welke wijze* zij werken? Welke betrekking, rang of orde zij onderling jegens malkanderen hebben, waar over zoo vele betweters zich vermoeid en getwist hebben, niet uit; de Geloofsbelijdenis handelt niet over zaken, die enkel voorwerpen zijn van der menſchen nieuwsgierigheid, welke meermalen de palen overſchreed, maar over onderwerpen, die betrekking hebben tot ons geluk en zaligheid; en tot beöefening der deugd en godzaligheid. In zoo ver, ſpreekt zij ook van de *Engelen*, volgends de H. Schrift: God heeft dan, gelijk dit de H. Schrift leert, *de Engelen ook goed* geſchapen, om zijne *zendboden* te zijn, dit geeft zelfs hun naam *Engelen* te kennen, welke *Boden*, *zendboden* betekent, en om zijne *uitverkozenen* te dienen. *Uitverkozenen* zijn hier de zulken, die uit genade, door het geloof, volgends Gods eeuwigen raad der verkiezing, zalig zullen worden; met één woord, dit is letterlijk, het geen PAULUS leert *Hebr.* I: 14. van de *Engelen* ſprekende: „ zijn zij niet alle dienſtvaardige geesten, die ten dien- „ ſte gebruikt worden, ten behoeve van hun, die ééns „ zaligheid genieten zullen?"

Maar deze goed geſchapene Engelen zijn allen niet zedenlijk goed gebleven: „ van welken ſommigen," zoo gaat de Geloofsbelijdenis voort, „ Van die uitnemend- „ heid, in welke God hen geſchapen had, in het eeu- „ wig verderf zijn vervallen; en de anderen zijn door de ge- „ nade Gods, in hunnen eerſten ſtaat, volhard en ſtaan- „ de gebleven." Dit bericht ons de Heilige Schrift, zonder welke wij niet, dan misſchien bij gisſing, van de *Engelen*, en de wereld der geesten, iet weten kunnen. Sommige Engelen, ſchrijft de Apoſtel JUDAS vs. 5—7. „ hebben hunne oorſpronglijke waardigheid niet gehand- „ haafd, maar de voor hun geſchikte woonſtede verlaten."

Deze

Dezè ſommigen zijn van hunne oorſpronglijke uitnemendheid, door *eigen ſchuld*, (trouwens, zij hebben, gelijk PETRUS zich uitdrukt, *gezondigd*,) in *een eeuwig verderf*, in eenen onherſtelbaren zedenlijken rampſtaat van boosheid en ellende, vervallen. De Heilige Schrift, die deze gevallene Engelen Duivelen, den Duivel en zijne Engelen, noemt, en ook van booze Geesten gewaagt, ſpreekt nooit van derzelver herſtelling. Integendeel JESUS zelf ſpreekt van *het eeuwig vuur*, „ dat voor den „ Duivel en zijne Engelen bereid is." MATTH. XXV. Trouwens „ niet aan Engelen, maar aan het nakroost „ van ABRAHAM, bewijst God zijne hulp." *Hebr.* II: 16. Maar, „ de andere Engelen zijn, door de genade „ Gods, volhard en ſtaande gebleven." Zoo worden ons de Engelen en Hemellingen in den Bijbel voorgeſteld, als die in den Hemel den wil van God volbrengen. Dit is Godlijke genade en gunst, want deze alleen is de bron, waar uit *alle* goede gifte en volmaakte gave van boven, van den Vader der lichten, afdaalt; *genade*, ongehoudene goedertierenheid en liefde!

„ De Duivelen en booze geesten, (de Heilige Schrift onderſcheidt, insgelijks, *duivelen* en *Demons*, booze en onreine geesten, van welk onderſcheid ons echter niets verders geöpenbaard is) „ zijn alzoo verdorven, dat zij „ vijanden van God en van alle goed zijn: naar al hun „ vermogen, als moordenaars, loerende op de Kerk, en „ een ieder Lidmaat van dezelve, om alles te verderven „ en te verwoesten door hunne bedriegerijen." Dit alles vinden wij in de H. Schrift. Zoo noemt JESUS den Duivel JOANN. VIII. een' menſchenmoorder van eerſten af, die „ wanneer hij leugens (bedriegerijen) ſpreekt, „ overëenkomſtig zijne geaartheid ſpreekt, want hij is een „ leugenaar, en alle leugenaars en vijanden der waarheid „ hebben hem tot eenen Vader." De H. Schrift ſpreekt van der Duivelen boosheid en vijandſchap tegen de menſchen, tegen de Kerk van JESUS, en tegen elken deugdzamen, het zij om die te verleiden, of wel vervolgingen daar tegen te verwekken; JESUS en de Apostelen vermanen ons zoo nadruklijk om daar tegen te waken, te bidden, en op onze hoede te zijn, dat, hoe zeer het waar is, dat wij de wijze van werking dezer booze geesten niet kunnen verſtaan, of doorgronden, omdat wij zoo weinig weten, van de wereld der geesten, dit evenwel zeker is, dat de Geloofsbelijdenis niet te ſterk, maar met

den

den Bijbel ſpreekt. Onze Hervormden ondervonden de Duivelſche boosheid, in dien onmenschlijken haat, en wreede vervolgingen, met welke men hen mishandelde. „ Deze booze geesten zijn daarōm door hun eigene „ boosheid" (God is rechtvaardig in alle zijne oordeelen en gerichten!) „ veröordeeld tot de eeuwige ver„ doemenisſe, daaglijks verwachtende hunne ſchriklijke „ pijnigingen."

„ God heeft hen," zegt PETRUS, 2 PETR. II: 4. „ niet verſchoond, maar in den afgrond, als in eenen „ duisteren kerker, opgeſloten, waar zij, tot de uitvoe„ ring van het ſtrafgericht, bewaard worden." Het welk ook door den Apostel JUDAS bevestigd wordt, en uit andere Bijbelplaatzen blijkt.

Eindelijk beſluit de Geloofsbelijdenis: „ Zoo verwer„ pen en verfoeijen wij dan hier over de dwalingen der „ *Sadduceën*, welke loochenen, dat 'er geesten en En„ gelen zijn." (Men zie *Hand.* XXIII: 8.) „ en ook de „ dwalingen der *Manicheën*, die zeggen, dat de Duive„ len hunnen oorſprong uit zich zelven hebben, zijnde „ uit hunne eigene natuur kwaad, zonder dat zij verdor„ ven zijn geworden." Wat eigenlijk het gevoelen der *Manicheën*, dus naar MANES genoemd, van wien in *Art.* 9. reeds geſproken is, in de bijzonderheden geweest zij, is onzeker. Doch, in de Hoofdzaak komt het hier op neder, dat er twee beginſels zijn, een goed en een kwaad, béide uit den aart zodanig, die eenen geduurigen ſtrijd hebben, twee rijken, het rijk des lichts en het rijk der duisternis. Eindelijk echter, zal ééns het rijk des lichts de overhand behouden. Eene dwaling reeds vóór MANES in het oosten bekend, en daarōm verwerplijk, omdat zij, hoe ook verklaard wordende, de ſchuld van het zedenlijk kwaad, of regelrecht of van ter zijde, aan den goeden God toeſchrijft, of het beſtuuren de beteugeling van hetzelve aan hem onttrekt. Neen! geen ſchepzel is uit den eigen aart, volgends ſchepping, kwaad, hoewel de redelijke ſchepzelen, met vrijheid begaafd, om *zedenlijk* te kunnen handelen, die vrijheid misbruiken, en dus, door eigen ſchuld, verdorven en boos hebben kunnen worden.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

N°. 18.

DE VOORZIENIGHEID.

(*Art.* XIII. *der Geloofsbelijdenisse.*)

Dat God de geſchapene dingen alle onderhoudt en regeert naar zijne eeuwige Voorzienigheid, en door zijne oneindige kracht en alvermogen, hadden de Opſtellers der Geloofsbelijdenis, in het voorgaande *Artikel*, reeds in 't gemeen, beleden; in dit XIII *Artikel*, bijzonderen zij dit onderwerp, en verklaren hun geloof in Gods Voorzienigheid nader, met betrekking tot den troost, dien wij, Christenen, uit dit Leerſtuk der Godlijke Voorzienigheid trekken en afleiden kunnen.

„ Wij geloven", dus belijden de Opſtellers, eerst ontkennender wijze, „ dat die goede God, nadat hij alle din„ gen geſchapen had, dezelven niet heeft laten varen, noch „ aan het geval, of de Fortuin, overgegeven." Men lette hier, hoe de Belijdenis de Godlijke Voorzienigheid afleidt uit de Godlijke *goedheid* bijzonder. God is goed! God is de Liefde! Hij ſchiep alle zijne ſchepzelen goed, en ſchonk aan allen de vatbaarheid en het vermogen, om zoo veel goed en geluk te genieten, als hun aart en wezen ontvangen kon, ten einde hij door allen in zijne

goedheid erkend en verheerlijkt werd. Maar zou nu die goedheid en eeuwige liefde gedoogd hebben, dat God al wat hij geſchapen had, zou hebben laten varen? Dan was immers alles tot het niet weder gekeerd, indien God het niet onderhield, door die zelfde Almagt, waardoor hij alles geſchapen heeft? gelijk wij, over het voorgaande *Artikel*, gezien hebben. Zou die goedheid en liefde gedogen, dat God, alles in het voortduurend beſtaan onderhoudende, het, ten opzichte van de uitkomst der werkzaamheden en lotgevallen, aan het geval of de Fortuin zou hebben overgelaten? Zou dan de goede God, wien het aan wil noch magt ontbreekt, zijn oogmerk in en door de Schepzelen niet bereiken, waartoe hij hen geſchapen heeft? Het kwaad is in de wereld gekomen, door de zonde en het misbruik van de vrijheid der redelijke Schepzelen, zou nu de eeuwige goedheid en liefde gedogen, dat dit kwaad ſtraffeloos zou voortwerken, dat het kwaad de orde in het zedenrijk, in de ſtad van God, zou omkeren, en de Godlijke oogmerken vernietigen? Zou God, de rechtvaardige, wijze en goedertierene, dulden, dat het kwaad ſtraffeloos gepleegd zou worden, dat de godloze den deugdzamen, op den duur, zou onderdrukken? dat geweld en onrecht zouden heerſchen?

Neen! God heeft zijne Schepzelen niet laten varen, noch aan het Geval of Fortuin overgegeven, „ maar hij „ ſtuurt en regeert ze alzoo naar zijnen heiligen wil, „ dat, in deze wereld, niets geſchiedt, zonder zijne or„ donnantie." Deze is de leere, de redelijke leere der Heilige Schrift: de Heere regeert! Wanneer de menſchen iet ten kwade denken, denkt en beſtuurt hij het ten goede. Alle Schepzelen zijn zoo in zijne hand, dat zij zich noch roeren noch bewegen kunnen. Want toch in Hem leven wij, bewegen wij ons, en zijn wij. Niets ge-

geſchiedt, in deze wereld, zonder Gods *ordonnantie*, ſchikking, en bevel. Alles is van God afhanglijk, en alles moet, bij het einde, voldoen aan het Godlijk oogmerk, alles derhalven beſtuurt en regeert hij naar den raad van zijnen Wil, zijnen Heiligen, volmaakt goeden wil, die wijsheid, goedheid, en rechtvaardigheid, op het volmaaktst famen verëenigt.

Het is waar, hier vertonen zich bezwaren, ondoorgrondelijke geheimen voor den naarſporenden Geest. Hoe zal men met dit Godsbeſtuur, met deze afhanglijkheid van alle Schepzelen in beſtaan en werken, de vrijheid van de redelijke Schepzelen, de zedenlijkheid hunner daden, en de rechtvaardigheid van God overëenbrengen? Immers, wie heeft zijnen wil wederſtaan? Doch deze zwarigheden nemen de waarheid der zaak niet weg. Alhoewel de ſcherpzinnigſte Wijsgeeren tot hier toe vruchteloos naar de wijze gezocht hebben, om der Schepzelen afhanglijkheid van God, met hunne zedenlijke vrijheid, te vereffenen, alhoewel het menschlijk verſtand hier te kort ſchiet, evenwel blijft dit zeker; God heeft zedenlijk vrijwerkende Schepzelen geſchapen, maar geene onafhanglijke. Dit laatſte toch bevat eene openbare ongerijmdheid in zich. Een *onafhanglijk Schepzel* is een met zich zelf onbeſtaanbaar denkbeeld, en onzin, even of men zeide: een geſchapen God! Het één vernietigt het ander. Die onafhanglijk is, zou God zijn, en als een geſchapen wezen, kan hij geen God zijn. De zedenlijke vrijheid is, derhalven, geheel iet anders dan onafhanglijkheid.

Welken weg ſlaat nu de Geloofsbelijdenis in om deze zwarigheid te beäntwoorden? Denzelfden, dien de H. Schrift ons aanwijst, dien de Apoſtel PAULUS, bij ſoortgelijke bedenkingen, bewandelt. De Geloofsbelijdenis zegt: „Want, zijne magt en goedheid is zoo groot en onbe„grijpelijk, dat Hij zeer wel en rechtvaardig zijn werk

„ beſchikt en doet, wanneer ook de Duivelen en God-
„ lozen onrechtvaardiglijk handelen." Men houde derhalven dit altijd in het oog, God werkt *zijn* werk; in het beſtuur en de regering van het Heel-al heeft God *zijne* oogmerken en wijze einden, welke hij door deze regering bereikt, dit *zijn* werk beſchikt en doet hij zeer wel en rechtvaardig; zoo dat in alles de hoogſte rechtvaardigheid en tevens de hoogſte goedheid plaats heeft, wanneer het geheel in aanmerking genomen, en het goed oogmerk van God wordt beſchouwd, waartoe hij de wijſte rechtvaardigſte en beste middelen gebruikt. De vrijwerkende redelijke Schepzelen hebben *hun* werk, de Duivelen en godloze menſchen hun *boos* werk, zij handelen onrechtvaardig. Indien wij het Godlijk werk geheel konden overzien, zóo zouden wij ook begrijpen kunnen, hoe deze beide zaken ſaam beſtaan kunnen. Thans is het voor ons genoeg, dat wij weten, dat Gods magt en goedheid zoo groot en onbegrijplijk zijn; dat hij, uit hoofde van deze zijne onbegrijplijk groote magt vrijwerkende Schepzelen heeft kunnen ſcheppen, die hunne vrijheid misbruiken en onrechtvaardig handelen, en hen nogthans beſtuuren en regeeren, zoo dat zijn (Gods) werk zeer wel en rechtvaardig beſchikt en gedaan wordt; zoo groot en onbegrijpelijk is ook Gods goedheid, dat hij zelfs het zedenlijk kwaad, het welk de Duivelen en Godlozen, onrechtvaardig handelen, beſtuurt, en tot zijn goed, volmaakt, wijs, en heilig oogmerk regeert.

Op dezelfde wijze, is het gelegen, met het geen wij, menſchen, *toevallig*, noemen, en aan het blinde *Fortuin* zoo vaak toeſchrijven. Ja, door de ondervinding, weten wij, dat er vele dingen, bij toeval, gebeuren, wanneer de uitwerkzels geen verband met eenige voorgaande oorzaken hebben, of niet door menschlijke ſchranderheid voorzien kunnen worden; evenwel, volgends de leere-

der

der H. Schrift, regeert en beſtuurt God ook de toevallige gebeurenisſen, bij voorbeeld, het lot, hetwelk in de bus geworpen wordt, maar waar van het geheele beleid en de uitkomst bij God ſtaat. Ook hier vinden wij onöplosbare zwarigheden. Geen wonder, de Voorzienigheid is Gods werk, waar van wij menſchen alleen de uiterſte einden der zaak vernemen, waar bij wij alömme wijsheid, goedheid, rechtvaardigheid, en magt ontdekken, maar tevens, bij elken voetſtap, van wonderen omringd zijn.

„ Aangaande nu het gene God doet boven het begrip „ des menschlijken Verſtands," zegt de Gelooſsbelijdenis, „ hetzelve willen wij niet curieuslijk (nieuwsgieriglijk) „ onderzoeken, meer dan ons begrip verdragen kan; maar „ wij aanbidden met alle ootmoedigheid en eerbieding de „ rechtvaardige oordeelen Gods, die ons verborgen zijn, „ ons te vrede houdende, dat wij leerlingen van CHRIS„ TUS zijn, om alleen te leeren, hetgene hij ons aan„ wijst in zijn Woord, zonder deze palen te overtre„ den." Wie erkent niet de waare zuivere Christelijke gezindheid, in deze woorden? Wij mogen, wij moeten, de werken van God, in de Natuurlijke, en zedenlijke Wereld opmerkzaam onderzoeken. Wij zullen daardoor in kennis toenemen, en tot lof en dankzeggende verheerlijking van den Schepper worden opgeleid, die dit alles zoo wel en goed gemaakt heeft, en die alles ſchoon maakt op zijnen tijd! Doch, wij moeten hier ſteeds aan het eindige van ons verſtand denken, en de palen niet te buiten gaan. Aanmerkt het werk van God, zegt de wijze Prediker, want wie kan recht maken, het geen hij krom gemaakt heeft? Dit is alleen Gods zaak, de zaak zijner alwijsheid en zijner almagt. Zeker, het valt, niet zelden, zwaar voor den mensch, als hij ziet, dat de tegenheden en rampen den deugdzamen treffen, dat de Godsdienſtigen en deugdzamen verdrukt en vervolgd wor-

denDit was juist het geval der Opſtelleren dezer Belij-
denis. In hunnen tijd heerschte Bijgeloof en Priester-
dwinglandij in de Christenkerk, terwijl waarheid en op-
rechte Godsvrucht verdrukt, verjaagd, beroofd, mishan-
deld, en op moordſchavotten en brandſtapels gebracht werd.
Waare en oprechte Leerlingen van JESUS echter morden
niet, maar aanbaden, met allen ootmoed en eerbied, de
verborgene oordeelen Gods, die zij als rechtvaardig aan-
merkten, hoe onbegrijpelijk zij voor hun waren, zij had-
den dit geleerd van JESUS, zichzelven te verloochenen,
het kruis op zich te nemen, en hem te volgen.

Ja, hoe vele knopen het menschlijk vernuft en vleesch
ook in deze Leere der Godlijke Voorzienigheid meent te
ontdekken, deze leere is de waare en voornaame troost-
leer voor allen, die onverdiend met rampen worſtelen
moeten, voor allen, die om waarheid, godsdienst, en
deugd, lijden ondergaan, gelijk deze leere, aan den an-
deren kant, in haren aart geſchikt is, om ons in voor-
ſpoed recht dankbaar te maken, wanneer wij in alle voor-
rechten, die wij genieten, ſmaken en proeven mogen,
hoe goed en goeddoende God is. Van dit laatſte ſpreken
de Opſtellers niet opzetlijk, maar zij bepalen zich, bij-
zonder, tot het eerſte, omdat zij zich thans in die om-
ſtandigheden bevonden, in welke alles zich tegen hen ver-
eenigde, om hen te verdrukken, te vervolgen, te moor-
den, terwijl er geene hoop noch uitzicht van redding
was, naar den mensch geſproken, zoodat zij, moedeloos,
onder deze verdrukkingen zouden hebben moeten bezwij-
ken, indien niet hun geloof aan de Godlijke Voorzienig-
heid hen onder zoo veel leeds en druks had ſtaande ge-
houden. „Deze leringe", zeggen zij, „geeft ons eenen
„onuitſpreeklijken troost, als wij door dezelve geleerd
„worden, dat ons niets bij geval overkomen kan, maar
„door de beſchikking van onzen goedertierenen Hemel-
„ſchen Vader, die voor ons waakt met eene vaderlijke
„zorge, houdende alle ſchepzelen onder zijn geweld,
„alzoo dat niet één hair van ons hoofd, (want die al-
„len geteld zijn,) ook niet één vogeltjen, op de aarde
„vallen kan, zonder den wil onzes Vaders. Waar op
„wij ons verlaten, wetende, dat hij de Duivelen in den
„toom houdt, en alle onze vijanden, die ons, zonder
„zijne toelating, en wil, niet beſchadigen kunnen."
„Zie daar, hoe het mooglijk geweest is, voor zwakke
menſchen, niet in eene wilde drift van dweeperij, maar

met

met bedaarde zinnen, en een kalm hart, moedig en geduldig, alles te verdragen, wat boosheid en geweld, wat de Hel zelf ooit kon verzinnen, om hen van hunne geloofsvastigheid af te trekken. Zie daar, wat de Protestanten, in die dagen van vervolging, onverschrokken den brandstapel deed betreden, en met Psalmgezangen tot lof van God, even gelijk de eerste Christenen, onder de vervolgingen der Heidenen, den wreedsten marteldood ondergaan. Zij geloofden, zonder te twijfelen, dat de Heere alles regeert, dat die Almagtige Opperheerscher van alles, om zijns Zoons CHRISTUS wil, hun God en Vader was, die hen overäl met de tederste liefde gadesloeg, en wiens gunst en genade hun tot alles genoeg was, die wijze redenen en heilzame oogmerken had, om hen in de voetstappen van den lijdenden Heiland te doen treden, opdat zij, met hem lijdende, ook met hem verheerlijkt zouden worden. Zij geloofden, zonder eenige twijfeling, dat hun niets bij geval kon overkomen, maar door de wijze en goede beschikking van hunnen Hemelschen Vader, die het met het kwaad zoo kan maken dat het niet te zeer smart, en die alle kwaad, hoedanig of hoe groot ook, ten goede doet medewerken voor hun, die naar zijn voornemen tot zaligheid geroepen zijn; die, gelijk hij den Oceaan zijne palen stelt, dus ook de woede van alle vijänden beteugelt en beperkt, zoodat zij niet verder gaan kunnen, dan hij hun toelaat; terwijl zij allen zoo in zijne magt zijn, dat zij, tegen zijnen wil, hen noch roeren, noch bewegen kunnen.

Van hier de juichtaal, welke de Apostelen, in hunne Schriften, bijzonder PAULUS, in het midden der vervolgingen, aanheffen: Wie zal of kan ons scheiden en beroven van de liefde van CHRISTUS? wederwaardigheden? of bange kommer? of vervolging? of honger? of naaktheid? of gevaar? of het zwaard? (zoo als [op ons kan toegepast worden] het geen geschreven staat: „ *Om* „ *uwen wille zijn wij den ganschen dag in doods-gevaar,* „ *en worden gerekend, als slachtschapen.*") Maar in dit alles zijn wij altijd overwinnaars, door hem, die ons heeft lief gehad! Waarlijk, ik ben verzekerd, dat noch dood noch leven, noch Engelen, noch Overheden, of aardsche Magten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch Hemel noch Hel, noch eenig ander Schepzel, ons zal kunnen scheiden van de Godlijke liefde, die in CHRISTUS JESUS, onzen Heer, is. *Rom.* VIII.

Daar

Daar de Opſtellers der Belijdenis deze leere, op zulke onwrikbare gronden, het gezag der Heilige Schrift, de uitſpraken der gezonde rede, en hunne eigene ervaring en ondervinding, geloofden; daar zij den vasten en tegen alle kwaad overwegenden Troost, in deze leere opgeſloten, bijna daaglijks ondervonden, en in zich zelven ontwaar werden, behoeft het ons niet te verwonderen, dat de Opſtellers der Geloofsbelijdenis, dit artikel, zoo ijverig en nadruklijk beſluiten: „ En hierom verwerpen „ wij de verdoemlijke dwaling der *Epicureën*, welke „ zeggen, dat God zich nergens mede bemoeit, en alle „ dingen bij geval laat geſchieden."

De Heidenſche Wijsgeer EPIKURUS beweerde, dat de tegenwoordige vorm of orde der Wereld bij geval ontſtaan was, uit den gevalligen ſamenloop der eerſte ondeelbare Stofdeeltjens, die van eeuwigheid door malkanderen gevallen, eindelijk bij toeval gehecht, en deze orde der dingen voortgebracht hebben, die ook nog, bij voortduuring, bij geval, blijft beſtaan, zonder dat de Godheid, die volgends hem in zichzelve algenoegzaam en ſtoorloos zalig is, hare rust laat ſtoren, door de beurtwisſelingen der buiten haar beſtaande dingen. Eene dwaling, in zich zelve reeds ongerijmd, noch ongerijmder en zelfs voor alle deugd nadeelig in hare gevolgen, en daarom *verdoemlijk*, daar zij, die zich voor 'smans navolgers uitgaven, zijne dwaling verërgerd hebben, en *Epikuristen* of *Epikurëers* genoemd worden, door welken naam men dan alle die ongelukkige menſchen verſtaat, die het Godsbeſtuur en zijne Voorzienigheid loochenende, en het leven na dit leven miskennende, 'smenſchen hoogſte geluk, in het genot der aardſche goederen, en zinlijke vermaken, ſtellen, wier ſpreuk is: „ Laat ons eten, laat ons drinken, want „ morgen zijn wij dood!" Rampzalige Dwazen, die, om een ſchijngoed van eenige oogenblikken, de waare gelukzaligheid, en die hemelſche vertroosting verzaken, welke de leere der Voorzienigheid den Christen aanbrengt, door welke voorſpoed en zegen hem aangenaam, en ramp en tegenſpoed verdraaglijk gemaakt wordt, dewijl hij in alles de hand en het beſtuur van zijnen algoeden Vader erkent en aanbidt.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

D E

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 19.

DE SCHEPPING VAN DEN MENSCH. ZIJN VAL, ZEDENLIJK BEDERF, EN SLAAFSCHE WIL.

(*Art.* XIV. *der Geloofsbelijdenisse.*)

Allerbelangrijkst is de Inhoud van dit XIVde *Artikel* der Nederlandsche Geloofsbelijdenis. De Onderwerpen, in het zelve vervat, strekken zich uit tot het geheele samenstel der Christelijke leere, en hebben invloed op alle de gezindheden en het geheele zedenlijk bestaan en gedrag van den Christen. Zij zijn de Schepping van den mensch, naar het Beeld van God, zijn toestand in dien eersten staat, welken men gemeenlijk den *staat der rechtheid*, in de Scholen der Godgeleerden, noemt; zijn Val, en het zedenlijk verderf, uit dien val voortvloejende, waar door hij nu niet meer eenen *vrijen* wil en vermogen heeft, om het goede te doen, maar, met eenen *slaaffchen* wil, *geneigd* is tot alle kwaad. Dit *Artikel* verdient, derhalven, met opmerkzaamheid, overwogen te worden, opdat wij het waare gevoelen der Nederlandsche Hervormden, omtrent deze belangrijke stukken, recht verstaan en begrijpen; ten einde hun gevoelen met de Heilige Schrift, en de waarheid der zaak te

vergelijken, en voor ons zelven vast te ſtellen, wat wij omtrent deze belangrijke ſtukken te geloven hebben, in welke *de kennis van ons zelven* beſtaat, eene wijsheid en kennis van zoo veel gewigt en aanbelang, dat Heidenen zelve de les: *Mensch! ken u zelven!* als eene leſſe eener Godſpraak waardig, hebben aangemerkt.

Ten aanzien van 's menſchen Schepping, zegt de Geloofsbelijdenis: „ Wij geloven, dat God den mensch ge„ ſchapen heeft uit het ſtof der aarde." Dit is overëenkomſtig het bericht der Heilige Schrift, *Gen.* II: 7. Men begrijpt ligtelijk, ook zonder nadere aanmerking, dat de Geloofsbelijdenis, met de Schrift ſprekende, hier van het menſchlijk ligchaam, in het bijzonder, wil verſtaan zijn, het welk uit het aardſche ſtof gevormd is, tot dat heerlijk Kunſtgewrocht der Godlijke Wijsheid en Goedheid. Ten aanzien van 's menſchen edelſte deel, zijnen redelijken Geest, dien God in 's menſchen binnenſte formeert, en deszelfs Schepping, verklaren de Opſtellers hun geloof in de volgende woorden: „ En heeft hem gemaakt „ en geformeerd naar zijn beeld en gelijkenis." Deze woorden toch kunnen niet toegepast worden op des menſchen ligchaam, het welk niet naar het beeld en de gelijkenis van God geſchapen is, dewijl God *een Geest* is. De mensch beſtaat uit ligchaam en geest, de laatſte alleen is vatbaar voor gelijkvormigheid aan God, doch dewijl deze beide deelen van den mensch vereënigd zijn tot éénen perſoon, zoo wordt van den mensch getuigd, dat hij naar het beeld en de gelijkenis van God geſchapen is, of tot een beeld van God, naar Gods gelijkenis, dat is, om, toegerust met zedenlijke deugden en volkomenheden, en dus aan God gelijkvormig, Gods beeld op de aarde te dragen, en uit dien hoofde, ook de heerſchappij en het beſtuur te hebben van Gods Schepzelen op deze benedenwereld, welk oogmerk de mensch, zonder

der het ligchaam, en deszelfs zintuigen, niet uitvoeren of daar kan ſtellen. Dus hangt dit één en ander dan onafſcheidelijk ſamen. „ God heeft den mensch geſchapen „ uit het ſtof der aarde, en heeft hem gemaakt naar „ zijn beeld en gelijkenisſe."

En hoe was dan de zedenlijke ſtaat en toeſtand van den, naar Gods beeld geſchapen, mensch? Het antwoord op deze vraag vinden wij, in deze woorden der Geloofsbelijdenis: „ Goed, rechtvaardig, en heilig, kunnende „ met zijnen wil in alles overëenkomen met den wille „ Gods." Het beeld van God beſtaat, zeker, in zedenlijke deugden en volkomenheden, daar in alleen kan eene zekere gelijkvormigheid van den mensch, als redelijk Schepzel, met God den Schepper plaats hebben. Was dus de mensch naar Gods beeld en gelijkenis geſchapen, dan was hij ook „ goed, zedenlijk goed, rechtvaardig, dat is, deugd„ zaam, en heilig, dat is, zonder zedenlijke vlek of „ ſmet." De mensch is *goed* geſchapen. Alles wat God geſchapen heeft, heeft hij *goed* geſchapen, dat is, zoo dat het voldeed, en voldoen kon aan het Godlijk oogmerk. „ God gaf", gelijk de *Geloofsbelijdenis Art*. XII. zich uitdrukt, „ een iegelijk Schepzel zijn wezen, geſtalte, „ en gedaante, en verſcheidene ambten, om zijnen Schep„ per te dienen, dat is, hem te verheerlijken." Het groote hoofd-oogmerk van den Schepper, waar toe ook de mensch geſchapen is, waarom ook alles, op deze aarde, aan den mensch onderworpen is, was, „ ten einde dat de mensch „ zijnen God diene." Zoo is dan de mensch *zedenlijk goed* geſchapen, *rechtvaardig*, deze benaming wordt gebruikt voor die van *deugdzaam*, en dus Gode behaaglijk en welgevallig, als in wien geene overtreding of zonde gevonden werd, en *heilig*, dat is, geheel zuiver. Deze was de natuur van den eerstgeſchapen mensch, in den ſtaat der rechtheid, als die naar Gods beeld en zijne ge-

lijkenis geſchapen is. Niet, dat hij geſchapen zijnde, dat beeld van God, als iet bovennatuurlijks, ontving, maar God ſchiep den mensch met en naar zijn beeld en gelijkenis. Zonder dit beeld en gelijkvormigheid met God, was de mensch nooit goed, rechtvaardig en heilig voor God te noemen. Men merke dit wel op. Het beeld van God was in den rechten mensch *natuurlijk*, hij kwam goed, zedenlijk goed, rechtvaardig en deugdzaam uit de hand van zijnen Maker; „ kunnende met zijnen wil in „ alles overeenkomen met den Wil van God." Dat is, de mensch, dus goed geſchapen en zonder zonden, had eenen *vrijen wil*, om de deugd te betrachten, den wil van zijnen Schepper te volbrengen, en *God te dienen*, en dus aan zijne beſtemming te voldoen. Tot dit alles had hij den aanleg, de vermogens, en den wil.

De naauwkeurigheid der Opſtelleren verdient opgemerkt te worden. Zij zeggen niet: de mensch kwam aanhoudend met zijnen wil in alles overëen met den wil van God, maar hij *kon* dit doen. De mensch werd goed geſchapen, maar het Schepzel blijft altijd eindig, altijd afhanglijk van God, deszelfs volmaaktheden kunnen ſteeds toenemen in trappen, de mensch kon dus meer en meer gelijkvormig worden aan God. Alhoewel die eindigheid, die aan al het Schepzel, zelfs aan den verhevenſten Engel, eigene en eigenäartige beperking van volmaaktheid, geenszins een *zedenlijk* kwaad, dus nooit *zonde*, kan genoemd worden, ten ware men aan God de oorzaak der zonde en des zedenlijken kwaads wilde toeſchrijven. Nog meer, de mensch werd goed, maar als een redelijk Schepzel, tevens *vrij* geſchapen, en derhalven in eenen veränderlijken ſtaat; wanneer hij dat *vermogen*, om zijnen wil met den Godlijken wil in alles te doen overëenkomen, om altijd zijne afhanglijkheid van God te erkennen, en daarnaar te handelen, wèl gebruikte, kon hij ééns tot dien bevestigden ſtaat ge-

ra-

raken van zedenlijke onmooglijkheid van zondigen, waar toe de Engelen verheven zijn, die ſtaande zijn gebleven. Daar toe gaf God hem, gelijk wij zoo zien zullen, *het gebod des levens*; maar, aan den anderen kant, kon de mensch, (dit bragt zijne *vrijheid van wil* mede, welke niet een gebrek, maar eene volkomenheid is in het redelijk Schepzel,) deze *vrijheid* misbruiken, zijne afhanglijkheid vergeten, en den wil van God miskennen. En dat dit wezenlijk het geval met den mensch geweest is, leert ons de Heilige Schrift, en de droevige, maar helaas! zoo weinig behoorlijk opgemerkte ervaring.

„ Maar", zegt de Geloofsbelijdenis, „ als hij (de „ mensch) in eere was, zoo heeft hij het niet verſtaan, „ noch zijne uitnemendheid erkend: maar heeft zich zel„ ven, willens, der zonde onderworpen, en over zulks „ aan de dood en vervloeking: de oore biedende den „ woorde des Duivels." De mensch was, derhalven, in eere, en bezat uitmuntendheid. De Geloofsbelijdenis houdt derhalven den mensch, in den ſtaat der rechtheid, niet enkel voor ſchuldeloos en onnozel, gelijk aan het pasgeboren Kind, maar zij beſchouwt hem, als *in eere* en bezittende *uitmuntendheid*. Zeker! de mensch, geſchapen naar Gods beeld, was het hoofdſtuk van Gods Schepping op aarde, de Prieſter der Godheid, om zijnen Schepper, in den Tempel der Natuur, te dienen, te verheerlijken. De mensch zal nog wel niet vele en uitgebreide denkbeelden, welke men, door opmerkzaamheid en aandacht, bij ervaring verkrijgt en vermeerdert, bezeten hebben, maar de mensch was *wijs*, zijn verſtand was goed, de denkbeelden, welke hij had, en van God ontving, waren waar, en overëenkomſtig met derzelver voorwerpen; zijn oordeel was zuiver en helder, hij redenkavelde *juist*, en zijn wil was *vrij*, door geene kwaade begeerten, door geene zondige gewoonte, door geene ſlechte voorbeelden verhinderd, maar bewust

van zijne afhanglijkheid van God, in den Godlijken wil berustende, en in ſtaat, om zich naar denzelven te ſchikken. Hoe kort ook het verhaal van den eerſten mensch, en zijnen oorſpronglijken ſtaat, in den Bijbel zijn moge, hoe weinig bijzonderheden daar van gemeld worden, het bovenſtaande wordt echter in die berichten gevonden, gelijk het uit den aart der zaak zelve voortvloeit.

Maar, helaas! de mensch heeft deze zijne eer niet verſtaan, noch zijne uitmuntendheid erkend.

Het was met den mensch in het zedenlijke, gelijk het met hem gaat, in het natuurlijke. Wanneer de mensch gezond is, acht hij dikwijls de gezondheid gering, hij begrijpt derzelver waarde niet, hij miskent hare voortreflijkheid. „ De mensch boog het oor aan het woord des Duivels, en heeft zich zelven, willens, aan de zonde, en „ gevolglijk aan de dood en vervloeking onderworpen."

" Deze is de geſchiedenis van des menſchen Val, zoo als de mensch, door den Duivel, dien menſchenmoorder van het begin, *die* ſlange, die lozer en liſtiger was, dan al het gedierte des velds, zich heeft laten verleiden. De mensch overtrad het Godlijk gebod, en zijne afhanglijkheid van God, zijne gehoorzaamheid aan Gods wil, waar in zijne waare vrijheid beſtond, verlatende, heeft hij zich aan de zonde onderworpen, hij zondigde tegen Gods gebod, en werd door de zonde overmeeſterd, nu was hij een ſlaaf der zonde, en aan dood en vervloeking, die, door den rechtvaardigen Richter der gantſche aarde, over hem werden uitgeſproken, onderworpen. Deze verkeerdheid begint de mensch *willens*: De mensch werd *verleid*, maar niet *gedwongen*. Had de mensch, in plaats van aan het woord des Duivels het oor te bieden: „ gij zult God gelijk „ wezen, kennende het goed en kwaad!" zijne eere verſtaan, en zijne uitmuntendheid erkend, en alleen in zijne oprechtheid eenvoudig naar Gods gebod geluiſterd; had de mensch, in plaats van op de ſchoonſchijnende en luſtverwekkende boomvrucht, op de gevolgen gezien, en zijne aandacht gevestigd op dat woord van Gods bedreiging: „ Ten dage als gij daar van eet, zult gij den dood „ ſterven!" en de Godlijke hulp, in overtuiging zijner afhanglijkheid, aangeroepen, gelijk de mensch had kunnen en behooren te doen, de mensch had de overwinning behaald op den Verzoeker, en hij was ſtaande gebleven. De mensch zondigde derhalven *willens*, hij heeft de ſchuld van zijn verderf. De mensch achtte niet op

zij-

zijne uitmuntendheid en eere, dit was zijne eerſte afwijking, die weldra van de daadlijke ongehoorzaamheid aan Gods wil gevolgd werd.

Dat de mensch zich *willens* ongelukkig gemaakt heeft, bewijst de Geloofsbelijdenis verders met deze aanmerking: „ Want het gebod des levens, hetwelk hij ontvangen had, „ heeft hij overtreden; en heeft zich van God, die zijn „ waare leven was, door de zonde afgeſcheiden, hebbende zijne geheele natuur verdorven; waardoor hij „ zich ſchuldig gemaakt heeft aan den ligchaamlijken en „ geestlijken dood."

Het is er zoo ver af, dat God, de Heilige, eenige ſchuld zoude hebben aan den rampſtaat van den mensch, dat hij, integendeel, aan den mensch een *gebod des levens* heeft gegeven. God gaf aan den eerſten mensch een gebod, dat hij niet zou eten van den boom, die de boom der kennis van goed en kwaad genoemd wordt, en in het midden van het *Paradijs* ſtond. Zeker, niet met oogmerk, opdat dus, door eene overtreding van dit gebod, eenige zedenlijke onvolmaaktheid aan den mensch natuurlijk zich naar buiten zou openbaren, want, gelijk wij reeds zeiden, de *rechte* mensch had geene *zedenlijke* onvolmaaktheid, anders ware hij geen *rechte*, *zedenlijk goede*, mensch geweest, zijne eindige volmaaktheid, als Schepzel, welke ſteeds in *trappen* kon toenemen, was nooit eene *zedenlijke* onvolmaaktheid. Neen, dit gebod was *een gebod des levens*, ten einde, door gehoorzaamheid aan den Godlijken wil, den mensch tot eenen bevestigden ſtaat van deugd en geluk, tot het eeuwig leven, op te leiden, gelijk dan ook de mensch, zoo lang hij niet zondigde, den vrijen toegang had tot eenen anderen boom, tot den *levensboom* in het *Paradijs*. Alhoewel hier mede niet ſtrijdt, dat, door de daadlijke overtreding van dit gebod, de val van den mensch uit zijnen *rechten* ſtaat, naar het uitwendige, openbaar werd. Te weten, dit gebod des levens heeft de mensch overtreden, hij heeft van de verbodene boomvrucht gegeten, en even daar door geöpenbaard, dat hij zich van God, die zijn waare leven was, door de zonde had afgeſcheiden. Deze is de aart der *zonde*, zij ſcheidt ons van God, die ons waare leven is. Trouwens, gelijk de deugd en heiligheid gelijkvormigheid en overëenkomst is van het deugdzaam en heilig Schepzel met God, zoo is *zonde*, het overgeſtelde van *deugd*, ongelijkvormigheid en afſcheiding van het zondig Schepzel van God.

En

En wee het Schepzel, het welk zich, door *de zonde*, van God, die zijn waare leven is, de bron van alle goed, de eeuwige Liefde afſcheidt! „ hebbende zijne *geheele Natuur bedorven.*" Zoo ſpreekt de Geloofsbelijdenis van den mensch, die overtreden heeft. Niet *zijne geheele Natuur* als mensch, als *redelijk* mensch, maar zijne *geheele natuur*, als *zedenlijk* mensch, als *recht* en *goed deugdzaam* mensch. In de daad, de mensch was nu geen *recht*, zedenlijk goed, mensch meer. „ Hij was „ ſchuldig en onderhevig aan den ligchaamlijken en „ geestlijken dood." De mensch, die *onſterflijk* geſchapen was, naar het ligchaam, was nu *ſterflijk*. Hij hoorde het rechtvaardig vonnis: „ ſtof zijt gij, en tot „ ſtof zult gij wederkeeren." Nu even zoo in het geestlijke. De mensch *leefde* geeſtelijk, zoo was hij geſchapen, met het beeld en naar de gelijkenis van God, maar zich door de zonde van God, die zijn waare leven was, ſchéidende, miste hij het geestlijk leven, en was nu geestlijk *dood*.

Wie, op deze wijze, met onze Hervormers, overëenkomſtig den Bijbel, zich den ſtaat van den eerſten mensch vóór zijnen zondenval, en de aart en natuur der zonde voorſtelt, zal zich niet door de bedenking laten verleiden: Hoe het mooglijk zij, dat ééne *zonde* des menſchen zijne *gehcele natuur* zoo geheel kon verderven, daar immers niemand op ééns en te gelijk geheel zedenloos en ondeugend wordt? Men merke alleen op, dat hier, in de Geloofsbelijdenis eigenlijk van den grond-aanleg van den mensch geſproken wordt, van zijn grondbeginzel. Dit is, in het natuurlijke, *leven* of *dood*, ſterflijk of onſterflijk, zoo wordt de mensch door de zonde, van *levende*, *dood*, alhoewel de dood niet terſtond op de zonden geheel en al gevolgd is, maar na verloop van jaaren, nogthans onvermijdlijk, en zoo, dat het menschlijk leven een geſtadige dood is (*nascentes morimur*,) even zoo is het ook in het *Geeſtelijke:* Hier is in den grond onze natuur verdorven, alhoewel de uitlating der boosheid niet terſtond zich geheel ontdekt, maar het geheel verderf is onvermijdlijk, ten zij er Godlijke werking tuſſchen beiden kome. Doch wij willen dit onderwerp in het volgend Nommer vervolgen.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

No. 20.

(*Vervolg en ſlot van No.* 19.)

DE SCHEPPING VAN DEN MENSCH. ZIJN VAL, ZEDENLIJK BEDERF, EN SLAAFSCHE WIL.

(*Art.* XIV. *der Geloofsbelijdenisſe.*)

De opſtellers van de Geloofsbelijdenis hadden, in dit XIVde Artikel, hun geloof beſchreven, ten aanzien van de ſchepping van den mensch, en zijne uitmuntendheid, als geſchapen met het beeld van God, naar Gods gelijkenisſe, het welk de Godgeleerden den *ſtaat der rechtheid* noemen. Zij hadden hun geloof verklaard; hoe de mensch, willens en door eigen ſchuld, door de verleiding des duivels, uit dezen voortreflijken ſtaat is gevallen, en zich rechtvaardig onderhevig heeft gemaakt aan den ligchaamlijken en geestlijken dood, hebbende zijne geheele natuur verdorven, gelijk wij dit in het voorgaande Nommer gezien hebben.

Wat zij van de hoegrootheid van dit zedenlijk verderf, of van den thans *natuurlijken* ſtaat van den mensch, geloven, verklaren zij nader, in het overige van dit XIV Artikel, door ons in dit Nommer te overwegen.

Eerst zeggen zij, ter nader verklaring, hoe de mensch

zijne *geheele natuur verdorven heeft*, ſtellig: „De mensch „ in alle zijne wegen godloos, verkeerd, en verdorven „ geworden zijnde, heeft verloren alle zijne uitmunten„ de gaven, die hij van God ontvangen had, en heeft „ niet anders overig behouden, dan kleine overblijfzelen „ derzelven, welke genoegzaam zijn, om den mensch „ zijne onſchuld te benemen, overmids al het licht, dat „ in ons is, in duisternisſe veränderd is, gelijk de Schrift „ ons leert, zeggende: „ Het licht ſchijnt in de duis„ „ ternisſe, en de duisternisſe heeft het niet begrepen:" „ alwaar de H. JOANNES de menſchen duisternisſe „ noemt."

Wanneer de Geloofsbelijdenis in het voorgaande zeide, dat de mensch *zijne geheele natuur* verdorven had, verſtaat zij daar door niet de *natuur*, het wezen van den mensch, als mensch, deze kon niet bederven, en de mensch te gelijk mensch blijven, maar zij verſtaat door deze *natuur*, die geheel bedorven is, de *zedenlijke* natuur van den mensch, zoo als hij geſchapen was, met het beeld van God. Naar deze *natuur*, was de rechte mensch *natuurlijk* gevoelig en vatbaar voor waarheid en deugd, voor alles wat waar, ſchoon, deugdzaam en verheven is. Wijsheid, waarheid en deugd was hem natuurlijk eigen. Deze zedenlijke natuur, dit beeld van God, heeft de mensch *geheel* bedorven, en even daarom is hij nu ook niet meer de *rechte* mensch. Trouwens, dus verklaart zich de Geloofsbelijdenis: „ De mensch is in alle zijne wegen" (dat is, in alle zijne handelingen, in al zijn doen en laten,) „ godloos, verkeerd, en verdorven geworden." De Geloofsbelijdenis weet naauwlijks woorden genoeg te vinden, om de grootheid van het zedenlijk bederf der menſchen te beſchrijven. De mensch, die te vooren in de gemeenſchap met God verkeerde, en zijne rust en luſt in God had, van wien hij, met liefde, gelijk een

kind

kind van zijnen Vader, afhing, en die hem zoo gunstrijk opvoedde, is thans van natuure godloos, los, afgescheiden van God, vervreemd, afkeerig van God. Laat Rede en Godsdienst vrij God, in zijne *Liefde*, in zijne vaderlijke gezindheid en goedheid, voorstellen en aanprijzen; laten zelfs sommige Zedenleeraars daarin zoo ver gaan, dat zij aan anderen schijnen, de andere volmaaktheden van het Opperwezen te veel ter zijde te stellen; evenwel is de mensch, tegenswoordig van natuur, zoo godloos, zoo van God vervreemd, dat het er ver af is, dat Rede en Godsdienst die uitwerking op hem zou hebben, welke men verwachten mogt; dat hij zijnen lust en rust in God, in de eeuwige Liefde, zou vinden, en met genoegen en vermaak aan zijnen Schepper en weldoener zou denken, en dien beminnen en dienen. Dit is hem, integendeel, een last, het staat hem tegen, hij is er afkeerig van. Wie zich zelven heeft leeren kennen, wie kinderen en jonge lieden heeft opgevoed, en opmerkzaam gade geslagen, zal dit ook ondervonden hebben. De mensch was, met Gods beeld, zoo als hij behoorde te zijn, God had hem *recht* en *goed* geschapen, maar thans is hij *verkeerd*. Zijn gevoel, zijn smaak, is geheel verbasterd. Hij vindt zijn vermaak in beuzelingen, en weet waarheid, deugd, zedenlijke schoonheid niet te onderscheiden en te waardeeren, de zinlijkheid heerscht in hem, en sleept hem mede. Met één woord, de mensch is *verdorven* geworden, in *alle zijne wegen*. Niet alleen in het Godsdienstige, maar ook in alle zijne burgerlijke en zedenlijke betrekkingen en verrichtingen.

Dus geworden zijnde, „ heeft hij alle zijne uitne„ mende gaven, die hij van God ontvangen had, ver„ loren;" die wijsheid, waardoor hij waare en rechte begrippen had van waarheid, deugd en geluk; dat juist oordeel, waardoor hij alles behoorlijk kon onderscheiden,

den, en op den rechten prijs ſtellen; dien heiligen wil, die vrij en onbelemmerd zich naar waarheid, deugd en waar geluk uitſtrekte; maar ook die geregeldheid van hartstochten en zinnen, waardoor dezen alleen dienstbaar waren, aan de bevordering van 's menſchen geluk en volmaaktheid. Alle deze zoo uitmuntende gaven had de mensch van God ontvangen, deze heeft hij *allen* verloren; en „ heeft niet anders overig behouden dan kleine „ overblijfzelen derzelven, welke genoegzaam zijn, om „ den mensch alle onſchuld te benemen." De zin is: de mensch heeft deze zedenlijke rechtheid verloren, evenwel zoo, dat hij er overblijfzelen van heeft, die zich in den mensch openbaren, doch klein, en gelijk aan de treurige puinhopen van een voormaals heerlijk paleis; en die nu alleen ſtrekken kunnen, om den mensch alle onſchuld, of veröntſchuldiging, verſchoning, te benemen. De mensch blijft niet alleen een *redelijk* ſchepzel, het welk verſtand, oordeel, en wil bezit, maar zelfs in zijn verſtand zijn nog denkbeelden van wijsheid en deugd over, hij heeft een geweten, het welk hem en zijne daaden oordeelt, hij heeft wil en neiging om gelukkig te wezen. Maar dit alles, vergeleken bij het gene de natuurlijke rechte mensch was, zijn ſlechts *kleine overblijfzels* te noemen. Zij zijn zoo veel, dat de mensch voor zijne overtredingen, dwaasheden en zonden, geene verſchoning heeft, nademaal hij, bij vermaning en herinnering van anderen, of bij eigen ernstig nadenken, belijden moet, gezondigd en verkeerd gehandeld te hebben. Zoo hadden de Heidenen de hoofdzaak der Wet geſchreven in hunne harten, waardoor zij van natuur de voorſchriften der wet deeden, en zich zelven eene wet waren, terwijl hun geweten getuigenis droeg, en hun eigen oordeel hen beſchuldigde, of misſchien nu en dan ontſchuldigde, *Rom.* II: 14, 15. Men mag hierin ook de godlijke langmoedigheid over het menschdom erkennen. Indien deze kleine overblijſzels niet nog overig waren, zou geene maatſchappij noch ſamenleving onder de menſchen kunnen plaats hebben, maar alles zou, vol verwarring, tot eene uitgieting van boosheid vervallen.

Het bewijs van deze groote zedenlijke verdorvenheid, in die mate als gezegd is, bewijst de Geloofsbelijdenis dus: „ Overmids al het licht dat in ons is, in duisternis „ veränderd is." Het licht van wijsheid in duisternis van onkunde, ſchranderheid en liſtigheid om kwaad te doen;

het

het licht van deugd in duisternis van ondeugd, of schijndeugd; het licht van een goed geweten in duisternis van ontevredenheid, verdriet, zelfverveeling, berouw en knaging; het licht van geluk, in duisternis van rampen en smarten, die door het dwaallicht van het zinlijk geluk en genot achterna nog vermeerderd wordt. Met één woord, het licht der rede en waarheid in eene duisternis van drogredenen, leugen, verwarring en gewoel van driften en zinlijke begeerten. „ Gelijk de Schrift ons leert, zeggen„ de: *Het licht schijnt in de duisternisse, en de duister„ nisse heeft het niet begrepen* (JOANN. I: 5.) alwaar de „ Heilige JOANNES de menschen *duisternisse* noemt." Zoo is het, volgends het verband blijkt het, dat JOANNES de eeuwen vóór, en de menschen zonder, CHRISTUS, *duisternisse* noemt. Vergel. *vs.* 9 en 10. JESUS CHRISTUS is alleen het waare *licht*, het welk de wereld en het menschdom verlicht.

Thans gaat de Geloofsbelijdenis ontkennender wijze voort. „ Daaröm verwerpen wij al wat men hier tegen „ leert van den *vrijën wil* des menschen, aangezien de „ mensch niet dan een slaaf der zonden is: en niets „ hebben kan, 't zij dat het hem gegeven zij uit den „ Hemel." Door den *vrijën wil* wordt hier niet verstaan, eene *onafhanglijkheid* des menschen van God en zijne voorzienigheid. Deze onafhanglijkheid zal niemand beweeren, die een denkbeeld heeft van de natuur van het Schepzel. Ook is de *vrije wil* hier niet de *natuurlijke vrijheid* van den mensch, als redelijk Schepzel, die hij evenwel bezit, hoe zeer hij in alles van God afhanglijk is. Hoe deze twee waarheden overëen te brengen en te vereffenen zijn, is hier de zaak der Geloofsbelijderen niet; maar *vrije wil* is hier het *zedenlijk vermogen* van den mensch, om zedenlijk goed, om de *deugd*, te kunnen beoefenen door zich zelven. Dezen *vrijën wil* verwerpen onze Geloofsbelijders, met betrekking tot den gevallen mensch. Vóór den val *kon* de mensch *met zijnen wil in alles* overëenkomen met den wil van God, maar nu heeft de mensch geenen *vrijën wil*, hij is integendeel een slaaf der zonde. „ Wij kunnen de godlijke wet niet volkomen„ lijk houden, maar zijn van natuure geneigd God en „ onzen naasten te haten," zegt de Heidelbergsche Katechismus *Zond.* II. *Vr.* 5. *Wij zijn gantschlijk onbekwaam tot eenig goed, en geneigd tot alle kwaad. Het en zij*

wij door den geest Gods wedergeboren worden. Zond. III. *Vr.* 8. Op dezelfde wijze ſpreekt hier de Geloofsbelijdenis. „ De mensch kan niets (goeds) hebben, ten „ zij het hem gegeven zij uit den Hemel." —

Dit leerſtuk van den niet *vrijën*, maar *ſlaafſchen* wil van den verdorven mensch, waardoor hij, uit zich zelven, geen goed, overëenkomstig Gods wil, op de behoorlijke wijze, kan doen, maar geneigd is tot alle kwaad, was bij de Hervormers een Hoofdleerſtuk, en is bekend door het Geſchrift van LUTHER *over den knechtelijken wil*, waar tegen ERASMUS gepoogd heeft, den *vrijën wil* te verdedigen. Waaromtrent twee merkwaardige gezegden van ERASMUS zelven voorkomen in twee Brieven, waarvan de eerſte geſchreven is aan LOUIS BER of BERUS, de ander aan LODEWIJK VIVES, welke niet onäangenaam zullen zijn, voor mijne Lezers, hier te lezen. Dus luidt de eerſte Brief geheel: „ Onvergelijkelijke vriend! Ik zend u de eerſte hand „ van mijne beuzelarij (*nugamenti*) over den vrijën wil. „ Hier mede heb ik vijf dagen, niet zonder groote ver„ veling, verſpild. Ik wist, dat ik hier niet in mijn „ vak was. Ik bid u, wees zoo goed, om het eens „ in te zien, en mij aan te wijzen, waar ik *den bal „ geheel mis geſlagen mogt hebben. (ubi a toto ſcopo aber„ raverim.)* Evenwel zou ik niet geern zien, dat „ dit aan anderen bekend werd." Hoe weinig ERASMUS met zich zelven voldaan is geweest, blijkt uit den anderen Brief, waarin hij aan VIVES ſchrijft: „ Om „ openhartig te ſpreken, wij hebben den vrijën wil „ *verloren.* Hier zeide mijn hart mij iet anders, dan „ mijne pen ſchreef." (*Epiſtt.* ERASMI *Libr.* XIX. *Ep.* 22.) Doch wij keeren weder tot de *Geloofsbelijdenisſe.*

Deze bewijst haar gezegde, met de volgende redenen: „ Want, wie is er, die zich beroemen zal, iet goeds „ te *kunnen* doen, als uit zich zelven, daar toch CHRIS„ TUS zegt: *Niemand kan tot mij komen, ten zij dat „ hem de Vader trekke, die mij gezonden heeft?*" JOANN. VI: 44. Indedaad, daar de geheele inhoud en bedoeling van het Euangelie daar toe ſtrekt, om des menſchen *roem* uit te ſluiten, en ons de zelfsverlochening ook in dit opzicht te leeren, dewijl God den hoogmoedigen wederſtaat, maar den nederigen genade bewijst, wie zal zich dan, ligtlijk en met beraden zinnen, beroemen, iet

ter goeds te kunnen doen, als uit zich zelven, zonder CHRISTUS, en zijnen Geest, den geest der Wedergeboorte en Heiligmaking?

De *Geloofsbelijdenis* vervolgt: „ Wie zal met zijnen „ wil voortkomen, (te voorſchijn komen, zich daarop „ als eenen *vrijen wil* beroepen,) die verſtaat, (en bij „ PAULUS *Rom.* VIII: 7. leest) dat de gezindheid des „ vleeschs is vijandſchap tegen God!" „ De vleeschlij„ ke gezindheid," (zegt PAULUS daar, en deze *vleeschlijke gezindheid* is helaas! thans alle menſchen eigen, als die *uit vleesch* geboren, en dus *vleesch* zijn, JOANN. III.) „ is vijandlijk gekant tegen God; alzoo zij zich „ aan Gods wil niet onderwerpt, ja ook zelfs niet kan „ onderwerpen."

„ Wie zal van zijne Wetenſchap ſpreken, ziende, dat „ de *natuurlijke mensch niet begrijpt het gene des Geests „ Gods is?*" Deze zijn de woorden van PAULUS I *Cor.* II: 14. Welke verſchillende uitleggingen men ook gezocht heeft van het woord, het welk onze gewone vertaling, door *natuurlijk*, heeft overgezet, altijd blijft dit over, dat het geen de geest van God leert, niet anders noch van niemand kan verſtaan worden, dan die deze leere *geestelijk* weet te beöordeelen. Alleen de *geestlijke* mensch beöordeelt alles, enz. Wij worden uitdruklijk gewaarſchuwd in Gods woord: De wijze beroeme zich niet op zijne wijsheid; en wij lezen er van menſchen, die zich verbeeldende wijs te zijn, dwaas zijn geworden, en dat de wijsheid der wereld, (het geen de wereld voor wijsheid houdt,) dwaasheid is bij God enz.

„ Kortelijk," (met één woord) „ wie zal eenige ge„ dachten voorſtellen" (als goed, waar, en juist, in den zedenlijken zin, en uit zich zelven) „ dewijl hij ver„ ſtaat, dat wij niet bekwaam zijn, van ons zelven „ iet te denken, als uit ons zelven, maar dat onze be„ kwaamheid van God is." 2 *Kor.* III: 5. PAULUS ſpreekt daar wel van de *Euangelie-leere*, welke door de Apostelen niet zou hebben kunnen uitgedacht worden, dewijl zij geene menschlijke, maar eene van God zelven geöpenbaarde Godlijke leere is; evenwel, nademaal deze leere volſtrekt noodzaaklijk is tot zaligheid, zoo dient deze plaats ten bewijze, dat het menschlijk verſtand thans tot zijn waar geluk niets verzinnen kan.

„ En daaröm, het gene de Apostel zegt, behoort „ met

„ met recht vast en zeker gehouden te worden: Dat „ God in ons werkt het willen en het werken, naar „ zijn welbehagen." Met deze ſtelling ſpoort de Apoſtel (*Filipp.* II: 13.) de Chriſtenen te *Filippi* op, om met zorgvuldigheid en eerbied hunne zaligheid uit te werken. Deeze is ook de eenige grond, en zonder denzelven is er geen, om de menſchen met vrucht tot deugd en geluk aan te manen. God werkt, naar zijn gunſtrijk welbehagen, zoo den wil als het volbrengen in ons.

„ Want daar is noch verſtand, noch wil, het ver„ ſtand en den wil van God gelijkvormig, of CHRIS„ TUS heeft ze in den mensch gewrocht: het welk hij „ ons leert, zeggende: Zonder mij kunt gij niets doen." JOANN. XV: 5.

Deze is de Leere en het Geloof van de Hervormers, omtrent den verdorven, thans *natuurlijken*, zedenlijken toeſtand van den mensch. Eene leere, welke van velen is en wordt tegen geſproken, eene leere evenwel, die in hare gevolgen zich uitſtrekt door het gantſche ſamenſtel der Chriſtelijke leere, eene leere, die met alle wijsheid geeſtelijk moet onderſcheiden worden, opdat zij niet worde misbruikt tot zorgloosheid, of tot verontſchuldiging van 's menſchen ongeloof, waardoor hij de ſchuld geern op God zoude leggen, of tot Geestdrijverij en Dweeperij, als of de Godsdienst van het Euangelie in een *lijdelijk* inwachten van, ik weet niet welke, onmidlijke bovennatuurlijke werking, zonder de *middelen*, van het *Woord* van God, en de H. *Bondzegelen*, daartoe van God verördend, en van behoorlijk onderwijs in herzelve, of ook zonder *daadlijke oefening* van Geloof en Godzaligheid, zou beſtaan; eene leere, derhalven, die verdient onderzocht en getoetst te worden aan Gods woord: eene leere, eindelijk, die door ons zoo veel duidlijker begrepen wordt, waarheid te zijn, hoe meer wij ons zelven leeren kennen, en, door de ondervinding der jaren, meer in menſchenkennis toenemen.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 21.

DE ERFZONDE.

(*Art.* XV. *der Geloofsbelijdenisse.*)

Hadden de Geloofsbelijders, in het voorgaande XIV Artikel, hun geloof beleden, dat de mensch *recht*, *zedenlijk* goed, door God geschapen, met het Godlijk Beeld naar zijne gelijkenis, door zijne moedwillige overtreding van Gods gebod, dat is door de zonde, die *rechte*, *zedenlijk goede natuur* of gesteldheid heeft verloren, zoodat hij nu niet meer de *rechte*, de *zedenlijk goede* mensch is; is, volgends de Geloofsbelijdenis, thands de *zedenlijke natuur* van den mensch *geheel verdorven* en *boos*, het licht verkeerd in duisternis, en de mensch volgens Gods rechtvaardig oordeel, onderhevig aan de ligchaamlijke en geestelijke dood, in plaats van het beginsel des levens, zoo in den ligchaamlijken als geestelijken zin, het beginsel des doods en des verderfs in zich hebbende; en gaat dit natuurlijk door, dat de mensch, naar de natuurlijke en van God gestelde wet der voortteling, zijns gelijken teelt, dan zal ook moeten volgen, dat de mensch, die het beginsel des onverganglijken levens niet meer in zijne natuur had, maar het beginsel des doods, dat de *sterflijke* mensch, ook *sterflijke* kinderen, kinderen naar zijn beeld en natuur, moest voortbrengen. De *sterflijke* kan geene *onsterflijke* kinderen winnen, zoo min in het *zedelijke* als in het *natuurlijke*, want, wat uit *vleesch* geboren wordt, is *vleesch*. Had de *rechte* de zedenlijk goede mensch kinderen gewonnen, men had

kunnen verwachten, dat zij natuurlijk aan hunne ouderen gelijkvormig, en ook *recht*, en *zedelijk goed*, geweest zouden zijn. De ſtamvader van alle menſchen, verleid door zijne vrouw, gelijk deze door de ſlang, heeft gezondigd, vóór dat zij kinderen hadden gewonnen, toen zondigde het gantſche menschdom, het welk ſlechts uit deze twee ADAM en EVA beſtond, het gantſche menschdom werd dus rechtvaardig gevonnisd, en aan dood en vloek onderhevig.

Het is dus niet vreemd, dat de Geloofsbelijdenis, dat verderf der menschlijke natuur, en het verlies der zedenlijke rechtheid, beleden hebbende, dus *Art.* XV. vervolgt. „ Wij geloven, dat, door die Ongehoorzaamheid „ ADAMS, de *Erfzonde* uitgebreid is geworden over het „ gantſche menschlijke geſlacht."

Dat de menſchen niet zijn, zoo als zij zijn konden, en zijn moesten, wordt van allen, die eenig doorzicht en ervaring hebben, erkend; ja, er is zedenlijke onvolmaaktheid in *alle* menſchen! Maar, men verſchilt omtrent den aart van die zedenlijke onvolmaaktheid, en omtrent haren oorſprong. Velen houden ze bloot voor *zwakheid*, den mensch eigen, als een eindig bepaald chepzel; neen, de eerst opwellende begeerten, denkt men, zo zij niet gekoesterd en tot de daad gebragt worden, kunnen den mensch niet als zonde toegerekend worden, hij kan ze beſtrijden en overwinnen, en dus deugd oefenen. Op gelijke wijze leidt men deze zedenlijke onvolmaaktheid, die men zelfs in het dadlijk handelen en in het gantſche gedrag van de menſchen waarneemt, niet af van de ongehoorzaamheid van ADAM, maar liever van het gebrek in de opvoeding der kinderen, en in de zucht van navolgen, der menschlijke natuur ingeplant, welke, zoo vele kwade voorbeelden voor zich ziende, zich door dezelve laat medevoeren, waar door de zedenloosheid al ligt zich verder en verder verſpreidt.

De Geloofsbelijdenis ſtelt het tegendeel van het één en ander. Omtrent den oorſprong van des menſchen zedenlijke onvolmaaktheid, zegt zij, „ dat door de onge„ hoorzaamheid van ADAM de Erfzonde is uitgebreid „ geworden over het gantſche menschlijke geſlacht." Zij ſpreekt in den Geest der Heilige Schrift, die overäl den oorſprong der zonde en des zedenlijken verderfs van ADAM afleidt, *in wien allen* ſterven, en door welken

éénen

éénen mensch de zonde in de wereld gekomen is, en allen tot zondaars gesteld zijn.

De *Geloofsbelijdenis* onthoudt zich met dit alles van alle schoolsche bepalingen en beslissingen, ten opzichte van de verschillende begrippen, welke de Godgeleerden hebben uitgedacht, ten einde de *wijze* te ontvouwen, op welke deze *Erfzonde* van ADAM overgaat op alle zijne nakomelingen. De *Geloofsbelijdenis* spreekt niet van het *werkverbond*, zij gaat de onderscheidingen tusschen *toegerekende* en *inklevende Erfzonde*, of *Erfschuld* en *Erfsmet*, met stilzwijgen voorbij; dezelve worden ook maar al te dikwijls spitsvindigheden, en kwa ijk opgevat en verstaan, en, omdat men niet zelden eene schoolsche denkbeeldige onderscheiding met eene daadlijke verwart, worden zij eene bron van twisten en verdeeldheden. De *Geloofsbelijdenis* vergenoegt zich met eene zoodanige *zaaklijke* opgave van haar geloof omtrent dit onderwerp, waar door hetzelve niet alleen voor ieder verstaanbaar, maar ook in dat licht geplaatst wordt, voor zoo ver het tot de beöefening meer dan tot de bespiegeling betrekking heeft, gelijk dit de waare natuur van alle Godsdienstige waarheden is.

De Geloofsbelijdenis zegt ons, wat zij door *de Erfzonde* verstaat. (Zo iemand aan het woord *Erfzonde* zich mogt storen, men zette daar voor *oorspronglijke zonde.*) Zij is, zegt de Geloofsbelijdenis: *eene verdorvenheid der geheele natuur.* Die verdorvenheid, welke in het voorgaande *artikel* beschreven is, waar door de *geheele zedenlijke natuur* bedorven, en van *zedenlijk goed zedenlijk boos en verkeerd* is geworden, waardoor de mensch niet meer een *recht*, *goed*, maar een gevallen, zedenlijk kwaad, mensch geworden is. De aanleg, het grondbeginzel van dood en verderf, is hem natuurlijk. Zoo heeft de eerste mensch door zijne ongehoorzaamheid aan Gods gebod zich zelven bedorven, zoo bedorven zijn zijne afstammelingen. Hij verloor het Beeld van God, het welk tot zijne zedenlijk goede Natuur behoorde, dat Beeld, het welk hij nu niet meer had, kon hij derhalven zijnen kinderen niet mededeelen, dewijl hij zijns gelijken voortbragt. Is dit zoo, dat de *Erfzonde* of oorspronglijke zonde eene verdorvenheid is der geheele natuur, dan is zij ook, gelijk de Geloofsbelijdenis vervolgt: „ een erflijk gebrek, waar„ mede de kleine kinderen zelfs besmet zijn, in hun „ moeders ligchaam." Zij worden door in den grond ze-

denlijk bedorven ouders geteeld, en dus in zonde ontvangen en in ongerechtigheid geboren. Welke woorden van den Dichter, op deze wijze, eenen klaren zin en beduidenisse hebben. Want wie zou een' reinen kunnen geven uit den onreinen? Al wat uit vleesch geboren wordt, is vleesch! Alles brengt zijns gelijken voort! De redelijke mensch redelijke menschen. Maar ook de mensch, die eene verkeerde verdorvene zedenlijke natuur heeft, verkeerde verdorvene menschen. Niemand spreke hier ligtzinnig, noch verbeelde zich, dat hem onrecht geschiede, omdat men geene deugden of ondeugden van de vaderen *overërft*, hij zou dus tonen, de mening dezer leere niet te begrijpen. Daar wordt niet gesproken, van *daadlijke* verrichtingen of handelingen, van bijzondere deugden of ondeugden. Deze erven niet over, en kunnen niet overërven. In dezen zin, zijn de kinderen niet veräntwoordlijk voor hunne vaderen, noch de vaderen voor hunne kinderen. Elk zal zijne eigene verrichtingen moeten veräntwoorden. Maar er wordt gesproken van de *geheele zedenlijke natuur*, van den zedenlijken aanleg van den mensch; van het grondbeginsel zijner zedenlijke handelingen. Met één woord, de zaak is in het zedenlijke te begrijpen, gelijk de *sterflijkheid* in het natuurlijke. Of geschiedt ons onrecht, dat wij *stervelingen* geboren worden? Kon ooit eenig mensch, *sterflijk* zijnde, naar den loop der natuur, zelf eenen *onsterflijken* teelen? Gelijk wij dus, rechtvaardig, *sterflijk* geboren worden, omdat ADAM van *onsterflijk sterflijk* geworden is, door zijne overtreding, zoo worden wij ook geboren, met eene verdorvene zedenlijke Natuur, omdat ADAM zijne *goede zedenlijke Natuur*, door zijne overtreding, bedorven heeft. Gelijk dus de *sterflijkheid* des ligchaams, een *erflijk* gebrek is van ADAMS zoonen, zoo is ook de verdorvene zedenlijke Natuur een erflijk gebrek, met het eene en andere zijn de kleine kinderen zelve besmet in hun moeders ligchaam.

De Geloofsbelijdenis zegt verders van deze verdorvenheid, „ dat zij in den mensch allerleië zonden voortbrengt, zijnde in hem als een wortel derzelve." De zin is, deze oorspronglijke verdorvenheid is de zedenlijke natuur van den mensch, die verkeerd is, zijn onvermogen tot het goede, zijne geneigdheid tot het kwaad, zijn niet meer *vrijë* wil, om in alles met Gods wil te kunnen overëenkomen, maar zijn slaafsche wil, waardoor

hij

hij zelfs menigmaal het goede ziende en goedkeurende, evenwel het kwaade involgt. Zoodanige geſteldheid, aanleg, beginzel, is de wortel van allerhande daadlijke zonden, welke de menſchen bedrijven, op onderſcheidene wijzen, in onderſcheidene maten en trappen, even gelijk, in de ligchaamlijke natuur, onze *ſterflijkheid* het beginzel is van allerleië kwalen, en ziekten, die ten laatſten in de dood eindigen. Door de overblijfzelen van het Godlijk beeld, die, hoe *klein* ook, echter in ons overig zijn, door de opvoeding, door Burgerwetten, door onze omſtandigheden, volgen niet juist alle die daadlijke zonden, in diezelfde mate en trap, bij alle menſchen. De menſchen worden te ruggehouden en beteugeld, maar de aanleg tot allerleië kwaad is in ons. Groote mannen hebben dit erkend. SOCRATES beleed, dat de aanleg tot alle kwaad in hem was, toen de gelaadskenner, die hem als zoodanig beſchreven had, bij zijne vrienden geen geloof vond. Ook is de belijdenis van den edelen BOERHAVE bekend, die het aan Gods genade erkende verſchuldigd te zijn, dat hij niet tot allerleië ondeugden vervallen was. Ik ben een mensch, en acht niets, wat menschlijk is, voor mij vreemd, is het gezegde van eenen Heiden, hetwelk in den grond hetzelfde te kennen geeft.

Deze verdorvenheid is „ daaröm zoo lelijk en gruw„ lijk voor God, dat zij genoegzaam is, om het gant„ ſche menschlijke geſlacht te verdoemen." Zoo lang de mensch Gods beeld bezat, in den ſtaat der rechtheid, beminde God in den mensch zijn eigen beeld, en er was overëenſtemming tuſschen God en den mensch; maar de mensch Gods gebod overtreden en Gods beeld verloren hebbende, is van God geſcheiden, en zelf veröordeeld, en de geheele aarde, om zijnen wil, met betrekking tot hem, den mensch, is vervloekt. De zedenlijke verdorvenheid, die neiging en overhelling ten kwaade, die heerſchende zinlijkheid, die aan de zonde verſlaafde wil, met één woord, die verkeerde natuur mishaagt God, en is in zijne heilige oogen een gruwel. Zoo boos, ó mensch! kwaamt gij niet uit de hand van uwen Schepper en algoeden vader. Dat verderf is uit den mensch, maar bij God is onze hulp. Deze verdorvenheid brengt ook, in de daad, bij alle menſchen, hare bittere vruchten voort, daadlijke zonden, zoodat, volgends PAULUS uitſpraak, de geheele wereld, al het menschdom, voor God verdoemlijk is.

De volgende woorden der Geloofsbelijdenis zijn merk-

waardig: „ Zij is ook zelfs door den Doop niet *gantschlijk* te niet gedaan, noch *geheel* uitgeroeid: aangezien „ de zonde daar uit altijd als opwellend water uitſpringt, „ gelijk uit eene onzalige fontein." De *Roomſche* Leeraars ſchrijven aan den Doop die kracht toe, dat hij de zonde afwaſſche; ſchoon zij omtrent de *wijze* verſchillen, *hoe* wij denken moeten, dat dit afwaſſchen der zonde door den Doop geſchiede. Dit is niet het gevoelen der Hervormden, die aan geene uitwendige tekenen de kracht toekennen, om zedenlijke verbetering te werken; evenwel zegt hier de *Geloofsbelijdenis*, dat deze oorſpronglijke verdorvenheid *niet gantschlijk* is te niet gedaan, noch *geheel* uitgeroeid door den Doop. Dit ſchijnt evenwel in te ſluiten, dat zulks echter *gedeeltlijk* en *in zeker opzicht* geſchiedt. Hoe is dit te verſtaan, en in welken zin wordt deze verdorvenheid dan door den Doop te niet gedaan, volgends het gevoelen der opſtelleren van deze Geloofsbelijdenis? Het antwoord op deze vraag zullen wij vinden in de behandeling van het XXXIV *Artikel*, alwaar van den Doop opzetlijk geſproken wordt, en alwaar wij ook zien zullen, wat onze Geloofsöpſtellers van de kracht der *Sacramenten* geloven en belijden. Thans merke men deze woorden uit gemelde Artikel op: „ Alzoo geven ons de Dienaars van hunne zijde „ het Sacrament, en het gene zichtbaar is, maar „ onze Heere geeft het gene door het Sacrament „ beduid wordt, te weten de gaven en onzienlijke gena„ de enz." Met één woord, de Doop is het Bad der *wedergeboorte*, door welke wedergeboorte de Heilige Geest in het hart der gelovigen een nieuw levensbeginſel legt en werkt, welk beginſel door PAULUS de *nieuwe mensch* genoemd wordt, terwijl de natuurlijke verdorvenheid bij hem de *oude mensch* heet. Doch, niettegenſtaande dit nieuw levensbeginſel, in de gelovigen gelegd, en zij in vrijheid aanvanglijk herſteld worden, evenwel wordt de booze verdorvenheid niet *gantschlijk* te niet gedaan, noch *geheel* uitgeroeid, „ aangezien de zonde daar „ uit als opwellend water uitſpringt, gelijk uit eene on„ zalige Fontein." Van hier dat de *volmaaktheid* der deugd *onmooglijk* is op deze aarde, zelfs voor den besten Christen. Van hier, dat wy allen daaglijks ſtruikelen in velen. Van hier, de klagten van eenen PAULUS *Rom.* VII. Van hier die geduurige ſtrijd tuſſchen vleesch

en

en geest, welke niet eindigt, vóór dat de laatſte vijand, de dood, overwonnen is.

Doch, dit ſtrekt tot troost van den Christen: „ Hoe„ wel zij nogthans den kinderen Gods tot verdoemenisſe „ niet toegerekend, maar door zijne genade en barmhar„ tigheid vergeven wordt." JESUS heeft den toorn Gods tegen de zonde des gantſchen menschlijken geſlachts gelcden, en door zijn lijden weggenomen; daaröm rekent God ze zijnen kinderen, in welke zijn beeld aanvanglijk vernieuwd is, niet toe tot verdoemenisſe, maar vergeeft ze door zijne genade en barmhartigheid, zich over de genen, die hem vrezen en eerbiedigen, ontfermende. gelijk een vader zich over zijne kinderen ontfermt.

„ Niet, om in de zonde gerust te ſlapen, maar op„ dat het gevoelen dezer verdorvenheid de gelooviger „ dikwijls zou doen zuchten, verlangende, om van dit „ ligchaam des doods verlost te worden." Op deze wijze gaat de Geloofs-belijdenis het ongelukkig en rampzalig misbruik van de leere des zondelijken verderfs te keer. Neen! hij, die zich met deze zijne natuurlijke verdorvenheid zoekt te veröntſchuldigen, en het voorwendzel voor zijn ongeloof en traagheid tot de deugd, in zijn natuurlijke boosheid en onvermogen, om zich zelven te bekeeren, wil ſtellen, miskent Gods doelwit, toont dit leerſtuk niet te begrijpen, en handelt ſtrijdig met de gantſche leer van het Euengelie. Integendeel, hij, die zijne verdorvenheid recht kent, de gelovige Christen, zal zich daar over voor God veröotmoedigen, met ABRAHAM belijden, ſtoffe en asſche te wezen, hij zal de grootheid van Gods ontferming, die hem, zulk een ſnood ſchepzel, genade wil bewijzen, bezeffen en roemen, en JESUS dierbaar achten; hij zal zuchtend verlangen, naar zijne ontbinding, om, bij de dood, van het ligchaam der zonde dezes doods verlost te worden, en dan de zonde geheel af te ſterven, dankende God, door JESUS CHRISTUS onzen Heer! Ik hoop niet, dat ik hier bij nodig heb, aan te ſtippen, dat de zin der Geloofsbelijdenis niet is, als ware het oogmerk van God in dezen, om zijne kinderen *altijd* te doen *zuchten*; zulk een kwaad gerucht moet niet verſpreid worden van het Christendom, het welk blijdſchap, troost, en vreugd in God verkondigt en aanbrengt. De mening is: wanneer wij op ons zelven zien, en op onze gebreken, zullen zij ons zuchtend doen verlangen naa het onzondig

dig Hemelsch leven, waar in onze goede voornemens, onze welmenende werkzaamheden, niet verhinderd, niet te leur gesteld zullen worden, door de kracht der verdorvenheid. Zoodat dit zuchtend, dit hartelijk verlangen, de vreugd van eenen Christen niet hindert, die met PAULUS God dankt, door JESUS onzen Heere, en die door het geloof in de blijde hoop der zalige heerlijkheid voor God leeft.

Eindelijk zegt de Geloofsbelijdenis: „ En hierom verwerpen wij de dwaling der *Pelagianen*, die zeggen: „ dat deze zonde niet anders is dan uit navolging." PELAGIUS was een schrander en deugdzaam man. Waarschijnlijk vrezende voor het misbruik van de leere der verdorvenheid, leerde hij den vrijen wil des menschen, en heeft vele navolgers gevonden, die evenwel niet allen overëenstemmen, omtrent de krachten van dezen vrijen wil. Het algemeen, door de ondervinding bevestigd, zedenlijk bederf van het menschdom, meende hij, te kunnen afleiden uit de zucht tot navolging, die den mensch eigen is, en zich in de kleinste kinderen openbaart. Maar, hoe komt het dan, dat het kwaad zoo ligt wordt nagevolgd! Hoe komt het, dat, integendeel, een SOCRATES en andere deugdzamen zoo weinig worden nagevolgd! Van waar anders, dan van die verdorvenheid, die den mensch vatbaar maakt voor alle kwaade indrukzelen, en onvatbaar voor waarheid en deugd? Daarom verwerpt de Geloofsbelijdenis dit gevoelen. Ik besluit dit Nommer met deze aanmerking, dat de wijze opmerking van SOCRATES dien Wijsgeer geleerd had, dat de mensch de waare gezondheid der ziel niet kan genieten vóór na de dood. Van hier zijne begeerte bij zijn sterven, dat zijn vriend CRITO aan ESCULAPIUS eenen haan zou opöfferen; en waarom zouden wij Christenen deze onze zedenlijke verdorvenheid dan zoeken te verschonen, welke de Bijbel ons zoo duidelijk leert, en waar van deze ons den oorsprong, de grootheid en uitgestrektheid, aanwijst?

Te Amsteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesstraat.

Digitized by Google

DE ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 22.

GOD BARMHARTIG EN RECHTVAARDIG JEGENS HET GEVALLEN MENSCHDOM.

(*Art.* XVI. *der Geloofsbelijdenisse.*)

Het menschdom is van natuur geheel zedenlijk bedorven, en van God, het opperſte en eenigſte goed, afgeſcheiden door de zonde, met één woord, de geheele wereld verdoemlijk voor God. In dit zedenlijk verderf is het menschdom geſtort door ADAMS moedwillige overtreding, en nu, door zijnen aan de zonde verſlaafden wil, uit als van zichzelven onbekwaam tot eenig goed, en geneigd tot alle kwaad, buiten ſtaat, om zich zelven behoorlijk te verbeteren, en weder tot waar geluk te komen door zich zelven. Dus rampzalig in zich zelven, door de zonde, door het knagend en veröordelend geweten, en door de vreeze voor dood en ſtraf. „ Wij geloven," zegt de Geloofsbelijdenis, „ dat het geheele geſlacht van ADAM, „ door de zonde van den eerſten mensch, in verderfenis „ en ondergang zijnde," deze is de onderſtelling in dit *Artikel*, volgends het gene, in de voorgaande *Artikelen*, was voorgedragen. Het geheele geſlacht van ADAM, alle zijne nakomelingen, niemand der genen, die, vol-

gends de natuurlijke wet der voortteling, uit dien eerſten Stamvader geboren zijn, hier van uitgezonderd, zijn in *verderfenis*, in het zedenlijk verderf, hebbende eene geheel en al verdorvene zondige en aan de zonde verſlaafde zedenlijke natuur, en *in ondergang*, aan dood en ſtraffe onderhevig, dewijl de orde in de ſtad van God, in de zedenlijke wereld, verbroken zijnde, de rechtvaardigheid van den hoogſten Beſtuurer en Richter van alles, de handhaving der Wet en de ſtraffe der overtreding vordert, en Gods vlekkeloze heiligheid de zonde niet kan dulden. Trouwens, niemand, die leeft, kan of zal voor God rechtvaardig zijn, en voor zijnen richterſtoel beſtaan, en het is openbaar, dat, uit de werken der Wet, geen vleesch, geen één enkel ſterveling, voor God gerechtvaardigd kan worden.

Dit zoo zijnde, zeggen de Geloofsbelijders, „ geloven wij, dat God zich zelven zoodanig bewezen heeft, „ als hij is: te weten, barmhartig en rechtvaardig." God kan zich zelven, noch zijne volmaaktheden, niet verloochenen; hij openbaart zijne volmaaktheden in alle zijne werken, zoo in de zichtbare natuurlijke, als in de zedenlijke wereld, welke allen en altijd zijne eere en heerlijkheid getuigen, en Hem waardig en betaamlijk zijn. God is barmhartig, hij is oneindig barmhartig, gelijk alle zijne volmaaktheden oneindig zijn, zoo als hij zelf de Oneindige is. Deze Godlijke barmhartigheid, die niet anders is, dan zijne Liefde, betreklijk beſchouwd tot ongelukkigen en rampzaligen, vertoont en openbaart zich in zijne handelwijze met het menschdom. God is Liefde! In zijne langmoedigheid draagt hij een zondig menschdom, het welk hij, naar ſtrikte rechtvaardigheid, met éénen klop, zou mogen vernietigen; hij bewijst aan het zelve zoo vele zegeningen en weldaaden, in de natuur, daar hij zijne zon laat opgaan over bozen en goeden,

Digitized by Google

den, en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen; om hen tot nadenken te brengen, en tevens onverantwoordelijk te ſtellen, maar voornaamlijk bewijst hij zijne barmhartigheid, daar hij, in het Euängelie, den weg ter zaligheid weder opent en aanwijst, daar hij door zijnen goeden Geest in de menſchen werkt, een nieuw leven verwekt, en hen naar zijn beeld weder herſchept, door Godlijk alvermogen. Ja, hier in zelfs betoont hij zich barmhartig, dat hij, door wederhoudende genade, zelfs bij Heidenen, door alle eeuwen, de menſchen bewaard heeft, dat de natuurlijke boosheid niet zoo hoog klomme, dat alle banden der ſamenleving ontbonden, en alles losgerukt werd; of daar het kwaad dien uiterſten trap bereikte, door zijne Voorzienigheid, hetzelve, met rechtvaardige ſtraffen, beteugelde, om het overige menschdom nog te behouden, gelijk in het oordeel van den Zondvloed, van *Sodom* en *Gomorra* enz. gebleken is. Maar ook, God is *rechtvaardig!* Zonder rechtvaardigheid, zou Gods liefde en barmhartigheid geene liefde zijn, maar eene zwakheid, een gebrek, het welk in God, den Regeerer der wereld, geene plaats kan hebben. Het is verkeerd, wanneer de menſchen, gelijk door hun bedorven verſtand te veel geſchiedt, Gods eigenſchappen en volmaaktheden van één willen ſcheiden, wanneer zij zich God enkel als barmhartig, of aan den anderen kant, enkel als rechtvaardig; of in zijne Oppermagt, voorſtellen. God is *rechtvaardig*, zoo wel als *barmhartig*, en in het uit-oefenen van deze zijne volmaaktheden, gaat hij niet willekeurig te werk. Hij oefent zijne rechtvaardigheid, niet als een Dwingeland, die ſtraffen wil, omdat hij wil, die luſt heeft in het ſtraffen; hij oefent geene barmhartigheid, anders dan met wijsheid, dat is, God betoont zich in zijne werken zoo, gelijk hij wezenlijk is, barmhartig en rechtvaardig.

Deze zijne barmhartigheid en rechtvaardigheid, die hem wezenlijk en op eene Godlijke wijze eigen zijn, en welke hij, die zich zelven niet kan verloochenen, ook nooit kan verzaken, heeft God geöpenbaard en verheerlijkt, omtrent het gevallen menschdom; het welk, door den zondenval van ADAM in *verderfenis* en *ondergang* is, waaröm ook God, naar rechtvaardigheid handelende, het geheele menschdom voor altijd van zijne gunst had kunnen verstoken laten, en over het zelve het bedreigde vonnis van dood en verderf uitöefenen. Maar hij, die barmhartig is, heeft aan genade en ontferming gedacht, en zijn plan en ontwerp van vergeving, verlosfing en herstelling, terstond na den val, aan het gezondigd hebbende menschdom ontdekt, gelijk wij, in het volgende XVII *Artikel* zien zullen, alwaar de Geloofsbelijdenis zegt: „ Wij geloven, dat onze goede God door zijne „ wonderlijke wijsheid en goedheid, ziende dat hem de „ mensch alzoo in den ligchaamlijken en geestlijken dood „ geworpen en geheel ellendig gemaakt had, zich zelven „ begeven heeft, om hem te zoeken, toen hij al beven„ de voor hem vlood, en heeft hem getroost, beloven„ de hem zijnen Zoon te geven, die worden zou van „ eene Vrouwe, om het hoofd der slange te vertreden, „ en hem gelukzalig te maken."

Van deze barmhartige gezindheid van God jegens de menschen, wordt in den Bijbel, zeer ruim gesproken; God zegt PAULUS, was de *wereld* met zich verzoenende in CHRISTUS, en elders: dat — gelijk zij *allen* in ADAM sterven, zij ook *allen* in CHRISTUS levende gemaakt worden; dat, indien één voor *allen* gestorven is, zij dan *allen* gestorven zijn, en hij is voor *allen* gestorven. JOÄNNES zegt: dat CHRISTUS eene Verzoening is voor de zonde der *gehcele* wereld, en PAULUS andermaal: dat God *wil*, dat *alle* menschen zalig worden.

Alle deze en dergelijke gezegden getuigen van de barmhartigheid van God, die geenen lust heeft, in den dood des zondaars, maar, daar in, dat hij zich bekeere en leve. Evenwel volgt daar niet uit, dat *alle* menschen daadlijk zalig worden, zoo als zij alle door ADAM zijn verdoemd geworden. Trouwens, geene werkers der Ongerechtigheid, geene ongelovigen of ondeugenden, zullen, volgends het Euangelie, zalig worden. „ Weet gij niet," vraagt PAULUS, met nadruk 1 *Kor.* VI: 9. „ dat de „ onrechtvaardigen het Koningrijk van God niet beërven „ zul-

„ zullen? enz." Aan alle onbekeerlijke zondaren, die in hunne booze verdorvene natuur blijven voortleven, wil God zijne *rechtvaardigheid* verheerlijken. Met één woord: „ God heeft zich zelven, het geheele geſlacht van „ ADAM door de zonden des eerſten menſches, in ver„ derfenisſe en ondergang zijnde, zoodanig bewezen, als „ hij is: te weten, barmhartig en rechtvaardig."

Maar vraagt nu iemand verder: waaröm is God, daar het geheele menschdom in ADAM zijne natuur verdorven heeft, daar het geheele menschdom, niemand uitgezonderd, geneigd is tot alle kwaad, en onbekwaam tot eenig goed, *hoe* en *waaröm* is God *barmhartig* jegens dezen, en *hoe* of *waarom rechtvaardig* jegens genen, daar beiden even zeer zondige ADAMS kinderen, even zeer onbekwaam zijn tot *eenig* goed? Bij deze vraag kunnen wij, menſchen, niet anders redenkavelen, dan zoo als PAULUS *Rom.* IX. redenkavelt tegen de *Joden*, wanneer die naar de reden vraagden, waaröm zij verworpen, en de Heidenen aangenomen werden. „ [Zoudt gij met „ God willen twisten, hem rekenſchap afvorderen,] in„ dien hij toorn [en rechtvaardig ongenoegen] willen„ de betoonen, en zijn alvermogen bekend maken, met „ veel geduld en langmoedigheid, de vaten verdroeg, die „ voorwerpen van toorn, en tot het verderf bereid zijn? „ als ook, om zijne volle heerlijkheid bekend te ma„ ken over vaten, die voorwerpen van ontferming zijn, „ en die hij tot heerlijkheid voorbereid heeft?" Met één woord, wij kunnen hier geen ander antwoord geven, dan dat alles in het geſchapene, en dus ook in deze onze wereld, omtrent het menschdom, geſchiedt en gericht wordt, naar het eeuwig plan van Gods Raad en Voorzienigheid, waarvan het ons menſchen niet toekomt, rekenſchap te vorderen, alzoo die kennis ons te hoog en verheven is, zoodat wij 'er met PAULUS van moeten erkennen: *Rom.* XI: 33. „ O onpeilbaar diepe en rijk-volle wijs„ heid en wetenſchap van God! Hoe onnagaanbaar zijn zij„ ne wegen en werken! Want, wie kan Gods gedachten „ kennen? Wie kan zijn Raadgever zijn? Of wie heeft „ hem iet te voren gegeven, waar voor hij wedervergel„ ding zou kunnen wachten? Alles is toch uit hem en „ door hem, en tot hem. Hem zij eere en lof tot in „ eeuwigheid! *Amen!*" Van achteren uit Gods wegen en werken leeren wij alleen een klein ſtukjen der zaken, enkele voetſtappen van Godlijkheid, opmerken, doch zoo,

dat die ons allen zeggen, dat dit ontwerp, dit beſluit der Godheid, het welk men, met betrekking tot den mensch, de *Voorverördinering* noemt, wijs, goed, heilig en rechtvaardig, hoe zeer tevens voor ons ondoorgrondlijk is. En hier in behooren wij te berusten, en vooräl ons te wachten, om in deze waarheid veröntſchuldiging te zoeken, voor ons ongeloof; terwijl wij integendeel in de eeuwige liefde en goedertierenheid van God, volgends zijn onveränderlijk beſluit der verkiezing, alle gronden van opwekking vinden kunnen, om te geloven, en ons te verblijden, dat onze namen zijn opgeſchreven in de hemelen, wanneer wij letten op den inhoud van het Euangelie, en deszelfs voorſchriften in geloof en deugdsbetrachting, tot onze rechtvaardig- en heiligmaking, opvolgen en gehoorzamen.

Op deze wijze, gelijk wij tot hier toe gezegd hebben, ſpreekt ook de Geloofsbelijdenis, in het overige van dit XVI. *Artikel:* „God heeft zich bewezen *barmhartig*, „ doordien dat hij uit dit verderf trekt en verlost de ge„ nen, die hij, in zijnen eeuwigen en onveränderlijken „ Raad, uit enkele goedertierenheid, uitverkoren heeft „ in JESUS CHRISTUS onzen Heere: zonder eenige „ aanmerking van hunne werken. *Rechtvaardig*, door„ dien hij de anderen laat in hunnen val en verderf, daar „ zij zich zelven in geworpen hebben."

Zoo kort maar tevens juist overëenkomſtig haar oogmerk, drukt zich de Geloofsbelijdenis over dit onderwerp uit, waarbij het den mensch voegt, niet wijzer te willen zijn, dan het gene in den Bijbel, de openbaring van het Godlijk Raadsbeſluit, daar van geſchreven is. De Geloofsbelijdenis houdt zich niet op, met ſchoolſche onderzoekingen en verſchillen. Zij gaat zelfs niet *hooger* dan tot den val van het menschdom, alhoewel niets zekerer is, dan dat deze val, de overtreding van ADAM, gebeurd is, naar en volgends het eeuwig plan van God, waarnaar alle dingen, zonder eenig onderſcheid, gebeuren moeten, zal God de Onäfhanglijke wezen. De Geloofsbelijdenis vergenoegt zich, met de beſchouwing van het Godlijk ontwerp, met betrekking tot het gevallen menschdom, en ſpreekt dan nog breedvoerigst van het beſluit der *verkiezing*; dat gedeelte des Godlijken beſluits van *Voorverördinering*, gelijk men in de Schoolen ſpreekt, het welk betrekking heeft, tot de genen, die verloren gaan, en het welk men daar het beſluit der *verwerping* noemt, ſlechts

flechts even aanroerende, alleen in zoo verre, ten einde daar in Gods rechtvaardigheid op te merken.

Laat ons kortlijk de woorden der Geloofsbelijdenis overwegen. Het verderf des menschlijken geslachts is zoo groot, dat Godlijke wijsheid, Godlijke goedheid, Godlijke magt, verëischt wordt, zal de zondig verdorvene mensch verlost worden, doch, hier in verheerlijkt zich Gods barmhartigheid, God *trekt* uit dit verderf zondige menschen; eene bewoording, welke de Schrift, welke JESUS zelf, gebruikt: „ Niemand kan tot mij komen, „ ten zij de Vader, die mij gezonden heeft, hem trek- „ ke;" hetzelfde woord bezigt PAULUS, *Kolosf.* I: 13. „ alzoo hij ons *getrokken* [verlost heeft uit de magt der „ duisternis en des bijgeloofs,] en overgebracht in het „ rijk van zijnen geliefden Zoon." God *trekt* niet alleen *aanvanglijk*, door Godlijk alvermogen, maar *verlost* ook volkomen, en maakt den zondigen mensch gelukkig, hem door de wedergeboorte uit water en geest, tot een nieuw leven, naar zijn beeld vernieuwende, hem bewarende, hem geleidende, en dus van trap tot trap tot heerlijkheid brengende.

Doch niet alle zoons van ADAM worden, op deze wijze, zalig, maar „ de genen, die God, in zijnen eeu- „ wigen en onveränderlijken raad, uit enkele goedertie- „ renheid, uitverkozen heeft, in JESUS CHRISTUS, „ onzen Heer." „ Al wat mij de Vader geeft," zeide de Heere JESUS, „ zal tot mij komen." Wat is duide- lijker, dan deze woorden van PAULUS, *Efez.* I: 3. „ Hoogst geloofd zij de God en Vader van onzen Heere „ JESUS CHRISTUS, die ons, door CHRISTUS, met „ alle [nodige] geestlijke weldaden en zegeningen geze- „ gend heeft, in zijn hemelsch [koningrijk;] gelijk hij „ ons ook in hem, reeds vóór 's werelds grondlegging „ [en aanvang,] uit enkele liefde, verkozen heeft, opdat „ wij heilig en onberispelijk voor hem zouden wezen," enz. Men vergelijke ook *Rom.* VIII: 28. en andere plaatzen. Die God uit het verderf trekt en verlost, heeft hij liefgehad, met eene *eeuwige liefde*, welker uitvoering beraamd is, in zijnen *eeuwigen* en *onveränderlijken* Raad; trouwens, zoo eeuwig Gods liefde is, zoo *onveränderlijk* is dezelve; die God eenmaal liefheeft, heeft hij lief ten einde toe.

Deze Godlijke eeuwige liefde is eene zuivere liefde, loutere barmhartigheid; de beweegreden tot deze verkie-

zing

zing is *uit enkele goedertierenheid.* In de daad, niets anders, dan de Godlijke goedertierenheid kon de Godheid bewegen, om het heil van zondige menſchen te beramen en uit te voeren; en zulks wel in JESUS CHRISTUS, *onzen Heere.* Men lette op, nergens zegt de Bijbel, van onze verkiezing ſprekende, dat die geſchied is, *om* JESUS CHRISTUS, maar *in* hem; in betrekking tot JESUS, die dus den grond der verkiezing uitmaakt, in en door wien alle Gods deugden, zijne barmhartigheid en rechtvaardigheid, verheerlijkt konden worden. ADAM en JESUS CHRISTUS ſtaan in den Bijbel, als de twee hoofden des menschlijken geſlachts, tegen malkanderen over, de één de *aardſche* mensch, JESUS de Heer uit den hemel. Gelijk wij derhalven in ADAM gevallen zijn, zoo worden wij door JESUS verlost, zijnde *in hem* van eeuwigheid uitverkozen; „ zonder eenige aanmerking on„ zer werken." Indien deze, bij de verkiezing, in aanmerking hadden moeten komen, dan had God ons nooit kunnen liefhebben, want, de uitverkorenen Gods zijn *in zich zelven* van geene andere natuur, dan alle andere afſtammelingen van ADAM; in den tijd wordt niemand door zijne werken rechtvaardig of zalig, dus is niemand ook, om zijne werken, of om zijn geloof, als een goed werk aangemerkt, uitverkozen; dewijl God zijn ontwerp juist zoo uitvoert, als hij onveränderlijk heeft vaſtgeſteld. Ook worden nergens, waar in den Bijbel van de Godlijke verkiezing en zijne eeuwige liefde geſproken wordt, hoedanigheden in den mensch, van geloof of deugd, gemeld, maar *perzonen*, menſchen, die God lief gehad heeft en als de *zijnen* kent.

Dus heeft zich God hier *barmhartig* bewezen, gelijk hij is; *onëindig barmhartig, eeuwig goedertieren.* Welke zalige troostleere, voor allen, die geloven, en uit en door het geloof, de deugd als de vrucht der dankbaarheid, betrachten en beöefenen!

Maar ook God heeft zich *rechtvaardig* bewezen, doordien hij de andere laat in hunnen val en verderf, „ waar „ zij zich zelven in geworpen hebben." Zoo is het, zij, die verloren gaan, gaan door eigen ſchuld verloren. Zij hebben op Gods langmoedigheid geen acht gegeven; zij hebben Gods liefde verworpen, zij hebben het verderf liefgehad, en hebben tot God niet *willen* komen.

Te Amſteldam, bij H. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

N°. 23.

DE VERLOSSING AAN HET MENSCHDOM BELOOFD.

(*Art.* XVII. *der Geloofsbelijdenisse.*)

De Opstellers der Geloofsbelijdenis, in het voorgaande XVI. *Artikel*, sprekende van het ontwerp van God, vastgesteld in zijnen eeuwigen en onveränderlijken Raad, om zich, jegens het gevallen menschdom, te betonen, zoo gelijk hij is, barmhartig en rechtvaardig, vergenoegden zich, om van dat gedeelte van het Godlijk Besluit omtrent de menschen, het welk tot Gods rechtvaardigheid betrekking heeft, welke Hij wil en zal verheerlijken, in die zondaren, die zich zelven, door hunne daadlijke volharding in de zonden en ongelovige verwerping van zijne langmoedigheid en liefde, de hoogste, dat is, de eeuwige straffe, naar ziel en ligchaam waardig maken, slechts zoo veel te zeggen, als tot hun doel genoegzaam was, ten einde die Godlijke rechtvaardigheid te doen opmerken, en met een heilig ontzag te eerbiedigen en te aanbidden. Maar, vol van gevoel, vol van geloof, vol van verrukking voor de eeuwige Liefde van den onëindig goedertierenen Vader in de Hemelen, waar-

mede hij zijne uitverkozenen in CHRISTUS JESUS, vóór de grondlegging der wereld, beminde, zullen zij dat wijs, goed, liefdevol, en barmhartig ontwerp der Godheid, zoo als hetzelve, in den tijd, uitgevoerd en daargesteld is, in de volgende *Artikelen*, overëenkomstig de leere des Bijbels, ontvouwen en verklaren, en hun geloof daaromtrent, als dankbare Christenen, tot roem van Gods onveränderlijke barmhartigheid, genade en waarheid in JESUS CHRISTUS, belijden.

De Geloofsbelijdenis vangt deze ontvouwing aan, met de voorstelling, hoe God, naar zijne barmhartigheid, terstond na den val, in zoo groote en heugelijke beloften, aan het menschdom eene gegronde hoop op zijne genade, en kennis van zijn genadig voornemen heeft gegeven, hetwelk hij, éénmaal, in de volheid des tijds, in JESUS CHRISTUS zijnen Zoon, onzen Heer, volbragt heeft.

„ Wij geloven," dus luidt het XVII. *Artikel*, „ dat „ onze goede God, door zijne wonderlijke wijsheid en „ goedheid, ziende, dat zich de mensch alzoo in den „ tegenaamlijken en tijdlijken dood geworpen, en geheel „ ellendig gemaakt had, zich zelven begeven heeft, om „ hem te zoeken, toen hij al bevende voor hem vlood, „ en heeft hem getroost, belovende hem zijnen Zoon te „ geven, die worden zou van eene vrouw, om het „ hoofd der slang te vertreden, en hem gelukzalig te „ maken."

Wanneer wij den stijl, en wijze van voordragt, in aanmerking nemen, in welken dit *Artikel* is opgesteld, ontdekken wij daar in den waaren en echten aart van het oprecht Christelijk Geloof, hetwelk in God en alle Gods handelingen, zoo geern, met een verrukt oog, verwonderlijke wijsheid en goedheid, onbegrijplijke liefde, en teederste barmhartigheid beschouwt en bewondert,

en

en met hartlijke en vuurige wederliefde die Godlijke Liefde beantwoordt, en verheerlijkt. Hoe is de ziel van eenen Christen van deze gevoelens doordrongen! Onze God! onze goede God! die wonderlijke, voor ons onbezefbare, voor Engelen zelven onbegrijpelijke wijsheid en goedheid, in het verlosfen van het zondig menschdom, ten toon ſpreidt. Hoe wonderbaar is de Godlijke Liefde! Hoe roerend en krachtig wordt zij in deze geloofstaal uitgedrukt: God ziet, dat de mensch zich zelven in den dood geſtort en zich geheel en al ellendig gemaakt heeft; God ziet dit, en Hij, wiens wet overtreden, wiens goedheid ſmaadlijk bejegend en verworpen is, onze goede God begeeft zich, beſteedt Godlijk alvermogen en Godlijke kracht, om den ongelukkigen mensch, die, door de bewustheid zijner misdaad, door den angst des gewetens, en het gevoel en vreeze der ſtraffe, bevende voor hem vliedt, op te zoeken, en te vertroosten, met de grootſte en dierbaarſte beloften, dat hij zijnen Zoon, zijnen geliefden, niet ſparen, maar hem voor de wereld geven zal, opdat een iegelijk, wie hij ook zij, die in hem gelooft, in het verderf niet omkome, maar gered en zalig worde! Wien, die de grootheid van ons aller verderf, en van onze rampzaligheid door de zonde, ſlechts, eenigermate, naar waarheid beſeft, voelt zich door dit voorſtel niet geroerd, om uit te roepen en te belijden, voor de gantſche wereld te belijden: *God is de liefde!*

Eene tweede algemeene aanmerking over dit *Artikel* zij de volgende: De Geloofsbelijdenis ſpreekt in hetzelve, met bewoordingen, welke ontleend zijn uit, en klaarblijkelijk doelen op, het geſchied-verhaal van MOSES nopens het gene, terſtond na den val, met onze eerſte ouderen gebeurd is, en de groote beloſte, welke onder den naam van de *Moederbeloſte* bij de Godgeleer-

den bekend is; maar de zin van dit *Artikel* bepaalt zich daarbij niet eenig en alleen. Deze bevat in zich alle de volgende Godlijke beloften, aan en door de Aardsvaderen en Profeeten des Ouden Testaments aangekondigd, welke de eerſte Hoofdbelofte verſterkt, gebijzonderd, en opgehelderd hebben, en welke wij Christenen uit de vervulling derzelven thans duidelijker en in hare volle klaarheid inzien en verſtaan kunnen. Dit blijkt ons niet alleen uit de bewoordingen van dit *Artikel* zelve, maar ook uit de woorden van het volgende *Artikel* onloochenbaar, alwaar gemeld worden „ de Beloften, die God „ den Oudvaderen gedaan heeft, door den mond zijner „ heilige Profeeten," met duidelijke terugwijzing op dit tegenwoordig XVII. *Artikel.* Te weten, het geloof verlustigt zich, bij het lezen der H. Schriften, in het naarſporen van alle bijzonderheden, welke de wijsheid en liefde van God openbaren.

Wanneer wij de woorden zelve van dit *Artikel*, in het bijzonder, gadeſlaan, dan letten wij op de tegenſtelling, die in hetzelve voorkomt tuſschen den *mensch* aan den éénen en God aan den anderen kant, den mensch, hebbende zich in den ligchaamlijken en geestlijken dood geworpen en geheel ellendig gemaakt, en thans bevend voor God vliedende; daartegen onze goede God, door zijne wonderlijke wijsheid en goedheid, deze ellende van den mensch ziende, en zich begevende, om hem op te zoeken, en met de heuglijkſte beloften te troosten.

De mensch dan heeft zich zelven *alzoo*, op die wijze, gelijk in de voorgaande *Artikelen* beleden was, in den ligchaamlijken en geestlijken dood geworpen; de mensch was voor de *onſterflijkheid* geſchapen; hoe zeer zijn ligchaam, uit het aardſche ſtof gevormd, daar in weder kon ontbonden worden, en tot ſtof kon wederkeeren, evenwel in de onderhouding van het Godsgebod zou hij

het

het leven gevonden hebben; God had in hem een levensbeginsel geschapen, het welk de mensch ook duurzaam zou behouden hebben, indien hij niet gezondigd had. Dit blijkt ons uit de staving van het Godlijk gebod: Ten dage, als gij daar van eet, zult gij sterven! vergeleken met die woorden: laat de mensch zijne hand niet slaan aan den levensboom, en daar van eten, opdat hij dus eeuwig leve! Zoodra de mensch derhalven, ongehoorzaam, Gods gebod overtrad, was het zaad der sterflijkheid in zijn ligchaam gelegd, hij werd sterflijk en aan den dood onderhevig; nu was de rechtvaardige uitspraak des Richters van Hemel en Aarde: stof zijt gij, en tot stof zult gij wederkeren! Nu heerscht de dood, als een koning der verschrikking, over het gantsche menschdom, en alle de kinderen van ADAM zijn *sterfelingen!*

's Menschen beter en edeler deel, zijn redelijke geest, niet uit het aardsche stof, maar onmidlijk door God in des menschen binnenste geformeerd, kan niet in stof ontbonden worden, noch sterven, gelijk het ligchaam sterft, hij is, uit zijnen aart onsterflijk, in den natuurlijken zin. Maar gelijk deze geest, naar zijnen aart, zijn geestlijk *leven* heeft, zoo kan hij eenen *geestlijken* dood sterven. Dat is: De redelijke geest des menschen leeft, wanneer hij werkzaam is, overëenkomstig zijne bestemming; wanneer zijn verstand wijs, het oordeel juist, en de wil heilig en overëenkomstig is met Gods wil; hij leeft, wanneer hij, met een gerust en vrolijk geweten zich in zijnen God verlustigende, wijsheid en deugd beöefent, en in die beöefening en het gevoel van Gods liefde gelukzalig is; in het tegengestelde van dit alles bestaat de *geestlijke* dood der ziel of van 's menschen geest: wanneer hij verkeert in onkunde en dwaling, wanneer hij niet naar waarheid oordeelt, en het kwaad boven het goed verkiest, wanneer hij slaaf van zijne

hartstochten en driften, en door dezelven ontrust en geslingerd, der zinlijkheid gehoorzaamt en volgt, en de ondeugd pleegt, waar door het geweten bezoedeld zijnde, hem kwelt en beängstigt, en hij, Gods gunst en het gevoel zijner Godlijke liefde misfende, rampzalig is.

Nu in dezen ligchaamlijken en geestlijken dood heeft zich het menschdom geworpen, en dus geheel en al elendig gemaakt, zonder mooglijkheid, zonder uitzicht van herstel, want, hoe zou een doode het levensbeginsel in zich zelven herstellen? Deze is de *natuurlijke* toestand van den mensch, door zijnen val, en door de zonde en overtreding van Gods gebod veröorzaakt.

Des te onmööglijker is voor den mensch, door zich zelven, het herstel uit dezen rampstaat, omdat hij, in denzelven, voor God bevende vliedt, en van God afkeerig is. Zoo was het met onze eerste Voorouders, na hunne zonde, zij hoorden de stem des Almagtigen, én bevende voor zijnen donder, ontvloden zij hem, zich in het midden van het geboomte des Hofs pogende te verbergen. Zoo gedraagt zich, ten allen tijde, de natuurlijke mensch. De gedachte aan God is hem lastig en tevens geducht, hij zoekt zich te verstroojen, en dus, als 't ware, God te ontvlieden. Zelfs, alschoon de Wijsgeer hem *de liefde* van God voordraagt, niet zelden op die wijze voordraagt, dat men bijna schijnt te vergeten, dat God ook *rechtvaardig* is, en dat hij, als de rechtvaardige richter, de zonden straft, en straffen moet, indien hij zich zal bewijzen, zoodanig als hij is, te weten, rechtvaardig; evenwel blijft de mensch van God afkeerig, en heeft geenen lust in zijne goedheid en liefde, omdat hij geenen lust heeft, in Gods geboden, noch in het betrachten der deugd; terwijl zijn geweten hem steeds beschuldigt, en verlegen maakt. De mensch wordt overtuigd, door alles wat hij ondervindt, dat hij God niet ontbeeren kan, dat hij zonder God, geen waar geluk of zegen heeft, dat geen huis, geene maatschappij, geen staat, zonder Godsdienst of God bestaan kan; maar wat doet nu de mensch? keert hij tot God, den waaren God, weder? Neen, hij verdicht zich eenen God, naar zijnen zin, hij vermenigvuldigt zelfs zijne Goden, hij bedenkt eenen eigenwilligen Godsdienst, en hij maakt zich eenen staat van het Bijgeloof, en van Priester-heerschzucht. Het gene ik hier ten ijve, is de ervaring der eeuwen! ligtlijk op te merken door allen,

die

die oogen in het hoofd hebben, door Christenen, in welken de Geest van God het geestlijk licht, door het Euängelie, weder ontstoken heeft, zoodat zij in het licht wandelen. Zelfs, als het Euängelie genade en vrede van God aanbiedt, welke uitvluchten maakt ook dan nog het Ongeloof? De mensch vliedt God bevende: Ik ben te onwaardig! Ik ben niet magtig om te gelooven! En wat dergelijke bedenkingen meer zijn.

Zie daar den staat des menschen! En daartegen nu de werkzaamheid van God, onzen goeden God, de eeuwige Liefde! Laat ons met de Geloofsbelijders de geschiedenis bij MOSES nagaan. God *ziet* deze ellende van den mensch, hij ziet het met aandoeningen van barmhartigheid en mededoogen, en hij heeft zich begeven, hij is terstond werkzaam geweest, om den mensch te zoeken; God riep hem: ADAM waar zijt gij? ADAM! wat hebt gij gedaan? God bragt hem liefderijk zijn vergrijp onder het oog, hoorde met Godlijke langmoedigheid des menschen verontschuldigingen, kondigde hem het vonnis aan, maar voegde er onmidlijk de vertroosting bij; hij heeft hem getroost, belovende hem eenen nazaat der vrouw, die het hoofd der slang vertreden, den verleider der menschen en de verleiding zou overwinnen, en den mensch gelukzalig zou maken. Deze was de inhoud der groote Godlijke belofte, welke ADAM ook geloofde, en waarom hij zijne huisvrouw EVA (*leven* noemde, omdat zij de stammoeder aller levenden zijn zoude. Deze belofte heeft God vervolgends door de Profeeten telkens iets herhaalen, uitbreiden en opheldren, op dien grond aan allen, die hem vreesden, zijne gunst bewezen, het nageslacht van vader JAKOB als zijn volk afgezonderd, en in zijn verbond, als zijn volk, aangenomen, zich nooit aan hetzelve onbetuigd latende, en eindelijk alles in en door het zenden van zijnen Zoon in de wereld vervuld. Uit de vervulling toch weten wij, dat de aan het menschdom beloofde Verlosser *de Zoon van God* zelf zijn zoude, die uit eene vrouw zou geboren worden, en zijn volk zou zalig maken van hunne zonden.

Op deze wijze heeft God, onze goede God, met wonderbare wijsheid en goedheid, gehandeld omtrent onze voorouders, op gelijke wijze heeft hij, door alle eeuwen, gehandeld met het menschdom. God is werkzaam, om den mensch op te zoeken, en, daar hij zich van God heeft gescheiden, hem voor te komen, met zijne lief-

liefde en genade. God liet zich nooit aan iemand onbetuigd, daar hij het menschdom draagt, door zijne langmoedigheid, daar hij aan allen goed doet van zijnen hoogen hemel, en alle zijne werken, in de natuur, en in het beſtuur der wereld, zijne goedertierenheid verkondigen. Dan, weder openbaart hij, door bijzondere oordeelen en ſtraffen, zijnen heiligen afkeer van de zonden, en zijne rechtvaardigheid. Het één en ander ſtrekt daartoe, om de menſchen tot nadenken te brengen, en hen te bewegen, deze liefde op te merken, en zich tot God, hunnen oorſprong, hun eenig en hoogſte goed, te bekeeren. Terwijl zij, dit niet opmerkende, zich daardoor, moedwillig, alle veröntſchuldiging benemen. Eindelijk, heeft God, door de openbaring zijner beloften, en de vervulling van dezelven in de volheid des tijds, de afgedwaalde menſchen opgezocht, en een licht van heil en troost doen opgaan, tot zaligheid van alle volken. Dus handelt de goede God met wonderbare wijsheid en goedheid. Hij dwingt de menſchen niet, omdat zij redelijke wezens zijn, maar hij laat tevens geene middelen onbeproefd, om hen weder tot geluk te brengen.

Zoo handelt God ook met enkele menſchen. Dezen komt hij voor, voornaamlijk die het voorrecht hebben, van onder het Euängelie der zaligheid geboren te worden; hij begunſtigt hen met de voorrechten eener Chriſtelijke opvoeding; hij klopt aan hun geweten; hij brengt hen in omſtandigheden, welke dienen kunnen, om hen opmerkzaam te maken; hij ſchenkt hun het Euängelie, waar in opwekkingen, beſtraffingen, vermaningen, beloften, vertroostingen, verzekeringen en betuigingen, vervat zijn, met aanwijzing van den weg des heils, zoo als die, door Gods eigen Zoon, onzen Heere JESUS CHRISTUS, gebaand en geöpend is; in dit alles is God langmoedig, wijs, en verwonderlijk goedertieren, met taai geduld, zoo veel ongeloof, zoo veel tegenſtand, zoo vele afdwalingen, verdragende, en zijne Godlijke Liefde, des niet tegenſtaande, onveränderlijk getrouw blijvende, opdat de mensch zalig zij.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

DE ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 24.

DE BELOFTE VERVULD IN DE MENSCHWORDING VAN JESUS CHRISTUS.

(*Art.* XVIII. *der Geloofsbelijdenisse.*)

God verheerlijkt, in het beſtuur der wereld, maar bijzonder van het menschdom, alle zijne deugden en volmaaktheden. Onder dezen blinkt ook zijne onveränderlijke trouw en waarheid uit. Deze heeft God verheerlijkt, door het vervullen van zijne troostlijke beloften, terſtond na den zondenval aan het menschdom gedaan. Trouwens dus vervolgt de Geloofsbelijdenis *Art.* XVIII. „ Wij belijden dan, dat God de beloften, die „ hij den Ouden Vaderen gedaan had, door den mond „ zijner heilige Profeeten, volbracht heeft, zendende zij„ nen eeniggeborenen, en eeuwigen Zoon in de wereld, „ ten tijde van hem beſtemd."

Niets is zekerer, dan dat, zedert de eerſte Moederbelofte, door alle volgende eeuwen des Ouden Testaments, de Godlijke toezegging van de verlosſing en zaligmaking der menſchen, nader herhaald, bevestigd, en in alle omſtandigheden bepaald is geworden. Elk opmerkzaam Lezer vindt dezelve in de Boeken des O. Testaments, de

éene klarer dan de andere; doch zoo dat alle de voorzeggingen in de heuglijke belofte, van eene betere toekomſte voor de menſchen, eindigen; en de Schrijvers van het Nieuwe Testament laten ons geenen twijfel over, door de toepaſſing en het gebruik, het welk zij van dezelve maken. Alle deze zoo menigmaal herhaalde beloften en toezeggingen, op welker vervulling de oude Godvruchtigen gehoopt, waar naar zij verlangd hebben, om den dag des Verloſſers te zien en te beleven, op welken het volkomene licht van troost, van kennis, van heil, in volle luister zou opgaan, heeft God volbracht en vervuld, door het zenden van zijnen eigenen, eeniggeborenen, en eeuwigen Zoon, in de wereld. Men vergelijke hier het X *Artikel* der Geloofsbelijdenis, wanneer men het geloof der Hervormden, omtrent den Godlijken perſoon des Zoons van God, die, om onzen wil, mensch is geworden, zich begeert te herinneren. Dezen zijnen eigenen, eeniggeborenen, eeuwigen Zoon zond God, ten tijde, van hem beſtemd; *in de volheid des tijds*, gelijk PAULUS zich uitdrukt, dat is: Op dien tijd, op welken alle de voorbereidingen en ſchikkingen, door God, te vooren, met betrekking tot de wereld en de menſchen, tot dit doel voltooid waren, om den gepasten, en met Gods wijsheid en goedheid overeenkomenden, gelegenen tijd daar te ſtellen, op welken de komst van Gods Zoon in de wereld het best aan het Godlijk oogmerk kon beantwoorden; den tijd, op welken hij, door lijden en gehoorzaamheid, door leer en leven, de Godlijke barmhartigheid en rechtvaardigheid meest verheerlijken, en onze zaligheid verwerven kon; den tijd, waar op tevens de wereld als voorbereid was, om zijne leere te ontvangen, in hem te geloven, en alleen van hem zaligheid te verwachten, als zijnde, door de ervaring van zoo vele eeuwen, overtuigd van de onmooglijkheid van iet buiten God zelven, het

zij

zij dan werken der wet of eigenwillige Godsdienst, om het menschdom te redden, uit dat diep zedenverderf en die ellende, waar in het zich door de zonden geſtort had.

De Geloofsbelijdenis dus, in 't gemeen, geſproken hebbende, zal nu voorts in bijzonderheden gaan, omtrent dezen Godlijken, om onzen wil, mensch geworden, en in de wereld gekomen, Verloſſer, JESUS CHRISTUS, eerst, in het overige van dit *Artikel* hem belijdende, als een *waarächtig*, doch *rechtvaardig*, dat is, onzondig, heilig ſchuldeloos mensch.

„ Dewelke," (die Zoon van God) „ eens knechts ge-
„ daante aangenomen heeft, en den menſchen gelijk
„ geworden is, waarächtlijk aannemende eene waare
„ menschlijke Natuur, met alle hare zwakheden (uitge-
„ nomen de zonde,) ontvangen zijnde in het ligchaam
„ der gelukzalige Maagd MARIA, door de kracht des
„ Heiligen Geeſtes, zonder mans toedoen."

Deze is de groote verborgenheid der menschwording van Gods Zoon, waar in alle de beloften, aan de Voorvaderen gedaan, als in haar middenpunt ſamenlopen; eene verborgenheid, waar in zich de wijsheid, de goedheid, en tevens rechtvaardigheid van God zich verheerlijkt. *Zoo lief*, zoo onbegrijplijk lief, heeft God de wereld gehad, dat hij zijnen Zoon, zijnen eenigen, niet geſpaard, maar hem voor ons allen overgegeven heeft, opdat een ieder, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwig leven hebbe. In het belijden van dezelve houdt zich de Geloofsbelijdenis ſtipt aan de woorden en uitdrukkingen van den Bijbel. Zoo ſchrijft PAULUS *Filipp.* II: 6, 7.
„ Welke, JESUS CHRISTUS, hoewel hij, in de God-
„ lijke heerlijkheid levende, even gelijk zijn aan God,
„ geen' roof [behoefde] te achten, zich nogthans van
„ die eere, als 't ware, ontdeed, door den *rang* van
„ eenen *dienstknecht aan te nemen*, en mensch te wor-

„ den, gelijk andere menſchen." *Hij nam waarachtiglijk aan eene waare menschlijke Natuur, met alle hare zwakheden.* De menschlijke natuur heeft, als eindig en geſchapen, het ligchaam ſtof uit de aarde, hare *zwakheden*, doch, voor zoo ver dezelve enkel natuurlijk en niet ook *zedenlijk* zijn, zijn zij *onzondig* op zich zelven. Immers de Natuurlijke zwakheden en onvolmaaktheden der menschlijke natuur, met *zedenlijke* onvolmaaktheid, te verwarren, is ſtrijdig met de Rede zelve. Alle deze zwakheden heeft JESUS ook gevoeld en ondervonden, hem hongerde, dorſte, hij gevoelde vermoeidheid; hij ondervond *ontroering*, *blijdſchap*, *droefheid*; met één woord, hij is, in alles, op gelijke wijze, als wij, beproefd geworden, hoewel zonder zonde, *Hebr.* II: 14, 15.

Hij is ontvangen in het ligchaam der gezegende onder de vrouwen, de Maagd MARIA, door de kracht van den Heiligen Geest, en dus op eene wonderbare wijze, doch uit haar door eene natuurlijke geboorte geboren; zijne ontvangenis was bovennatuurlijk, zonder toedoen eens mans. JESUS was geen Zoon van JOSEF en MARIA, maar van MARIA alleen, en dus niet geboren, naar de gewoone wet der voortteling, noch deelachtig aan het algemeen verderf, waar in alle de Zoons van ADAM verzonken liggen.

„ Hij heeft," vervolgt de Belijdenis, „ niet alleen de „ menschlijke Natuur aangenomen, zoo veel het ligchaam „ aangaat, maar ook eene waare menschlijke ziel, opdat „ hij een waar mensch zoude zijn."

De Belijdenis ſpreekt naauwkeurig. De Zoon van God heeft eene waare menschlijke *Natuur* aangenomen; trouwens, hij maakte als mensch op zich zelven nooit eenen *perſoon* uit, eene zelfbeſtaanlijkheid, gelijk elk ander gewoon Zoon van ADAM, maar de Zoon van God nam eene menschlijke Natuur aan, die nooit anders beſtaan heeft, dan in de verëeniging met zijnen Godlijken Perſoon.

Digitized by Google

ſoon. Op deze wijs was hij wel een Zoon des menſchen, maar te gelijk, altijd, de Heere uit den hemel. De menschlijke natuur beſtaat uit ziel en ligchaam. Niet alleen nam JESUS een menschlijk ligchaam aan, in het welk hij onder de menſchen verkeerde, maar ook eene waare menschlijke ziel, opdat hij een waar mensch zou zijn. Eene ziel, gelijk wij reeds gezien hebben, met alle de bepaaldheden en zwakheden, aan de menschlijke ziel, zoo als de ziel van ADAM, vóór den val, eigen, met alle menschlijke hartstochten, vatbaarheid, om verzocht en beproefd te worden, doch alles zonder zonde. Wie kan daar aan twijfelen, die leest, dat JESUS in den geest *ontroerde*, dat hij met een *vertoornd* oog de huichelachtige Farizeën aanzag, terwijl hij een menschlievend oog op den rijken jongeling vestigde? wie kan hier aan twijfelen, die hem hoort klagen: Mijne ziel is bitter bedroefd tot de dood toe!

Eenige Dwepers, in oude en later tijden, hebben gemeend, dat JESUS Godheid de plaats van zijne ziel vervuld hebbe, of wel, dat zijne ziel van eene meer verhevene natuur ware, dan de gewoone menschlijke. Zij hadden voor deze gedachten geene gronden in de Heilige Schrift, welke, integendeel, JESUS ons altijd als een waarachtig mensch, eenen Zoon des menſchen, leert kennen, maar alleen hunne verwarde begrippen, nopens de natuurlijke zwakheden der menſchen, als menſchen, welke zij niet duidlijk van zedenlijke gebreken of zonden wisten te onderſcheiden.

De Geloofsbelijdenis merkt hierbij aan, dat de aart der zake zelve medebrengt, dat JESUS ook eene waare menschlijke ziel moet hebben aangenomen, zoo wel als een waar menschlijk ligchaam. „ Want, aangezien de ziel „ zoo wel verloren was als 't ligchaam; zoo was het van „ node, dat hij ze beide aanname, om dezelve beide za-

„ lig te maken." Het is met den mensch en zijn zedenlijk verderf niet zoo gelegen, dat de ziel, zelve van eenen verhevener oorsprong, in het ligchaam als in eene gevangenis opgesloten, enkel door het ligchaam, en door de zinlijkheid alleen, gestremd en verhinderd wordt in deugdzame werkzaamheden, gelijk sommige Heidensche Wijsgeeren, en onder de Christenen de Gnostieken en andere Dweepers vermoed hebben, die de zitplaats des verderfs alleen in het ligchaam zochten, waar uit zoo vele bijgelovige kwellingen van het ligchaam, en dweepachtige handelingen haren oorsprong hebben genomen, om het ligchaam te verzwakken, in den waan, dat men daar door de ziel zich tot verhevener en Godzalige beſpiegelingen verhief, en bekwaam maakte, ook dat zij, van het ligchaam ontslagen, hare oude zulverheid hernam. Neen, de ziel des menschen was zoo wel verloren als het ligchaam: het waare levensbeginzel der ziel, kennis, en deugd, wordt gemist. Kwam Gods Zoon derhalven, als mensch, om ons te zaligen, zoo moest hij zoo wel eene menschlijke ziel als ligchaam aannemen, om menschen te verlossen; als hun hoofd, met wien zij, door het geloof verëenigd, één ligchaam, één gemeente zouden uitmaken.

Na dus deze waare menschwording van Gods Zoon stellig beleden te hebben, verwerpt de Geloofsbelijdenis bijzonder eene dwaling, daaromtrent door sommigen beweerd. „ Daaröm belijden wij (tegen de Ketterij der Wederdoo-
„ peren, die loochenen, dat CHRISTUS menschlijk vleesch
„ van zijne moeder aangenomen heeft) dat CHRISTUS is
„ deelachtig geworden des vleesches en bloeds der Kinde-
„ ren: dat hij eene vrucht der lendenen DAVIDS is,
„ naar het vleesch: geworden uit het zaad van DAVID
„ naar het vleesch: eene vrucht des buiks van MARIA:
„ geworden uit eene vrouw: eene Spruite van DAVID:
„ eene Scheute uit den wortel van JESSE: gesproten uit
„ het geslacht van *Juda*; afkomstig van de Joden naar
„ het vleesch: uit het zaad van ABRAHAM, aangezien
„ hij aangenomen heeft het zaad van ABRAHAM, en is
„ zijnen broederen in alles gelijk geworden, uitgenomen
„ de zonde: alzoo dat hij, in der waarheid, onze EMA-
„ NUËL is: dat is: *God met ons*."

Op deze woorden der Geloofsbelijdenis moeten wij de volgende aanmerkingen maken. Wanneer de Geloofsbelijdenis hier gewaagt van de Ketterij der Wederdoopers, die loochenen, dat CHRISTUS *menschlijk vleesch van zijne moe-*

moeder aangenomen heeft; moeten wij denken aan die Geestdrijvers, welke, in die tijden, onder den naam van *Wederdoopers*, zoo vele verwarringen aangericht, en zulk eenen kwaaden naam bij de Roomsch-Catholijken over de *Proteſtanten* gebracht hebben, en welke men wel moet onderſcheiden van verlichte en kundige navolgers van MENNO SIMONS, die onder den naam van *Doopsgezinden* even zeer, als andere *Proteſtanten*, alle Dweeperij en Geestdrijverij afkeuren, en zich alleen willen houden aan de uitſpraken van het Woord van God, als den richtſnoer van het geloof der Christenen, met welke derhalven het verſchil alleen is, over de uitlegging van ſommige Bijbelplaatzen, met betrekking tot eene en andere ſtelling, welke zij anders opvatten, dan andere *Proteſtanten*. De bovengemelde Geestdrijvers dan, daar in volgende het wangevoelen van eenige oude Geestdrijvers en Dweepers, in den waan, dat het menschlijke ligchaam, en in het gemeen de menschlijke natuur, uit hoofde van het ligchaam en het vleesch, waarmede onze ziel verbonden is, niet zuiver, niet zonder zonde, zonder zedenlijk kwaad, kan begrepen worden te zijn, hebben, gelijk wij gezien hebben, aan den Zaligmaker, ook als mensch, eene meer verhevene natuur toe willen kennen, en beweerd, dat hij, naar dezelve, reeds beſtaan hebbende vóór MARIA, door deze godvruchtige Maagd alleen doorgegaan, en niet in eenen eigenlijken zin uit haar geboren is. Een wangevoelen, buiten de Schrift, en zoo dikwijls de bron van Bijgeloof en tevens van de ſchandlijkſte ongebondenheden en buitenſporigheden, gelijk de geſchiedenis der Dwepers in 't gemeen, en die der hier bedoelde *Herdopers* of *Wederdopers*, geleerd heeft; een gevoelen, het welk, des niettegenſtaande, nog zelfs in onzen tijd, onvoorzichtig genoeg, door dezen en genen, weder ſchijnt gekoeſterd en aangeprezen te worden, waar tegen elk op zijne hoede behoort te wezen, te meer, omdat het zich door den ſchijn van Godzaligheid aan gemoedelijke menſchen zoo zeer aanbevelende, des niet te min tot alle buitenſporigheden leidt, en niet alleen met de Heilige Schrift, met de gezonde leere van het Euangelie, maar ook met alle onloochenbare beginſelen der Rede, ſtrijdig is, als geen onderſcheid makende, tuſſchen natuurlijk en zedenlijk gebrek, tuſſchen de bepaaldheid, en eindigheid der menschlijke ja van alle geſchapene Natuur, en tuſſchen zedenlijk overtreden van Gods Wetten en geboden; welk laatſte

ſte zonde is, maar niet het eerſte. Ook wordt dit, dat JESUS menschlijk vleesch uit zijne moeder aangenomen heeft, dat hij, op eene wonderbare wijze *in* MARIA ontvangen, door de kracht des Heiligen Geeſtes, zonder mans toedoen, op eene geheel natuurlijke wijze, *uit* deze Maagd, zijne moeder, geboren is, zoo klaar in de H. Schrift bericht, dat geen mensch, die onbevooroördeeld is, daar aan twijfelen kan. MARIA's ontvangenis, zwangerſchap, geduurende den gewoonen tijd der natuur, hare bevalling in het kraambedde, als *hare dagen vervuld waren, dat zij baren zoude*, en dat zij *haren* Zoon baarde, en hem, als andere kinderen behandelde, en in luiërs of doeken bakerde; alle deze bijzonderheden ſtaan met even zoo vele woorden gemeld en opgetekend.

En dit zelfde wordt ons in zo vele andere plaatzen van den Bijbel geleerd, dat JESUS een waar mensch is geweest, eene waare menschlijke natuur uit de maagd MARIA, door de kracht van den H. Geest, heeft aangenomen, van welken de Geloofsbelijdenis er hier verſcheidene aanhaalt, en dienvolgends belijdt, dat CHRISTUS is deelachtig geworden het vleesch en bloed der kinderen, *Hebr.* II: 14. dat hij eene vrucht der lendenen van DAVID is, naar het vleesch, *Hand.* II: 30. geworden uit het zaad van DAVID, naar het vleesch, *Rom.* I: 4. eene vrucht des buiks van MARIA, LUK. I: 42. geworden uit eene Vrouwe, *Gal.* IV: 4 Eene ſpruite van DAVID, JEREM. XXXIII: 15. eene ſcheute uit den wortel van JESSE, JES. XI: 1. geſproten uit het geſlacht van *Juda*, *Hebr.* VII: 14. afkomſtig van de Joden, naar het vleesch, *Rom.* I: 3. uit het zaad van ABRAHAM, aangezien hij aangenomen heeft het Zaad van ABRAHAM *Hebr.* II: 16. dat is, hij is niet gekomen, om Engelen te verlosſen, maar menſchen, ABRAHAMS Zoonen, die de voetſtappen van dien Vader der Gelovigen bewandelen, en hij is zijnen broederen in alles gelijk geworden, uitgenomen de zonde, *Hebr.* II: 17. vergel. *Hebr.* IV: 15. Zoodat hij in der waarheid *Emanuël* is, JES. VII. dat is: *God met ons!* Ja! Heere JESUS! gij hebt u zelven vernederd, om onze *Broeder* te worden, opdat wij den eernaam van *Gods Kinderen*, *uwe Broederen*, dragen zouden!

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

N°. 26.

JESUS, GODS ZOON, WAARÄCHTIG GOD, EN WAARÄCHTIG MENSCH.

(*Art.* XIX. *der Geloofsbelijdenisse.*)

De verborgenheid der menschwording van den Zoon van God, om het menschdom te behouden en zalig te maken, had behoren, met den dankbaarsten eerbied, voor de onbegrijplijk groote liefde en barmhartigheid van God, in dit zenden van zijnen Zoon, om onzen wil, in het menschlijk vleesch, geloofd, maar, dewijl zij eene verborgenheid, en onnaarspoorlijk blijft, voor het menschlijk verstand, niet spitsvinnig naargevorscht te worden. Dit is evenwel geschied, en heeft, in ouder en later tijden, tot verschillende begrippen, en tot verdeeldheden en twisten, aanleiding gegeven. Zelfs had dit plaats, ten tijde der Kerkhervorming, wanneer sommigen zich over dit stuk zoo ruw uitdrukten, dat zij, of de waarheid van JESUS Godlijken Persoon, als den Zoon van God, of de waarheid zijner menschlijke natuur, scheenen te miskennen, en de gevoelens, welke de Christenen in EUTYCHES en NESTORIUS veröordeeld hadden, te vernieuwen. Deze is de reden, waaröm de

Geloofsbelijdenis, in het XIX *Artikel*, breder van deze verborgenheid ſpreekt, niet om dezelve begrijpelijk te maken, maar om alle misvattingen voor te komen, en voor dwalingen te behoeden.

„ Wij geloven," dus luidt dit XIX Artikel, „ dat, „ door deze ontvangenisſe, de perſoon des Zoons onaf- „ ſcheidlijk verëenigd en ſaamgevoegd is met de mensch- „ lijke Natuur: zoodat er niet zijn twee Zoonen Gods, „ noch twee Perſonen, maar twee Natuuren in éénen „ eenigen Perſoon verëenigd, doch elke Natuur hare „ onderſcheidene Eigenſchappen behoudende." Op deze wijze ſtemmen, derhalven, de Geloofsbelijders overëen met het gene, door de Christenen, algemeen, voor het Rechtzinnig geloof in dit ſtuk verklaard, en tegen EUTYCHES en NESTORIUS reeds van ouds beweerd was. Tegen NESTORIUS had eene Kerkvergadering, te *Efeze*, in het jaar 431, vastgeſteld, dat er in den Godmensch, JESUS CHRISTUS, geene *twee* Perſoonen, maar ſlechts *één* Perſoon is, en dat de beide natuuren, de Godlijke en menschlijke, *onverdeeld* (Ἀδιαιρέτως *Adiairetoos*) in CHRISTUS verëenigd zijn, welke beide Natuuren nooit geſcheiden kunnen worden, maar *onafſcheidlijk* (Ἀχωρίστως *Achoristoos*) zijn. Tegen EUTYCHES bepaalde eene Kerkvergadering te *Chalcedon*, in het jaar 451, dat de beide Natuuren in CHRISTUS niet tot één natuur zijn ſaamgeſmolten, maar dat zij, ten aanzien van hare wezenlijke eigenſchappen, *onveränderd* (Ἀτρέπτως *Atreptoos*) en *onvermengd* (Ἀσυγχύτως *Aſunchutoos*) gebleven zijn. Dus belijdt dan de Geloofsbelijdenis hare overëenſtemming met de Kerk. De *Perſoon* van Gods Zoon heeft eene menschlijke *Natuur aangenomen*, niet een' menschlijken Perſoon, die te vooren, buiten en zonder deze verëeniging met de Godlijke natuur, reeds zou beſtaan hebben.

De perſoon van Gods Zoon, de Zoon van God, is voor

voor ons mensch geworden; niet de Vader, niet de Heilige Geest, maar de Zoon van God. God heeft *zijnen Zoon uitgezonden, geworden uit eene vrouw!* De eeuwige Zoon van God, de *Logos*, het Woord, dat in het *begin* was, dat bij God was, dat zelf God was, de Zoon van God, die waarachtig en eeuwig God is en blijft, is *vleesch* geworden; is, door deze wonderbare ontvangenisse in de Maagd MARIA, door de kracht van den H. Geest, *onafscheidlijk* vereenigd en saamgevoegd met de menschlijke Natuur: zoodat er niet zijn twee Zoonen van God, de Zoon van God, naar de Godlijke, en de Zoon van God, naar de menschlijke natuur. De Bijbel onderscheidt dit, in het N. Testament, duidlijk; de *Logos* alleen is de Zoon van God, de eeniggeborene, die in den schoot des Vaders was, dien God gegeven heeft, uitgezonden heeft, die dus mensch geworden is? doch naar de menschlijke natuur is JESUS *de Zoon des menschen, de Zoon van* MARIÄ; alleen, uit kracht der wonderverëeniging der beide natuuren, draagt de geheele *Persoon* van den Godmensch den naam van Gods Zoon, volgends dat gezegde van den Engel aan MARIA: De Heilige Geest zal over u komen, en de kracht des Allerhoogsten zal u overschaduwen, *daarom* zal *ook*, het gene uit u geboren zal worden, Gods Zoon *genaamd* worden. LUK. I. 35.

Hier zijn dan geene *twee Personen*; wij hebben trouwens maar *éénen middelaar* tusschen God en de menschen, gelijk PAULUS zich verklaart, zoo als er maar één God is; maar het zijn twee Natuuren, in één Persoon verëenigd, zoodat JESUS CHRISTUS, God geöpenbaard in het vleesch, maar één Persoon is, dien wij, als onzen Verlosser en Zaligmaker, eerbiedigen: *doch elke natuur behoudt hare onderscheidene eigenschappen*, de Godlijke Natuur dezulken, welke aan haar eigen zijn, de mensch-

lijke Natuur de hare; wordende wel de geheele Perſoon naar deze onderſcheidene eigenſchappen benoemd en beſchreven, maar nooit de onderſcheidene eigenſchappen van de ééne Natuur aan de andere, in den Bijbel, toegekend. Dus heeft, bij voorbeeld, de *Perſoon*, JESUS CHRISTUS, Gods zoon, voor ons geleden, de Heer der Heerlijkheid is gekruist enz. doch niet naar zijne Godlijke, maar naar zijne menschlijke natuur.

Dit wordt verder uitgebreid, in deze woorden der Geloofsbelijdenisſe: „ Gelijk dan de Godlijke natuur „ altijd ongeſchapen gebleven is, zonder begin van da„ gen, of einde des levens, vervullende hemel en aar„ de; alzoo heeft de menschlijke natuur hare eigen„ ſchappen niet verloren, maar is een ſchepzel gebleven, „ hebbende begin van dagen, zijnde eene eindige Na„ tuur, en behoudende al het gene, dat een waar lighaam „ toebehoort." Te weten; het gezond verſtand leert ons, dat het wezen der dingen, en dus ook die wezentijke eigenſchappen derzelven, welke tot het wezen behoren, en dat wezen uitmaken, eeuwig en onveränderlijk zijn. God is en blijft altijd God, een ſchepzel is en blijft altijd ſchepzel, welke veränderingen dit laatſte ook, uit hoofde van zijne toevalligheid en eindigheid, ondergaan moge en kunne, als ſchepzel blijft het ſchepzel, en kan nooit *ongeſchapen* worden. Welke tegenſtrijdigheid zou dit zijn? Indien de Godlijke Natuur des Zaligmakers veränderd ware, zou dezelve, daar zij eeuwig, zonder beginſel der dagen, of einde des levens is, vervullende hemel en aarde, tevens en te gelijk een begin der dagen hebben, en tevens eindig, en geſchapen zijn, welke eigenſchappen niet te ſamen en te gelijk in ééne en dezelfde natuur beſtaan kunnen. Wederom: Indien de menschlijke natuur verhoogd en veränderd was tot eene Godlijke, zou zij te gelijk geſchapen en ongeſchapen, eindig en oneindig zijn, eeuwig en een begin gehad hebben, dat is, beſtaan hebben, eer zij beſtond. Neen! de Godlijke natuur des Zoons van God bleef, ook na de vereeniging met de menschlijke, waarachtig eeuwig God, gelijk de menschlijke, waarachtig mensch.

Toen zelfs was en bleef onze Heere JESUS de eeuwige Zoon van God, en dus met den Vader waarachtig en eeuwig God, wanneer hij, als 's menſchen Zoon, in nederigheid en geringheid, op aarde verkeerde, en van

zich

zich getuigde, dat, daar de vogelen hunne nesten, de vosſen hare holen hebben, hij, de Zoon des menſchen, niet zoo veel had, waar hij het hoofd kon nederleggen. En, in de daad, hoe zeer het oogmerk zijner komst op aarde, en zijn Middelaars-werk, diepe vernedering vorderde, en hij daaröm zich geene eere aanmatigde, met welke de Vader hem, op zijnen tijd, zou verheerlijken, hoe zeer hij, naar PAULUS uitdrukking, *zich zelven vernietigde*, zoo laag nederdaalde, dat hij mensch werd, en zelfs de gedaante van eenen dienstknecht aannam: Somtijds echter, als het zijne wijsheid nodig oordeelde, openbaarde hij eenige ſtraalen van den luister der met de menschheid verëenigde Godheid; wanneer hij, met onweêrſtaanbare magt, leerde, met één gebiedend woord, zieken genas, en dooden tot het leven terugriep; wanneer hij toonde te weten, wat in het hart der menſchen omging; wanneer hij, op den berg der verheerlijking, zijne leerlingen zijne heerlijkheid liet aanſchouwen, eene heerlijkheid, als des eeniggeboren van den Vader, vo van genade en waarheid; wanneer hij de hulde der aanbidding, in ſommige gevallen, zonder tegenſpraak aannam; wanneer hij, met één enkel woord, de bende, die kwam, om hem te vangen, ter aarde velde, en vrij geleide aan zijne leerlingen bezorgde, ten blijke, dat hij zich vrijwillig gevangen en in den dood gaf; wanneer hij, aan het kruis zelf, de heerlijkheid van het Paradijs aan den zich bekeerenden moordenaar uitdeelde; eindelijk, wanneer hij zijn leven aflegde, en hetzelve ook weder aannam, naar de magt, welke hij daar toe van den Vader had.

Op gelijke wijze, was en bleef de menschlijke Natuur van den Zaligmaker eene waare menschlijke Natuur, met alle de eigenſchappen, met alle de zwakheden, aan den eindigen geſchapenen mensch eigen, doch zonder zonde; gelijk wij over het voorgaande *Artikel* gezien hebben. En, hier aan kan niemand twijfelen, of de menschlijke natuur bezat en vertoonde alle menschlijke eigenſchappen, geduurende de diepe vernedering van JESUS op deze aarde, en in zijne dood; doch misſchien zou iemand wanen, dat, na de opſtanding en hemelvaart van onzen Heer, zijne menschlijke natuur zoo verheerlijkt zij geworden, dat haar de Godlijke eigenſchappen zijn medegedeeld, zoodat, bij voorbeeld, deze

menschlijke Natuur alôm (*Ubique*) tegenwoordig zij geworden, waaröm sommigen, in den tijd van het opstellen dezer belijdenis, dit wat ruw uitdrukkende, *Ubiquitisten* genoemd zijn geworden. De Geloofsbelijdenis verklaart zich, ten dezen, met de volgende woorden:

„ En, hoewel hij derzelve, (de menschlijke Natuur,) „ door zijne verrijzenisse, Onsterflijkheid gegeven „ heeft, nogthans heeft hij de waarheid zijner mensch- „ lijke Natuur niet veränderd, dewijl onze zaligheid „ en verrijzenisse mede hangen aan de waarheid zijns „ ligchaams." Dat JESUS menschlijke natuur eene waare menschlijke natuur was, na zijne verrijzenisse, blijkt, omdat zijn ligchaam tastbaar was, zoodat THOMAS zijne handen en zijde betasten kon: bij zijne hemelvaart verliet hij deze aarde, zoodat wij hem, naar het ligchaam, niet bij ons hebben, en voer hij op naa den hemel, alwaar wij hem, den Rechtvaardigen, tot éénen voorspraak hebben, bij den Vader. Met één woord, wij moesten eenen Middelaar hebben, die samen waarächtig God en waarächtig rechtvaardig mensch is, die ons vernederd ligchaam ééns verhogen, en aan zijn verheerlijkt ligchaam gelijkformig kan maken, opdat wij naär ziel en ligchaam beiden, in zijne heerlijkheid deelen zouden, zoodat onze zaligheid en verrijzenis mede afhangen van de waarheid van JESUS ligchaam en menschlijke Natuur.

Zijn deze twee Natuuren *onvermengd* en *onveränderd* verëenigd in één persoon, zij zijn daar in ook *onverdeeld* en *onafscheidbaar* verëenigd: „ Doch, deze twee Natuuren zijn „ alzoo te samen verëenigd, dat zij ook zelfs door zij- „ ne dood niet gescheiden zijn geweest. Zoo was dan „ het gene hij, stervende, in de handen zijns Vaders „ bevolen heeft, een waare menschlijke geest, die uit „ zijn ligchaam scheidde: maar hier en tusschen bleef de „ Godlijke Natuur altijd verëenigd met de menschlijke, „ ook zelfs als hij in het graf lag: en de Godheid hield „ niet op in hem te zijn, gelijk zij in hem was, toen „ hij een klein kind was, hoewel zij zich voor eenen „ kleinen tijd zo niet openbaarde."

Zoo is het. Bij zijn sterven sprak JESUS: Vader! in uwe handen beveel ik mijnen Geest! Het was en bleef dus *zijn* menschlijke geest, gelijk het *zijn* ligchaam was en bleef, hetwelk begraven, en in het graf werd gelegd.

legd. Niemand behoeft zich te bevreemden, dat men den luister der Godheid toen niet beſpeurde, immers dit was JESUS diepſte vernedering, daar hij onder de magt des doods ſcheen bezweken te zijn, terwijl hij, *in den geest*, voor den Godlijken richterſtoel, werd gerechtvaardigd, waarna hij, ten bewijze van zijne rechtvaardiging, en dat zijn leven en dood Gode behaagde, en aan het Godlijk oogmerk voldeed, ten derden dage, zijn leven, het welk hij afgelegd had, weder aannam, en zegevierend uit het ſtof des doods verrees. Trouwens, waar zag men, gelijk de Geloofsbelijdenis wel aanmerkt, de ſtraalen der Godheid, toen hij, als een teder hulploos kind, in luiërs gebakerd, in eene kribbe lag, in de herberg te *Bethlehem?* En evenwel, in *Bethlehems* velden, zongen de chooren der Hemellingen tot zijnen lof het hemelsch feestlied, en verkondigden zijne geboorte, als den CHRISTUS, aan de godvruchtige Herders. Men kan hier, in den *verhevenen* zin, op toepaſſen, het gene DAVID, in den XVI *Pſalm*, van hem zingt, daar hij hem ſprekende invoert:

JEHOVA ſtel ik mij aanhoudend voor mijn oog,
Als hij mij bijſtand biedt, zal 'k wank'len noch bezwijken:
Dies is mijn hart verblijd, dies juicht mijn edelst deel.
Ook zal mijn ligchaam, in het graf, één veilig rusten.
Mijn' ziel verlaat gij, in het ſtof des doods, toch niet,
Gij duldt niet, dat 't verderf uw gunſteling verteere!
Eerlang wijst gij mij 't pad, ô God! ten leven weêr!
Daar, voor uw aangezicht, is louter, louter wellust;
Die allen wensch vervult! Daar, aan uw rechtehand,
Is ſtooreloze vreugd! en eeuwige genoegten!

De Geloofsbelijdenis beſluit: „ Hieröm bekennen wij, dat hij waare God en waare mensch is: Waare God, om door zijne kracht de dood te overwinnen: en waare mensch, opdat hij voor ons mogt ſterven uit zwakheid des vleeschs "

De Heidelbergſche *Katechismus*, Zond. VI. vr. 16 en 17 zegt: „ De Middelaar en Verloſſer moest waarachtig en rechtvaardig mensch zijn, omdat de rechtvaardigheid Gods vorderde, dat de menschlijke Natuur, die gezondigd had, voor de zonde betaalde, en dat een mensch, zelf een zondaar zijnde, niet kon voor anderen betalen; en waarach-

achtig God: Opdat hij, uit kracht zijner Godheid, den last des toorns Gods aan zijne menschheid dragen, en ons de gerechtigheid en het leven verwerven en wedergeven mogt."

Dit komt, in het zaaklijke, op hetzelfde uit: Geen bloot schepzel kon de dood, onder wiens heerschappij het geheele menschdom onderworpen is, naar ziel en ligchaam, de tijdlijke en geestlijke dood, overwinnen, noch het levensbeginsel, zoo in den natuurlijken als zedenlijken zin, herstellen: dit is alleen het werk van Godlijke almagt, welke alleen het licht uit de duisternisse, het leven uit den dood, kan voortbrengen en scheppen. Maar ook, de Middelaar moest waarachtig mensch wezen, opdat hij, in onze plaats, als mensch, zou kunnen lijden en sterven, en met onze zwakheden en gebreken, zelf door zwakheden, maar zonder zonde, beproefd, medelijden zoude hebben. Hij moest waarachtig mensch zijn, opdat hij ons hoofd, en wij, door het geloof, met hem verëenigd en hem ingelijfd, zijne leden, de kracht van zijne dood en heilverdiensten deelachtig, tot eere van Gods barmhartigheid en rechtvaardigheid, met hem verheerlijkt zouden kunnen worden.

Zie daar, zoodanig is onze Verlosser en Middelaar, de Zoon van God, maar tevens de Zoon des menschen! de waarachtige God en het eeuwig leven, maar tevens waarachtig mensch, om voor ons te kunnen lijden en sterven. Hier in, in deze verborgenheid, die groot is, God geöpenbaard in het vleesch! waar van wij het *hoe* niet doorgronden, welke wij niet begrijpen maar geloven, is onze zaligheid gelegen. Hier in heeft God zich betoond en verheerlijkt, gelijk hij is, barmhartig en tevens rechtvaardig. Deze Godlijke volmaaktheden worden, in deze verborgenheid, samen overëenstemmende vereënigd. De schatten van Godlijke wijsheid zijn in JESUS CHRISTUS, Gods Zoon, om onzen wil mensch geworden, ontsloten, en God in zijne LIEFDE verheerlijkt!

Te Amsteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesstraat.

Digitized by Google

N°. 26.

DE OPENBARING VAN GODS BARMHARTIGHEID EN RECHTVAARDIGHEID, HET OOGMERK DER MENSCHWORDING VAN GODS ZOON, OF DE LEERE DER VOLDOENING.

(*Art.* XX. *der Geloofsbelijdenisse.*)

Niets is zekerer, dan dat de alleen wijze God, in alles wat hij doet, en buiten zich daarstelt, hem betamende oogmerken en bedoelingen heeft, aan welke van God beſtemde einden alle ſchepzelen, alle werken van God, moeten beäntwoorden. De oogmerken van God opteſpooren, en te ontdekken, gaat het begrip van het eindig ſchepzel, zelfs het verſtand der Engelen, te boven; en het is vermetelheid, wanneer de mensch ſtout wil bepalen: Dit is van dit werk of gebeurenis de bedoeling en het oogmerk der Godheid! Dewijl de mensch niet meer dan enkele voetſtappen der Godheid, in den weg der Voorzienigheid, kan ontdekken, zoo veel hem genoeg is, om hem tot de kennis en de verëering van zijnen God op te leiden; maar wie zou den donder van Gods Mogendheid verſtaan? wie is de raadsman des Allerhoogſten geweest? Om nu niet te ſpreken van de verdorvenheid des menschlijken verſtands, door de zonde,

waardoor het licht, dat in ons was, enkel duisternis geworden is, en de wijsheid der Wijzen onder de menschen zoo dikwijls dwaasheid bevonden wordt te zijn. Wij behoeven ons, derhalven, niet te verwonderen, wanneer wij de menschen, als zij over de Godlijke oogmerken willen oordeelen, zoo zeer van elkanderen zien verschillen, en geheel onderscheidene en uit één lopende wegen inslaan; wanneer wij den één dat als een oogmerk van God zien aanprijzen, het welk een ander voor ongerijmd en Gode onbetaamlijk verklaart. Hoe menschlievend, hoe gunstrijk, heeft dan niet de Vader der menschen voor ons gezorgd, dat hij, in zijn Woord en openbaring, ons van zijne oogmerken zoo veel heeft geöpenbaard en ontdekt, als voor ons nodig was tot onze zaligheid. Hoe verstandig en wijs handelt dan ook die Christen, die zich daarmede vergenoegd houdt, en niet wijs wil zijn, boven het gene in den Bijbel, omtrent dit onderwerp, geschreven is.

Ik heb geöordeeld, deze aanmerking hier eene plaats te moeten geven, waar, in het XX *Artikel der Geloofsbelijdenis*, de Hervormden belijden, wat zij omtrent het oogmerk van JESUS komst op aarde, het oogmerk, waartoe de Zoon van God mensch is geworden, als Christenen, naar Gods woord, geloven. Wanneer deze vraag gedaan wordt: Waartoe is JESUS, als mensch, in de wereld gekomen? (Onder welke vraag verders ondergeschikt is het onderzoek naar het oogmerk, van alles, wat hij geleerd, verricht, en geleden heeft?) zullen wel alle Christenen, zonder eenig bedenken, antwoorden: Om het heil en de zaligheid der wereld en der menschen te wege te brengen, en om de *liefde* en *barmhartigheid* van God, den Hemelschen Vader, te verheerlijken, en in het heerlijkst licht te stellen. Maar, dewijl deze woorden, JESUS is tot heil en zaligheid der menschen in de wereld gekomen, voor meer verklaringen vatbaar zijn, verschillen ook de gevoelens omtrent het oogmerk van JESUS Menschwording zeer veel. Onze Geloofsbelijders stellen dit oogmerk daar in, opdat JESUS, als de CHRISTUS en Middelaar, tot verheerlijking van Gods barmhartigheid niet alleen, maar ook van zijne rechtvaardigheid, voor onze ongehoorzaamheid zou *voldoen*, of *genoegdoen*, en de *straffe* der zonden, door zijn zeer bitter lijden en sterven, zou *dragen*. Deze leere der *voldoening* of *genoegdoening*, welke woorden in de *Chris-*

te-

telijke Kerk gebruikt worden, ten einde daardoor het denkbeeld uit te drukken, het welk zij meent, in de woorden der H. Schrift vervat te zijn, wanneer die zegt: dat JESUS *voor ons* geſtorven is; dat hij zijne ziel gegeven heeft tot een *rantzoen* of *losprijs* voor onze zonden; dat hij onze zonden in zijn ligchaam *gedragen* heeft op het kruishout; dat wij, vijanden zijnde, met God *verzoend* zijn, door den dood van zijnen Zoon: met één woord, dat JESUS alles *volbracht* heeft, gelijk hij, aan het kruis met ſtervende lippen uitriep: *Het is volbracht!* Waaröm hij ook gezegd wordt, zelf in den geest *gerechtvaardigd*, en tot onze *rechtvaardiging* opgewekt te zijn uit de dooden; en wat dergelijke ſpreekwijzen meer zijn, door welke JESUS wordt aangeduid, als de Hoogepriester van onze belijdenis, die zich, door den eeuwigen Geest, Gode onſtraflijk heeft opgeöfferd, en met één offerände in eeuwigheid volmaakt de genen, die geheiligd worden; waardoor hij wordt voorgeſteld, als het tegenbeeld van ADAM, zoodat, gelijk allen in ADÁM geſtorven zijn, *allen* in hem leven, dewijl, hij *voor allen* geſtorven zijnde, *allen* geächt moeten worden daadlijk geſtorven te wezen, en dus nu het nieuwe leven deelächtig te zijn, naardien door *zijne gehoorzaamheid* velen tot rechtvaardigen geſteld zijn, enz. Deze leere der *voldoening* of *genoegdoening* heeft zeer vele tegenſpraak moeten lijden. Daar onze Geloofsbelijders, en met hen de Christenen, in het gemeen, oordeelen, dat, volgends deze leere, God zich openbaart, zoo, gelijk hij is, barmhartig en rechtvaardig, dat God daardoor zijne *rechtvaardigheid* bewezen heeft tegen zijnen Zoon, als hij onze zonden op hem gelegd heeft, gelijk zijne goedheid en barmhartigheid over ons, die ſchuldig en de verdoemenis waardig waren; en daar zij dus, als het hoofd-oogmerk van God, in het zenden van zijnen Zoon in de wereld, erkennen en eerbiedigen, de verheerlijking van Gods liefde, barmhartigheid en rechtvaardigheid, welke eigenſchappen van God zij geloven, dat zich in JESUS den Godmensch en Middelaar, als in één middenpunt, vereenigen, daar beſchouwen anderen, ook in onze tijden, deze leere als vol ongerijmdheden, en regelrecht ſtrijdig met de Godlijke rechtvaardigheid. Zij beweeren, dat het zedenlijk onmogelijk, tegenſtrijdig, en onrechtvaardig zij, dat de zonden, de zedenlijke overtredingen

der Godlijke wet, aan iemand anders zouden kunnen worden toegerekend of toegeſchreven, dan aan hem, die ze zelf, daadlijk, bedreven heeft, even zoo min, als dat iemand deugdzaam zou genoemd worden, om de werken van deugd, door eenen anderen verricht. Zij meenen daar in de hoogſte onrechtvaardigheid te zien, dat een Richter, en voornaamlijk de Richter van hemel en aarde, eenen onſchuldigen, geheel deugdzamen, man zou ſtraffen voor de zonden, die anderen gepleegd, de ſchuld zou doen boeten, die anderen gemaakt hebben. En, hunne redenen zijn, op zich zelven, niet te ontkennen, gelijk dan ook de Heidelbergſche Katechismus dit aanmerkt, dat „ God aan geen ander ſchepzel de ſchuld ſtraffen wil, die, de mensch gemaakt heeft," *Zond.* V. Vr. 14. gelijk God zelf, bij den Profeet EZECHIËL, onder anderen, met even zoo vele woorden, verklaard heeft: „ De ziel, of „ perſoon, die zondigt, die zal ſterven." — Doch, hoe zeer deze aanmerking, op zich zelve en in het afgetrokkene, waarheid zij, desniettegenſtaande, blijft hier de vraag over: of deze algemeene waarheid hier op deze leere der voldoening, met recht, wordt toegepast? En daar het onderwerp is de bedoeling en het oogmerk van God, met het zenden van zijnen Zoon, moet alles hier, in het onderzoek naar dit oogmerk, verklaard worden, niet uit redeneringen, maar uit het woord van God, als in het welk wij alleen de ontdekking van het Godlijk oogmerk door God zelven verwachten mogen. Te meer, omdat toch de menschlijke reden verlegen ſtaat, wanneer zij, de rechtvaardigheid van God in het oog houdende, eenige andere bedoeling van JESUS menschwording en lijden wil opgeven. Hoe toch heeft God zijnen Zoon, hoe den rechtvaardigen, den heiligen, den deugdzamen JESUS aan zoo veel lijden, niet alleen ligchaamlijk en uitwendig, maar ziels lijden, waarbij JESUS beangst en benaauwd, en zijne ziel bedroefd was tot de dood toe, waaröm hij ook zoo vuurig bad, dat deze kelk ſpoedig mogt voorbijgaan! terwijl hij aan het kruis zelfs klaagde, dat God hem *verlaten* had, hoe heeft God, de rechtvaardige, zulk een lijden over den onzondigen JESUS kunnen gedogen, wat zeg ik, gedogen, hem zelf daar in kunnen brengen, dit als *gehoorzaamheid* van hem kunnen vorderen? Was zulk een lijden nodig, om de Godlijke zedenleere te ſtaven, die zich

zich door hare innerlijke voortreflijkheid aan het geweten der menſchen aanprijst? gelijk dit veeläl de onderſtelling is der genen, die de leere der *voldoening* tegenſpreken. Moest de Zoon van God daaröm mensch worden, alleen om die leere te verkondigen? Indien hij, als de Heer der heerlijkheid, zich daar toe geöpenbaard had, zou hij niet meer geloof aan die leer verwekt hebben, daar men zich, in dat geval, aan hem niet had kunnen ergeren?

Veel ligt hier aan gelegen, in welk ſtandpunt men zich plaatst, om dit onderwerp recht te beſchouwen en te beöordeelen. Wanneer men in het ſtandpunt ſtaat van den Tollenaar in het Euangelie, die, zijne oogen niet ten hemel durvende heffen, op zijne borst ſloeg, en uitriep: o God! wees mij zondaar genadig, zal hij, die een bezef heeft van den waaren aart des zedenlijken verderfs van het menschdom, en van de heiligheid van dat Opperwezen, het welk geen kwaad kan gedogen, in de leere der voldoening de ſchoonſte, de godverheerlijkendſte, Harmonie en overëenſtemming vinden; hij zal, met verwondering en verbazing, de Godlijke liefde aanbidden, die zijnen eigen Zoon niet heeft geſpaard, maar hem voor ons heeft overgegeven, opdat wij, in hem gelovende, niet verderven, maar het eeuwig leven hebben. Hoedanige liefde van God in CHRISTUS! Hoe groot is die liefde, dat iemand ſterft voor zijne vrienden, maar welke Godlijke liefde! JESUS ſterft, opdat zondaars behouden worden! Welke vaste grond van troost! Zijn wij, vijänden zijnde, met God verzoend en bevredigd door den dood van zijnen Zoon, hoe veel meer zullen wij, verzoend en met God bevredigd zijnde, nu behouden en zalig worden door zijn leven! Een Christen, de leere der voldoening gelovende, zal de rechtvaardigheid en heiligheid van God daar in opmerken en eerbiedigen, die zijnen Zoon heeft voorgeſteld tot een middel ter verzoening, door het geloof in zijn bloedig lijden, om dus zijne *gerechtigheid* ten toon te ſpreiden, door het vergeven der zonden, die voorheenen bedreven, en door zijne Godlijke verdraagzaamheid geduld zijn, tot dat hij nu in dezen tegenwoordigen tijd zijne *gerechtigheid* ten toon geſpreid heeft, ten blijke, dat hij *rechtvaardig* is, ook wanneer hij den genen, die in JESUS gelooft, rechtvaardigt en vrijſpreekt. *Rom.* III: 25, 26.

Ik geloof, dat deze aanmerkingen, met betrekking tot dit XX *Artikel* der *Geloofsbelijdenis*, niet ten onpaſſe hier geplaatst zijn, en voor elken opmerkzamen Lezer ſtoffe tot nadenken zullen opleveren. Laat ons nu de woorden van dit Artikel beſchouwen!

„ Wij geloven, dat God, die volkomen barmhartig en rechtvaardig is, zijnen Zoon gezonden heeft, om aantenemen de Natuur, in welke de ongehoorzaamheid begaan was; om in dezelve te voldoen; en te dragen de ſtraffe der zonden, door zijn zeer bitter lijden en ſterven."

De onderſtellingen, in dit voorſtel, zijn: God is volkomen barmhartig en rechtvaardig, deze zijne volmaaktheden wil hij, in zijn beſtuur der zeden-wereld, openbaren, en zich, gelijk wij, in het XVI *Artikel*, gezien hebben, bewijzen, zoodanig als hij is, te weten, barmhartig en rechtvaardig. De verheerlijking van deze zijne volmaaktheden is derhalven het doel, het welk God zich, in de verloſſing van het zedenlijk verdorven menschdom, voorſtelt, en dit doel wordt bereikt, door de menschwording van Gods Zoon, waardoor hij die Natuur aannam tot eenigheid des perſoons, in welke de Ongehoorzaamheid begaan was, om in dezelve te voldoen, en te dragen de ſtraffe der zonden, door zijn zeer bitter lijden en ſterven.

Om deze leere der *voldoening*, welke de Geloofsbelijdenis hier voordraagt, recht in haar gewricht te vatten en te verſtaan, moeten wij in het oog houden, dat Gods oogmerk, omtrent het menschdom, volgends den geheelen geest van den Bijbel, inzonderheid duidelijk ten toon geſpreid in het N. Testament, was, bij de ſchepping van den mensch, het menschdom gelukkig te maken, en wel door den Stamvader van alle menſchen, dien hij, ten dien einde, ſchiep naar zijn beeld en gelijkenis: maar deze heeft zijne *natuur* zedenlijk bedorven, en dat beeld van God verloren, gelijk in hem het gantſche menschdom, het welk, door de natuurlijke voortteling en geboorte, de naauwſte betrekking op dezen eerſten Stamvader heeft. Dus zijn door de ongehoorzaamheid van eenen (ADAM) velen tot zondaars geſteld, en aan de dood, ligchaamlijke en geeſtlijke dood, onderworpen. God, onveränderlijk in zijne liefde, maar tevens rechtvaardig, heeft uit genade met het menschdom ontferming willen oefenen, en

daar

daar toe zijnen eigenen Zoon aan hetzelve tot eenen Middelaar geſchonken; tusſchen wien en het menschdom dan ook weder eene *verëeniging* plaats heeft, eene verëeniging, niet natuurlijke, gelijk met ADAM, door de natuurlijke geboorte, maar eene bovennatuurlijke; van de zijde des Middelaars, doordien hij de menschlijke natuur aannam, uit eene maagd, door de kracht des Heiligen Geests, opdat hij niet der zondige natuur, in verëeniging met ADAM, door eene natuurlijke geboorte, zou deelächtig zijn, maar evenwel eene waare menschlijke Natuur, in de gelijkheid van het zondige vleesch, waardoor hij, geworden uit eene vrouw, ook geworden is onder de wet, en dewijl de menschlijke natuur gezondigd had tegen de wet, ook geworden onder den vloek, zoodat hij den vloek der wet, uit hoofde van onze zonde, door deze verëeniging met onze natuur, op zich nam, om in deze natuur de ſtraffe te lijden, en alle gehoorzaamheid te vervullen; terwijl wij, van onze zijde, met hem verëenigd, hem ingelijfd worden door het geloof, waardoor wij dus het nieuw levensbeginſel, dat leven, het welk in JESUS CHRISTUS is, deelächtig worden, door de wedergeboorte, de geboorte van boven uit water en Geest. Dus ſtaat CHRISTUS tegen over ADAM; en onze verëeniging, ons één zijn met hem, tegen over onze betrekking tot, onze verëeniging en één zijn met ADAM. Op deze wijze is, in dit leerſtuk der *voldoening*, overäl Harmonie, en eene één-heid, waardoor God één en onveränderlijk dezelfde is, in zijne liefde, maar tevens in zijne *rechtvaardigheid.*

Nu verſtaan wij ook de volgende uitbreiding van deze leere, in deze woorden van het Geloofsartikel: „ Zoo „ heeft dan God zijne *rechtvaardigheid* bewezen tegen „ zijnen Zoon, als hij *onze* zonden op *hem* gelegd heeft." Daar Gods Zoon zich met de menschlijke natuur verëenigde, en met allen, die, naar den wil des Vaders, hem gegeven, in hem geloven zullen, zoo naauw verëenigd is, als het hoofd met de leden van hetzelfde ligchaam, even gelijk ADAM en het gantſche menschdom in betrekking ſtonden, zoo heeft God daar in zijne rechtvaardigheid, naar welke hij de ongehoorzaamheid der menſchen niet ongeſtraft heeft willen laten, in zijnen Zoon onzen Middelaar bewezen en verheerlijkt, dat hij hem voor ons tot zonde gemaakt heeft, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in hem. God heeft derhalven, volgends de-

ze

ze verklaring, niet de onſchuld, deugd en heiligheid geſtraft, maar waarlijk en in de daad, de zonde, de ſchuld, de ondeugd, wanneer hij onze ongerechtigheden op zijnen menschgeworden Zoon deed aanlopen, en de ſtraf, die ons den vrede aanbrengt, hem aandeed; want, uit kracht der naauwſte vereeniging tuſſchen JESUS en de menschlijke Natuur, heeft hij onze zonden op zich genomen, en op het kruishout gedragen, als het lam Gods, het welk de zonden der wereld draagt.

Aan den anderen kant, „ heeft God zijne goedheid „ en barmhartigheid uitgeſtort over ons, die ſchuldig en „ der verdoemenisſe waardig waren: voor ons gevende „ zijnen Zoon in de dood, door eene zeer volkomene „ liefde, en hem verwekkende tot onze rechtvaardigma- „ king, omdat wij door hem hadden de onſterflijkheid en „ het eeuwig leven." Ja waarlijk! ten onzen opzichte, openbaart zich in de menschwording van JESUS de Godlijke Liefde en Barmhartigheid, in vollen luister. God heeft ons, zoo lief had hij de wereld! God heeft ons zijnen Zoon geſchonken, hoe zal hij ons met hem niet alle dingen ſchenken! Wij waren aan de dood onderworpen, en hadden het beginſel des doods in onze natuur, maar JESUS heeft de dood verſlonden tot overwinning! In en door hem, die leeft, hebben wij het beginſel van leven, in hem, zoodat wij niet meer leven, maar CHRISTUS leeft in ons, en het gene wij nu in het vleesch leven, leven wij door het geloof in hem, die voor ons geſtorven is, ja, dat meer is, die ook voor ons is opgewekt uit de dooden.

Zeker, op deze wijze, verſtaat men, hoe JESUS, als Godmensch, dierbaar is voor allen, die geloven. Hij, die deze leere recht bezeft, verlangt, met PAULUS, niets meer te kennen, dan JESUS CHRISTUS, en dien GEKRUIST!

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 27.

DE WERELD MET GOD VERZOEND, DOOR HET LIJDEN VAN JESUS CHRISTUS.

(*Art.* XXI. *der Geloofsbelijdenisse.*)

In het voorgaande XX *Artikel* was beleden, dat de Zoon van God *vleesch*, waarachtig mensch, is geworden, dat hij eene *waare* menschlijke natuur, in éénheid van persoon, heeft aangenomen, ten einde voor ons, menschen, te voldoen, en opdat, daardoor, Gods barmhartigheid en rechtvaardigheid, zijne volkomene en heilige Godlijke Liefde, verheerlijkt zou worden. In deze menschlijke natuur, op aarde onder de menschen verkeerende, en met de menschen verëenigd, als de Zoon des menschen, heeft hij onze verlossing uitgewerkt. God was in CHRISTUS *de wereld met zich verzoenende.* De Schriften van het Nieuwe Testament stellen ons JESUS, in zijne verrichtingen op aarde, voor, als den grooten Leeraar, van God gezonden, den grootsten aller Profeeten, krachtig in woorden en werken, voor God en al het volk; zij stellen hem aan ons voor, als verheerlijkt tot het hoofd der Gemeente, op 's Vaders troon verheven, tot den Koning van het Godsrijk, door wien de Hemelsche Vader alle dingen re-

geert; maar, daar bij ſtaan deze Schriften niet ſtil, integendeel, wie ze, met opmerkzaamheid, leest, en in derzelver *geest* doordringt, door overweging en vergelijking, ziet klaar, dat zij, als de hoofdzaak, en den grond van al het overige, het lijden en de dood van CHRISTUS, aanmerken. Wanneer JOÄNNES de Dooper hem eerst, als den MESSIÄS, aanwees, ſprak hij: „ Zie „ het Lam Gods, het welk de zonde der wereld draagt!" PAULUS begeert niets te weten, „ dan JESUS CHRISTUS, en dien gekruist!" JESUS zelf, van het oogmerk zijner komst ſprekende, gewaagt uitdruklijk van zijn lijden: „ De Zoon des menſchen is niet gekomen, om „ gediend te worden, maar om te dienen, en zijne „ ziel, of leven, te geven tot een rantzoen voor velen." Hij noemt zich zelven niet alleen de *waarheid*, en het *leven*, maar den *weg*, door welken wij tot God moeten gaan, en zonder wien niemand tot den Hemelſchen Vader komen kan. De Schriften van het Nieuwe Testament, van het lijden van JESUS ſprekende, ontlenen ſteeds hunne ſpreekwijzen van de verrichtingen der Prieſteren, bijzonder des Hoogenprieſters onder het Oude Testament, en van de Offeränden, welke deze daaglijks opöfferden tot verzoening van de zonden des volks, en zij noemen JESUS lijden en gehoorzaamheid het tegenbeeldig, gewigtig en volmaakt offer, waar mede hij, als de groote Prieſter, niet naar de orde van AÄRON, maar van MELCHIZEDEK, volmaakt, verzoend, en aan God gewijd heeft de genen, die geheiligd worden. Met één woord, volgends de leere der Heilige Schriften, volgends het verband en overëenſtemming van de geheele leere der Godlijke Openbaring, omtrent den zedelijken toeſtand van het menschdom, en de Godlijke volmaaktheden en liefde, en van onze herſtelling en zaligheid, volgends den geheelen geest, derhalven, van den Bijbel, bij-

bijzonder van het Euangelie, was het oogmerk, waarom Gods Zoon mensch werd, door lijden en gehoorzaamheid de wereld met God te verzoenen, en door lijden, als het hoofd van het verloste, en door den Vader hem geschonken, menschdom, verheerlijkt te worden. Deze leere maakt den Inhoud uit van het XXIste *Artikel der Geloofsbelijdenis:*

„ Wij geloven," zeggen de Hervormers; „ dat JESUS „ CHRISTUS een eeuwige Hoogepriester is met en „ naar de ordening van MELCHIZEDEK." Gelijk wij reeds begonnen te zeggen; het groote hoofdwerk van JESUS CHRISTUS, op deze benedenwereld, waarom hij mensch is geworden, zijn lijden en sterven voor ons, wordt met beelden afgeschilderd, die ontleend zijn van den Tempel- en Offerdienst onder de Ouden; naar die beelden is JESUS een Hoogepriester, die ter verzoening van onze zonden zich zelven heeft opgeofferd, gelijk de Hoogepriester, jaarlijks, op den grooten Verzoendag, met een plegtig offer, de zonden van het *Israëlitische* Volk verzoende. In het denkbeeld der Ouden, inzonderheid der Jooden, traden de offerdieren in de plaats van den Offeraar; in de Zoen-offerhanden vertoonden zij, hoe de straffe den schuldigen moest treffen, doch, welke hem gunstrijk werd kwijtgescholden, wanneer hij die, in nederige schuldbekentenis, door oplegging der handen, overdroeg op het hoofd van het offerbeest, het welk dán in zijne plaats gedood en geofferd werd, Gode tot eenen verzoenenden offergeur; in de Dankoffers zelve kwam deze in de plaatsstelling in aanmerking, voor zoo ver het aan God opgebracht dank-offer aanduidde, dat de offeraar zich zelven aan God ten dank toewijdde, om zich geheel aan God over te geven, tot eene levende, heilige, en Gode welbehaaglijke offerande, in het beoefenen van eenen redelijken Godsdienst,

en alle deszelfs voorſchriften van deugd en liefde, waarom ook van de dank offers vrolijke liefdemalen gehouden werden.

De Offerdienst van het Oude Testament kon, op zich zelven, nooit de zonde verzoenen, de zonde toch kan door het verëenigd bloed van alle ſtieren en bokken niet gezuiverd of afgewaſchen worden; zij waren dus enkel voorbeeldig, en wezen, volgends de bredere verklaring van PAULUS, op het waar, beter, en tegenbeeldig offer, het welk een grooter Priester, de waare en eenige Priester, voor het zondig menschdom aan God heeft opgeöfferd, JESUS CHRISTUS, die daaröm niet was een Priester naar AÄRONS ordening, maar naar de ordening van MELCHIZEDEK, die, een Priester en Koning te gelijk, in de geſchiedenis voorkomt, zonder dat zijn vader of geſlachtrekening, het begin of einde van zijn leven, of voorzaten, of opvolgers, gemeld worden, en die dus een beeld oplevert van Hem, die zonder begin of einde van dagen, de eenige en eeuwige Hoogepriester is, die eeuwig leeft, om voor ons te bidden.

Als zoodanig een Hoogepriester „ heeft hij zich zel-
„ ven, in onzen naam, voor zijnen Vader geſteld, om
„ zijnen toorn te ſtillen met volkomene genoegdoening,
„ zich zelven opöfferende aan het hout des kruis, en
„ vergietende zijn dierbaar bloed, tot reiniging onzer
„ zonden." JESUS heeft zich, *in onzen naam*, als onze Middelaar en Borg, voor God geſteld, als ons hoofd, onze vertegenwoordiger. Dit deed hij, als mensch, als waarachtig mensch, hebbende, door de aanneming der menschlijke natuur, zich met ons verëenigd; als rechtvaardig mensch, blijvende zelf heilig, ſchuldeloos, en onbeſmet; als God-mensch, die magt had, zijn leven afteleggen en weder aantenemen, volgends het gebod, van zijnen Vader ontvangen. Dus, als de tweede ADAM, de Heer uit den hemel, in wien wij derhalven met recht konden gerekend worden, gelijk wij in ADAM gerekend waren, daar hij, gelijk ADAM onze *Natuur* in het verderf geſtort had, voor dat verderf boeten, Gods rechtvaardigheid verheerlijken, maar tevens, door het herſtellen dier natuur tot gerechtigheid en leven, de oneindige barmhartigheid en liefde van den Hemelſchen Vader in vollen luister ten toon ſpreiden kon. Hier in is, derhalven, niets onrechtvaardigs, maar de zuiverſte rechtvaardigheid. JESUS, in zijne *menschlijke natuur*, verëenigd

met

met den perſoon van Gods Zoon, ſtelde zich voor God, in naam der *menschlijke natuur*, die in ADAM gezondigd had, en droeg derzelver *zonde*, nu als de *zijne* aan te merken, uit hoofde, dat hij de *menschlijke* natuur had aangenomen; gelijk om die zelfde reden, door zijne gehoorzaamheid, velen tot rechtvaardigen konden geſteld worden, die genen naamlijk, welke, door het geloof, hem ingelijfd, met hem verëenigd, uit God geboren, zijne weldaaden aannemen.

Op deze wijze, alles in de ſchoonſte overëenſtemming, heeft JESUS CHRISTUS, als Prieſter, naar MELCHIZEDEKS orde, zich in onzen naam voor zijnen Vader geſteld, *om zijnen toorn te ſtillen, met volkomene genoegdoening.* Gods *toorn*, zoo ſpreekt de Geloofsbelijdenis, met den Bijbel, dat is, Gods heilig ongenoegen en afkeer tegen de zonde, met alle de geduchte gevolgen. Om dien toorn van God *tegen de zonde van het gantſche menschlijk geſlacht*, gelijk de Heidelbergſche Katechismus zich uitdrukt, met eene volkomene genoegdoening te ſtillen; zie daar het oogmerk van JESUS lijden. Tot volkomene genoegdoening behoorde, zeker, dat de bedreigde ſtraf van *dood* en *vloek* ondergaan werd en geboet, en dat de menschlijke natuur, uit de dood weder ten leven opgewekt, naar het beeld van God weder vernieuwd, en in zoo ver der Godlijke natuur weder deelachtig gemaakt werd.

Dit is het gene JESUS ook *volbracht* heeft. De Lezer vergunne mij, hier twee aanmerkingen te maken, welke van veel belang zijn, om deze leere der genoegdoening, door JESUS lijden, in een heller licht te plaatzen. Heeft JESUS den Godlijken toorn geſtild, door zijn lijden en gehoorzaamheid, heeft hij den toorn Gods tegen de zonde des gantſchen menschlijken geſlachts gedragen, dan is hij eene *verzoening* voor *onze* zonden, en niet alleen voor *onze* zonden, maar voor de *zonde* der geheele wereld; dan kan men ligtlijk verëffenen, dewijl de zaak van zelve ſpreekt, die plaatzen der Heilige Schrift, welke de dood en het lijden van JESUS, en de genade van God in hem, tot *alle* menſchen ſchijnen uitteſtrekken, en die plaatzen, welke dezelve bepalen, tot de uitverkozenen van God, die in hem geloven. Naar de genoegzaamheid van JESUS lijden, en deszelfs doel, de genoegdoening voor de zonde, welke het geheele menschdom in ADAM aan de dood onderworpen

had, heeft God de *wereld*, dat is, het menschdom, met zich verzoend, maar daar van kan alleen door het *geloof* de vrucht genoten worden, omdat het geloof, door de hemelsche geboorte uit water en geest; ons met JESUS vereenigt, en ons zijne weldaaden deelachtig maakt, waardoor dan ook niet *alle* menschen door CHRISTUS zalig worden, gelijk zij in ADAM zijn verdoemd geworden, maar alleen de genen, die in hem geloven. Welk eene opspóring en aanmoediging tot het geloof! welk eene krachtige wederlegging van alle uitvluchten van het Ongeloof!

Ten tweeden: JESUS heeft door zijn lijden den toorn van God gestild, de wereld met God verzoend, nu wordt dan die verdorvenheid van onze geheele natuur den kinderen Gods niet meer toegerekend, tot verdoemenis, maar uit genade en barmhartigheid vergeven, evenwel, gelijk wij in ADAM *sterfelijk* geworden, niet terstond, volstrekt daadlijk, gestorven zijn, zoo ontvangen wij, in en door JESUS CHRISTUS, het leven, eerst, in de beginselen, terwijl de oorspronglijke verdorvenheid zelfs door den Doop niet gantschlijk te niet wordt gedaan; wij sterven allengs de zonden af, tot dat het lighaam der zonde dezes doods, door onze dood, geheellijk wordt te niet gedaan, om éens onzondig en onsterflijk te verrijzen. Vergelijk *Art.* XV. Wij struikelen dus nog daaglijks, wij zondigen, zoo lang wij leven, maar Gods toorn, als Richter, is door de volkomene voldoening van JESUS gestild, en wij staan tot God, in de betrekking van kinderen, tot den Hemelschen Vader, die ons, om deze onze daadlijke zonden, wel kastijdt, maar ten onzen beste, en met liefde, als kinderen, die hij liefheeft.

Ik heb, door veeljarige onderzoekingen van de leere van het *Euängelie*, geleerd, dat zeer vele verschillen onder de Christenen, zeer veel tegenspraak tegen deze leere, alleen daaruit haren oorsprong hebben genomen, dat elk, uit een onderscheiden oogpunt, deze leere beschouwt, zoodra men het rechte standpunt treft, ziet men overeenstemming en verband, alles eenvoudig, en een kenmerk van waarheid. Deze overweging maakt ons verdraagzaam en inschiklijk jegens anderen, onze Medechristenen, en stelt ons in staat, om alle tegenbedenkingen van zulken, die het Christendom miskennen, opteloffen. Doch, laat ons vervolgen.

JESUS heeft Gods toorn met volkomene genoegdoening

ning geſtild, „ zich zelven opöfferende," vrijwillig, gehoorzaam aan zijnen Hemelſchen Vader, „ aan het hout des kruis;" (ſommige oude uitgaven lezen hier: *op het altaar des kruis.* Trouwens, meermalen hebben onze Godgeleerden, in het toepaſſen van het voorbeeldige der offeränden, het *kruis* beſchouwd, als eenen *altaar*, op welken JESUS zijne offerände heeft opgeöfferd, men zie onze *Kanttekenaars* op den grooten *Staaten Bijbel*, over PSALM CX: 4. hoewel zij CHRISTUS zelven als den *altaar* aanmerken, in zoo verre de *altaar* de gave heiligde; men vergelijke die zelfde *Kanttekenaars* over *Hebr.* XIII: 10.) „ en vergietende zijn dierbaar bloed, tot rei„ niging onzer zonden." Hiermede ontkennen de Geloofsbelijders niet, dat, gelijk de Heidelbergſche Katechismus zegt, JESUS geleden heeft *den gantſchen tijd zijns levens op deze aarde*, immers, volgends het voorgaande XX *Artikel*, was het geheele oogmerk van de komst van Gods Zoon in het vleesch, om in de menſchlijke natuur voor onze zonde te voldoen; maar zij willen aanduiden, dat hij zulks, *voornaamlijk*, gedaan heeft, *op het einde van zijn leven*, waarmede de *Katechismus* overëenſtemt.

Dit alles bevestigen nu de Geloofsbelijders, uit de ſchriften der Profeeten en der Apoſtelen: „ Gelijk de „ Profeeten hadden voorzegd. Want daar is geſchreven: „ (JES. LIII.) Dat de ſtraffe op den Zoon van God ge„ legd is, opdat wij vrede hadden, en dat wij door „ zijne wonden genezen zijn; dat hij ter dood geleid „ is, als een lam onder de kwaaddoeners: en als een „ kwaaddoener veröordeeld door PONTIUS PILATUS, „ hoewel deze hem onſchuldig verklaard had. Zoo heeft „ hij dan betaald, het geen hij niet geroofd had, (*Pſalm* „ LXIX. 5.) en heeft geleden, hij rechtvaardig voor „ de onrechtvaardigen, (I PETR. III: 18) en dat zoo „ wel in zijn ligchaam als in zijne ziel; gevoelende de „ ſchriklijke ſtraffe, die onze zonden verdiend hadden, „ zoodat zijn zweet werd, gelijk druppelen bloeds, op „ de aarde aflopende. Hij heeft geroepen: Mijn God! „ mijn God! waaröm hebt gij mij verlaten? en heeft „ zulks alles geleden tot vergeving van onze zonden." (*Rom.* IV: 25. 2 *Kor.* V: 21. enz.) Op deze wijze heeft JESUS eene volkomene genoegdoening daargeſteld, door den dood, als de ſtraffe der zonden, te ondergaan, den ligchaamlijken, maar ook den geeſtlijken, in zijne ziel

ziel gevoelende den *vloek*, dien een rechtvaardig God had uitgefproken over de Zonde. JESUS heeft niet alleen naar het ligchaam, maar ook naar de ziel geleden. Hoe hooggaande dit lijden geweest zij, onder het welk de menschlijke natuur, indien zij op zich zelve alleen had moeten ſtaan, zou hebben moeten bezwijken, moge men daaruit beſluiten, dat een wijs, heilig, en deugdzaam mensch, in de ziel zoo bitter bedroefd zij, tot de dood toe, dat het bloedig zweet, met gehcele druppels, op de aarde afloopt! Zoodanig was het gevoel van JESUS in *Gethſemane*. Hoe zwaar is het zielslijden van eenen wijzen en volmaakt deugdzamen, als hij, in het midden van de ſmarten des doods, klaagt over de *verlating* van God! Dit was, het geen JESUS gevoelde aan het kruis. *Van God verlaten*, dit is het ſchriklijkſte van alle verſchrikkingen voor elk redelijk ſchepzel! Dit heeft JESUS geleden, hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen! Maar, dank zij de Godlijke Liefde! JESUS heeft gezegevierd! *Het is volbracht!* zoo riep hij uit aan het kruis, en met dat woord beval hij zijnen Geest aan zijnen Hemelſchen Vader!

Ja, mijne Lezers! „ Daaröm zeggen wij wel te recht „ met PAULUS: Dat wij niet anders weten, dan JESUS „ CHRISTUS, en dien gekruist; wij achten het al voor „ drek, om de waardigheid der kennis van onzen Heere „ JESUS CHRISTUS; wij vinden allerleië vertroostin„ gen in zijne wonden, en hebben niet van node eenig „ ander middel te zoeken of te verſieren, om ons met „ God te verzoenen, dan alleen deze eenige offerände „ éénmaal gedaan, door welke de Gelovigen in eeuwig„ heid volmaakt worden: Dit is ook de oorzaak, waar„ om hij van den Engel Gods genoemd is JESUS, dat „ is, Zaligmaker, overmids hij zijn volk verlosſen zou „ van hunne zonden."

Woorden, welke, na al het bijgebrachte, geene nadere verklaring nodig hebben, woorden, welke het warm hart van elken Christen, die in den geest des Bijbels doordringt, met gevoel, met levendig gevoel van geloof, en dankbare liefde, den Geloofsbelijderen, tot eere van God en JESUS, door zijnen Geest, met *amen!* en blijden wederklank, nagalmt.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 28.

HET GELOOF IN JESUS, DEN EENIGEN EN VOLKOMENEN ZALIGMAKER.

(*Art.* XXII. *der Geloofsbelijdenisse.*)

De Zoon van God heeft de menschlijke natuur aangenomen, en met zich op het allernaauwst in éénheid des persoons verëenigd, en dus in dezelve de Godlijke rechtvaardig- en barmhartigheid volkomen verheerlijkt; dus heeft hij de zonde, dood en vloek, weggenomen, en verheerlijkt zijnde door lijden, heeft hij voor de menschlijke natuur rechtvaardigheid en het leven verworven, en dezelve in zijnen persoon tot heerlijkheid en zaligheid verheven en verädeld. Op deze wijze is in hem, den tweeden ADAM, hersteld, het gene in den eersten ADAM, den stamvader van alle menschen, verloren was. Maar zullen wij nu zijne verdiensten deelächtig wezen, zullen wij in hem gerechtvaardigd zijn en leven, zullen wij zaligheid en heerlijkheid genieten, wij moeten, ook van onze zijde, met hem verëenigd wezen, wij moeten, door eene hemelsche geboorte door zijnen levenden en levendmakenden Geest, met hem in die naauwe bovennatuurlijke geestlijke betrekking staan, zoo als wij, door de natuurlijke geboorte, in betrekking stonden tot

ADAM, en even daar door dienstknechten waren van de zonde, en aan den dood onderhevig.

Deze vereeniging van onze zijde geschiedt door het geloof, waardoor wij JESUS den Zaligmaker *worden ingelijfd, en alle zijne weldaaden aannemen.* Zie daar, waarom thans in dit XXII *Artikel de Geloofsbelijdenis* van het *geloof* spreekt, als van het *middel*, waardoor wij JESUS omhelzen en ons eigen maken, waardoor wij nu met hem in gemeenschap van alle zijne goederen komen; welke JESUS, op deze wijze, onze eenige, volkomene en algenoegzame Zaligmaker is.

„ Wij geloven, dat, om waare kennisse dezer groote „ verborgenheid te bekomen, de Heilige Geest in onze „ harten ontsteekt een oprecht geloof, het welk JESUS „ CHRISTUS met alle zijne verdiensten omhelst, hem „ eigen maakt, en niets anders buiten hem zoekt." Deze woorden der Geloofsbelijdenis verdienen alle aandacht. De menschwording van den Zoon van God, en zijn lijden in de menschlijke natuur, is eene verborgenheid, eene verborgenheid der godzaligheid, die groot is: *God geöpenbaard in het vleesch!* Deze verborgenheid wordt geöpenbaard in het Euangelie, uit hetzelve alleen hebben wij de kennis dezer verborgenheid. Ondertusschen, dewijl deze verborgenheid eene verborgenheid der Godzaligheid is, welke invloed heeft op onzen gantschen Godsdienst, deugd en waar geluk, is het niet genoeg, eene oppervlakkige kennis van dezelve naar de bloote letter te bezitten, het behoort eene *waare* kennis te zijn, dat is, eene zoodanige, welke op het hart werkt, welke ons JESUS als den Heere en Zaligmaker, met overtuiging van het hart, doet kennen, belijden en eerbiedigen. Eene kennis, welke alleen die genen hebben, die eenen geestlijken smaak bezitten, om geestlijke dingen geestlijk te onderscheiden, en daar door boven de bedenkingen van het vleesch en de bedorvene rede verheven zijn. Zoodanige *waare* kennis, die op ons hart invloed kan hebben, aan ons te schenken, en in ons, door verlichting van ons verstand, te werken, dit is het werk van den Heiligen Geest. Niemand toch kan zeggen, dat JESUS de Heere is, dan door den Heiligen Geest, en wie den Geest van JESUS niet heeft, die behoort niet tot hem, is niet met hem vereenigd, zoo vereenigd, dat hij zijner verdiensten, leven en heerlijkheid, deelachtig is.

Om

Om ons tot deze waare kennis te brengen, die wij van natuur, noch van ons zelven, noch bloot door de letter van het Euängelie, hebben kunnen, omdat ons verſtand van natuure verduisterd, ja in Godlijke zaken duisternis is, ontſteekt de Heilige Geest in onze harten een oprecht geloof, dit *ontſteekt* de Heilige Geest, door Godlijke verlichting, door levenwekkende kracht, evenwel niet zonder middelen, maar door middel van het Euängelie, het welk deze Godlijke verborgenheid klaar ontvouwt; dit ontſteekt de Heilige Geest, *in onze harten*, welke hij opent, om op het Euängelie acht te geven, en het aan te merken, niet als eens menſchen woord of leere, maar als Gods woord en leere, zoo dat wij alles, wat ons daar in geleerd wordt, voor waarheid, Godlijke waarheid, houden. Immers dit is *geloof*, wanneer wij, met een zeker weten of kennis, alles voor waarächtig houden, wat God ons in zijn woord geöpenbaard heeft.

Dit niet alleen, maar de Heilige Geest ontſteekt een *oprecht* geloof *in onze harten*. Dit geloof, het welk ſtrekt, om ons met JESUS te verëenigen, is geene bloote zaak van het *verſtand*, maar ook voornaamlijk van het *hart*. Dit geloof wordt niet verwekt, door betoog, door redenkaveling, maar door gevoel der waarheid in het hart. De Christen is overtuigd, door zijn gevoel, in zijn hart overtuigd, dat hij, ja waarlijk, zoo geheel, in den grond en beginſelen, zedenlijk verdorven en boos is, dat de wortel van alle kwaad in zijne natuur als mensch gevonden wördt, door de zonde, gelijk de Heilige Schrift dit leert, maar hij wordt door den Heiligen Geest uit het Euängelie ook in zijn hart overtuigd, dat, ja waarlijk, JESUS daaröm in de wereld gekomen is, om zondaren, onder welke hij één der voornaamſten is, zalig te maken, en dat hij dit door lijden en gehoorzaamheid waarlijk en volkomen volbracht heeft. Op dit getuigenis van het Euängelie zegt hij, met zijn hart, *Amen!* Ja! het is zoo! JESUS is de weg, de waarheid, en het leven! Dus wordt de Godlijke liefde in zijn hart uitgeſtort, en die liefde van God en CHRISTUS dringt hem tot verëeniging met dien Heiland, door het geloof des harten, het welk met wederliefde gepaard gaat, en dus alle twijfelingen des ongeloofs verbant, dewijl waare liefde vreeze uitdrijft; en deze liefde laat zijn hart niet ledig noch onvruchtbaar, maar doet hem met dankbare deugdge-

zindheid aan de Godlijke genade beäntwoorden, door zich geheel aan God op te dragen en over te geven.

Met één woord: De Heilige Geest ontsteekt in onze harten een *oprecht* geloof, „ het welk JESUS CHRISTUS, met alle zijne verdiensten, omhelst, hem eigen „ maakt, en niet anders meer buiten hem zoekt." Het geloof *omhelst* JESUS met alle zijne verdiensten, met alle zijne weldaaden, door zijn lijden en gehoorzaamheid verworven; *rechtvaardigmaking*, *heiligmaking*, *onsterflijkheid en het eeuwig leven*, welke JESUS door verdiensten verworven heeft, volgends den wil des Hemelschen Vaders. Deze *omhelst* het geloof, en *maakt ze zich eigen*, dat is, wij verëenigen van onze zijde ons met JESUS, gelijk hij, de Zoon van God, zich, van zijne zijde, met ons verëenigd heeft, door onze natuur aan te nemen. Het geloof doet zulks op geenen anderen grond, dan op de waarheid en zekerheid der Godlijke verklaring en belofte, welke waarheid het geloof met het hart erkent, en dus verzegelt, dat God waarachtig is. Het verlaat zich niet, op zijn *gevoel* of *bevinding*, veel min op feilbare menschen, of op het gezag der Kerk, welke zouden voorwenden, als of zij magt hadden, om de zonden te vergeven, maar alleen op de waarheid der zaak, op de waarheid der Godlijke belofte, waarvoor alle bedenkingen van het Ongeloof moeten wijken; het geloof verëenigt zich met JESUS, en omhelst hem voor *zich*, met bijzondere toepassing, dat niet alleen anderen maar ook *mij* vergeving van zonde — geschonken is. En het geloof zoekt niets anders meer buiten hem, buiten JESUS. Het heeft die *waare* kennis van deze *groote* verborgenheid, dat het in JESUS alles ontdekt en vindt, wat tot zaligheid en leven nodig is, en daartegen in al het schepzel op deze beneden wereld ijdelheid en zonde; in de zuivere troongeesten, de Engelen, al mogen zij eenen goeden wil hebben, geen vermogen noch recht, om ons met God te verzoenen; in den mensch zelven dood en verderf, de beste werken onvolkomen en met zonde bevlekt, het geweten, hem beschuldigende, dat hij daaglijks alle Gods geboden overtreedt, en niet één derzelven gehouden heeft. Het oprecht geloof zoekt dan niet anders meer buiten JESUS, geene goede werken, geene voorspraak of hulp van Heiligen, geene nieuwe onmiddlijke openbaringen, ontdekkingen of gemoedsgesteldheden, het oprecht geloof be-

berust alleen in den Zaligmaker JESUS, dien God heeft voorgesteld, en in de wereld gezonden, om onze zonden te verzoenen.

Het *oprecht* geloof kan en behoort ook niets meer buiten JESUS te zoeken; „ want," dus gaat de Geloofsbelijdenis voort, „ want het moet noodzaaklijk vol„ gen, of dat niet alles, wat tot onze zaligheid van „ noden is, in JESUS CHRISTUS zij; of, zo het alles „ in hem is, dat de gene, die JESUS CHRISTUS, door „ het geloof, bezit, zijne geheele zaligheid heeft. Nu, „ dat men zeggen zoude, dat CHRISTUS niet genoeg„ zaam is, maar, dat er nog benevens hem iet meer toe „ behoeft, ware eene al te ongeschikte Godslastering; „ want, daar uit zou volgen, dat CHRISTUS maar „ een halve Zaligmaker ware." Elk ziet, dat deze redenkaveling tegen de leere der Roomsche Kerk bijzonder is ingericht, zonder dat dezelve echter genoemd wordt, om ergernisse te mijden. Deze woorden moeten derhalven in vergelijking gebragt worden met den *Heidelbergschen Katechismus Zond.* XI. *Vrag.* 30. Het ongeloof, uit de onzalige bron van onze zedenlijk verdorvene natuur voortwellende, maakt zich allerhande bedenkingen, niet zoo zeer over de waarheid, noodzaaklijkheid en genoegzaamheid van JESUS en zijne verdiensten, als wel over derzelver toepassing, die van onze zijde geschieden moet, om *waare kennis* van deze verborgenheid te bekomen, en ons met JESUS te verëenigen. Ik spreek van het *Ongeloof*, het welk evenwel met den mond den Heere JESUS belijdt, en de waarheid der Godlijke Openbaring erkent. Dit ongeloof zoekt eenen grond van *vrijmoedigheid*, om *zich* JESUS eigen te maken. Mag ik voor *mij* een zoo groot heil aannemen? Dit ongeloof zoekt vervolgends allerhande gronden op, en vindt in het Bijgeloof schielijk hulp daartoe. Het Bijgeloof wijst met grote schijnbaarheid, op *wedergeboorte*, *bekeering* en *heilige werken*. Indien een mensch *wedergeboren* enz. is, zoo mag hij geloven, dat JESUS voor hem gestorven is. Doch, dewijl deze wedergeboorte, deze bekeering, dit nieuw leven, tot de verdiensten van CHRISTUS behoort, kan dit alles, zonder de *verëeniging* met hem door het *oprecht* geloof, geene plaats hebben; zie *Art.* XXIV. Het Bijgeloof geeft dan verder aan de hand, de voorspraak der Heiligen, de uitspraak en het gezag der Kerk, en van *Heilige* Priesters en Christenen; het daalt allengs lager, en wijst op kerk-

plegtigheden, op gebruiken, enz.; ja, eindelijk, verändert het de natuur van het oprecht geloof; en de *verëeniging* met JESUS door het geloof wordt, een *begeeren*, een *willen hebben*, een *onzeker uitgaan* naa JESUS, gelijk dat van de Koningin ESTHER naa den despoot AHASVEROS, met die woorden: *Kom ik om, zoo kom ik om.* Doch dit alles ſtrijdt met het *oprecht* geloof, en met de *waare* kennis van deze groote verborgenheid der Godzaligheid. Het *oprecht* geloof zoekt niets anders meer, buiten en behalven JESUS, het kan op alle die bovengemelde rietſtaven van het Ongeloof en Bijgeloof niet rusten; vindt daar geenen *troost* in leven en ſterven in, maar eeuwige onzekerheden; geene vrijheid, maar ſteeds duurende ſlavernij. Het *oprecht* geloof heeft deze dingen niet nodig. Laat ik dit, met drie woorden, duidlijk maken: JESUS heeft zich verëenigd met de menschlijke natuur, die gezondigd had, doch hij, zonder zonde; in die natuur heeft hij den toorn Gods tegen de zonde des gantſchen menschlijken geſlachts gedragen, en is eene verzoening niet alleen voor *onze* zonden, maar voor de zonden der *geheele wereld.* Het eenig middel van verëeniging van onze zijde met JESUS is het *oprecht* geloof, het welk dezen JESUS, zijnen Zaligmaker, aanneemt, omhelst en eigen maakt; de waarheid dezer verborgenheid erkennende, en met vertrouwen op de Godlijke waarheid en liefde. Immers, die menschlijke natuur, die gezondigd heeft, is de *mijne*, die zonde des geheelen menschlijken geſlachts is de *mijne*, derhalven JESUS, die zonde verzoenende, heeft *mijne* zonde verzoend, en gerechtigheid en leven *ook voor mij* verworven. Zoo ſpreekt het geloof, en het zegt *amen!* op alle deze waarheden. Het heeft niets anders nodig tot zijnen grond. Dit geloof vertoont zich, een *oprecht* geloof te zijn, doordien het zich volmaakt in de *liefde.* Dit *oprecht* geloof kan ik, noch niemand, eenen anderen, noch mij zelven, door *Metaſijſiſche* en *Logiſche* redenkavelingen, of betogen, *ſchenken* of *verwekken.* De Heilige Geest *ontſteekt* dit geloof *in onze harten*, doch, dewijl hij zulks doet door het Euängelie, kan ik, kunnen mijne Lezers de Schriften onderzoeken, of deze niet de leere derzelven, of deze niet de waare Euängelie-leere zij? En door deze Schriften blijkt ons, ongetwijfeld, dat alles, wat buiten JESUS is, verlochend moet worden, wanneer het als een grond van ons geloof zou worden aangemerkt;

al-

Digitized by Google

alle geloof, op zulke en andere bijgronden ſteunende, is niet het *oprecht* geloof.

„ Daaröm zeggen wij te recht, met PAULUS, dat wij „ door het geloof alleen, of door het geloof zonder de „ werken, gerechtvaardigd worden." Dit aan te tonen is het hoofddoel van PAULUS brief aan de *Romeinen*, deze zijn des Apostels eigene woorden, met welke hij het beſluit en de hoofdſom van alle zijne voorſtellen in dien Brief voordraagt. — Doch, dewijl men deze woorden nogmaal verkeerd zou kunnen verſtaan, als of de mening ware: Wij worden door het geloof alleen gerechtvaardigd, *omdat wij geloven*, zoo dat wij ons dan op ons geloof zouden verlaten, en daar in eigenlijk berusten, gelijk, indedaad, de Roomſche Leeräars het geloof der Hervormden, op deze wijze, verdraaid, en in hunne Kerkvergadering te *Trente* veröordeeld hebben, gelijk hunne Schrijvers, nog in onze dagen, dit geduurig herhalen, ten blijke, dat zij de waare kennis van deze groote verborgenheid niet verſtaan, zoo is het nodig, dit duidlijk uit één te zetten. Indien ons *geloof*, op eenigerleië wijze, de grond ware van ons *geloof*, zouden wij ongerijmd handelen, en de *Roomſchen* hebben deze ſtelling met recht veröordeeld. Doch, deze is niet de zin van PAULUS woorden, noch de leere der Hervormden. Laat ons de Geloofsbelijdenis hooren:

„ Doch wij verſtaan niet, dat het, om eigenlijk te „ ſpreken, het geloof zelf is, het welk ons rechtvaar„ digt, want het is maar een inſtrument, (een middel) „ waarmede wij CHRISTUS, onze rechtvaardigheid, „ omhelzen. Maar, JESUS CHRISTUS ons toerekenen„ de alle zijne verdiensten, en zoo vele heilige werken, „ die hij voor ons en in onze plaatze heeft gedaan, is „ onze rechtvaardigheid. En het geloof is een inſtru„ ment, dat ons met hem in de gemeenſchap van alle „ zijne goederen houdt; dewelke *onze* geworden zijnde, „ ons meer dan genoegzaam zijn tot vrijſpreking van „ onze zonden."

Omtrent deze woorden hebben wij deze aanmerking, dat in de 172 *Seſſie* van het Dordſche *Sijnode*, gehouden na het vertrek der buitenlandſche Godgeleerden, de vraag ter tafel gebracht werd, of het niet geraden was, in plaats van deze woorden: *en zoo vele allerheiligſte werken, die hij voor ons gedaan heeft*, te ſtellen het generale woord

woord *gehoorzaamheid van* CHRISTUS? waarop in de 173 *Zitting* met eenparige ſtemmen van alle de Collegiën beſloten is „ bij de ſententie, in de Nederlandſche en Franſche Belijdenis uitgedrukt, geheellijk te blijven; en dat 't geenszins geraden was, eenige verändering in de woorden van de gemelde Belijdenis te doen, waartoe vele gewigtige redenen zijn bijgebracht. Is nogthans op ſommiger verzoek goedgevonden, in den zelven Artikel, bij de woorden *voor ons*, tot nader verklaringe bij te voegen deze woorden: *en in onze plaats*." De Lezers mogen zich herinneren de verſchillende gevoelens der Godgeleerden omtrent de Schoolſche onderſcheiding van JESUS gehoorzaamheid, in eene *lijdelijke* en *daadlijke*, welke echter op woordenſtrijd uitlopen, indien men *waare* kennis heeft van het groot oogmerk van JESUS menschwording. Trouwens, overëenkomstig hetzelve kan zijn *lijden* en *gehoorzaamheid* nooit van één geſcheiden worden. JESUS is onze Middelaar, nam onze natuur aan, die gezondigd had, om met zijne onſchuld en volmaakte heiligheid, onze zonden, waarin wij ontvangen en geboren zijn, voor Gods aangezicht te bedekken. *Heidelb. Katech. Zond.* XIV. *Vr.* 36.

Voords behoeft het laatſte gedeelte van dit Artikel der Geloofsbelijdenis, na alles, wat wij gezegd hebben, geene nadere opheldering. Gods Zoon nam onze natuur aan, en verëenigde zich dus van zijne zijde met ons, dat is, hij *rekende* ons alle zijne verdiensten, en zoo vele heilige werken, die hij voor ons en in onze plaats gedaan heeft toe, hij leed en deed alles, als onze Middelaar, ons hoofd, de tweede ADAM. Het geloof is van onzen kant het middel der verëeniging, waardoor wij zijne verdiensten daadlijk, als de onze, deelächtig worden, welke dus de onze geworden meer dan genoegzaam zijn, tot onze vrijſpreking van onze zonden.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 29.

DE MENSCH, RECHTVAARDIG VOOR GOD IN CHRISTUS, ZONDER WERKEN.

(*Art.* XXIII. *der Geloofsbelijdenisse.*)

Gesproken hebbende van het *geloof*, het welk zich met JESUS CHRISTUS verëenigt, door hem als onze rechtvaardigheid voor God te omhelzen en aan te nemen, in het XXII *Artikel*, gaan de Hervormers, in het XXIII *Artikel* van hunne *Geloofsbelijdenis*, voort, om te belijden, wat zij van de bate en vrucht van dit geloof, vaststellen en geloven, overëenkomstig de leere der Heilige Schriften, en handelen van de *rechtvaardigmaking* des zondaars voor God, alleen in en door CHRISTUS, alleen door het geloof in hem, zonder eenige eigene werken, welke ook, of hoe ook genaamd. Een leerstuk, waarvan in het Christendom alles afhangt, een leerstuk, het welk toenmaals in de Roomsche Kerk, en nog heden, geheel verminkt wordt voorgesteld, zoodat de grond van het Christendom door die leere wordt omgekeerd, en de Hervormden, die in dezen zich aan den Bijbel hielden, zich genoodzaakt vonden, om zich van de gemeenschap dier Maatschappij af te zonderen, die dezen grond omkeerde, door hare vaststellingen in hare Kerkverga-

Digitized by Google

dering te *Trenten* gehouden, en die vaststellingen bekrachtigde, door eenen ban en vloek uit te spreken, tegen hen, die, volgends den Bijbel, hunne zaligheid alleen door het geloof in CHRISTUS zoeken, op zijne rechtvaardigheid alleen vertrouwende, welke de onze wordt door het geloof. Een leerstuk, eindelijk, waaromtrent wij, ook in onze tijden, ons klare en onderscheidene denkbeelden behoren te vormen, indien wij den troost begeeren deelachtig te wezen, welken de Euängelieleer in zich bevat. Te meer, daar het zelfde ongeloof, het welk aanleiding gegeven heeft tot de miskenning dezer leere, in de Roomsche Kerk, ook onder ons, zelfs bij gemoedelijke menschen, zwarigheden en twijfelingen veröorzaakt, waardoor velen schroomvallig zijn omtrent de waarheid dezer leere, vrezende, door een ijdel vertrouwen zich zelven te zullen misleiden, indien zij niet ten minsten eenige goede gesteldheid, of blijk van de bijzondere toepassing van JESUS verdiensten aan hen, ontwaar worden, welke hen bemoedigt, om het te wagen, zich naa JESUS te wenden. Niet bedenkende, dat zij dus steeds nog iet, wat het dan ook zij, buiten JESUS begeeren, om daar op hunne vrijmoedigheid te vestigen, en als of dat een ijdel en los vertrouwen ware, het welk zich op Gods beloften grondt, die onfeilbaar zijn; op JESUS rechtvaardigheid, die volmaakt is in alle deelen, en algenoegzaam, om al ons gebrek te vervullen. Doch, laat ons zien, hoe de Geloofsbelijdenis zich omtrent dit stuk uitdrukt.

De Geloofsbelijdenis draagt het leerstuk der *Rechtvaardigmaking* niet volgends eene Schoolsche leerwijze, maar gemeenzaam, voor elk verstaanbaar, voor, zoo dat het strekke, om de menschen op te wekken tot het daadlijk geloof in den Heere JESUS, en om alle bekommerden, die vragen: Wat moet ik doen, om zalig te worden? te ver-

vertroosten, en toe te roepen, gelijk de Apostelen den Stokwaarder te *Filippen:* „Gelooft in den Heere JESUS, „en gij zult zalig wezen!"

„Wij geloven," zegt de *Geloofsbelijdenis*, „dat onze „gelukzaligheid gelegen is, in de vergeving onzer zon„den om JESUS CHRISTUS wil, en dat daar in onze „rechtvaardigheid voor God begrepen is; gelijk DAVID „en PAULUS ons leeren, verklarende de gelukzaligheid „des menschen te zijn, dat God hem de gerechtigheid „zonder de werken toerekent; en dezelfde Apostel „zegt: dat wij om niet, of uit genade gerechtvaardigd „zijn, door de verlossing, die in CHRISTUS JESUS „is."

Onze gelukzaligheid is gelegen in de vergeving van onze zonden, om JESUS CHRISTUS wil! Eene uitspraak van den Bijbel zelven, die ook door het verband der Bijbelleere wordt aangewezen. De geheele wereld, het gantsche menschdom was rampzalig, en voor God verdoemlijk door de zonde, door welke onze geheele natuur zedenlijk en natuurlijk bedorven, en aan de dood en het verderf onderworpen was. Wanneer dit verderf en deze dood weggenomen, en de zonde verzoend is, dan is deze verdoemenis weggenomen, en het geluk en de zaligheid, waartoe het menschdom aanvanglijk van God geschapen was, hersteld. Nu hebben wij, in het voorgaande, gezien, dat Gods Zoon, tot dien einde, de menschlijke natuur heeft aangenomen, om dit groote werk in dezelve te volbrengen, het welk hij ook door zijn lijden en gehoorzaamheid daadlijk volbragt, en de wereld met God verzoend heeft. Dus heeft hij leven en zaligheid, door zijne verdiensten, verworven, en wel als Middelaar en Borg, in onze plaats, voor ons, welke zijne verdiensten en weldaden wij, gelijk wij gezien hebben, in het voorig *Artikel*, van onze zijde declächtig

worden, door geloofs-aanneming. Hierin dus beſtaat onze gelukzaligheid, dat onze zonden vergeven zijn, om JESUS CHRISTUS wil: maar juist in die *vergeving onzer zonde* is onze *rechtvaardiging voor God* begrepen. Gelijk toch *rechtvaardigen* en *godlozen* tegen malkanderen overſtaan, in de taal des Bijbels, dus ook *rechtvaardigen*, dat is, *vrijſpreken van zonde*, *zonde vergeven* tegen over *zonden te houden*, *wegens de zonde te veröordeelen of te verdoemen*, zoodat *rechtvaardigen* nooit zegt, iemand, door hem gunſtig te veränderen, van eenen godlozen tot eenen rechtvaardigen of deugdzamen te maken. De Geloofsbelijdenis beroept zich ter ſtaving van deze ſtelling op de overëenſtemmende uitſpraak van DAVID (*Pſ.* XXXII: 1, 2.) en PAULUS (*Rom.* IV: 6.), die den mensch gelukkig noemen, wien God de zonde vergeeft, en de gerechtigheid toerekent zonder werken, waarbij de Geloofsbelijdenis de uitſpraak voegt van den zelfden Apostel, *Rom.* III: 24. „ Dewijl alle menſchen „ zondaars zijn, en de Godlijke heerlijkheid miſſen, „ zoodat zij om niet gerechtvaardigd worden door Gods „ genade en ongehoudene goedertierenheid, uit hoofde „ van die verloſsing, die wij aan CHRISTUS JESUS te „ danken hebben."

Op dezen gelegden grond, dat wij de vergeving van onze zonden hebben in JESUS CHRISTUS, en dat daarin onze rechtvaardigheid voor God begrepen is, welke de *onze* wordt door het geloof, het welk hier het middel is, waardoor wij, JESUS aannemende, met hem verëenigd worden, vervolgen de Belijders: „ Daarom houden wij dit „ fundament altijd vast, Gode alle de eere gevende, ons „ vernederende en bekennende, zoodanigen als wij zijn; „ zonder iet van ons zelven, van onze verdiensten te „ vermeten, ſteunende en rustende op de gehoorzaamheid „ van den gekruisten CHRISTUS alleen, welke de *onze* „ is, wanneer wij in hem geloven."

Zeker, dit is het *fundament*, de grondleer van het Christendom. „ In hetzelve kan of mag niemand een „ ander fundament of grondſlag leggen, dan die alreeds „ gelegd is: JESUS de CHRISTUS [de MESSIÄS!]" gelijk PAULUS zich, met allen ernst, verklaart I *Kor.* III: 11. Dus geven wij aan God alleen alle de eere van onze verloſsing en zaligheid, die hem alleen toebehoort. Immers toen wij aan dood en verdoemenis onderhevig, toen wij dood waren in zonde en misdaaden, daar wij noch

noch wijsheid, noch raad, noch daad hadden, om ons zelven uit dien doodſtaat levend te maken, zijnde vijanden van God, vervreemd van het leven van God, door onze onkunde en door de verharding van ons hart, toen heeft God de wereld zoo lief gehad, dat hij zijnen Zoon voor ons heeft overgegeven, toen heeft hij ons, die vijanden waren, met zich verzoend door de dood van zijnen Zoon. Uit Hem, door Hem, tot Hem is hier alles: Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid! Amen. Ja Gode geven wij *alle de eer;* Gode den Vader, die ons met eene eeuwige liefde bemind, en ons tot geloof en deugd en zaligheid verkozen, en ons daar toe zijnen Zoon, en met dien Zoon alles, geſchonken heeft! den Zoon, die voor ons mensch is geworden, en onze menschlijke natuur van de zonde en derzelver gevolgen verlost, en ons gerechtigheid en het leven, door zijne verdiensten, verworven heeft; den Heiligen Geest, die ons deze verworvene zaligheid toepast, door het geloof in onze harten te werken, en door dat geloof ons daadlijk te wederbaren, te herſcheppen, levend te maken, te heiligen, en tot zaligheid te leiden, uit kracht van onze vereeniging met CHRISTUS JESUS, in wien hij ons door dat geloof inlijft, alles naar en volgends het Godlijk Bijbelwoord, het welk hij als een middel gebruikt, en door onze harten te openen, om op hetzelve acht te geven, krachtig maakt. Dus behoort *alle* de eere van onze rechtvaardigheid voor God, met alle derzelver gevolgen, tot de voltooijing onzer zaligheid toe, alleen aan God.

Maar ook de oprechte Christen, dezen grondſlag vast houdende, vernedert zich zelven, hij kent de les der zelfsverloochening, door JESUS zoo nadruklijk gepredikt, willende zich niet ijdel beroemen met den *Farizeër*, zelfs niet op de genade, die hij ontvangen heeft, maar nederig en ootmoedig met den Tollenaar zich zelven bekennen, zoodanig als hij is. En hoedanig zijn wij dan? laat hier het geweten van elk ſpreken. Dit geweten beklaagt ons, beklaagt elk onzer, „ dat wij tegen *alle* de „ geboden van God zwaarlijk gezondigd, en derzelver geen „ gehouden hebben, en nog ſteeds tot *alle boosheid* ge„ neigd zijn." Dit zal ons ons geweten zeggen, zoo dikwijls het vrij uit tot ons mag ſpreken, dit zegt het naar waarheid, dit zegt het ook tot den Christen, die gelooft, wanneer hij op zich zelven ziet, en op zijnen na-

tuurlijken toeſtand, die toch niet geheel, zelfs niet door den doop, te niet is gedaan, uit welke de zonde altijd als opwellend water ontſpringt, gelijk uit eene onzalige fontein. Wel nu, daar wij zoo zijn in ons zelven, is 'er voor ons niets overig, dan met den Tollenaar op de borst te ſlaan, en te bidden: o God! wees mij zondaar genadig! en met PAULUS: Helaas! ik ellendig mensch! Wie kan mij van dezen doodlijken toeſtand verloſſen? Deze, deze is de waare en oprechte boetvaardigheid voor God, waarömtrent PETRUS ons verzekert, dat God den hovaardigen wederſtaat, maar den nederigen genade verleent.

Eindelijk, als wij dit fundament vasthouden, zonder ons iet van ons zelven of van onze verdiensten te vermeten, omdat wij in ons zelven niets hebben, dan eene natuur, die oorſpronglijk zedenlijk boos is, en alles, ook onze beste werken, met zonden bezoedelt en beſmet, „ dan zul„ len wij rusten en ſteunen op de gehoorzaamheid van „ den gekruisten CHRISTUS alleen, welke de onze is, „ wanneer wij in hem geloven." Zie daar de waare troostleer. De beſchouwing van ons zelven, en de wetenſchap der Heiligen, die God in zijn woord openbaart, dat in CHRISTUS gerechtigheid en leven is, deze zullen ons daartoe brengen, teikens op nieuw brengen, dat wij op die gehoorzaamheid van den gekruisten CHRISTUS alleen *ſteunen* en *leunen*, om met PAULUS God te danken, door CHRISTUS JESUS onzen Heer! Dewijl er volſtrekt niets is, het welk ons kan troosten of onderſchragen, het welk ons vrede en rust in het hart en geweten, blijdſchap in God, kan ſchenken, dan alleen de liefde van God, en de algenoegzame verdiensten van JESUS, waardoor die liefde verheerlijkt is, en de vertroostingen van den Heiligen Geest, die, door het Bijbelwoord, die Godlijke liefde in onze harten uitſtort. En dewijl deze gehoorzaamheid van CHRISTUS, onze eenige ſteun en toeverlaat, niet anders dan door het *geloof* de *onze* kan worden; o welke opſporing tot het geloof, om zich ten naauwſten met JESUS te verëenigen, en één geest met hem te wezen! Ach! dat niemand zich onderwinde, mij dit geloof te ontnemen, of mij tot iet anders te wijzen, dan tot JESUS en zijne gehoorzaamheid, hoe ſchoon, hoe godvruchtig, hoe gemoedelijk het ook ſchijnen moge. Helaas! Hij zou mij van mijnen eenigen troost in leven en ſterven naar ziel en ligchaam beroven. O dat ik bewaard zij, voor de beſtrijdingen en onzekerheden van het Ongeloof, hoe zeer het

Digitized by Google

het ook de gedaante aanneme van gemoedelijke welmenendheid, tegen een los en zorgeloos vertrouwen! Helaas! wanneer ik het geloof, op JESUS gehoorzaamheid alleen leunende en ſteunende, maar eenigzins loslate, ſta ik bloot voor onzekerheden, ja ik bevind mij op den rand van den afgrond der vertwijfeling! Niets, in hemel of op aarde, kan mij dan gelusten, buiten God in CHRISTUS, wanneer mijn vleesch en mijn hart bezwijken, is God, God in CHRISTUS, alleen mijne rots, alleen mijn deel in eeuwigheid.

Wat heeft de *Roomſche* Kerk, wat heeft, wie het ook zij, die het geloof, in zijn *leunen* en *ſteunen* op JESUS gehoorzaamheid alleen, wil ontrusten, daar voor in de plaats te ſtellen? De uitſpraak der Kerk? de verzekering van Priesters? uiterlijke plegtigheden? goede werken? inſpraken, bevindingen? (andere naamlijk, dan die uit dit geloof voortvloejen, en daarmede gepaard gaan!) o, waarlijk, zoo zegt PAULUS, en ik vereenig mij, ten vollen, met dezen Apostel, na eene ondervinding, door de jaren verkregen, o waarlijk, ik reken *alles*, wat het ook zij, ſchade, ik reken het voor niet beter dan vuiligheid, die ik wegwerp, in vergelijking met de kennis van CHRISTUS JESUS, mijnen Heer, ik begeer alleen, in vereeniging met Hem, bevonden te worden, niet als iemand, die eene gerechtigheid bezit, welke ik de *mijne* zou kunnen noemen, voor zoo verre zij uit gehoorzaamheid aan de wet voortvloeit, maar als deelachtig die gerechtigheid, welke men door het geloof in CHRISTUS ontvangt, die gerechtigheid, welke van God op het geloof wordt toegerekend.

Men denke niet, het geen wel eens wordt aangevoerd, als of onze Hervormers, die allen eenparig, op deze wijze, van het geloofsvertrouwen, op CHRISTUS gehoorzaamheid alleen, ſpreken, ſpreken naar hun gevoel, en naar de behoefte van hunnen tijd; neen, zij ſpreken naar de waarheid der zaak, volgends den Bijbel. Immers „ deze ge„ hoorzaamheid van CHRISTUS is genoegzaam, om alle „ onze ongerechtigheden te bedekken" JESUS gehoorzaamheid is de gehoorzaamheid van den Godmensch, zij kon, zij behoefde niet anders te wezen, wanneer ook de geheele wereld in hem geloofde. Zij zou, indien zij in hem geloofde, door hem zalig worden; want hij heeft den toorn van God gedragen tegen de zonde van het *ganſche* menschlijk geſlacht, hij is eene verzoening niet al-

alleen voor onze zonden, maar, voor de zonde der geheele wereld. Wat volgt hier uit? Hoe groot en menigvuldig mijne zonden zijn, ik mag, ik moet, door het geloof hem omhelzen, tot hem den toevlucht nemen, niet op het onzekere, maar met omhelzing van hem en alle zijne weldaaden; of zouden mijne zonden niet behoren tot, en voortvloejen uit, die zonde van het gantsche menschdom? Of behoor ik niet tot die wereld, welke CHRISTUS met God verzoend heeft? Indien ik derhalven niet geloof, zoo geef ik te kennen, dat ik tot CHRISTUS niet *wil* komen, op die wijze als hij geleerd heeft, en mij en allen, die vermoeid en belast zijn, tot zich roept, en ik ben, niet gelovende, onverschoonlijk.

Nog meer: deze gehoorzaamheid is genoegzaam, „ om „ ons vrijmoedigheid te geven, de conscientie vrijmaken„ de van vrees, verbaasdheid en verschrikking, om tot „ God te gaan, zonder te doen, gelijk onze Vader „ ADAM, welke al bevende zich met vijgenbladen wilde „ bedekken." Welke bedenkingen het ongeloof ook moge maken, welke gegronde beschuldigingen het geweten kunne inbrengen, de genade van God in CHRISTUS is overvloedig genoeg over ons, om die allen op te losſen; zijne roeping, zijne beloften, zijne liefde, alles dringt ons tot het geloof, zonder het welk wij ADAM zouden gelijk wezen, die vruchtloos zich met vijgenbladen wilde dekken. Hij echter te verschonen, omdat hij de stem der genade nog niet gehoord had; wij onverschoonlijk, daar het Euängelie ons nodigt, daar God in hetzelve ons bidt, o Godlijke nederating! om ons met hem te laten verzoenen. Uit de eeuwige verkiezing moet niemand hier willen redekavelen, dewijl wij onze roeping en verkiezing door het geloof vastmaken, en ons mogen en moeten verblijden, dat God van eeuwigheid reeds gedachten van vrede gekoesterd heeft.

Wij besluiten met de Geloofsbelijdenis: „ En voor„ waar, indien wij voor God verschijnen moesten, steu„ nende op ons zelven, of op eenige andere schepzelen, „ hoe weinig het ook ware, wij moesten, helaas! ver„ slonden worden." En daarom moet een iegelijk zeggen met DAVID:

„ Ach! daag uw knecht niet voor uw vierschaar!
„ Want, Hemelrechter! voor u is
„ Geen mensch, die leeft, geheel onschuldig!"

Te Amsteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesstraat.

Digitized by Google

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 30.

HET GELOOF, DE WORTEL VAN GOEDE WERKEN EN DEUGD.

(*Art.* XXIV. *der Geloofsbelijdenisse.*)

Wie de leere, welke de Geloofsbelijdenis der Hervormden, in de voorgaande Artikelen, voordraagt, recht bevat, zal ook een duidelijk en geleidelijk begrip hebben van de leere der goede werken, of der deugd, waarop de leere van den waaren Godsdienst invloed behoort te hebben, ten einde de menschen tot zedenlijke deugd gevormd worden, en in de volkomene beöefening van dezelve, werkzaam zijn tot hunne zaligheid; want zonder heiligmaking en deugd, zal, of kan niemand God zien, noch zijne gunst en gemeenschap genieten.

Omdat men de *waare* kennis van de leere der Hervormden miste, heeft men dikwijls dezelve beschuldigd, als nadeelig voor de belangen der deugd, en als strekkende, om de menschen zorgloos, ja godloos, te maken. Ondertusschen, is juist het tegendeel waarheid: Deze leere wel verstaan, en met het hart geloofd, leidt niet alleen den mensch, door verscheidene gewigtige drangredenen, op tot eene naarstige en getrouwe beöefening van alle deugden, maar brengt deugdgezindheid, en waare godzaligheid en heiligheid, uit haren eigenen aart, in hem voort. Men bedenke slechts het volgende: De Zoon van God heeft onze menschlijke natuur aangenomen, en zich, van zijne zijde, met ons verëenigd; hij heeft, door lijden en gehoorzaamheid, alles voor ons volbracht, en is verheerlijkt aan Gods rechtehand; wij,

van onze zijde, verëenigen ons met hem, nemen alle zijne weldaaden aan, en zijn dus in hem rechtvaardig voor God, als één met hem; al het zijne is het onze, gelijk al het onze het zijne; uit deze verëeniging vloeit nu natuurlijk en eigenäartig voort, dat eene nieuwe, eene heilige zedenlijke natuur, een nieuw levensbeginsel, ons deel wordt, het welk, gelijk de verdorvene natuur, welke wij van ADAM hebben, in ons het kwade en zonde voortbragt, dus als een goede boom goede vruchten, dat is, deugd en heiligheid, voortbrengt. Is dan ons geloof *oprecht*, dan heeft deze verëeniging tusschen JESUS en ons *daadlijk* plaats, dan *leven* wij door het geloof in Hem, Gode tot heerlijkheid, en zijn deugdzaam. En wederöm, indien wij niet deugdzaam zijn, indien wij niet wijs zijn, om goed te doen, geene heilige en deugdzame gezindheden hebben, geene waare deugden beöefenen, met één woord, niet *naar den geest leven*, gelijk PAULUS zich uitdrukt, dan is ons geloof niet *oprecht*, dan hebben wij geene gemeenschap met CHRISTUS JESUS, dan zijn wij niet waarlijk met hem verëenigd, noch zijner weldaaden deelächtig.

Dit verband tusschen *geloof*, en *goede werken*, of *deugd*, aan te wijzen en te belijden, en de waarde der deugd in het juiste gezichtpunt te plaatzen, maakt nu den Inhoud uit van het XXIVste *Artikel* der *Geloofsbelijdenisse*: „Wij „geloven, dat dit waarächtig geloof, in den mensch „gewrocht zijnde, door het gehoor des woords Gods, „en de werking des Heiligen Geestes, hem *wederbaart* „en maakt tot eenen nieuwen mensch, en doet hem le„ven in een nieuw leven, en maakt hem vrij van de „slavernij der zonde." Zie daar de leere van de *Wedergeboorte* en *vernieuwing* van den mensch, volgends het gevoelen der Hervormers. Deze vernieuwing en wedergeboorte, of hemelsche geboorte, uit water en geest, gaat niet vóór het geloof, moet ook niet met de rechtvaardigmaking verward worden, het welk de misslag der *Roomsche* Kerk is; maar zij is een onmidlijk gevolg en uitwerking van het geloof, het welk dezelve noodzaaklijk en onäffscheidlijk daarstelt, en zonder dezelve geen waar oprecht geloof is; waaröm de Hervormers dezen regel plagten te stellen: „Het levend geloof rechtvaardigt, „doch niet voor zoo ver het levend is." Alles overëenkomstig het geen voorheen beleden is in de Geloofsbelijdenis. Het waarächtig geloof, in den mensch gewrocht door

door het woord van God, door het Euängelie, en door de werking van den Heiligen Geest, die het verſtand verlicht, het hart van vooröordeelen, tegenzin, en ongeloof zuivert, en de liefde van God, zoo als die in JESUS CHRISTUS zich verheerlijkt heeft, in het hart ſtort, met een levend gevoel; dit geloof verëenigt ons met JESUS, het neemt hem en alle zijne weldaaden aan, en dus ook dat leven, het welk JESUS in heerlijkheid Gode leeft. Uit kracht van die verëeniging met JESUS, leven wij dan ook in Hem, dat is, het geloof *wederbaart* ons; de Heilige Geest maakt ons, door dit geloof, nieuwe ſchepſelen, die in een nieuw leven leven, en nu vrijgemaakt zijn van de ſlavernij der zonde, onder welke wij, als kinderen van ADAM, van natuur, onderworpen waren. Nu zijn wij door het geloof de heilige natuur van CHRISTUS JESUS deelächtig, ja PETRUS drukt zich zoo ſterk uit, dat hij het noemt: der *Godlijke natuur* deelächtig zijn, 2 PETR. I: 4.

En welk is nu het gevolg van zoodanige geloofsverëeniging met onzen God en Zaligmaker, waardoor wij een nieuw levensbeginſel ontvangen hebben? De Heidelbergſche Catechismus drukt dit *Zond.* XXIV. vr. 64. dus uit: „ Het is onmogelijk, dat zoo wie CHRISTUS door een „ waarächtig geloof ingeplant is, niet en zou voortbren„ gen vruchten der dankbaarheid." En de *Geloofsbelijdenisſe* zegt: „ Daaröm is het zoo verre van daar, dat dit „ rechtvaardigmakend geloof de menſchen zou doen ver„ kouden in een vroom en heilig leven, dat zij daarënte„ gen, zonder hetzelve, nimmermeer iet doen zullen uit „ liefde Gods, maar alleen uit liefde van zich zelven, en „ uit vreze van verdoemd te worden. Zoo is het dan on„ mogelijk, dat dit heilig geloof ledig zij in den mensch: „ aangezien wij niet ſpreken van een *ijdel* geloof, maar „ van zulk een, het welk de Schrift noemt, *een geloof*, „ *het welk door de liefde werkt*, dat den mensch beweegt, „ om zich te oefenen in de werken, welke God, in zijn „ woord, bevolen heeft." Zoo is het: Zonder de geloofsverëeniging met JESUS, zijn wij kinderen van ADAM, en hebben eene zedenlijk geheel verdorvene natuur, waardoor wij van *natuur* geneigd zijn, God en onzen naasten te haten; zonder het geloof, gevolglijk, zullen de menſchen nooit iet doen uit *liefde* Gods, dewijl zij, in het hart, van natuur, geene liefde tot God hebben, dien zij ook niet recht kennen. Men raadplege ſlechts de onder-

vinding, en elk ſteke de hand in den boezem, indien hij oprecht zal handelen, zal hij dit van zich moeten belijden, dat, hoe veel hem ook voorgehouden wordt, van de *liefde* en onëindige goedheid van God jegens zijne ſchepzelen, hoe veel hij daar ook zelf van moge ſpreken, en er door reden en ondervinding van overtuigd moge zijn, evenwel, wanneer het aankomt op een zuiver kinderlijk vertrouwen op dien liefderijken God, op het doen van den Godlijken wil in de betrachting der deugd, vooräl, wanneer daaräan iet moet worden opgeofferd, en men zich zelven moet verloochenen, zal elk bevinden, dat de waare liefde ontbreekt, die de vrees buitendrijft, en die gewillig en met liefde aan God leert gehoorzamen. Wie durft, wie is zoo koen, om aan den Heiligen, en rechtvaardigen God te denken, zonder vreeze? Immers, indien wij voor God verſchijnen moesten, ſteunende op ons zelven, of op eenige andere ſchepzelen, hoe weinig het ook ware, wij moesten, helaas! verſlonden worden, gelijk wij in het XXIIIſte *Artikel* zagen. Zoo is der menſchen geſteldheid van natuur; zij worden door *vreeze* gedreven, of door liefde tot zich zelven, eer- en roemzucht, maar niet door liefde tot God. Ondertusſchen kan alleen liefde tot God ijver ontſteken in het hart, en hetzelve doen ontvlammen, tot een godvruchtig en heilig leven, maar deze liefde wordt alleen door het geloof opgewekt, deze liefde wordt levend door het geloof, gevolglijk kan het geloof den mensch niet doen verkouden in een vroom en heilig leven, en het is onmogelijk, dat dit *heilig* geloof *ledig* zij in den mensch, het welk met den eigen aart van het geloof zou ſtrijden, het welk zich met JESUS verëenigende, *ſmaakt* en *proeft*, hoe goed God is, het welk dus door liefde werkt, en door de Godlijke liefde den mensch beweegt, om met wederliefde die Godlijke liefde te beäntwoorden, in het uitöefenen van die deugden, welke God in zijn woord bevolen heeft. Indien deze liefde, deze werkzaamheid, niet met het geloof gepaard gaat, dan is het een *ijdel* geloof, een *dood* geloof, het welk zich niet waarlijk met JESUS verëenigt, om, hem aanhangende, *één geest* met hem te zijn; en zich door JESUS Geest te laten regeren en beſtuuren.

Om de volgende woorden der *Geloofsbelijdenis* recht te verſtaan, moeten wij wederöm, het gene van de *verëeniging* met JESUS gezegd is, herhalen. „ Welke wer-

„ ken,"

„ ken," zeggen de Hervormers, „ als zij voortkomen „ uit den goeden wortel des geloofs, goed en bij God „ aangenaam zijn, overmids zij allen door zijne genade „ geheiligd zijn." Te weten, toen wij van de toerekening van ADAMS zonde ſpraken, hebben wij gezien, dat, in ADAM en door zijne overtreding, de menſchlijke natuur geheel verkeerd en verdorven is geworden, welke verdorven natuur de wortel en bron is, waarüit alle onze *daadlijke* zonden, welke wij zelven bedrijven, voortvloejen, zoodat alle onze werken en daaden in haren aart en beginſel ondeugend en boos zijn, gelijk een kwaade boom kwaade en nietsdeugende vruchten voortbrengt. Deze werken nu zijn *onze* werken, die wij zelve bedrijven, en gelijk wij gezien hebben, die niet allen even hooggaande boos en ondeugend zijn, naar mate wij het geluk genieten, van daar in, door opvoeding, of andere omſtandigheden, terug gehouden te worden. Daar tegen nu worden wij door het geloof met JESUS verëenigd, en zijn leven en heilige natuur deelächtig; door de hemelſche geboorte behoren wij tot hem, als tot ons hoofd, en deze heiligheid, dit leven van JESUS door geloof het onze, en door wedergeboorte en vernieuwing in ons verwekt, is een wortel en bron van alle goed in ons, gelijk een goede boom goede vruchten draagt. In dezen zin zegt de Apoſtel JOÄNNES, dat hij, die uit God geboren is, niet zondigt, ja niet kan zondigen, en PAULUS, dat hij het kwaad niet meer doet, maar de zonde, die in hem woont, terwijl hij, naar den inwendigen mensch, een vermaken heeft in de wet van God. Zie daar den ouden en nieuwen mensch, gelijk dezelfde Apoſtel onze oude betrekking van natuur tot ADAM, en onze nieuwe betrekking tot den Heere JESUS, door het geloof en de vernieuwing des geestes, noemt. Nu begrijpt men ook, hoe de werken, welke wij uit dit nieuwe grondbeginſel oefenen, *onze* werken zijn, die uit dezen goeden wortel des geloofs voortkomende, goed en bij God aangenaam zijn, overmids zij allen door zijne genade geheiligd zijn, voor zoo verre zij, uit het gene JESUS voor ons geworden is, voortvloejen, waarin zich Gods genade zoo heerlijk openbaart. En in deze goede werken of daaden van deugd vordert ook de ééne Christen meer dan de ander, en allen daaglijks, tot dat wij tot de voorgeſtelde volkomenheid na dit leven geraken, welke, in dit leven, door niemand der menſchen bereikt wordt.

„ Hierëntuſſchen komen zij niet in rekening, om ons

„ te rechtvaardigen. Want het is door het geloof in „ CHRISTUS, dat wij gerechtvaardigd worden, ook eer „ wij goede werken doen;" gelijk wij gezien hebben, dat JESUS alles voor ons volbragt heeft, en dat wij dit alleen door het geloof kunnen aannemen, waardoor wij JESUS en alle zijne weldaaden, dus ook het leven, deelachtig worden, waardoor wij nu leven, doch niet meer wij, maar CHRISTUS leeft in ons. Hier kunnen dan geene goede werken in aanmerking komen, anders was genade geen genade meer, „ anderzins zouden onze werken „ niet meer kunnen goed zijn, dan een vrucht van den „ boom goed zijn kan, vóór dat de boom goed is." Zoo lang wij naar de oude ons aangeborene natuur, waarin de zonde heerscht, en waaruit zij gestadig voortwelt, leven, kunnen wij geene goede werken verrichten, en het beter levensbeginsel worden wij eerst deelachtig door het geloof, waardoor wij met CHRISTUS vereenigd worden, gelijk de ranken vereenigd zijn met den wijnstok, en het welk door de liefde in een nieuw leven werkzaam is.

Na dit alles besluit de Geloofsbelijdenis, met recht: „ Zoo doen wij dan goede werken, maar niet, om te „ verdienen, (want wat zouden wij verdienen?) Ja, „ wij zijn in God gehouden, voor de goede werken, „ die wij doen, en niet hij in ons; aangezien hij het „ is, die in ons werkt het willen en het volbrengen, „ naar zijn welbehagen. Laat ons dan letten, op het „ gene er geschreven staat: Wanneer gij alles gedaan „ zult hebben, dat u geboden is, zoo zegt: wij zijn „ onnutte dienstknechten, wij hebben slechts gedaan, het „ gene wij schuldig waren." Ja zeker: Een Christen doet goede werken, een Christen betracht de deugd, alle deugden, uit liefde tot God. Wie niet deugdzaam leeft, blijkt geen Christen te zijn. Wie geene *liefde*, die de vervulling van de wet is, en alle deugden in zich bevat, bezit, noch zich beijvert, uit te oefenen, is geen Christen, al had hij een geloof, waarmede hij bergen kon verzetten, en een ijver voor de rechtzinnigheid, zoo groot, dat hij zich daarvoor, als martelaar, liet verbranden. Een Ongeveinsd Christen doet goede werken, maar niet om er iet mede te verdienen. Neen, omdat JESUS door het geloof in hem leeft, en Gods Geest hem vernieuwt tot een heilig leven, ten einde God, met dankzegging, te verheerlijken, en die eeuwi-

ge

ge liefde, met dankbare wederliefde te roemen; ten einde ook zich van *de oprechtheid* van zijn geloof te verzekeren, en andere menſchen, door zijn voorbeeld, optewekken, om met hem God te dienen, en zijne genade in CHRISTUS te erkennen.

Zouden wij iet willen verdienen? Wat is er toch te verdienen, het welk CHRISTUS niet voor ons verdiend heeft? Gode zij dan alle de eere! Hem zij ook de eere van het goede, het welk in ons is. Het is zijne genade, die ons zijnen Zoon en met hem alles geſchonken heeft; het is zijne genade, die ons zijnen Heiligen Geest ſchenkt, die ons wederbaart, vernieuwt, heiligt. Wanneer wij dan het goede doen en leven, dan *keft* CHRISTUS door zijnen Geest in ons, dan moeten wij God, onzen Hemelſchen Vader, daar voor danken; God toch werkt willen en volbrengen in ons, naar zijn welbehagen. Ja, al brachten wij het, hier in dit leven, nog zoo ver in trap van volmaaktheid der deugdsbetrachting, ook dan zelfs hadden wij nog niet te roemen, dewijl wij niets meer zouden gedaan hebben, dan wij te doen verſchuldigd waren.

De Roomſche Kerk, en allen, die eenige verdienstlijkheid der goede werken, min of meer, onderſtellen, beroepen zich daar op, dat God evenwel de goede werken beloont. De Geloofsbelijdenis, daar op doelende, vervolgt: „ Hierëntusſchen willen wij niet loochenen, „ dat God de goede werken belone, maar het is door „ zijne genade, dat hij zijne gaven kroont." De edele deugd gehoorzaamt Gode uit liefde, gelijk een kind den vader, niet om loon, gelijk een knecht den Heer of meester. De deugd brengt hare beloning echter mede, en God beloont en bekroont dezelve, gelijk een vader zijn kind, het welk hem liefde bewijst, te tederer bemint, en alle gunſten bewijst, ongehouden, liefderijk, vaderlijk. Het is dubbel genade van God, dat hij onze deugdzame werken beloont, omdat deze werken en deugdzame daden, ja wel, de onze zijn, voor zoo ver zij door ons verricht worden, maar eigenlijk Gods werk, wanneer wij op derzelver oorſprong zien, en op de betrekking, in welke wij door het geloof tot CHRISTUS ſtaan, wiens Geest in onze harten, als in zijnen Tempel, woont en werkt; zoodat God, door die genade, zijne gaven in ons kroont.

Ein-

Eindelijk, de Roomſche Kerk, die, hoezeer erkennende ; „ dat „ niets, wat de rechtvaardigmaking vooraf gaat, noch geloof noch „ goede werken, de rechtvaardigmakende genade kan verdienen;" evenwel verdienſtlijkheid aan de goede werken toekent, meent, dat de genade ons vernieuwende tot een heilig leven, welke vernieuwing bij haar de rechtvaardigmaking is, ons in ſtaat ſtelt, om door goede werken de zaligheid te verkrijgen, waartoe wij ons dan beijveren moeten, om die door deugd en godzaligheid deelachtig te worden. Hiertegen belijden de Hervormers: „ Voorts, al is het, „ dat wij goede werken doen, zoo gronden wij toch onze zaligheid „ niet daar op; want wij kunnen geen werk doen, of het is be„ ſmet door ons vleesch, en ook ſtrafwaardig; en al konden wij „ eenige voortbrengen, zoo is toch de gedachtenisſe van éene zonde „ genoeg, dat het zelve van God zoude verworpen worden. Alzoo „ dan zouden wij altoos in twijfel ſtaan, herwaards en derwaards „ drijvende, zonder eenige zekerheid, en onze arme conſcientien „ zouden altijd gekweld worden, indien zij niet ſteunden op de ver„ dienſten des lijdens en ſterfens van onzen Zaligmaker."

Zoo is het: Wij kunnen onze hoop en verwachting op de zaligheid niet gronden op onze goede werken. Immers ons geweten beſchuldigt ons, en wij kunnen het niet ontkennen, dat wij niet alleen tegen alle geboden Gods zwaarlijk gezondigd, en derzelver geene gehouden hebben, maar dat wij ook nog ſteeds tot alle boosheid geneigd zijn; onze oude natuur, de oorſpronglijke zonde, wordt in dit leven niet gantſchlijk te niet gedaan, maar het ligchaam der zonde dezes doods door de dood eerst afgelegd; zoodat de zonde uit die onzalige fontein ſteeds opwelt, en alle zelfs onze beste daden beſmet, en voor God ſtrafbaar maakt. Wij ſtruikelen allen daaglijks in velen. Ja, al onderſtellen wij, dat wij volkomen deugdzame werken konden doen, zoo is de gedachtenisſe van éene zonde genoeg, dat dezelve van God verworpen worden; want, volgends de leere van den Apoſtel JAKOBUS, als iemand de geheele wet onderhield, en in één gebod te kort ſchiet en overtreedt, die is ſchuldig aan allen, dewijl hij tegen de Wet en den Wetgever zich bezondigt. Daar, derhalven, niemand leeft, die rechtvaardig en volmaakt deugdzaam is, zoo zouden wij altijd moeten twijfelen aan onze zaligheid, indien wij eenigzins iet zouden verwachten van ons zelven en onze eigene deugden. Heden zijn wij deugdzaam en welgezind, morgen vallen wij in eenige verzoeking, die wij niet wederſtaan kunnen. Wat zal er nu van onze hoop en verwachting wezen? Niet dan kwelling, vreeze, onzekerheid, ten zij wij ſteunen op de verdienſten van het lijden en ſterven van onzen Zaligmaker. Wie ons dezen eenigen troost naar lijf en ziel, in leven en ſterven, ontneemt, ontneemt ons alles; ontneemt ons de rust in God, den vrede van het geweten, de blijde hoop, de bemoedigende liefde, en heiligende deugd!

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 31.

GEBRUIK DER WET.

(*Art.* XXV. *der Geloofsbelijdenisse.*)

Het groot ontwerp van onze verlossing had de alwijze en algoede Vader, terstond na de zonde van het eerste menschenpaar, aan hen, tot hunne vertroosting, opdat zij niet in den afgrond der vertwijfeling zouden nederzinken, in het algemeen geöpenbaard, en hun genade en herstelling, door eenen nakomeling der vrouw, toegezegd; deze belofte werd echter niet terstond daadlijk vervuld: Eeuwen moesten verlopen, geduurende welke het menschdom opgeleid en voorbereid is, om den grooten Verlosser, in de wereld komende, te erkennen, en door het geloof in hem tot het bestemd geluk en zaligheid gebracht te worden.

Bijzonder had het Opperwezen, toen het menschdom, zich meer en meer over den aardbodem vermenigvuldigende, afweek van de kennis en dienst van den eenigen waaren God, en de Afgoderij en het Bijgeloof algemeen de overhand nam, en er, wegens het zedenlijk verderf der menschen, steeds grooter verval te vreezen was, ten einde de kennis van den waaren Godsdienst op de wereld te behouden, eene bijzondere Huishouding, bij wijze van een verbond, ingevoerd, met het

Israëlitiſche of Joodſche volk, het nageſlacht der godzalige Aardsvaderen ABRAHAM, ISAÄK, en JAKOB, welke het Opperwezen liefderijk met bijzondere openbaringen en verſchijningen verwaardigd, en, als 't ware, gelijk een vader zijne kinderen, opgevoed en geleid had.

Met dit volk richtte God, door den dienst van MOSES, daartoe van God toegerust en behoedanigd, een verbond op, waarbij hij de betrekking van Koning van dit volk, op eene bijzondere wijze, zich naar de *zinlijkheid* der menſchen ſchikkende, aannam, en aan dit volk eene Staatsgeſteldheid en Wetten voorſchreef en bekend maakte, Burgerlijke Wetten, welke hunnen Burgerſtaat, Kerkplegtige (*Ceremonieele*), welke hunnen uitwendigen eeredienst, en Zedenlijke, welke hun gedrag en zeden, als menſchen, in alle bijzondere levensſtanden regelden, met dat oogmerk, om dit volk, door afzondering van andere volken, te beveiligen voor de algemeen heerſchende neiging van Afgoderij en Veelgoderidom, en onder en door hetzelve de kennis van den waaren God, de gedachtenis der genadige belofte van herſtelling, door den MESSIÄS, of Heiland, te bewaren, en de verwachting en hoop op zijne verſchijning in de wereld ſteeds levend te houden. De vorm der Zedenlijke Wetten, in X Geboden bijzonder begrepen, was zelfs naar dit geheel ontwerp ingericht, en deze vorm benevens de Kerkplegtige Wetten dienden, uit haren eigenen aart, om de menſchen de zedenlijke verdorvenheid hunner Natuur, geſtadig, onder het oog te brengen, en te doen beijden, waar toe de herhaalde offeränden, waſchingen, en reinigingen, eene ſtrekking hadden; hun de Godlijke belofte van genade dierbaar te maken; en hen te ijveriger en ſterker naar den Verlosſer en deszelfs komst te doen verlangen. In dezen zin

zin noemt PAULUS, in zijnen Brief aan de *Galaten*, de Wet, dat is, dat gantſche ſamenſtel van Wetten, eenen tuchtmeester tot CHRISTUS, of den MESSIÄS. Ook leert deze Apostel, in zijnen Brief aan de *Romeinen*, het waare doel dezer Wetten, niet om de menſchen voor God te rechtvaardigen, hetwelk voor de Wet onmooglijk was, omdat zij, door het vleesch, door de algemeene zedenlijke verkeerdheid der menſchen, krachteloos was geworden, maar, opdat uit en door de Wet de kennis der zonde zou verkregen worden, en de mensch de noodzaaklijkheid der Godlijke genade, en tevens de grootheid der Godlijke liefde, in den CHRISTUS, den MESSIÄS, bezeffen, en gelovig en dankbaar erkennen zou.

Wanneer de volheid des tijds, de beſtemde en bekwame tijd, daar was, en God zijnen Zoon uitzond, geworden uit eene vrouw, geworden onder de Wet, om die Wet, in alle deszelfs eisſchen, te volbrengen, en deszelfs bedreigde ſtraffen te dragen, volgde natuurlijk, dat de Wet, hare bedoeling bereikt hebbende, deze huishouding van God, met het Joodſchè volk, een einde moest nemen; daar het ligchaam zelf gekomen was, moesten de ſchaduwen ophouden, de Wet en Profeeten hadden, tot JOÄNNES den Dooper, den *voorloper* van den MESSIÄS, toe, geprofeeteerd. Dit verbond was *Oud* geworden, nu het Nieuwe, in het bloed van den lijdenden Zaligmaker, gevestigd was, en dus nabij de verdwijning.

Ondertusſchen ontſtond al ſpoedig, onder de Christenen, de vraag, omtrent deze affchaffing des Ouden Testaments, dewijl de Christenen uit de Jooden, door gewoonte en vooröordeelen gehecht aan de voorvaderlijke zeden, voor een gedeelte, de noodzaaklijkheid beweerden, om de Wet en derzelver plegtigheden te blijven

eerbiedigen en aan te houden, en daar toe zelfs de bekeerlingen uit de Heidenen te verbinden. Over dezen twist kan men de berichten omſtandiger vinden in de Handelingen der Apostelen, en de Brieven van PAULUS. In later tijden, integendeel, bijzonder ten tijde der Kerkhervorming, toen de vrijheid van denken, aan het Christendom eigen, door zoo velen misbruikt werd, en allerhande bijzondere begrippen voor den dag gebracht werden, heeft men lieden gevonden, die dreven, dat, in den uitgeſtrektſten zin, het Oude Testament, ook zelfs met betrekking tot het zedenlijke, was afgeſchaft, en dat dus de inhoud van de Boeken, tot hetzelve behoorende, zelfs in het zedenlijke, geene verbindende kracht voor de Christenen hebben. Nog later hebben zich anderen voorgedaan, die uit de leere der Rechtvaardigmaking des zondaars voor God, alleen door het geloof, afgeleid hebben, door eene verwarring van duistere denkbeelden, en de woorden van PAULUS misduidende, dat de Wet niet voor den rechtvaardigen geſteld is, zeggende, dat een gelovig Christen volſtrekt niets met de Wet meer te doen heeft, maar van de Wet geheel ontſlagen is, waarom men hun den naam van *Antinomianen*, of *Wetbeſtrijders*, gegeven heeft.

Men voelt ligtelijk, dat de beide laatſte gevoelens, gelijk ik zeide, enkel oorſpronglijk waren, uit duistere en verwarde denkbeelden, gevormd in hersſenen, niet in ſtaat, om bchoorlijk te onderſcheiden, of zich klaar en verſtaanbaar uit te drukken, en echter verwaand genoeg, door de zelfsverbeelding, om de ongerijmdſte gevoelens, eenmaal opgevat, ſtijfhoofdig vast te houden, liever, dan zich door meer kundigen te laten onderrichten, en dus dat deze gevoelens en onderſtellingen op woordenſtrijd uitlopen, en meer eene opheldering, dan wederlegging, nodig hebben.

De Geloofsbelijdenis der Hervormden geeft die opheldering, in het XXVſte *Artikel*, aan de hand; in hetzelve zich nopens de affchaffing der Wet, en derzelver gebruik, verklarende, op de volgende wijze, vooreerst, nopens de affchaffing der Wet: „ Wij geloven, dat de „ Ceremoniën en Figuuren der Wet opgehouden hebben „ met de komst van CHRISTUS, en dat alle ſchaduwen „ een einde genomen hebben; alzoo dat het gebruik van „ dien, onder de Christenen, weggenomen moet worden, „ nogthans blijft ons de waarheid, en *ſubſtantie*" (het we-

wezenlijke, gelijk men het zou kunnen noemen, het pit en merg) „ van dien in CHRISTUS JESUS, in wien „ zij hare vervulling hebben."

Daar het Oude ſamenſtel van Wetten, bij den Berg *Sinaï*, aan de *Israëliten* gegeven, in *Burgerlijke*, *Kerkplegtige*, of *Ceremonieele*, en *Zedenlijke* Wetten beſtond, kon over de eerstgemelde geen twijfel ontſtaan. Nademaal toch deze alleen tot de Burger-Maatſchappij van het Joodſche Volk behoorden, en dezelve regelden, moest noodwendig volgen, dat zij niet langer konden ſtand houden, dan zoolang de Joodſche Staat en het Joodſche Volk, in hun vaderland en als een onafhanglijk Volk, in wezen bleef. Zoodra de Joodſche Burger-Maatſchappij ontbonden werd, hetwelk bij de verwoesting van *Jeruſalem* en den Tempel, door de *Romeinen*, geſchied is, vervielen ook de Burgerwetten van deze Maatſchappij, aan welke zij verbonden waren, wijl de één op de anderen de naauwſte betrekking hadden. Over deze Burgerwetten is dan geen twist ontſtaan. Dezelve duurden, en moesten duuren, zoo lang de Joodſche Staat duurde; en, in de daad, JESUS zelf, als Burger van dezen Staat, heeft deze Burgerwetten geëerbiedigd, en daar aan zijne gehoorzaamheid bewezen. Zijne leere, zoo min als het Godsrijk, hetwelk hij ſtichtte, bedoelde geene omwenteling noch verändering in de Burgerlijke Staatsgeſteltenis, want zijn rijk is niet van deze wereld. De Christenen uit de Jooden bleven ook leden van hunnen Burgerſtaat, en aan de Burgerwetten verbonden, tegen welke zij zich ook nooit de minſte tegenſpraak veroorloofd hebben, gelijk hunne vijänden hun ook nooit omtrent dit onderwerp iet hebben te last gelegd. De Christenen uit de Heidenen werden niet in den Joodſchen Burgerſtaat ingelijfd, maar blijvende in hunne Burger-Maatſchappij, gehoorzaamden zij de Burgerwetten, in dezelve plaats hebbende. Zij dienden God, en vereerden den Keizer, en waren aan de Burgermagten onderworpen.

Wat de *Ceremoniëele* of Kerkplegtige Wetten betreft, omtrent dezen moet men, met onderſcheid, denken. In het Joodſche Gemeenebest was de Staat en Kerk onafſcheidbaar ſaamgevoegd, en zoo in één geweven, dat het bij verſcheidene Wetten moeilijk is te beſliſſen, of zij tot het Burgerlijke dan wel tot het Kerklijke behoorden. Hier uit vloeit voort, dat ook de Kerkplegtig-

Digitized by Google

heden, of Ceremoniën, den Jooden geboden, niet terſtond konden of behoorden afgeſchaft te worden, zoo lang naamlijk de Joodſche Burgerſtaat beſtond. JESUS zelf eerbiedigde, als Joodsch Burger, deze plegtigheden. Hij was beſneden, hij woonde de hooge Feesten bij, hij gebruikte het Paasch-lam, hetwelk tevens een offer was. Het is waar, men beſchuldigde hem, als eenen Sabbath-ſchender, maar de beſchuldiging was laster. Elk Jood zelf, ſchoon het Godlijk gebod verëerende, had, als *Jood*, omtrent den *Sabbath* behooren te denken, zoo als JESUS dacht. Elk Jood had behooren te weten, hetgeen SAMUËL reeds, vóór zoo vele eeuwen, geleerd had, dat gehoorzaamheid beter is, dan offers, dat is, dat de Kerkplegtigheden altijd moesten wijken, wanneer zedenlijke pligten moesten worden waargenomen. De twist onder de eerſte Christenen, in de Handelingen der Apostelen beſchreven, betrof ook eigenlijk niet de verpligting der Christenen uit de Jooden, maar der Cristenen uit de Heidenen, welken ſommige ijveraars, tegen alle reden, de waarneming der Joodſche Kerkplegtige Wetten wilden opleggen, ſchoon deze Heidenen niet tot *Jooden*, maar tot *Christenen*, werden aangenomen.

Maar, wanneer wij deze Kerkplegtige Wetten beſchouwen, voor zoo ver zij alleen tot de Joodſche Kerk behoorden, onderſcheiden van de Burgerlijke Wetten, moeten wij op derzelver doel en oogmerk letten; dan waren zij Plegtigheden of Ceremoniën, die *Figuuren*, afbeeldingen, waren van Geestelijke zaken, *ſchaduwen* van het toekomende en wezenlijke, hetwelk door den Zaligmaker daadlijk zou verricht worden. Zij moesten ſtrekken tot een' tuchtmeester op CHRISTUS. Zoodra nu dit oogmerk bereikt was, zoodra JESUS alles vervuld had, vervielen, bij voorbeeld, de offeränden, als nodeloos en nu ook nutteloos, dewijl JESUS, met één offerände van zijn lijden, in eeuwigheid volmaakt had de genen, die geheiligd worden. Ook heeft de Godlijke Voorzienigheid de zaken zoo beſtuurd, dat deze Kerkplegtigheden, die aan den Tempel te *Jeruſalem*, volgends de Wet, verbonden waren, niet alleen rechtens, maar met de daad, een einde genomen hebben. „ Nogthans „ blijft ons de waarheid en wezenlijkheid van dezelven „ in CHRISTUS JESUS, in welken zij hunne vervul„ling hebben." De mening is: Alles, wat de Jooden,

in

in de Afbeelding en Schaduw, in deze Kerkplegtigheden, hadden, zuivering en reiniging van onreinheden, door wasſchingen en ontzondigingen, vergeving van gepleegde zonden, door het opöfferen van de daar toe bepaalde offeränden, dat hebben wij, niet meer zinlijk, gelijk zij, en ſchaduwächtig, maar wezenlijk en waarlijk, in JEZUS CHRISTUS, door zijn lijden en dood, en de toepaſſing van hetzelve door zijnen Heiligen Geest.

Verders verklaart zich de Geloofsbelijdenis niet alleen omtrent de *affchaffing*, maar ook omtrent het *gebruik* der Wet, hetwelk bijzonder tot de *zedenlijke* Wet zal moeten gebracht worden. De zedenlijke Wet, gegrond in de Natuur van God en het redelijk ſchepzel, en in de volſtrekte betrekking tuſſchen God en het redelijk ſchepzel, is eeuwig en onveränderlijk, en in onze harten ingeſchapen. Maar zij kan, ten aanzien van de wijze van voordragt, en inkleding, onderſcheidenlijk worden voorgeſteld, de ſtoffe blijft onveränderlijk, de vorm kan verſchillen. Bij de Jooden had deze vorm betrekking tot hunne Burgerlijke en Kerkplegtige Wet; deze vorm, derhalven, en betrekking was veränderlijk en kon weggenomen worden, ja verviel daadlijk, zoodra de Burger- en Kerkplegtige Wetten vervielen; maar de ſtoffe, de Zedenwet zelve, bleef, zonder dat één van derzelver geboden de minſte verändering of verzachting gedoogt. Maar ook dan nog kan deze onveränderlijke Zedenwet in tweederleië opzichte beſchouwd worden. Te weten: Deze Zedenwet is de regel, waarnaar wij ons leven behooren in te richten. Indien wij dien regel volmaakt, in alle deelen en trappen, gehoorzaamden, zouden wij, naar en door die Wet, voor God rechtvaardigen en deugdzamen, en gevolglijk, overëenkomſtig het liefderijk doel der Godheid, gelukkig zijn, maar daar tegen bedreigt zij ongeluk en ſtraffe, dood en rampzaligheid, aan den overtreder, ook zelfs van één van hare geboden. Het eerſte is eene onmooglijkheid, in den tegenwoordigen toeſtand der menſchen. De Wet is krachtloos geworden door het vleesch. Uit de werken der Wet kan geen mensch gerechtvaardigd worden. Het tweede alleen blijft over, de verdoemenis en vloek, dien de Wet uitſpreekt, over elken overtreder. Maar JEZUS, voor ons en in onze plaats, de Wet volkomen gehoorzaamd en den vloek gedragen hebbende, is *onze* rechtvaardigheid, door het geloof. Wij moeten, wij kunnen,

nen, door de Wet, in dit opzicht, onze rechtvaardigheid niet zoeken.

Evenwel de Wet is onveränderlijk een regel van ons gedrag, hetwelk naar de Wet moet zijn ingericht, doch nu uit een ander oogpunt beſchouwd, te weten, om door de beöefening der deugd onze dankbaarheid aan de Godlijke liefde en genade te bewijzen, en door deze beöefening der deugd ons nieuw leven, Gode tot heerlijkheid, te openbaren, hetwelk uit onze verëeniging met JESUS CHRISTUS voortvloejende, ons aan zijn beeld gelijkvormig maakt, gelijk hij nu, hetgeen hij leeft, Gode tot heerlijkheid leeft. Ziedaar het eeuwig, onveränderlijk, altijdduurend gebruik der Wet, als eene Wet des geestes, des levens in CHRISTUS JESUS, gelijk PAULUS zich uitdrukt.

„ Hierëntusſchen," zegt er de Geloofsbelijdenis van, „ gebruiken wij nog de getuigenisſen, genomen uit de „ Wet en de Profeeten, om ons in het Euängelie te „ bevestigen, en ook om ons leven te regelen in alle „ eerbaarheid, tot Gods eere, volgende zijnen wil;" waar in toch de waare deugd beſtaat. Op deze wijze ontdekken wij de waare overëenſtemming van het Oude en Nieuwe Verbond, zoo ſteunt het gebouw der Kerk en de Stad van God op de leere der Apostelen en Profeeten, van welk gebouw JESUS de grond- en hoekſteen is, op wien ons MOSES, de Profeeten, en Apostelen, in hunne ſchriften, wijzen.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 32.

JESUS CHRISTUS, ONZE EENIGE MIDDELAAR EN VOORSPRAAK BIJ GOD.

(*Art.* XXVI. *der Geloofsbelijdenisse.*)

Uit alles, wat tot hier toe, in deze Geloofsbelijdenisse der Hervormden, is voorgedragen, blijkt, met zekerheid, de noodzaaklijkheid van eenen Middelaar, tusschen God en de menschen, ten einde de wereld met God te verzoenen, als ook, dat deze Middelaar is JESUS CHRISTUS, de Zoon van God naar zijne Godlijke, de Zoon van MARIA naar zijne menschlijke Natuur, die, door zijn lijden en gehoorzaamheid, het leven voor ons, die geloven, uit de dood heeft voortgebracht, en ons door zijnen Geest tot een nieuw leven herschept en wederbaart, opdat wij Gode tot heerlijkheid leven, en hier in de beginselen, hier namaals volmaakt en eindeloos, gelukkig zijn zouden. Dus is JESUS een Middelaar van *Verzoening*, en zulks is hij alleen. Daar voor is en wordt hij ook, zonder eenige bedenking, van alle Christenen beleden, die zijn lijden en sterven, als een verzoenend lijden en sterven, erkennen, en daar in het groot offer voor de zonde van het gantsche menschdom beschouwen.

Maar wij kennen ook Middelaars van *voorspraak*, die voor anderen *voorbidden*, hunne zaak zich aantrekken, die voordragen, en voor hen tusschenspreken. JESUS, die ons de eenige Middelaar van *verzoening* is tusschen God en ons, wordt ook door alle Christenen geëerbiedigd, als de Middelaar van voorspraak voor ons bij den

Vader, *die ook voor ons bidt!* die voor ons tusschenspreekt bij den Hemelschen Vader, op den grond van zijne door lijden en gehoorzaamheid verworvene verdiensten.

Doch, hier moet nu het volgende aangemerkt worden. Het menschdom, door vrees en bekommering gedreven, en door deze vrees zoo ligt in Bijgeloof vervallende, durft den hoogen God, daar het zich van zijne zonde en schuld bewust is, niet naderen, noch voor zijnen troon toetreden. Het ziet derhalven om, naar eenig wezen of wezens, die bij God voor hen kunnen ten besten spreken, en die zij als Middelaars gebruiken kunnen. Het Heidendom, ontbloot van de kennis van den waaren Middelaar, vond in zijne menigte van Goden zoodanige middenwezens, die verëerende, en daarvan hunne hulp verwachtende, omdat zij den hoogsten en eenigsten God niet kenden. De *Israëliten*, wanneer God zelf uit de donderwolk op *Sinaï* hun zijne Wet afkondigde, baden, dat zulks niet meer onmidlijk geschieden mogt, en God verkoos MOSES tot zijnen tolk, om door hem zijnen wil aan het volk bekend te maken. Ook was dit den Joden ten beste te houden, toen de Wet, met vloek gestaafd, hun tot eenen tuchtmeester diende tot den CHRISTUS; maar zelfs nadat Gods Zoon op aarde is gekomen, om ons, als zijnen broederen, gelijk te worden, ons van Gods liefde te verzekeren, en ons, door zijn lijden en dood verlost, tot God te brengen, nadat hij, verhoogd aan 's Vaders rechtehand, onze voorspraak is bij dien Hemelschen Vader, zoodat wij, met vrijmoedigheid, en vol geloofsvertrouwen, tot den troon der genade mogen toetreden, heeft het Ongeloof, zijne ligchaamlijke tegenwoordigheid missende, weder nieuwe Middelaars van voorspraak opgezocht, en in de Heiligen gevonden, in die menschen, welke in geloof en deugd hebben uitgemunt, en tot de dood toe getrouw zijn gebleven. Zoodanige Heiligen vervulden bij bijgelovige Christenen, als 't ware, de plaats der mindere Godheden bij het Heidendom. Zij ontvingen, even als deze, posten, om opzicht te hebben over onderscheidene belangen der menschen, en de eere, dat men kerken en tempels aan hen toewijdde, en hen aanriep, om hunne voorbidding bij God en CHRISTUS. Dit had, ten tijde der Hervorming, in het bedorven Christendom de overhand genomen, en de eeredienst der Roomschen is nog heden opgevuld, met het *ora pro nobis*, *bid voor ons*, aan de Hei-

Heiligen gericht. Ook dit Bijgeloof, zoo ſchandelijk voor JESUS naam en eer, was één de redenen, waarom onze voorvaders in de gemeenſchap der Roomſche Kerk niet konden blijven, maar zich daarvan moesten afzonderen, dewijl zij geen deel wilden nemen aan het geen zij voor Bijgeloof hielden, en de *Roomſche* Kerk hun gedrag als onëerbiedigheid en heiligſchennis voor de Heiligen aanmerkte, en hen daaröm zelfs vervolgde.

De Hervormers ſpreken, om deze reden, in deze hunne Geloofsbelijdenis, in dit XXVIſte Artikel, zoo breedvoerig over dit onderwerp, verklarende, dat zij onzen Zaligmaker JESUS CHRISTUS voor den eenigen Middelaar van voorſpraak, gelijk van verzoening, erkennen, en van deze hunne verklaring en geloof nadruklijke en overtuigende bewijzen gevende. Dus ſpreken zij:

„ Wij geloven, dat wij geenen toegang hebben tot „ God, dan alleen door den eenigen Middelaar" (van verzoening, gelijk dat in het voorgaande door hen beleden was,) „ en voorſpraak," (Middelaar van voorſpraak,) „ JESUS CHRISTUS, den rechtvaardigen." (I JOANN. II: 1.) JESUS, die rechtvaardige, die 's Vaders naam verheerlijkt heeft, in wien God een volkomen welgevallen heeft, is alleen waarlijk behoedanigd om onze voorſpreker bij God te wezen, als „ die hieröm mensch „ geworden is, verëenigende ſamen de godlijke en de „ menschlijke natuur; opdat wij menſchen eenen toegang „ zouden hebben tot de Godlijke Majeſteit, anderszins „ ware ons deze toegang geſloten." Door de zonde is het menschdom van God verwijderd, de geheele wereld voor God verdoemlijk, en niemand kan op zich zelven beſtaan voor den troon des Richters van hemel en aarde. Maar daartoe is de Zoon van God mensch geworden, om ons den toegang tot den genadetroon te openen en te ontſluiten, gelijk hij dit ook volbracht heeft, zijnde in de heerlijkheid zijns Vaders ingegaan, om ons ook daar eene plaats te bereiden, dewijl hij wil, dat zij, die in hem geloven, ook eenmaal zijn zullen, waar hij is.

Ja maar, zegt het Bijgeloof, JESUS, de Zoon van God, de Heer der heerlijkheid, is zoo groot, zoo verheven, en zie hier onze nederigheid! het moge aan eenige bij uitſtek heilige menſchen vergund zijn, hem te naderen en zijne liefde te gevoelen, maar wij, bijzonder wij gemeene leken, zijn zoo gering in liefde en deugd, zoo onvolmaakt, dat wij niet durven toenaderen, tot JE-

sus, noch zoo onëerbiedig toetreden. De affland tusſchen JESUS hoogheid en onze nietigheid is te groot, dan dat wij zulks zouden mogen beſtaan. Zoo ſpreekt het Ongeloof en Bijgeloof! Maar wat zegt de belijdenis van den ongeveinsden Christen, die, met waare nedrigheid verſierd, JESUS de eere geeft, en met geen valſchen ſchijn van nedrigheid pronken wil?

„ Maar," zeggen de Hervormaen, „ deze Middelaar, „ dien de Vader ons heeft gegeven," (en in deze gifte berusten wij, in deze gifte roemen wij de nooitvolroemde liefde en genade van onzen God en Vader,) „ heeft „ gegeven tusſchen hem en ons, moet ons door zijne „ grootheid niet verſchrikken, om ons een' ander, naar „ ons goeddunken, te doen zoeken." (Trouwens, daar God ons zijnen Zoon tot Middelaar heeft gegeven, is het eigen goeddunken, eigenwillige Godsdienst, wanneer wij een ander zoeken zouden. En waaröm?) „ Want daar „ is niemand, noch in den hemel," (onder de Engelen en zalige bewoners des hemels, geen heilige en zalige) „ noch op aarde," (onder de heiligſte menſchen zelfs,) „ onder de ſchepzelen, die ons liever heeft," (meer, zekerer, en oprechter bemint,) „ dan JESUS CHRIS„ TUS," (gelijk hij daarvan het allerdoorluchtigst bewijs gegeven heeft) „ *dewelke, hoewel hij in de gedaante van* „ *God was, nogthans zich zelven vernietigd heeft, aan*„ *nemende de gedaante eens menſchen*, en *eens knechts* „ *voor ons*, en *is in alles zijnen broederen gelijk gewor*„ *den*" (Zoo ſpreekt de H. Schrift, waaruit wij de groote liefde van JESUS t'onswaards zien, die om onzen wil zich heeft vernederd, om ons te verhoogen, arm is geworden, daar hij rijk was, om ons rijk in God te maken, en die zich niet ſchaamt, ons zijne broeders te noemen.)

Ja, het is er zoo ver van daan, dat zijne hoogheid ons zou moeten affchrikken, dat hij alleen alle die hoedanigheden bezit, die wij in eenen Middelaar nodig hebben, door wien wij tot God gaan, en in wiens naam wij onze gebeden aan den Vader in de hemelen zullen opdragen. Trouwens, van de liefde en genegenheid van zoodanigen Middelaar moeten wij zeker zijn, dat hij ons *wil*, van zijne magt en aanzien, dat hij ons *kan* helpen, en niet min moeten wij zeker zijn, dat hij op zoodanigen grond voor ons bidt, dat zijn gebed zekerlijk en onfeilbaar verhoord wordt. „ Indien wij nu

„ eenen

„ eenen anderen Middelaar," (buiten JESUS,) „ zoe-
„ ken moesten, die ons goedgunstig ware; wien zouden
„ wij kunnen vinden, die ons meer beminde, dan hij,
„ die zijn leven voor ons gelaten heeft, *ook toen wij*
„ *zijne vijanden waren?*" (*Rom.* V: 10.) „ En zo wij
„ eenen zoeken, die magt en aanzien heeft, wie is er,
„ die zoo vele heeft, als de gene, *die gezeten is ter*
„ *rechtehand zijns Vaders*, en *die alle magt heeft in*
„ *den hemel en op de aarde?*" (MATTH. XXVIII: 18.)
„ En wie zal eer verhoord worden, dan de eigen wel-
„ beminde Zoon van God?" Die, op den grond van
zijne verworvene verdiensten, zegt: „ Vader! ik be-
„ geer, dat zij, die gij aan mij geschonken hebt, ook
„ met mij ééns daar zijn, waar ik ben; opdat zij mij-
„ ne heerlijkheid, die gij aan mij geschonken hebt,
„ aanschouwen, en hoe gij mij lief gehad hebt voor
„ 's werelds grondvesting." JOANN. XVII: 24.

Wanneer wij dit alles overwegen, zoo moeten wij met de Hervormers instemmen, wanneer zij zeggen: „ Zoo is dan alleen door een mistrouwen dit gebruik „ ingevoerd, dat men de Heiligen ontëert, in plaats „ van die te eeren; doende het geen zij nooit gedaan „ noch begeerd hebben, maar hebben het volstandiglijk, „ en volgends hunnen schuldigen pligt verworpen; gelijk „ blijkt uit hunne schriften." De Kerkelijke Geschiedenis leert ons genoeg, hoe deze vereering en aanroeping der Heiligen, als Middelaars van voorspraak, allengs in de Kerk in gebruik is gebragt, en van tijd tot tijd verder is gegaan, waartoe eerst eene verkeerde hoogachting en schatting, bijzonder van het Martelaarschap, aanleiding heeft gegeven, en vervolgends een verward denkbeeld van de waare Christelijke deugd, uit het geloof voortvloeijende, en van eene volmaaktheid der deugd, welke sommigen geächt werden bereikt te hebben, maar voornaamlijk een mistrouwen en ongeloof. Het Ongeloof toch is de vruchtbare moeder van het Bijgeloof. Het Ongeloof gelooft niet de zoo groote verdorvenheid der menschlijke natuur, het Ongeloof gelooft niet de waarheid der Godlijke beloften, het Ongeloof gelooft niet de grootheid der Godlijke liefde en genade in JESUS CHRISTUS, en de krachtige werking van den Heiligen Geest.

Ondertusschen ontëert men waarlijk die Heiligen, die

men waant te vereeren, men maakt hen tot een ſoort van Heidenſche Halfgoden, in plaats van hen waarlijk te eeren, door hunne leſſen te gehoorzamen, en hun geloof en deugd na te volgen. Zij hebben ook volſtandig en naar pligt alle zoodanige bijgelovige verëering verworpen. Als JOÄNNES, in zijne verbazing, eenen Engel eer wilde bewijzen, en hem aanbidden, zeide deze: „ Zie toe, dat gij zulks niet doet. *Ik ben uwe mede-* „ *dienstknecht. Aanbid God!*" OPENB. XXII: 8, 9. „ Sta op!" zeide PETRUS tegen den Hoofdman KORNELIUS, die hem te voet wilde vallen, „ ik ben ook „ zelf een mensch!" „ Mannen, wij zijn menſchen van „ gelijke beweging als gij!" riepen PAULUS en BARNABAS, die van *Lijſtren* toe, als zij hun wilden offeren. En overäl verklaren de Apostelen, dat zij dienaars van God, dienaars der gemeente zijn, en zich geen recht of eer aanmatigen, maar als broeders zich met alle gelovige Christenen verëenigen, als die, op gelijke wijze als allen, alleen door het geloof in JESUS, gezaligd worden.

Wil het mistrouwend Ongeloof zich met den ſchijn van gemaakte nedrigheid behelpen, de Hervormers zeggen: „ En hier moet men niet voortbrengen, dat wij „ het niet waardig zijn; want het heeft hier de mening „ niet, dat wij onze gebeden op onze waardigheid zou„ den voordragen," (immers dan hadden wij geenen Middelaar of Voorſpraak nodig,) „ maar alleen op de „ uitnemendheid en waardigheid van onzen Heere JESUS „ CHRISTUS, wiens rechtvaardigheid de onze is door „ het geloof." (en waarin wij dus eenen vasten en goeden grond voor onze gebeden vinden, om volgends de Godlijke beloften verhoring te verwachten, van alles, wat wij naar zijnen wil, in dat geloof, in den naam van JESUS bidden) „ Daaröm de Apostel, willende deze „ *zotte* vreeze, of veel meer, dat mistrouwen van ons „ nemen; zegt ons: *dat* JESUS CHRISTUS *zijnen broe-* „ *deren in alles gelijk geworden is, opdat hij ware een* „ *hogepriester, barmhartig en getrouw, om de zonden des* „ *volks te reinigen: Want, daar door, dat hij zelf gele-* „ *den heeft, verzocht zijnde, kan hij den genen, die ver-* „ *zocht worden, te hulp komen.* En daarna, om ons nog „ meer moeds te geven, om tot hem te gaan, zegt hij: „ *Dewijl wij dan eenen grooten Overpriester hebben*, JE-

„ SUS,

„ SUS, *den Zoon van God, die door de Hemelen inge-*
„ *gaan is; laat ons deze belijdenisse vast houden, want,*
„ *wij hebben geenen Overpriester, die niet zou kunnen*
„ *medelijden hebben met onze krankheden: maar die in*
„ *alle dingen naar de gelijkheid is verzocht geweest, zon-*
„ *der zonde. Daarom laat ons toegaan met vrijmoedig-*
„ *heid tot den troon der genade, opdat wij barmhartig-*
„ *heid verkrijgen, en genade vinden in den tijd der*
„ *hulp Hebr.* IV: 15, 16. *Hebr.* II: 17, 18, enz. *Hebr.*
„ VII: 25. Dezelfde Apostel zegt: *dat wij vrijheid heb-*
„ *ben tot den ingang des Heiligdoms, door het bloed van*
„ JESUS: *Laat ons dan gaan*, zegt hij, *met vrijmoedig-*
„ *heid des geloofs* enz. Als ook: CHRISTUS *heeft een*
„ *eeuwig Priesterdom, waardoor hij ten vollen kan zalig*
„ *maken, die door hem tot God gaan, altijd levende, om*
„ *voor hem te bidden.*" Indedaad, eene *zotte* vreeze, of veel meer mistrouwen. Trouwens, wat kan dwazer zijn, dan dat men liever op het zwakke schepzel, het welk, met allen goeden wil, ons niet helpen kan; op Heiligen, die niet van ons weten en ons niet kennen, liever op menschen vertrouwt, dan op den eenigen, waarächtigen en getrouwen God! zotte vreeze, die, in aanhoudende onzekerheid zekerheid, in gestadige twijfeling troost en vastheid zoekt, en ondertusschen de liefde van God in CHRISTUS, welke de vrees uitdrijft, mistrouwend versmaadt; versmaadt zonder reden. Want „ wat ontbreekt er meer, dewijl CHRISTUS zelf deze „ uitspraak doet: *Ik ben de weg, en de waarheid, en het* „ *leven! Niemand komt tot den Vader dan door mij.*" Is deze uitspraak van den Zaligmaker niet beslissend, om ons te waarschuwen, niemand of niets buiten Hem te zoeken, om daar op eenig vertrouwen te stellen, maar dat wij alleen door Hem kunnen, maar ook mogen, met vrijmoedigheid tot den Hemelschen Vader gaan?

Voor ons menschen moet altijd de wil van God genoeg wezen, wij moeten Gods beleid en handelwijze altijd wijs en goed keuren, gelijk God de oneindig wijze en goede is. „ Waartoe zouden wij dan eenen ande-
„ ren Advokaat (of Voorspraak,) zoeken; aangezien het
„ God beliefd heeft, ons zijnen Zoon tot een Advokaat
„ (en Voorspraak) te geven? Laat ons Hem niet verla-
„ ten, om eenen anderen te nemen: of veel meer, eenen
„ anderen zoeken, zonder hem immermeer te vinden,
„ want,

„ want, als God hem ons gegeven heeft, zoo wist hij „ wel, dat wij zondaars waren." (Ja, JESUS kwam niet om rechtvaardigen, maar om zondaren te verlosſen; de Geneesheer bezoekt, als zoodanig, geene gezonden, maar zieken, die genezing nodig hebben) „ Daaröm, „ echtervolgends het bevel van CHRISTUS; roepen wij „ den Hemelſchen Vader aan door CHRISTUS onzen „ eenigen Middelaar: gelijk wij in het Gebed des Hee- „ ren geleerd zijn: verzekerd zijnde, dat al *wat wij den* „ *Vader in zijnen naam bidden zullen, ons zal gegeven* „ *worden.*"

Ontvang, verhoogde Middelaar!
De huld' en dank der Christenſchaar;
Die, door den Geest met moed bezield,
Voor uwen Vader neder knielt.
Op u, als Hogenpriester, ziet;
En zoo aan God haar offer biedt.

O JESUS! ſchraag ons, en geleid
Ons tot den troon der majeſteit.
De Vader heeft ons lief in U!
Hem eeren wij geheel in U!
Dat dan, op 't kinderlijk gebed,
Uw bloed, als zegel, zij gezet!

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 33.

DE ALGEMEENE CHRISTELIJKE KERK.

(*Art.* XXVII. *der Geloofsbelijdenisse.*)

De *Protestanten*, in het gemeen, en dus ook onze *Nederlandsche* Hervormden werden door de Roomschen aangemerkt, als Ketters niet alleen, die in de leere des Geloofs gevaarlijke dwalingen koesterden, maar ook als Scheurmakers en Afvalligen van de *Christelijke* Kerk; nadat zij, derhalven, in deze Geloofsbelijdenis, welke tevens het voorkomen heeft van een *Verweer-* of *Verdedigingsschrift* (*Apologie*) tot hier toe hun geloof en gevoelen, omtrent de hoofdwaarheden der Christelijke Leere, hebben opgegeven, opdat daar uit blijken mogt, dat zij zich eenig en alleen aan de Heilige Schriften hielden, en volgends dezelve hunne leere en geloof inrichtten, en gevolglijk ten onrechte als Ketters of Dwalenden werden aangemerkt en beschuldigd, daar integendeel deze Geloofsbelijdenis bewees, dat zij der rechtzinnige leere van het Euangelie, die naar de Godzaligheid is, getrouw waren gebleven, terwijl hunne beschuldigers zelve, in gewigtige Hoofdstukken, van de eenvoudigheid en zuiverheid dier leere waren afgeweken; komen zij thans, in dit XXVII *Artikel*

tot het ander Hoofdpunt der beſchuldiging tegen hen, dat zij Scheurmakers en Afvalligen van de Chriſtelijke Kerk waren, die aan deze geeſtelijke Moeder de behoorlijke gehoorzaamheid en ondergeſchiktheid weigerden, en zich aan partij en twistzucht ſchuldig maakten. Ten einde ook deze beſchuldiging blijken moge ongegrond, en loutere laſtering te wezen, verklaren de Hervormers zich breedvoerig omtrent den aart en natuur, de hoedanigheden, enz. der Chriſtelijke Kerk, waar na zij eenen gemaklijken overgang hebben, tot de onderſcheidende kenmerken der waare en der valſchlijk zich noemende Chriſtelijke Kerk, ook ſpreken zij van het beſtuur der Kerk en meer andere bijzonderheden, daartoe behoorende.

Eerſt verklaren zij den aart en natuur der Chriſtelijke Kerk, welke zij, in haar beſtaan, hare éénheid, en algemeenheid beſchouwen, in dit XXVIIſte *Artikel*. „ Wij geloven en belijden eene eenige Katholijke of „ Algemeene Kerk, welke is eene Heilige Vergadering „ der waare Chriſtgelovigen, alle hunne zaligheid ver„ wachtende in JESUS CHRISTUS, gewasſchen zijnde „ door zijn bloed, geheiligd en verzegeld door den „ Heiligen Geest." De Geloofsbelijders banen zich eenen gepasten weg tot het volgende, door eene bepaling of beſchrijving op te geven, wat zij door de Kerk verſtaan. Dit woord was bij de Roomſchgezinden van zijne oorſpronglijke betekenis verbasterd, en van tijd tot tijd, door eenen kwalijk geplaatſten eerbied voor de geestelijkheid, en door derzelver aanmatigingen, in dien zin misvormd, dat men van de Kerk ſprekende, alleen of voornaamlijk aan de geestlijkheid dacht, als die de Kerk *reprefenteerden*, of verbeeldden. Uit dit gebruik des woords vlocíden alle de overige misvattingen omtrent de Kerk voor, die onder de Christenen hadden plaats gegrepen, omdat men, het geen tot de algemeene Kerk behoorde, bijzonderde en bepaalde tot de geeſtelijkheid, aan welke men die heiligheid, dat gezag, die onfeilbaarheid, welke de Kerk bezit, door den invloed van den Geest van JESUS, den geest der waarheid, die ons in alle waarheid leidt, zich gewende toe te ſchrijven. Dit alles vervalt, en krijgt eene geheel andere gedaante, zoodra men door de *Kerk*, volgends de voorſtellen, des aangaande in de Euangeliſche Schriften voorkomende, verſtaat de vergadering, of gemeente der waare Christge-

gelovigen, volgends de uitdrukkingen der Apostelen, der geroepene heiligen, der aanbidders en aanroepers van JESUS naam, der belijders van Hem, als den eenigen Zaligmaker, die dus eene *heilige* gemeente uitmaken, alle hunne zaligheid verwachtende in JESUS CHRISTUS, gewasschen door zijn bloed, geheiligd en verzegeld door den Heiligen Geest, dien zij van God ontvangen hebben, van al het welk de *Sacramenten* van Doop en Avondmaal de tekens en zegels zijn, met één woord: *eene verzameling der genen, die zalig worden*, *Art.* XXVIII. Tot welke gemeente niet behooren de *Hypocriten*, geveinsden, uiterlijke naamchristenen, die schoon zij in de Kerk onder de goeden vermengd, en naar het ligchaam in dezelve zijn, evenwel niet van de Kerk, geene waare leden van dat ligchaam zijn, waar van JESUS het Hoofd is, *Art.* XXIX. Van hier de benaming bij onze Godgeleerden van *zichtbare* en *onzichtbare Kerk*. Het geloof des harten tot rechtvaardigheid, en de belijdenis des monds tot zaligheid, is de wezenlijke eigenschap van de waare leden der Kerk; over het eerste kan niemand oordeelen, dan God alleen, het laatste is voor de menschen zichtbaar en kenbaar; ondertusschen kan de belijdenis met den mond plaats hebben, zonder het geloof des harten, gelijk de treurige ondervinding van alle eeuwen geleerd heeft. Gevolglijk kunnen zich menschen, die niet tot de Kerk behoren, evenwel met eene uitwendige belijdenis bij de Kerk voegen. Waarvan in het vervolg nader. Genoeg is het hier aan te merken, dat de Kerk is de heilige vergadering van alle waare en oprechte Christenen, waar zij zich bevinden, het zij hier nog op aarde, strijdende om in te gaan in het Koningrijk der Hemelen, of reeds overwonnen hebbende, en met den Heere zijnde, in den Hemel, de plaats der gelukzaligheid.

Het eerste, hetwelk de Belijdenis van deze *Kerk* of Gemeente van God verklaart, is: „ Deze Kerk is ge„ weest van het begin der wereld af, en zal zijn tot „ het einde toe: gelijk daar uit blijkt, dat CHRISTUS „ een eeuwig Koning is; welke zonder onderdanen niet „ zijn kan." In het voorgaande van deze Geloofsbelijdenis is ons reeds voorgekomen, hoe de eeuwig liefderijke Hemelsche Vader, terstond na den zondenval, het rampzalig geworden menschdom vertroost heeft, met de belofte van genade en herstelling in dien grooten nako-

meling der vrouw, die de ſlang, den verleider van het menschdom, den kop zou vermorsſelen. Deze belofte is, door alle eeuwen, de troost geweest voor hen, die God eerbiedigden, en de deugd en waar geluk beminden. Hoe zeer ook de Huishouding en beſtuuring van God omtrent zijne Kerk mogen verſchild hebben, volgends zijn, met wijsheid en goedheid beraamd, ontwerp van de verlosſing, evenwel maakten de Godlijke beloften van zijne ontferming en onverdiende genade altijd den grond uit van het vertrouwen van alle deugdzamen, die hunne gebeden tot het Opperwezen grondden, niet op hunne verdienſten, gerechtigheid, of deugden, welke zij bekenden, geene te zijn, maar alleen op de ontfermende goedheid van God, dien zij gelovig, als hunnen Verbondsgod, veréerden, gelijk uit de voorbeelden van EZRA, DANIËL, NEHEMIA, en ook van DAVID, in zijne *Pſalmen*, bekend is. Deze zelfde waarheid blijkt, uit het voorbeeld van ABRAHAM, den vriend van God, die den eernaam van den *Vader der gelovigen* verworven heeft: hij geloofde in God, en zijn geloof is hem gerekend tot gerechtigheid. Door alle eeuwen, heeft men op aarde, hoe zeer ook de Afgoderij, Bijgeloof, Ondeugd de overhand hadden genomen, deugdzamen ontmoet, die de kennis en dienst van den waaren God bewaarden, en de deugd beöefenden, en wij weten, dat juist met dat oogmerk het Israëlitisch of Joodſche Volk is afgezonderd geworden van andere volken, en verwaardigd met eene bijzondere Godsregering, opdat bij het zelve de dienst en de beloften van God bewaard zouden blijven tot de komst van den beloofden Verlosſer. Na CHRISTUS dood, is de leere der waarheid alöm over de wereld verbreid, en hoe zeer ook een nieuw Bijgeloof deze leere ſpoedig verbasterde, nogthans bleef de waarheid behouden, en zelfs, in de duisterſte en meest bedorvene eeuwen, verhieven getuigen der waarheid de ſtem, en bleven aan dezelve, ook tot de dood toe, getrouw, wanneer dezelfde vervolgingsgeest, die de Heidenen had bezield, ook de verbasterde Christenen aanſpoorde, om geheel tegen den zachtmoedigen geest van het Euangelie, deugdzame beminnaars der waarheid te vervolgen, die hunne bijgelovigheden, en de Priesterlijke heerschzucht, niet konden noch wilden goedkeuren en verdragen, tot dat eene gezegende Hervorming de waarheid weder in het

het licht bragt, en de vrijheid van denken en profeteeren herſtelde.

En deze Kerk van JESUS zal beſtaan tot het einde der wereld toe, betuigen de Hervormers, grondende hun geloof des aangaande, op de eeuwigduurende beſtendigheid van JESUS Koninglijke Heerſchappij; hij toch zal en moet over het huis van DAVID Koning zijn tot in eeuwigheid, *Luk.* I: 33. Doch zonder onderdanen kan hij geen Koning wezen, dewijl eens Konings heerlijkheid in de menigte der onderdanen beſtaat. Maar ook heeft JESUS zelf verzekerd, dat geen geweld van hel of dood tegen zijne Kerk iet zal vermogen, *Matth.* XVI.

Evenwel moeten wij ons niet verbeelden, dat het gelaad der Kerk altijd vrolijk is, neen, de deugd en waarheid wordt, in eene wereld, die in het booze ligt, naauwlijks geduld, en moet menigen hevigen kamp verduuren; de duisternis van Onkunde, Bijgeloof, en Ongeloof kan het licht der waarheid niet verdragen, ondeugd de deugd niet beminnen. Welke geweldige vervolgingen hebben de Christenen drie eeuwen lang van de Heidenen, welke en hoe hevige van verbasterde Christenen, in welke de Antichriſtiſche geest heerschte, moeten doorſtaan, zoodat niemand voor waarheid en recht durfde uitkomen of ſpreken. Doch, dus vervolgen de Hervormers: „ deze Heilige Kerk werd van God „ bewaard, en ſtaande gehouden, tegen het woeden „ der geheele wereld; hoewel zij ſomwijlen eenen tijd „ lang zeer klein, en als tot niet ſchijnt gekomen te „ zijn, in de oogen der menſchen. Gelijk zich de „ Heere, geduurende den gevaarlijken tijd van ACHAB, „ zevenduizend menſchen behouden heeft, die hunne „ knieën voor *Baal* niet gebogen hadden." Zoo is het, altijd was het bloed der martelaren, die hun leven veil hadden voor de waarheid, het zaad der Kerk, gelijk TERTULLIANUS zich uitdrukte. De waarheid en deugd mogen gedrukt, zij zullen niet onderdrukt worden. Onder de vervolgingen der Heidenen, bleef het Christendom bewaard, en hield zich ſtaande, ja, ongemerkt verſpreidde het zich, in weêrwil van geweld van Vorſten, Priesters, en een opgeruid gemeen, over de geheele aarde, en door de gantſche uitgeſtrektheid van het Romeinſche gebied. Onverwachts na de allerzwaarſte vervolging onder den Keizer DIOCLETIÄAN, namen de zaken zoodanigen keer, dat het Christendom,

onder Keizer KONSTANTYN, het hoofd zegevierend verhief, en de Godsdienst van den Staat werd. En toen vervolgends een nieuw Heidensch Bijgeloof het Christendom zelf beſmette, en op nieuw bloed- en moordſchavotten werden opgericht, toen gerechtshoven van *Inquiſitie* of *geloofs-onderzoek*, werden aangeſteld, om waare- of gewaande Ketters, niet zelden de voortreffijkſte en deugdzaamſte menſchen en Christenen, op te ſpooren, en te vuur en zwaard te vervolgen, ook in die tijden bewaarde JESUS zijne Kerk, en gaf, boven ja tegen menschlijke verwachting, aan de belijders van zijnen naam uitkomst, door de Hervorming; Hervorming, welke oorſpronglijk aangevangen, door eenige weinige, naar het uiterlijk voorkomen onaanzienlijke, mannen, evenwel, niettegenſtaande allen wederſtand, niettegenſtaande vele inwendige ongelukkige verdeeldheden der Hervormers onderling, en het buitenſporig misbruik, het welk ſommige Dweepers van de vernieuwde Christelijke vrijheid maakten, waardoor zij over de Hervorming eenen kwaden naam bragten, zich in verſcheidene Koningrijken en Staaten van *Europa* gevestigd, en alöm verbreid heeft. Van al het welk de geſchiedenis ons bericht geeft.

Deze Kerk van CHRISTUS, de gemeente of verzameling der deugdzame menſchen, die de waarheid liefhebben, zoo als God dezelve bekend maakt, en die Gods beloften in CHRISTUS aannemen en van zijne genade alleen hunne zaligheid wachten, is eene *Katholyke* of Algemeene Kerk, onder de Nieuwe huishouding des Nieuwen Verbonds, nu de muur der affcheiding tusſchen Jooden en Heidenen gesloopt is. „ Ook mede is deze „ Heilige Kerk niet gelegen, gebonden, of bepaald in „ eene zekere plaats, of aan zekere perſonen, maar zij „ is verſpreid en verſtrooid door de geheele wereld." Onder het Oude Testament, toen door afzondering, ten einde de kennis van den éénen waaren God te behouden, de Jooden als Gods Volk van het overig menschdom, de Heidenen, onderſcheiden waren, was de dienst van God aan dat Volk, en onder het zelve aan ééne plaats, de Stad en den Tempel te *Jeruſalem*, en aan zekere perſonen, de Prieſters uit het geſlacht van AARON, verbonden, maar nu onder het Nieuwe Testament, zijn alle volken geroepen en toegelaten, Jooden en Heidenen, beſchaafden en onbeſchaafden, vrijen en ſlaven, mannen en

en vrouwen, allen zijn nu één in CHRISTUS JESUS; overäl waar men reine handen en zuivere harten tot God in den Hemel al biddende opheft, daar is de plaats der aanbidding, aan alle plaatzen. De tijd is nu daar, gelijk JESUS verklaarde, dat de waare aanbidders den Vader aanbidden in geest en waarheid. Daar is nu geen bijzonder Priesterſchap, maar alle Christenen ſamen zijn een uitverkoren Volk, een *Koninglijk Priesterdom*, een heilig Volk, een Volk van Gods eigendom, deze zijn de eigene woorden van PETRUS zelven, I PETR. II: 9. De Christenen zijn geestlijke *Koningen* en *Priesters*, die geenen anderen *Priester* erkennen, dan den eenigen Hogenpriester JESUS, naar de orde van MELCHIZEDEK. Men mag daar uit afleiden, waar voor men het te houden hebbe, als men de Christenen wil verbinden aan eene Stad *Rome*, aan één volk, om deszelfs taal, de *Latynſche*, alleen in den openbaren eeredienst te gebruiken, met uitſluiting der moedertaalen van elk volk, als men een onderſcheid maakt tusſchen *Geestelijken*, *Priesters*, en *Leeken*, en eenen menschlijken *Opperpriester* wil eerbiedigen, als het zichtbaar Hoofd der Kerk op aarde, alles regelrecht tegen den geest van het Euangelie, de bedoeling van God, in zijn woord geöpenbaard, en den eigen aart der Kerk, die alleen uit waare Christgelovigen beſtaat. Wanneer men de Kerklijke geſchiedenisſe leest, zal dezelve ons leeren, uit welke onzuivere bronnen zoodanige dwalingen, welke op heerschzucht, en dwang van het geweten, uitlopen, zijn voortgevloeid.

Deze over de geheele aarde, en onder alle volken verſpreide Christelijke Kerk, is toch maar één, zeggen de Geloofsbelijders, overëenkomſtig de leere der Heilige Schrift: „ nogthans ſamen gevoegd en veréenigd zijnde „ met hart en wil, in éénen zekeren geest, door de „ kracht des geloofs."

Niets is zekerer, blijkens de natuur der zaak, dan dat de waare Kerk van CHRISTUS maar *één* is. De Kerk is het geestlijk ligchaam van JESUS, haar geestlijk Hoofd, de Kerk is het Koningrijk van JESUS, haren eenigen Koning, de Kerk is de verzameling van de belijders der waarheid, doch alle waarheid is maar één. Eén Heer, één Geloof, één Doop, éene hoop en uitzicht van onze roeping! Dit alles leert, dat er maar éene waare Kerk is en zijn kan. Zoo zeker dit is, zoo ongelukkig heeft men reeds

reeds al vroeg in de Christen Kerk gedwaald, om het punt dezer verëeniging vast te ſtellen, van welke dwaling de bron was, dat men de uitwendige zichtbare Kerk niet genoeg onderſcheidde van de waare inwendige en onzichtbare, en welke dwaling ten gevolge had, ſcheuringen en onverdraagzaamheid, ja eindelijk, onderdrukking en vervolging van hen, die niet gevoelden, gelijk de grootſte hoop der genen, die het Christendom beleden. Onze Geloofsbelijders bepalen dit punt van verëeniging beter, daar zij het ſtellen *in de verëeniging met hart en wil, in eenen zelfden geest, door de kracht des Geloofs.* De waare éénheid der Kerk onder het Nieuwe Testament moet niet gezocht worden, in menschlijke voorſchriften, of in het voorſchrijven van dezelfde uitwendige Godsdienstplegtigheden, of iet dat uitwendig is. Neen zij beſtaat in de verëeniging van het hart en den wil in eenen zelfden geest, door de kracht van het Geloof. Alle waare Christenen geloven in den Heere JESUS, erkennen hem als den overſten Leidsman hunner zaligheid, en laten zich door zijnen geest leiden en beſtuuren. Zij verëeren éénen en denzelfden God, verwachten en zoeken ééne en dezelfde zaligheid, door hem, die de weg, de waarheid, en het leven is, zonder wien niemand tot den Vader kan gaan; zij beminnen allen en betrachten de waarheid met een oprecht hart, zij zijn allen even zeer gezet op deugd en waare Godzaligheid, om God boven alles, en hunnen medemensch als zich zelven, te beminnen. Deze zelfde welmeenende gezindheid, gevoelen, en betrachting verëenigt hen allen met één gemoed, als broeders en zusters. Van dit gevoelen behoren hunne Geloofsbelijdenisſen de uitgedrukte tekens te zijn; niet om te verdeelen, maar om, door oprechte verklaring, hun zelfde oogmerk, werkzaamheid, en grond des geloofs, te openbaren, en allen, in welke deze grond, in oprechtheid en waarheid, gevonden wordt, broederlijk te beminnen, hoe zij dan ook in woorden, of in bijzaken, verſchillen mogen. O hoe gelukkig zou het Christendom zijn, indien men dit recht begreep, en die waarheid overdacht, dat waare vriendſchap en verëeniging altijd, maar ook alleen, tuſſchen deugdzamen plaats heeft! Hoe zou liefde en verdraagzaamheid bloejen!

DRUKFOUT, in N°. 32.

Bladz. 255. reg. 16, ſtaat *hem*, lees *hen*.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 34.

GEMEENSCHAP DER HEILIGEN, OF VEREENIGING MET DE KERK.

(*Art.* XXVIII. *der Geloofsbelijdenisse.*)

Indien wij den Inhoud van dit XXVIIIste Artikel der Geloofsbelijdenis recht zullen verſtaan, en omtrent deszelfs zin niet willen mistasten, moeten wij ons de omſtandigheden voorſtellen, in welke de Hervormden en Proteſtanten, in het gemeen, zich bevonden. Men hield hunne afzondering van het gene zij als Bijgelovigheid, en met den Geest van het Christendom ſtrijdige, gevoelens of oefeningen van den Godsdienst, zeden en gebruiken aanmerkten, voor ſcheurziekte, en ongeöorloofde onttrekking aan de magt en het gezag der Kerk, en verbreking van die éénheid, welke eene wezenlijke eigenſchap van de Christen-kerk uitmaakt; men beſchuldigde hen, als *Libertinen* of *Vrijdenkers*, die alle ondergeſchiktheid, alle banden van orde en tucht, wilden afwerpen, om elk zijnen bijzonderen weg, naar willekeur, te bewandelen, zonder zich aan eenige regelen of voorſchriften te ſtooren. Men ſprak zeer hoog van de noodzaaklijkheid, om met de Kerk verëenigd te blijven, die als aller moeder te erkennen, en gehoorzaam te wezen, zich van de Opzieners en Leeräars der Kerk

te laten onderwijzen, vermanen en beſtraffen, en herhaalde telkens de uitſpraak: Buiten de Kerk is geene zaligheid. Dit alles werd met ſpreuken der Heilige Schrift, en aanhalingen uit de Schriften der oudſte Kerkvaderen, vrij ſchijnbaar aangedrongen en bevestigd. Zie daar, wat de Opſtellers van deze Geloofsbelijdenis bewoog, om van dit onderwerp, in een afzonderlijk Artikel, te ſpreken, en aan te tonen, dat zij, in de daad, zelve op de noodzaaklijkheid voor eenen Christen, om zich bij de Kerk te voegen, en met dezelve te veréenigen, of, om de gemeenſchap der Heiligen te oefenen, aandringen, en te verklaren, dat zij ook geloven, dat er buiten de Kerk geene zaligheid is; enz. maar de toepaſſing dezer ſtellingen is zeer grootlijks verſchillende, naar mate men zich een denkbeeld van den aart en het wezen der Kerk vormt, en derzelver éénheid begrijpt. De waare Kerk is niet een uitwendig genootſchap of maatſchappij, hetwelk zijne éénheid tot het uitwendige bepaalt, en zich voldaan houdt, als zijne leden zekere voorſchriften van geloof, geloofsbelijdenisſen of formulieren van eenigheid, aannemen en onderſchrijven, al ware het dan ook maar met mond of hand, terwijl het hart ontbreekt. In zoodanig Genootſchap kan, indien de belijdenis, of die formulieren, met de Heilige Schrift en de Rede overéenkomen, de waare Kerk voor een deel gevonden worden, voor zoo ver naamlijk in zoodanig Genootſchap oprechte Christenen gevonden worden, die met het hart geloven, wat zij met den mond belijden, en dit geloof en belijdenis met hunne daaden bevestigen, maar men mag de éénheid der waare Kerk niet tot zulk een Genootſchap alleen bepalen; ook in andere Christelijke Genootſchappen, indien zij, in den grond, de waarheid behouden, volgends de Heilige Schriften, kunnen insgelijks oprechte Christenen, leden van de ééne waare Kerk, gevonden worden; waar uit volgt, dat men die éénheid der Kerk betréklijk moet maken tot de inwendige waare Kerk; en als deze plaats heeft, dat de harten en gemoederen, dat zin en gevoelen, waarlijk één zijn, dan zal ook de éénheid naar buiten niet achterblijven, maar deze overéenſtemming der gemoederen zal ook overéénſtemming voortbrengen van gezindheden en liefderijk gedrag.

Laat ons nu zien, wat de Geloofsbelijders, in dit Artikel, zeggen: „ Wij geloven, aangezien deze heilige

„ ver-

„ vergadering is eene verzameling der genen, die zalig „ worden, en dat buiten dezelve geene zaligheid is, „ dat niemand, van wat ſtaat of kwaliteit hij zij, zich „ behoort, op zich zelven te houden, om op zijn' „ eigen perſoon te ſtaan." De Geloofsbelijders laten, als eenen grondſlag voor het volgende, voorâfgaan, hunne bepaling, wat men door de Kerk eigenlijk te verſtaan hebbe, welke, in het voorgaande XXVIIſte Artikel, was opgegeven, dat „ deze heilige vergadering eene verzame- „ ling is der genen, die zalig worden." Zoo is het, de waare gelovigen, door hun oprecht geloof met JESUS, hun hoofd, als leden van zijn geheimzinnig ligchaam, verëenigd, de oprechte *Christenen*, die naar zijnen naam dus genoemd, en door zijnen Geest, zijne *zalving* deelachtig zijn, de zuivere beminnaars der waarheid, en beöefenaars en voorſtanders der deugd, maken de Christelijke Kerk eigenlijk uit, en geene anderen behoren tot dezelve, hoe zeer zij zich uitwendig daarbij voegen, en voor Christenen uitgeven, ja, niet zelden door zich zelven en anderen daarvoor gehouden worden, want, de uitwendige zichtbare Kerk is nooit hier op aarde geheel zonder bijvoegzel van onëchte Christenen, van mond- en ſchijnchristenen. Op dezen akker ſtaat het onkruid, helaas! te veel gemengd onder de zuivere tarwe. Doch, deze behoren niet tot de waare Kerk, maar alleen die waare Godsverëerers, die éens volkomen zalig zullen worden, volgends de Godlijke beloften, in CHRISTUS, aan alle gelovigen gedaan en bevestigd.

Het tweede, het welk onderſteld wordt, is, „ dat er „ buiten deze verzameling geene zaligheid is." Eene onderſtelling, welke in een onmiddlijk verband ſtaat met de eerſte. Hij toch, die zalig zal worden, moet in God geloven, want zonder geloof is het onmogelijk God te behagen, gevolglijk, wie geen gelovige is, wie niet tot het getal der gelovigen en heiligen behoort, kan niet zalig worden. Daar is geen andere naam of Godsdienst op de wereld, waardoor wij zalig kunnen worden, dan de naam en Godsdienst van JESUS CHRISTUS. Derhalven, indien de Kerk eene heilige verzameling der genen is, die zalig worden, dan is er buiten dezelve, buiten hare gemeenſchap, indien men niet mede tot het getal der gelovigen en heiligen behoort, geene zaligheid. Doch, dit zegt niet, er

is geene zaligheid, buiten het één of ander uitwendig genootſchap, dat zich een Christen Genootſchap belijdt te wezen, gelijk er thans vele zoodanige genootſchappen in de Christen wereld gevonden worden, immers, dus zou men, ligtelijk, weder in verwarring geraken, en het gene tot de waare algemeene Christelijke Kerk behoort, op eenig bijzonder uitwendig Kerkgenootſchap toepaſſen, het welk bij de Roomſchgezinden eene hoofdmisvatting is.

Op dezen vooràfgelegden grond, *geloven* nu de *Hervormden*, „ dat niemand, van wat ſtaat of kwaliteit hij „ zij, zich behoort op zich zelven te houden, om op „ zijn eigen perſoon te ſtaan." Natuurlijk maakt reeds verëeniging van hart en zin verëeniging en gemeenſchap, en de Christenen zijn, door de naauwſte liefdebanden met malkanderen verëenigd. Geen mensch is voor zich zelven alleen op deze wereld geſchapen, dus voornaamlijk geen Christen; die het voor zijnen aangenaamſten pligt houdt, zijne gaven en bekwaamheden, ten nutte en tot zaligheid van zijne Medechristenen, gewillig en met vreugde aan te leggen. De waare Christenen zijn onderling broeders en zusters, die de *liefde*, als de groote hoofdwet, in JESUS Rijk aanmerken, en betrachten, en dus niet alleen op het hunne als zelfbeminnaars (*Egoïsten*), maar altijd ook op het welzijn van anderen doelen. Verders, daar elk verpligt is, om de groote genade van God, in CHRISTUS JESUS, onzen Heer, naar waarde te ſchatten, mag of behoort hij, van welken ſtaat of kwaliteit hij in de wereld is, oud of jong, rijk of arm, koning of onderdaan, geleerd of ongeleerd, die genade niet gering te achten, of *onverſchillig* te zijn omtrent den Godsdienſt, ten zij hij *onverſchillig* wilde zijn omtrent zijne zaligheid en eeuwig geluk.

„ Maar," dus vervolgt de Belijdenis, „ dat zij allen „ ſchuldig zijn," zich daarbij (bij de waare algemeene Christelijke Kerk) „ te voegen, en daarmede te verëeni„ gen, onderhoudende de eenigheid der Kerk; zich on„ derwerpende de onderwijzing en tucht derzelve, den „ hals buigende onder het juk van JESUS CHRISTUS, „ en dienende de opbouwing der broederen, naar de ga„ ve, die hun God verleend heeft, als onderlinge ledma„ ten van één en hetzelfde ligchaam." Deze woorden verdienen eene opheldérende aanmerking: Indien de uitwendige zichtbare Kerk, of het Genootſchap van Christenen, ſteeds bij de eerſte zuivere eenvoudigheid, zoo ten

op-

opzichte van geloof als van leven, gebleven ware, volhardende in de leere van JESUS en zijne Apostelen, zou ook de Kerk, of het Genootſchap der Christenen, ſteeds hebben blijven beäntwoorden aan de uitmuntende ſchilderij, welke de Euängelist LUKAS ons daarvan heeft opgehangen: *Hand.* II. „ alle de gelovigen waren éénsgezind, en hadden alles onderling gemeen, en voor „ malkanderen ten dienst — Verders waren zij daaglijks, „ bij aanhoudenheid, éénparig in den Tempel; en in „ hunne bijzondere huizen, maaltijden houdende, aten „ zij te ſamen, met verheuging en onſchuldige eenvoudigheid van het hart." En *Hoofdſt.* IV: 32. „ De geheele menigte der gelovigen had één hart en éene ziel, „ zijnde volmaakt éénsgezind, en niet één van hun, die „ zijne goederen als zijne eigene beſchouwde, maar zij „ hadden alle dingen onderling gemeen, en tot malkanders dienst." Indien dit altijd zoo gebleven ware, zou het geene zwarigheid hebben gebaard, omtrent onze verpligting, om zich bij de Kerk te voegen, en daarmede te verëenigen, gelijk de eerſte Christenen hierdoor ook de gunst van het volk verkregen, terwijl de Heere daaglijks nieuwe bekeerlingen, die dus hun heil bevorderden, tot de gemeente toevoegde. Wij zouden bezeffen allen ſchuldig te zijn, ons met deze Kerk te vereenigen, en ons aan hare onderwijzing en tucht te onderwerpen, dewijl dit onderwijs de leere van JESUS en zijne Apostelen is, die in de Godlijke Schriften is begrepen, en de tucht, geſchikt naar het voorſchrift en de bedoeling van JESUS en zijne Apostelen, waar te nemen, om ergernisſe, dwaling en ondeugden te weeren uit dit heilig Genootſchap, het Koningrijk van waarheid en deugd, maar niet, om menſchen of perſonen te verdoemen of te verderven; geen Christen toch kan twijfelen, aan zijnen pligt, om zijnen hals te buigen onder het juk van JESUS CHRISTUS, hetwelk zacht, en onder zijnen last, die ligt is, want de geboden van God zijn niet zwaar. Elk Christen zou, naar de wet van liefde, zich verbonden rekenen, te dienen, en het zijne toe te brengen tot de opbouwing, en volmaking, der broederen, naar mate van de gaven, door God aan hem verleend, als onderlinge lidmaten van één en hetzelfde ligchaam. Men leze, wat PAULUS hier, zoo ſchoon, van geſchreven heeft, 1 *Kor.* XII: 14. enz. Doch, het Christendom is, al ſpoedig, na den leeftijd

van JESUS en de Apostelen, van de oude eenvoudigheid afgeweken, en door den loop der eeuwen verbasterd geworden; ja, toen eene Hervorming van hetzelve in de XVI eeuw algemeen noodzaaklijk geöordeeld, en door waardige mannen daadlijk ondernomen werd, zijn verscheidene Genootschappen ontstaan, die, van elkanderen zich onderscheidende, nogthans allen den naam van *Christelijke* hebben behouden; hierdoor is de vraag moeilijker, hoe zich een waar en oprecht Christen gedragen zal? van zijne verpligting zeker, dat hij omtrent het Christendom niet onverschillig kan noch mag wezen, dat hij JESUS, in wien hij met het hart gelooft, ook met den mond moet belijden, en de Broederschap lief behoort te hebben, en de gemeenschap der Heiligen te oefenen, ontstaat bij hem de vraag: Bij welke van deze Genootschappen zal hij zich voegen? Eene zwarigheid, welke door de Roomschgezinden buitengemeen verzwaard wordt, ten einde daar uit, zo mooglijk, voordeel voor hun Genootschap te trekken, en de eenvoudige menschen te beduiden, dat het voor hun veiligst en zekerst is, zich in de gemeenschap der Roomsche Kerk te houden of te begeven, misbruikende daar toe de stelling: Buiten de Kerk is geene zaligheid, en deze stelling, die alleen van de inwendige waare algemeene Kerk geldt, dus ten onrechte op hun uitwendig bijzonder Genootschap toepassende. Doch een weinig oplettendheid zal elk eenen, zelfs den eenvoudigsten, doen opmerken, dat de redenkaveling der Roomschgezinden een drogreden is, immers, het gene zij van deze zekerheid en veiligheid in de gemeenschap met hunne Kerk voorwenden, kan van elk Christelijk Genootschap met hetzelfde recht worden aangevoerd. Niemand kan hier Richter zijn in zijne eigene zaak. Derhalven komt het aan op *onderzoek*, en elk waar Christen is verpligt, om alles te onderzoeken, en het goede te behouden. Daartoe wordt hij door den aart der zaak, en door uitdruklijke vermaningen van JESUS en de Apostelen opgewekt en geroepen; en in de daad, dit onderzoek is niet zoo zwaar of moeilijk, als de Roomschgezinden voorwenden, dewijl de waare Christen, als beminnaar van waarheid en deugd, ligtlijk de waarheid van dwaling, en waare Godsvrucht van uitwendige schijnvertoning, zal onderscheiden, en dus veilig een Genootschap kan verkiezen, het welk hem het naast bij de waarheid dunkt, zonder bevreesd te zijn, dat hij ge-

gevaar loopt van zijne zaligheid, omdat hij niet tot eenig ander behoort, dewijl de ſtelling: Buiten de Kerk geen zaligheid! wel waar is van de algemeene waare Chriſtelijke Kerk, maar niet van eenig bijzonder Genootſchap derzelve. Verders zullen wij, in een volgend Artikel, meer ontmoeten van het onderſcheidend kenmerk der waare en valſchlijk zoogenaamde *Kerk*.

Is nu elk waar Chriſten verpligt, de waarheid op te ſpooren en te belijden, dan, gelijk de Geloofsbelijdenis vervolgt, „ opdat dit te beter mogt onderhouden worden, „ zoo is het ambt (de pligt) van alle gelovigen, volgends het woord Gods, zich af te ſcheiden van de genen, die niet van de Kerk zijn, en zich te voegen tot „ deze vergadering, het zij, op wat plaats, dat ze God „ geſteld heeft; al ware het ſchoon zoo, dat de Magiſtraten en Plakaten der Prinſen daartegen waren, en „ dat de dood, of eenige ligchaamlijke ſtraffe, daar aan „ hing. Daarom alle de genen, die zich van dezelve afſcheiden, of niet daarbij voegen, die doen tegen de „ ordonnantie (en het bevel) van God." Uit alles, wat wij, tot hiertoe, over dit en het voorgaande *Artikel* gezegd hebben, blijkt, dat de zin en mening van deze woorden de volgende is: De waare en oprechte Chriſtenen zijn verpligt, ten allen tijde, onbeſchroomd, doch met de gepaste voorzichtigheid en beſcheidenheid, van de waarheid belijdenis te doen, en daar ſtandvastig bij te blijven, om hun geloof en deugd onwrikbaar vast te houden, en zulks niet alleen in tijden van rust en vrijheid, wanneer men zijnen Godsdienst onbelemmerd mag belijden en oefenen, maar ook daar, en wanneer de waarheid onderdrukt, en de deugd vervolgd wordt, zonder zich van zijnen vasten grond, door iet of iemand, wie, of wat het zij, daarvan te laten aftrekken, om iet tegen zijn geweten te doen, of tegen de waarheid te liegen. Zoo handelde JESUS, zoo handelden de Apostelen. Zij kwamen voor de waarheid openlijk uit, beleden die, als getrouwe getuigen, met leere en leven, en zelfs met hun bloed en leven. Voor den Joodſchen Raad zelven, en voor den Landvoogd PONTIUS PILATUS, beleed JESUS onverſchrokken de waarheid, en als de Joodſche Overheid aan de Apostelen verbood, in den naam van JESUS te ſpreken, weigerden zij aan dezelve in dit ſtuk te gehoorzamen, latende hen zelven oordeelen, of het betaamlijk

wa-

ware, menſchen meer dan God te gehoorzamen. Onze Geloofsbelijders hadden, in de geſteldheid hunner tijden, bijzondere reden, om ten dezen aanzien nadruklijk den pligt van den oprechten Christen aan te dringen, daar zij de gemeenſchap der Roomſche Kerk, welke zij in hun gemoed overtuigd waren, dat de waarheid, zoo als die in CHRISTUS JESUS is, niet zuiver behouden, maar geheel verbasterd had, verlieten, en zich van dezelve afſcheidden; terwijl zij, wegens deze waarheidliefde en belijdenis, de vervolgingen van geestlijke en wereldlijke magten te verduuren hadden. Ondertusſchen, alhoewel een Christen gelukkiger tijden beleeft, blijft het altijd zijn pligt, der waarheid en deugd getrouw te blijven, en dat gevoelen, in zijn hart, te hebben, om zich van dezelve, noch door verleiding, noch door geweld, te laten aftrekken.

Nog ééne aanmerking, waarmede wij dit *Artikel* zullen beſluiten: Wanneer de Geloofsbelijders het als een *ambt* of *pligt* der gelovigen aanmerken, dat *zij zich afſcheiden van de genen, die niet van de Kerk zijn*, willen zij geene ſcheuringen of partijzucht aangekweekt hebben, ook ſpreken zij niet van burgerlijke verkering, maar van kerkelijke gemeenſchap, van die broederlijke naauwe vereeniging, welke alleen tusſchen oprechte en waare Christenen plaats kan hebben, gelijk waare vriendſchap alleen tusſchen goeden en deugdzamen kan ſtand houden. De zin is dan: Dat waare Christenen geene gemeenſchap kunnen houden, als Christenen, met zulken, die, welken naam zij ook voeren, den grond van het Christendom veränderen, en noch de leere noch de oefening van het Christendom bewaren.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 35.

KENMERKEN DER WAARE KERK, EN DER WAARE LEDEN VAN DEZELVE.

(*Art.* XXIX. *der Geloofsbelijdenisfe.*)

Volgends den inhoud van het voorgaande XXVIIIfte *Artikel* der Geloofsbelijdenis, is elk mensch, indien hij begeert zalig te worden, verpligt, zich met de waare inwendige Kerk van JESUS CHRISTUS te vereenigen, het welk geſchiedt door het *geloof* in den Heere JESUS CHRISTUS, het eenig middel van vereeniging met hem, en door de *liefde*, welke uit dit Geloof voortvloeit. Maar het één en ander moet ook uitwendig blijken, het geloof door de belijdenis der waarheid, welke wij geloven, en de liefde, door de betrachting en uitoefening van alle werken van godzaligheid en deugd, en door het onderhouden van de gemeenſchap der Heiligen. Derhalven, waare Christenen zijn verpligt, ook uitwendig zich met malkanderen, broederlijk en liefderijk, te vereenigen, tot onderling heil, voordeel, en gemeenſchappelijke bevordering hunner zaligheid. Ondertusſchen, door de verdeeldheden en ſcheuringen onder hen, die belijdenis doen van het Christendom, en den naam van Christenen voeren, is deze zaak niet zonder zwarigheden.

„ Wij geloven, zegt de geloofsbelijdenis, „ dat men wel naarſtiglijk en met goede voorzichtigheid, uit het woord Gods, behoort te onderſcheiden, welke de waare Kerk zij: aangezien, dat alle *Secten* (gezindten,) die hedendaags in de wereld zijn, zich met den naam der Kerk bedekken." Toen het verregaand verval in leere

en zeden, het welk het Christendom gantsch en al van zijnen aard verbasterd had, eene afzondering van dit geheel verbasterd genootschap, voor alle vrienden van waarheid en deugd, volstrekt noodzaaklijk had gemaakt, ontstonden onder de genen, die zich van dit genootschap afzonderden, gelijk het in de menschlijke zaken gaat, verschillende begrippen, omtrent de wijze en de eigenlijke grenzen der Hervorming, en het gebruik of misbruik der vrijheid van denken en gevoelen, welke vrijheid den mensch als redelijk wezen eigen is, en welks gebruik, volgends de Rede en Heilige Schrift, den Christen verädelt, en tot waarheidkennis, onafhanglijk van menschlijk gezag, brengt. Doch het misbruik dezer vrijheid verdeelde de genen, die het omtrent de noodzaaklijkheid eener Hervorming ééns waren, op eene ongelukkige wijze, tot dat, na het bedaren der hevigste driften, zich bijzondere gezindheden vormden, bij welke, van tijd tot tijd, andere nieuwen gekomen zijn, sommigen van welken weder te niet geraakt, maar anderen, tot onzen tijd toe, zijn staande gebleven; en deze allen maken, volgends hunne openbare Geloofsbelijdenisfen, toch aanspraak op den eernaam van de Christelijke Kerk. Te recht merkt derhalven de Geloofsbelijdenis in dit artikel aan, dat men behoort te onderscheiden, welke de waare Kerk zij, en dat wel, voorëerst *naarstiglijk*, ten tweeden, *met goede voorzichtigheid*, en ten derden, *uit den woorde Gods*, als den eenigen regel en richtsnoer, bij het onderzoek, wat *Christendom* is. Het is in het gemeen de zaak en pligt van elk redelijk mensch en Christen te onderzoeken en te onderscheiden, wat waarheid, wat dwaling zij; het *oordeel des onderscheids* heeft hij, als redelijk mensch en vrij Christen, van God ontvangen, en het recht gebruik van hetzelve is zijne duure verpligting, opdat hij, wien CHRISTUS heeft vrij gemaakt, niet dienstbaar zij aan vooröordeelen, of aan het gezag van menschen. Dit *onderscheidend onderzoek* veröischt *naarstigheid*. Niet dat de *waarheid* en *wijsheid* in eenen put bedolven ligt, en niet, zelfs door eenvoudigen, zou kunnen ontdekt en erkend worden, neen! uitgebreide geleerdheid kan niet in alle menschen worden ondersteld, en wordt ook niet van allen geëischt; maar hij, evenwel, die waant, dat hij, achtloos, zonder opmerking, en zonder in de daad prijs te stellen op waarheid en wijsheid, haar zou verkrijgen, bedriegt en misleidt zich zelven. Men moet daar

alle naarſtigheid toe aanwenden, daar in niet vertragen, ten einde daaglijks in kennis toe te nemen, en meer en meer vastigheid voor zijn geloof te verkrijgen.

Ten tweeden: Dit *onderſcheidend onderzoek* verëischt *goede voorzichtigheid*. Men moet zich, bij hetzelve, wachten voor de vooröordeelen van geboorte en opvoeding, maar ook voor de vooröordeelen van *nieuwigheid*, ten einde niet door elke nieuwe leere terſtond geſlingerd te worden, en voor de vooröordeelen des gezags van menſchen, men behoort *zijn* en *ſchijn* zorgvuldig te onderſcheiden; al wat eenen ſchijn van godzaligheid heeft, is daaröm nog de waare godzaligheid zelve niet. *Goede voorzichtigheid* is nodig, ten einde men de *liefde* niet beledige, noch ligtlijk oordeele en verdoeme, of helpe verdoemen. Men bedenke, dat de ſtelling: Buiten de Kerk is geene zaligheid! niet behoort, tot één of ander uitwendig genootſchap van Christenen. Maar, dat zij alleen waar is van de inwendige onzichtbare waare Kerk, van de verzameling der waare Gelovigen en Heiligen. De uitwendige gezindten of genootſchappen zijn allen feilbaar, en kunnen allen, in het één of ander opzicht, *dwaalen*, maar, voor zoo ver zij zich houden aan het woord van God, kunnen onder haar ook oprechte waare Christenen gevonden worden, welke waarlijk in den geest verëenigd zijn, als leden van de waare inwendige, Chriſtelijke Kerk. Men behoort dan de onderſcheidene gezindten niet te laſt te leggen, het gene misſchien deze of gene van hare leeraaren gezegd of geſchreven heeft, men moet hare gevoelens opmaken uit hare openbare en door alle hare leden erkende voorſtellen; men moet haar niet bezwaren, met gevolgen uit hare leere af te leiden, welke zij zelve niet erkennen zou, men moet onderſcheid maken tusſchen noodzaaklijke en grondwaarheden van den Christelijken Godsdienst, en dingen, die min noodzaaklijk zijn; en in alles moet men de *waarheid* betrachten in de *liefde*, en onze *beſcheidenheid* aan allen doen blijken. Eigenaartig heeft de wijsheid van JESUS ons dit geheele onderwerp opgehelderd, door de gelijkenis, MATTH. XIII: 45. alwaar hij misſchien wel den toeſtand zijner Kerk, na de Kerkhervorming, in den geest der Voorzegging, bedoelt. Hij ſtelt in die gelijkenis eene markt voor, op welke paarlen te koop worden aangeboden; zeker kunnen deze zijn of *valſche* of *echte*, doch de *echte* zelve zijn in innerlijke waarde onderſcheiden,

naar derzelver grootte, zuiverheid van water, en glans. Een koopman, wien het om goede ſchoone paarlen te doen is, gebruikt naarſtigheid en behoedzaamheid, om hier het valſche van het echte, en onder dit laatſte het beste en kostbaarſte te onderſcheiden, van het geen wel echt, maar min zuiver is, en hij maakt zich van den besten en kostbaarſten paarl eigenaar, zelfs met opöffering van alles, wat hij bezit. Zoo handelt de beminnaar van waarheid in het Godsdienſtige, bij zijn onderzoek, omtrent alle de ſamenſtellen, welke hem door onderſcheidene gezindten worden aangeboden. Hij vindt valſche ſamenſtellen, maar ook verſcheidenen, welke echt zijn, en waarheid behelzen, doch het één, bij onderzoek, beter en zuiverer dan het ander; hem is het om zuivere waarheid te doen, waar hij die vindt, neemt hij ze aan, en niets is hem te dierbaar, om het aan de waarheid op te offeren, vooröordeelen, gezag van menſchen, achting en eer in de wereld, ja als het nood is, zijne goederen en leven. enz.

Eindelijk, het *onderſcheidend onderzoek* moet geſchieden *naar het woord van God.* Dit is de eenigſte regel. Trouwens ons eigen verſtand kan dwaalen, en dwaalt zeer dikwijls, gelijk wij uit ondervinding weten, dat de ééne dag den anderen leert; menſchen, hoe voortreflijk, hoe zeer uiterlijk ja zelfs welmenend vroom, godzalig, en geleerd, kunnen dwalen, en zijn geene onfeilbare Richters; zij kunnen zulks hier uit den aart der zaken niet zijn; daar de vraag is, over de waarheid en zuiverheid van de leerbegrippen van elke gezindte, kan geene gezindte richter zijn in hare eigene zaak; noch de ééne over de andere: maar alleen het woord van God kan en moet de toetsſteen van alles zijn, wat als Godsdienſtige waarheid van het Christendom wordt voorgedragen. Doch, laat ons vervolgen:

„ Wij ſpreken hier niet van het gezelſchap der *Hijpo-*
„ *criten*, die in de Kerk onder de goeden vermengd zijn,
„ en intusſchen van de Kerk niet zijn, hoewel zij naar
„ het ligchaam in dezelve zijn: maar wij zeggen, dat
„ men het ligchaam, en de gemeenſchap der waare Kerk
„ onderſcheiden zal van alle *Seften* (*gezindten*), welke
„ zeggen, dat zij de waare Kerk zijn." De geloofsbelijdenis wil hier aanwijzen, dat wij, hier op aarde, geene geheel zuivere Gemeente van Christenen moeten verwachten, noch zoeken. Zij, die op eene zuivere Kerk, al-

alleen beſtaande uit waare gelovigen, hier op aarde, hebben aangedrongen, hebben niets uitgewerkt, dan afzonderingen en ſcheuringen, en vonden zich, bij ſlot, in hunne eigene gemeenten, te leur geſteld en beſchaamd gemaakt. Ten dezen opzichte wil de Heere, dat men het onkruid, het welk onder de goede tarwe opſchiet, en 'er naar gelijkt, (de *lolijk*,) niet zal uittrekken, opdat men niet misſchien ook te gelijk een goed koornhalmpjen mede uittrekke, maar dat men het zoo zal laten blijven tot den tijd des oogſtes. Het Net van het Euangelie verzamelt tot nu toe *allerlei ſoort* van visſchen, bij de voleinding der wereld zal eerst de uitlezing geſchieden. Wij ſpreken dan hier niet van de *Hijpocriten*, dat is, niet ſlechts *Gevcinsden*, in die betekenis, als wij dit woord anders gewoon zijn te nemen, menſchen, die opzetlijk eene gedaante van godzaligheid vertonen, om anderen te misleiden. *Hijpocriten* zijn hier, gelijk in den *Heidelbergſchen Katechismus*, XXX *Zond. Vr.* 81 menſchen, die zich met de uiterlijke belijdenis des geloofs, met het uiterlijk lidmaatſchap der Kerk, te vrede ſtellen, en zich niet met een waar hart tot God bekeeren; deze zijn in de Kerk onder de goeden vermengd, hoewel zij daaröm geene leden zijn van de waare inwendige Chriſtelijke Kerk, dewijl zij niet *leven*, maar een dood geloof hebben, zonder *deugd* en *liefde*. Wij ſpreken hier derhalven van de onderſcheidene gezindten.

En hier komt het nu aan op de kenmerken van de waare Kerk van CHRISTUS, welke voor het overige een groot Huis gelijk is, in het welk verſcheidene vertrekken zijn, die toch tot hetzelfde huis behooren, zoodat, wanneer wij ons tot éene of andere gezindte vervoegen, wij daaröm alle de overigen, niet even gelijklijk, uitſluiten van de waare Kerk van CHRISTUS, gelijk wij boven reeds aanmerkten, mids zij de merktekenen der *waare* Kerk vertonen: „ De merktekenen, om de waare „ Kerk te kennen, zijn dezen: Zo de Kerk de reine „ Predikatie des Euangeliums oëfent; indien zij gebruikt „ de reine bedieninge der Sacramenten, gelijk ze CHRIS„ TUS ingeſteld heeft; zo de Kerklijke tucht gebruikt „ wordt, om de zonden te ſtraffen. Kortlijk, zo men „ zich aanſtelt naar het zuiver woord Gods, verwer„ pende alle dingen, die daar tegen zijn, houdende JE„ SUS CHRISTUS voor het eenig hoofd. Hier door „ ken men zekerlijk de waare Kerk kennen, en het ſtaat

„ niemand toe, zich daar van te ſcheiden." Deze kenmerken zijn duidelijk, en genoegzaam ter onderſcheiding; ook gegrond in de Natuur der zaak. De Christenen eerbiedigen JESUS als den eenigen Leeraar, die ons den raad en wil van God, aangaande onze zaligheid, heeft geöpenbaard; zijne leere derhalven, dat is, de leer van zijn Euangelie, vervat in de Schriften der Apostelen en Euangelisten, moet het onderwijs der Christenen uitmaken, zoo wel omtrent het geen te geloven, als te betrachten is; dewijl JESUS de groote ſtichter is van het Christendom, moeten die plegtigheden, welke hij verördend heeft, ſtipt naar zijn bevel in acht worden genomen, dat is, de Sacramenten, want deze zijn de Heilige eenvoudige door Hem verördende plegtigheden, dienvolgends worden bediend; en eindelijk, dewijl zijne Gemeente eene Heilige Gemeente, afgezonderd van de ondeugende zeden der bedorvene wereld, en geheiligd aan God en de deugd, als een rijk van waarheid en deugd, moet wezen, zoo volgt, dat de Kerklijke tucht, tot weering van alle ongeregeldheden en ergernisſen, insgelijks behoorlijk dient waargenomen te worden. Deze drie ſtukken kunnen, ondertusſchen, tot één worden ſaamgetrokken, en het is een merkteken, eene eigenſchap van de Christelijke Kerk, dat zij zich eenig en alleen ſchikt naar het woord van God, in geloof en in deugd, alles wat daarmede ſtrijdig is, verwerpende, en JESUS CHRISTUS alleen voor het eenige hoofd der Kerk houdende. Zie daar het echt kenmerk der waare Kerk, waarbij wij ons voegen moeten, zonder, om eenige kleinigheden, ſcheuringen en partijſchappen te maken. JESUS CHRISTUS maakt den grondſlag uit, waar op wel verſchillende gebouwd wordt, doch, indien ſlechts deze grondſlag blijft, zal, wat iemand daar op bouwt, al ware het hooi, ſtroo, of ſtoppelen, door den tijd beproefd en ontdekt, en dus aan den tijd kunnen aanbevolen worden, naar PAULUS aanmerking.

Maar zijn 'er nu ook kenmerken van de waare leden der Kerk? Hier moeten wij insgelijks met voorzichtigheid te werk gaan. De vraag is niet naar waare levende leden der Kerk, want bij dezen komt alles op het hart aan, doch, wij ſpreken niet *van het gezelſchap der Hijpocriten* enz. want, wie kan over het hart oordeelen, dan God alleen? Wij ſpreken hier dan niet, zoo als men dikwijls hoort, van *begenadigden*, of dergelijken, het welk

zoo

zoo ligtlijk aanleiding tot afzondering en ligtvaardig oordeelen geven, en waarbij zich toch niemand van misleiding hoeden kan, maar wij ſpreken van Christenen, die de Kerk voor hare waardige leden kan en moet houden, en van merktekenen, waar aan wij ook ons zelven kunnen beproeven, of wij levende lidmaten der waare Kerk zijn, gelijk wij zijn moeten, zullen wij zalig worden.

Derhalven, „ aangaande de genen, die van de Kerk „ zijn," (die als leden der Kerk erkend moeten worden, en indien zij waare leden zijn, deze merktekenen ook zullen vertonen,) „ die kan men kennen uit de merk„ tekenen der Christenen; te weten, uit het geloof, en „ wanneer zij aangenomen hebbende den eenigen Za„ ligmaker JESUS CHRISTUS," (en zulks door hunne belijdenis hebben verklaard, want daar naar alleen kunnen wij, menſchen, te werk gaan,) „ de zonde vlie„ den, en de gerechtigheid najagen, den waaren God „ en hunnen naasten liefhebben, niet afwijken ter rechte „ noch ter linke hand," (door te veel of te weinig in het ſtuk van Godsdienst en deugd te willen doen, door ongodsdienſtigheid of eigenwilligen Godsdienst,) „ en hun „ vleesch kruisigende met zijne werken." Met één woord, wij moeten voor waare leden der Kerk houden allen, die hun geloof als Christenen belijden en beleven, en dienvolgends beminnaars van waarheid, oprechte betrachters van deugd en godsvrucht, in allen hunnen handel en wandel betonen te wezen. Wanneer wij dit in ons zelven vinden, openbaart zich ons geloof door de werken, en wij worden van deszelfs oprechtheid overtuigd, zoodat wij ons zelven als *levende* ledematen der Kerk mogen aanmerken, die zulks, volgends Gods trouw en waarheid, eeuwig blijven zullen.

Evenwel is ook hier nog deze behoedzaamheid nodig, dat wij ons niet verbeelden, dat iemand volmaakt zij, op deze wereld, of dat wij zelven twijfelmoedig worden, wanneer wij door zwakheid ſtruikelen: „ Alzoo „ nogthans," zegt de Geloofsbelijdenis, „ als of daar „ nog geene groote zwakheid in hun zij, maar zij ſtrij„ den daar tegen door den Geest, alle de dagen van hun „ leven, nemende geſtadig hunnen toevlucht tot het bloed, „ de dood, lijden en gehoorzaamheid van den Heere „ JESUS, in den welken zij vergeving hunner zonden „ hebben, door het gelove in hem." Met één woord; de Christen ſtruikelt daaglijks in velen, maar hij rieht zich

zich op, en houdt vast aan zijn geloof en oprechtheid wandelende alzoo in den Heere JESUS, gelijk hij hem in 't geloof heeft aangenomen. Geene zwakheid, die nog, tegen zijnen wil, is overgebleven, kan derhalven den *Christen* van zijne vastigheid aftrekken, maar zal hem des te nader aan JESUS verbinden, om uit hem kracht te ontvangen, tot levensbetering. En de Christen, van zijne zwakheid bewust, is dus ook, van zijne zijde, gereed en bereid, om liefderijk aan zijne medebroederen, hunne misslagen, die hun leed zijn, te vergeven.

Bij tegenöverstelling geven de Belijders nu de merktekenen op van de valsche Kerk, die wel den naam van Christelijke zich aanmatigt, maar door eenen tegen christelijken (antichristischen) Geest gedreven wordt: „ Aangaande de valsche Kerk, die schrijft zich in hare ordinantiën (voorschriften en bevelen,) meer magt en gezag toe, dan aan de woorden Gods, en wil zich het juk van CHRISTUS niet onderwerpen; zij bedient de Sacramenten niet, gelijk CHRISTUS, in zijn woord, verordend heeft; maar zij doet daar af en toe, gelijk het haar goeddunkt; zij grondt zich meer op de menschen, dan op CHRISTUS; zij vervolgt de genen, die heilig leven naar het woord Gods, en die haar beltraffen van hare gebreken, gierigheid, en afgoderijën." Men ziet duidlijk, dat de Geloofsbelijders op het Roomsche Kerkgenootschap doelen, welks gemeenschap zij verlaten hadden, omdat zij in dat genootschap vonden, verwerping van het gezag der H. Schrift, wier Godlijke achtbaarheid men daar afhanglijk maakt van menschen, en derzelver getuigenis, het getal der Sacramenten buitensporig vermenigvuldigt, met menschlijke inzettingen en zoogenoemde Kerkgeboden, de gewetens bezwaart, rechtbanken van geloofs-onderzoek duldt, en de ketters vervolgt, hoedanige gezindheid volstrekt strijdt tegen den verdraagzamen Geest van liefde; behalven nog zoo vele andere tegen de Christelijke deugd strijdende misbruiken en gebreken, van heerschzucht, gierigheid en afgoderij, in den dienst der Misse, de vereering van Beelden, en, het aanroepen der Heiligen.

„ Met zoo duidelijke merktekenen" dus besluit de geloofsbelijdenis, „ zijn deze twee (de waare en valsche Kerk) ligtlijk te kennen, en van malkanderen te onderscheiden." Bij de waare Kerk is *geloof* en *liefde*, bij de valsche *bijgeloof* en *vervolging*.

Te Amsteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesstraat.

Digitized by Google

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

No. 36.

BESTUUR DER KERK.

(*Art.* XXX. *der Geloofsbelijdenisse.*)

Het zal niemand, die het bijzonder doel en inrichting der Geloofsbelijdenis van de Hervormde Kerk in de Nederlanden, bij derzelver opstelling, in het oog houdt, kunnen verwonderen, dat hare Opstellers dit en de volgende *Artikelen* besteden tot het onderwerp van het *Bestuur der Kerk.* Toen de Hervormers begonnen te predikken tegen de misbruiken en verbasteringen, welke, zoo ten aanzien der leere als des levens, van tijd tot tijd, voornaamlijk in de duistere middel-eeuwen, in de Christen Kerk waren ingeslopen, en zich openlijk verzetteden tegen de heerschappij over het geweten, welke de Geestlijkheid zich had aangematigd, roepende de Christenen tot die vrijheid, waarmede CHRISTUS JESUS ons heeft vrijgemaakt, werden zij, weldra, beschuldigd, als muitzieke scheurmakers, die alle ondergeschiktheid, alle orde en regel, verwerpen, en eene willekeurige losbandigheid wilden invoeren, waardoor het ganssche gebouw der Kerk tot in de fundamenten losgerukt, alles op losse schroeven gesteld, en wanörde en verwarring onder de Christenen ingevoerd zou worden. En deze beschuldiging verkreeg geen geringen schijn, door het misbruik, hetwelk

ſommige Dwepers, van verhitte hersſenen, van de Chriſtelijke vrijheid maakten, die, in de daad, onder dezen ſchoonen naam van vrijheid, oproer ſtichtten, en door Bedriegers misleid, van een Geestlijk Rijk van God, en een nieuw *Jeruſalem*, droomden, het welk thans op aarde eenen aanvang zou nemen. De geſchiedenis doet ons de gevolgen van deze ijdele en redeloze verbeeldingen en hersſenſchimmen kennen, in den opſtand der Boeren in *Zwaben*, en andere deelen van *Duitſchland*, en in de buitenſporigheden der *Wederdoperen*, bijzonder te *Munſter* in *Weſtfaalen* aangericht. Ja, zelfs de ongelukkige verſchillen, ſpoedig onder de voornaamſte en eerſte Leeraaren der Hervorming, over ſommige onderwerpen en leerſtellingen, ontſtaan, en met te veel menschlijkheid heethoofdig gedreven, gaven eene opene zijde voor hun, die voor alle Verlichting en Hervorming vreesden, om dezelve bij Koningen en Vorſten zwart te maken, en ſchijnbare gronden te vinden, om ze zelfs met geweld, en den wereldlijken arm, te keer te gaan.

Hoe ongerijmd en verkeerd het nu ook zij, eene zaak of leere, niet naar deszelfs aart en eigenlijke grondbeginſelen, maar naar de gevolgen, misbruik, en bijkomende toevallige omſtandigheden te beöordeelen, evenwel, het menschdom is zoo geſteld, en geneigd, om op deze wijze te werk te gaan, en zulken, die bijzondere bedoelingen hebben, om hunne medemenſchen te overheerſchen, weten van deze verwarring van denkbeelden, van deze onöplettend- en achteloosheid, waardoor men de beginſelen en het wezen eener zaak en leere niet onderſcheidt van toevalligheden of misbruik, zich te bedienen, om zelfs de beste zaak, om zelfs de *waarheid*, haatlijk te maken, en vervolging tegen haar te verwekken.

Men zag dit, toen het Christendom eerst begon gepre-

predikt te worden, en opgang in de wereld te maken; onder *Jooden* en *Heidenen*. Het Euängelie ſtreed met de belangen der Joodſche Geestlijkheid, en der Heidenſche Afgodspriesteren, en deze vonden, reeds in de tijden der Apostelen, en in de eeuw, welke op den leeftijd der Apostelen volgde, ſchijn, om de Christenen te vervolgen, en het licht der waarheid, met geweld, te dooven, in het misbruik, hetwelk ſommige kwalijk beradenen maakten van de Christlijke vrijheid, in de buitenſporigheden der Gnostieken, in de onderlinge verſchillen der Christenen, enz., die reeds vroeg de waarheid en verlichting ſtremden en in den weg ſtonden. De klagten, beſtraffingen, vermaningen, en waarſchuwingen der Apostelen, in hunne Brieven, laten ons hier geenen twijfel over, en de echte beſcheiden der Kerkelijke Geſchiedenis leveren er de bewijzen van op: Zoo waar is, het gene de Zaligmaker, ter opmerking, aan zijne leerlingen verklaarde, LUK. XII: 49—53. „Het „gevolg mijner komst op aarde is, dat allerwegen vuur „[van twist en Godsdienst-haat] zal ontſtoken worden; „ja, wat zeg ik? het is reeds aan het smeulen. — „Verbeeldt gij u, [mijne Leerlingen!] dat, op mijne „komst, [aardſche] vrede en rust in de wereld zoude „volgen? Neen, zeker! niet dan verdeeldheden zijn te „wachten, zoodat, van nu af aan, waar vijf perſoonen „in één huis zijn, dezelven zich verdeelen zullen, drie „tegen twee, en twee tegen drie. De vader zal zich „verzetten tegen den zoon, en de zoon tegen den „vader; de moeder tegen de dochter, en de dochter „tegen de moeder; de ſchoonmoeder tegen hare ſchoon„dochter, en de ſchoondochter tegen hare ſchoonmoe„der." En, in de daad, zoo lang de menſchen zijn, zoo als zij zijn, in het gemeen de duisternis, meer

dan het licht, beminnende, zal *waarheid* ook *haat* blijven verwekken.

Nogthans zal de wijze mensch, die, door verlichting van JESUS Geest, de waarheid en deugd heeft leren kennen en hoogſchatten, en in derzelver betrachting, door het geloof, éénmaal den vrede der ziele, de rust des gewetens, geſmaakt heeft, volſtandig blijven volharden, bij het gene hij weet, waar en goed te zijn, al ware het ook, dat de geheele wereld verkeerd dacht en verkeerd handelde; evenwel altijd bereid, om, met beſcheidenheid, rekenſchap te geven van zijn geloof en handelwijze, aan ieder, die gerechtigd is, hem zoodanige rekenſchap te vragen, of die zulks, op eene welvoeglijke wijze, met betoon van waarheidsliefde, van hem verlangt.

Onze Hervormers, insgelijks dus oordeelende, geven daaröm, in deze en de volgende Artikelen, op eene beſcheidene wijze, hun gevoelen op, aangaande de Chriſtelijke vrijheid, welke te gelijk orde en welvoeglijkheid bemint, en dus een beſtuur der Kerk verëischt; welke ook geenszins medebrengt, eenen ſtaat van Regeringloosheid, of verwarring, in het Burgerlijke, noch het gezag der Overheid benadeelt, volgends *Artikel* XXXVI., en op deze wijze, verdedigen zij zich, daadlijk, tegen alle de beſchuldigingen en lasteringen, met welke zij beticht, en op grond van welke zij vervolgd werden.

Dus ſpreken zij, in dit tegenwoordig XXXſte *Artikel*: „ Wij geloven, dat deze waare Kerk geregeerd moet „ worden, naar de Geestelijke Politie, welke onze Heer „ ons geleerd heeft in zijn woord." De Kerk, de gemeente der genen, die zalig worden, door het geloof in JESUS CHRISTUS, en door het gehoorzamen van zijne geboden, is een geestlijk Koningrijk van God, het welk geen ander hoofd, Koning. of wetgever erkent, dan den nu verheerlijkten JESUS, die, aan 's Vaders rechtehand, ten troon verheven, door zijn Woord en Geest, deze zijne gemeente beſtuurt, bewaart, en beſchermt, tot aan de voleïnding der eeuwen, wanneer hij allen, naar het welbehagen zijns Vaders, tot volmaakt geluk en zaligheid, gebracht zal hebben. Een Christen is, derhalven, als zoodanig, aan niemand anders onderworpen; hij is van God zelven geleerd, en zijn geweten hangt van geen mensch ter wereld af; Gods wil, hem door JESUS bekend gemaakt, in zijn woord, is zijne opperſte en eenigſte wet;

Digitized by Google

wet; volgends die wet, beöefent en betracht hij waare deugd en godzaligheid, en laat hij zich, door den Heiligen Geest, naar dat woord leiden, op den weg, welken hij bewandelt, tot zijn geluk. „ De geestelijke mensch „ beöordeelt alles, terwijl hij zelf boven alle beöordeeling verheven is." Naar de taal van PAULUS, I *Kor.* II: 15. Deze is de waare vrijheid, de waare verhevenheid en adeldom van eenen Christen, die zich door geene menschlijke magt of voorschriften, in zijn geweten laat verbinden, of onder de magt van iet laat brengen, het welk zou strijden, regelrecht, of zelfs zijdelings, zou strijden met den geest en het voorschrift van CHRISTUS, en den wil van God, ons in zijn woord geöpenbaard.

Maar de Christenen staan hier op aarde, door de gemeenschap der Heiligen, als eene broederschap en Maatschappij, in eene onderling naauwe betrekking, er is eene uitwendige Kerk, die de waare Kerk wel in zich bevat, maar, door de indringing van *Naamchristenen* (*Hypocriten*) en door feilbaarheid en menschlijke zwakheid, zoo lang wij op aarde leven, bloot staat voor feilen en misgrepen, in welke uitwendige Kerk, derhalven, schikkingen, tot bereiking van het groote doel, het algemeene heil, en nut der Christenen, het bewaren van goede orde, en het weeren van alle misbruiken, of een bestuur en Kerklijke *Politie*, nodig zijn.

Ondertusschen heeft JESUS, omtrent het bestuur zijner Kerk, geduurende zijn verblijf op aarde, zelf niets voorgeschreven, dan dat hij zijne Apostelen volmagt gaf, en met het nodig gezag bekleedde, om in zijnen naam het Euängelie te prediken, en in het nodige, tot welzijn der gemeente, te voorzien. Deze, toen de gelovigen vermenigvuldigden, hebben, volgends JESUS bedoeling, en naar dien algemeenen regel: God wil alles ordenlijk hebben ingericht, dewijl hij een God van orde is! in de bijzondere gemeenten schikkingen ten dezen gemaakt, waar van wij de sporen in hunne Brieven, inzonderheid in die van PAULUS, vinden; doch, hunne voorschriften zijn zoo algemeen en onbepaald, dat men verscheidene zwarigheden ontmoet, wanneer men dezelve wil verklaren, ten blijke, dat zij de vrijheid der gemeenten en der Christenen niet benadeeld, maar het steeds aan derzelver wijsheid overgelaten wilden hebben, om alles naar voorkomende omstandigheden in te richten. Wij lezen bij hen van Ouderlingen, of Oudsten, opzie-

ners, herders en leeräaren, doch zoo, dat het moeilijk valt te zeggen, of derzelver ambten onderſcheiden, en waarin zij bepaaldlijk onderſcheiden waren. Van de Inſtelling van *Diakonen* of bedienaren, om den Apostelen in den last van het bezorgen der armen, uit de gemeene beurs of fonds, te gemoet te komen, lezen wij een duidlijker bericht, in de *Handelingen der Apostelen*, en aangaande hunne verëischten regelen, in PAULUS Brieven aan TIMOTHEUS en TITUS. Evenwel vinden wij tevens voorbeelden, dat ook de eerſte Diakonen geärbeid hebben in het leeren en voortplanten van het Euängelie.

De Christenen hebben, vervolgends, een zeker beſtuur in de Kerk ingevoerd, het welk zich, toen het Christendom, onder KONSTANTYN den Grooten, de Godsdienst van den Staat werd, vormde naar de wijze der burgerlijke eenhoofdige regering des Romeinſchen Rijks ten dien tijde; waaruit, van eeuw tot eeuw, het gezag van den Biſchop van *Rome* is aangewaſſen, tot deze zich, dewijl *Rome* van ouds de hoofdſtad des Rijks was, zich heeft aangematigd, het zichtbaar Hoofd der Christelijke Kerk op aarde te wezen.

Bij de gelukkige Hervorming hernamen de Christenen hunne rechten en vrijheid, en de bijzondere gemeenten voerden, elk in den haren, zoodanige Kerken-orde in, als zij, overëenkomſtig hunne omſtandigheden, meest geſchikt oordeelden. Dus heeft een ander Kerkbeſtuur bij vele Lutherſche Gemeenten in Duitschland, een ander bij de Hervormden in Engeland, en weder een ander bij de Hervormden, en de overige Proteſtanten, in de Nederlanden, enz. plaats, welke laatſte, in dit opzicht, meest en hoofdzaaklijk gevolgd zijn het ontwerp, door den Hervormer JAN CALVIN voorgeſlagen, en in de gemeente van *Geneve* ingevoerd. Het welk ook in dit en de volgende *Artikelen* dezer Geloofsbelijdenis hoofdzaaklijk bedoeld wordt, zijnde meest ingericht naar die vorm van regering, welke in vrijë Gemeenebesten, in het burgerlijke, plaats heeft, alles evenwel onder die uitdruklijke bepaling van het behouden der volkomene vrijheid van het geweten, welke den Christen wezenlijk is, en waar van wij over het XXXIIſte *Artikel* zullen ſpreken. Deze kan ook, alles wel overwogen en verklaard wordende, zeer wel worden overëengebracht met het gene wij, desäangaande, *in des Heeren woord* lezen.

„ Naamlijk, dat 'er Dienaars of Herders moeten zijn,

„ om

„ om Gods woord te prediken, en de Sacramenten te be-
„ dienen; dat 'er ook Opzieners (of Oudſten, Ouderlin-
„ gen,) en Diaconen zijn, om met de Herders te zijn als
„ een Raad der Kerk, en door dit middel de waare Reli-
„ gie (Godsdienst) te onderhouden, en te doen, dat de
„ waare leere haren loop hebbe: dat ook de overtreders
„ op geestlijke wijze geſtraft worden, en in toom gehou-
„ den: opdat ook de armen en bedrukten geholpen en
„ getroost worden, naardat zij van node hebben. Door
„ dit middel zullen alle dingen in de Kerk wel en orden-
„ lijk toegaan; wanneer zulke perſonen verkozen worden,
„ die getrouw zijn, en naar den regel, welken de Apos-
„ tel PAULUS geeft in den Brief aan TIMOTHEUS."

Vier hoofdzaken behooren tot het geen men, als de *algemeene belangen* eener Christelijke Gemeente, rekenen kan, welke dus gemeenſchappelijk behooren waargenomen te worden. Vooreerst, behoort 'er gelet te worden op het openbaar onderwijs, en het onderhouden en voortplanten van waarheid, Godsdienst, en deugd. Hier toe nu zijn alle Christenen, ſchoon wel allen *verpligt*, om, elk naar zijne mate, door woorden en leven, elkanderen te leeren, te ſtichten, en ten voorbeeld te wezen, evenwel niet even gelijk in ſtaat, ook is het openbaar onderwijs iet daar van geheel onderſcheiden, en vereischt zekere bekwaamheden, en gaven, welke niet alle menſchen bezitten; het openbaar onderwijs, door daartoe bekwame, behoorlijk bekwaam gekeurde, gekozene en aangeſtelde mannen, *Bedienaars* des woords Gods, *Herders*, of meer eigenlijk, *Leeraars* genoemd, is in de tegenwoordige omſtandigheden der menſchen eene noodzaaklijke behoefte.

Ten tweeden. De Christelijke Gemeente oefent, als eene *Broederſchap*, gemeenſchap der Heiligen, en heeft, behalven den bijzonderen en huislijken Godsdienst, eenen gemeenſchappelijken, in welken de Sacramenten, naar JESUS Inſtelling, uitgedeeld en gebruikt, en God met vereende harten en zinnen, door gebed en dankzegging, beleden en verheerlijkt wordt. Nu is het nodig, dat bij zoodanigen gemeenſchappelijken Godsdienst, één de voorganger zij, opdat alles ordenlijk en deftig toega, en gevolglijk, dat de Leeraars tevens voorgangers, bedienaars, verrichters van den openbaren gemeenſchappelijken Godsdienst zijn.

Nademaal de Kerk uit feilbare menſchen beſtaat, en 'er ook *Hypocriten*, Naamchristenen, kunnen indringen, en

waar-

waarlijk indringen, zoo kan het gebeuren, dat, of de zwakheid van anders oprechte Christenen, of de boosheid van zoodanige indringers, dwalingen omtrent de leere des Christendoms, menschlijke bijvoegzelen, aflatingen, of verdrajingen van leerſtukken voortbrengen, of dat zonden, gepleegde euveldaden, en berispelijke zeden ergernis verwekken. Ook bejegenen de Kerk, hier op aarde, voor- en tegenſpoed, zij wordt belaagd, ondermijnd, of fel vervolgd; dit alles vordert bedaard en wijs overleg, verſtandigen raad en daad, om het kwaad te weeren, en het behoud en den voortgang van waarheid en deugd onder de menſchen, te bevorderen. Het is ten dien einde nuttig en voegzaam, dat 'er ook Oudſten of Ouderlingen worden aangeſteld, om met de Leeraars als eenen Raad der Gemeente en der Kerk uit te maken, de voorkomende zaken, waarin de gemeente belang heeft, te overwegen en te beſtuuren, en voor en met de gemeente te raadplegen, opdat alle kwaad geweerd, en alle goed bevorderd worde.

Eindelijk, de Christelijke liefde neemt deel, en voorziet in den nood der armen, die leden der gemeente, onze broeders en zusters, in den Heere zijn. Ten einde deze te verzorgen, hen in den nood bij te ſtaan, met troost, en daadlijke uitdeeling der opgebrachte aalmoesſen, hulp te betoonen, vonden reeds de Apostelen zich genoopt, om Diakonen of bedienaars der armen aan te ſtellen, en zoodanigen worden ook nog verëischt, als armbezorgers, die derzelver belangen behartigen en waarnemen.

Deze inrichting van het Kerkelijk beſtuur is, zekerlijk, geregeld, overëenkomſtig het geen wij in het N. Testament, aangaande het beſtuur en de welvoeglijke orde in de gemeenten, lezen, alhoewel het, op meer dan ëéne wijze, kan gewijzigd worden, indien ſlechts de overëenſtemming met Gods woord, en de vrijheid van geweten, gelijk ook de geestlijke aart van het rijk van JESUS, het rijk van waarheid en deugd, bewaard blijve. Door dit middel zullen dan alle dingen in de Kerk, zoo in 't gemeen, als in de bijzondere gemeenten, wel en ordenlijk gaan; voornaamlijk, wanneer zulke perſonen verkozen worden, die getrouw zijn, en naar den regel, welken de Apostel daarvan geeft, in zijnen Brief aan TIMOTHEUS; waarvan over het volgende *Artikel* meer.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 37.

WETTIGE VERKIEZING EN BEHOORLIJKE EERE DER LEERAAREN EN OPZIENEREN DER KERK.

(*Art.* XXXI. *der Geloofsbelijdenisse.*)

Och! of al het volk van JEHOVA Profeeten waren! was ééns de wensch van MOSES, en het is één der heerlijkste beloften bij den Profeet, welke hij van den gelukkigen toestand van Gods Kerk, het rijk van waarheid en deugd, geeft, en welke éénmaal, volgends onze hoop en uitzichten, op de voorzeggingen gegrond, plaats zal hebben, dat, in die gelukkige dagen, alle de kinderen, alle de leden der Kerk, van den Heere zelven, geleerd zullen wezen, zonder onderwijs van menschen te behoeven. En, in de daad, het is de pligt van elken Ongeveinsden Christen, zich zoo geöefende zinnen in het woord van God te verkrijgen, dat hij niet alleen zich zelven, met het oordeel des onderscheids, van de waarheid verzekere, en met dezelve zijn geloof versterke, en zijnen geest verlichte, maar dat hij ook in staat zij, anderen, door woorden en voorbeeld, te onderwijzen en te stichten, immers, daartoe is hij der zalving van JESUS CHRISTUS, en zijnen Geest, deelachtig, opdat hij, op zijne wijze, als een Profeet des Allerhoog-

ſten, zijne medemenſchen opleide tot de kennis en dienst van God, en zijnen Zoon JESUS CHRISTUS, onzen Heere.

Evenwel, het is, deels, niet mogelijk, naar de omſtandigheden, in welke wij, menſchen, hier op aarde, verkeeren, deels zou het wanörde en verwarring baren, indien elk zich, naar willekeur, opwierp tot eenen openbaren Leeräar der Kerk. Allen toch kunnen geene Leeräars, allen geene Opzieners zijn, naar de aanmerking van PAULUS, gegrond in de natuur der zaak. Insgelijks, alwie, met nederigheid, en welberaden, het gewigt en de voortreflijkheid van een openbaar Leeräar- en Opzieners ambt overweégt, en wat er vereïscht wordt, om hetzelve behoorlijk waar te nemen, zal geerne de vermaning en raad volgen van den Apostel JAKOBUS: „ Mijne Broeders! „ werpt uzelven niet in grooten getale tot leeräars op; „ denkt, dat wij, [leeräars,] zwarer veräntwoording „ hebben. Want, hoe zeer wij allen, in vele opzichten, „ misſtappen begaan, echter is hij voor een' volmaakt „ man te houden, die in het leeren geen' misſtap begaat, „ hij is in ſtaat, om ook het geheele ligchaam wel te „ kunnen beſtuuren."

Op deze en ſoortgelijke gronden ſteunt de inhoud van het XXXIſte Artikel der Nederlandſche Geloofsbelijdenis: „ Wij gelooven," dus luidt hetzelve: „ dat de Dienaars „ des woords Gods, Ouderlingen en Diakonen, tot hunne ambten behooren verkozen te worden, door wettelijke verkiezinge der Kerke, met aanroepinge des naams „ Gods, en goede orde, gelijk het woord Gods leert. „ Zoo moet zich dan een iegelijk wel wachten, zich door „ onbehoorlijke middelen in te dringen, maar is ſchuldig „ den tijd te verwachten, dat hij van God beroepen „ wordt, opdat hij getuigenis hebbe van zijne beroeping, „ om van dezelve verzekerd en gewis te zijn, dat zij van „ den Heere is."

In de Handelingen en de Brieven der Apostelen, bijzonder van PAULUS, lezen wij eenige voorbeelden, hoe men, ten tijde der Apostelen, te werk gegaan zij, met het verkiezen en aanstellen van Leeräars en Opzieners der gemeente. Ten einde het XIItal der Apostelen vol te maken, in de plaats van JUDAS, deed het gezelschap der Apostelen eene benoeming van twee mannen, toegerust met de nodige bekwaamheden, en een plegtig gebed gedaan hebbende, koos men daar uit, bij het lot, MATTHIÄS, dien men ook, met eenparige stemmen, bij de elf Apostelen voegde, *Hand.* I: 26. De eerste Diakonen werden, door de gemeente, verkozen, en den Apostelen voorgesteld, die, na het gebed gedaan te hebben, hun de handen oplegden, eene plegtigheid, bij het aanstellen en inwijden tot eenig ambt gebruiklijk. *Hand.* VI: 1—6. De Apostel PAULUS, en zijne reisgenoten, stelden, op hunne reizen, tot uitbreiding van het Euängelie, in elke gemeente, Oudsten aan, onder een plegtig bidden en vasten, *Hand.* XIV: 23. PAULUS beveelt aan TITUS, TIT. I: 5. van stad tot stad, Oudsten en Opzieners aan te stellen. In dezen Brief aan TITUS, en de beide Brieven aan TIMOTHEUS, vinden wij nog verscheidene bijzonderheden, hier toe behoorende, blijkens welke er in den persoon, die tot Leeräar en Opziener zou worden aangesteld, verëischt werd, lust en begeerte naar dit ambt, en de nodige bekwaamheden, in kunde en gedrag, naar het welk behoorlijk onderzoek moest gedaan worden, en alles wel bevonden zijnde, werd hij, onder gebeden, verkozen, en door oplegging der handen aangesteld, en in het ambt bevestigd. Doch, verdere bijzonderheden, ten aanzien van de wijze der verkiezing, de personen, die de verkiezing doen enz., worden niet bepaald, en dus aan de vrijheid der gemeenten gelaten, om daar in, naar tijd en gelegenheid, te handelen. Alleen

de perſonen behoren, volgends het bovenſtaande, met lust en gewilligheid, en met de nodige bekwaamheden voorzien te wezen, en van zoodanige zeden, inborst, en gedrag, dat zij den Godsdienst, welken zij leeren en onderwijzen, tot eere verſtrekken, en niet, in het oog der wereld, verächtlijk of beſpotlijk maken. De verkiezing moet geſchieden *wettelijk*, naar eisch van de bijzondere gewoonte, wet, of inrichting, welke de gemeente heeft vastgeſteld, en gewoon is te volgen; naar de perſonen, die in aanmerking komen, behoort naauwkeurig onderzoek te geſchieden, ten aanzien van kunde en bekwaamheden, en niet min ten aanzien van het zedelijk gedrag. Toegelaten, tot het Leeräars-ambt, als bekwaam bevonden zijnde, kan de verkiezing of beroeping tot eene bijzondere gemeente, in ſteden en ten platten lande, op verſcheidene wijzen, wettig, geſchieden, door de gemeente zelve, door den Kerkenraad, ook door bijzondere perſonen, daar het recht, het welk men *patronaat* noemt, toe hebbende; alles naar mate de ſchikking, oude gewoonte, of inrichting en omſtandigheden der bijzondere gemeenten, medebrengen en verëiſchen, waarvan men, om verwarring voor te komen, niet ligtlijk, en dan alleen met eenparige bewilliging, behoort af te gaan. Doch altijd zal de verkiezing, op welke wijze zij dan ook wettlijk geſchiedt, behooren te geſchieden, met aanroeping van Gods naam, waardoor men zijne bijzondere zorg voor zijne Kerk, volgends de beloften, daar van zijnde, erkent; verders met goede orde, overeenkomſtig de deftigheid en belangrijkheid der zaak; wat toch kan belangrijker wezen, dan menſchen te verkiezen en aan te ſtellen tot leeräars des volks, en tot opzieners der zeden en der tucht? Daar heeft niet alleen de Kerk, het Chriſtelijk Genootſchap, maar de gantſche Burgerſtaat, belang bij; eindelijk, men behoort zich, bij zoodanige verkiezingen, te gedragen, naar het geen Gods woord, of letterlijk, of door voorbeelden, leert, en in het gene aan de vrijheid der gemeente gelaten is, toe te zien, dat er niets plaats hebbe, het welk, in het één of ander opzicht, regelrecht of van ter zijde, tegen het woord Gods ſtrijden zou.

Op deze wijze, wel en wettlijk verkozen en aangeſteld zijnde, heeft een zoodanig Leeräar of Opziener, getuigenis van zijne beroeping, en kan van dezelve verzekerd en gewis zijn, dat zij van den Heere is. Men

kan,

kan, in het gemeen, niet twijfelen, of het is de wil van God, dat er openbare Leeräars en Opzieners, in de Kerk, zijn zullen; wij hebben, behalven het geen reeds, in het voorgaande, ten dezen is bijgebracht, daarvan eene uitdruklijke verzekering van PAULUS, *Efez.* IV: 11. „ Dezelfde," (hij had van JESUS, als verhoogd tot hoofd der Kerk, gefproken, en hij merkt dit, als ééne zijner weldaaden, aan.) „ Dezelfde heeft dan „ fommigen aargefteld tot Apostelen, anderen tot Pro„ feeten, anderen tot Euängelisten, anderen tot Herders „ en Leeräaren; om het welzijn der heilige [Christenen] „ te bevorderen, ten einde door hunne ambts-bedieninge, het gantfche ligchaam van Christenen tot zijne „ volmaaktheid opwast" enz. — Zoo merkt dezelfde Apostel, *Hand.* XX: 28. de Opzieners der *Efezifche* gemeente aan, als *door den Heiligen Geest* tot Opzieners over de gemeente gefteld, om die te weiden en te leiden, gelijk goede en getrouwe herders hunne kudden doen.

Het ambt, gevolglijk, van Leeräars en Opzieners der Kerk, maar ook van armbezoekers, is een Godlijk ambt, wat deszelfs inftelling en bedoeling betreft; doch omtrent het bijzondere en perfoonlijke is omzichtigheid ten dezen nodig. Wanneer iemand tot dit ambt bekwaam en gefchikt, wettelijk, verkozen wordt, mag hij zekerlijk zijne beroeping als Godlijk aanmerken, evenwel niet onmidlijk, maar midlijk, gelijk elk, die in eenig goed en nuttig beroep of ambt wettlijk komt of verkozen wordt; hier nogthans, in zoo verre, met ruim zoo goed recht, als een iegelijk, bijzonder omtrent het ambt van Leeräar en Opziener der Kerk, zich wel moet wachten, om zich door onbehoorlijke middelen, van laage follicitatie of verzoeken, of door invloed van vermogende vrienden, of behagen aan menfchen, veel min door gaven of beloften en toezeggingen, of wat meer dergelijke zijn moge, in te dringen, maar fchuldig is, den tijd te verwachten, dat hij van God, door de fchikking zijner albeftuurende Voorzienigheid, welke zoo bijzonder over zijne Kerk waakt, geroepen wordt, langs den weg eener wettelijke verkiezing.

Over deze woorden van dit Artikel moeten wij nog de volgende aanmerking maken. Meermalen werd, in die tijden der Hervorming, aan de Leeräaren onder hen, die het gezuiverd Euängelie predikten, door de Roomsch-

gezinden tegengeworpen, dat zij geene wettige Euängelieverkondigers waren, geene behoorlijke zending noch inwijding hadden, waar op de Roomſche Kerkvoogden en Prieſters zich beroemden, als hebbende die, bij opvolging, van eeuw tot eeuw, ontvangen van de Apoſtelen. Hier tegen merken de Hervormers aan, in dit Artikel, dat de Dienaars des woords Gods, Ouderlingen en Diakonen, tot hunne ambten behoren verkozen te worden, door wettelijke verkiezing der Kerk, met aanroeping des naams Gods, en goede orde, gelijk het woord Gods leert, zoodat hij, die zich niet door onbehoorlijke middelen indringt, waar aan, in de daad, volgends de Kerkgeſchiedenisſen, in de Roomſche Kerk zoo velen onder de hooge en lage Geeſtlijkheid, op verſcheidene tijden, openbaar ſchuldig waren, gelijk in die eeuwen, toen, naar het ſchrijven van den Kardinaal BARONIUS zelven, „ de heilige Stoel ter beſchikking „ ſtond van twee ligtekoojen, wier minnaars in de plaats „ van PETRUS werden geſteld," zoodat hij, zeg ik, die zich niet, door onbehoorlijke middelen, heeft ingedrongen, getuigenis heeft van zijne beroeping, en van dezelve verzekerd en gewis kan zijn, dat zij van den Heere is.

Ten aanzien nu van deze, door de Kerk, of gemeente, wettelijk, verkozene Dienaars des woords, waar onder men ook de Ouderlingen en Opzieners mag begrijpen, belijdt verder dit *Artikel:* „ En aangaande de Die„ naars des woords, in wat plaats zij zijn, zoo hebben „ zij dezelfde magt en authoriteit, (of aanzien) zijnde „ allegader Dienaars van JESUS CHRISTUS; den eeni„ gen algemenen Biſſchop, (of Opziener) en het eenig „ hoofd der Kerk." Klaarblijklijk zijn deze woorden weder gericht tegen het geen in de Roomſche Kerk plaats heeft, alwaar men eene lager en hooger Geeſtlijkheid kent, niet alleen in naam, zonder wezenlijk gezag, gelijk bij de Engelſche Kerk, maar met aanmatiging eener magt, welke ſtrijdig is met de natuur van den redelijken en geeſtlijken Godsdienst van JESUS, willende de Biſſchop van *Rome*, of de *Paus*, onder den ſchijnbaar nederigen tijtel van *knecht der knechten Gods*, gehouden worden, en gezag oefenen, als het zichtbaar algemeen hoofd der Christen Kerk op aarde, als den opvolger van PETRUS, wien men den *Prins der Apoſtelen* noemt, aan wien de Roomſche Christenen *gehoorzaamheid*

heid zweeren, terwijl zich de Kerk van *Rome* de *Meesteresse* der Kerken noemt. Neen, de Dienaren des woords, in wat plaats zij zijn, in de gemeente van aanzienlijke steden, of ten platten lande, bij kleine gemeenten, hebben één en dezelfde magt en authoriteit, of aanzien, als Leeraars in de Christelijke kerk, samen mededienaars en medeouderlingen, gelijk de Apostelen, en PETRUS bijzonder, in hunne Brieven zich verklaren, zijnde alle gelijkelijk Dienaars van JESUS CHRISTUS, wiens leere zij verpligt zijn, zuiver, naar beste weten en geweten, te verkondigen, en tot zijne eere, naar zijn voorschrift, werkzaam te zijn tot heil der gemeente; JESUS toch alleen is de eenige algemeene Bisschop, en het eenig hoofd der Kerk, die geenen Stadhouder op aarde aangesteld, en ook niet nodig heeft, als zijnde, volgends zijne belofte, bij haar tot aan de voleinding der wereld, ja daar, waar slechts twee of drie vergaderd zijn, in zijnen naam. De Geloofsbelijdenis noemt hem den eenigen algemeenen Bisschop, en het eenig hoofd der Kerk, in tegenstelling van de aanmatiging van den Roomschen Paus. *Bisschop* is niet anders dan het Griekse *Episcopos*, waarvan het woord *Bisschop* gevormd is, en beteekent *een Opziener*. Dus zijn alle Leeraars en Opzieners der Kerk, in de eigenlijke beteekenis des woords, *Bisschoppen*, maar JESUS de eenige algemeene *Bisschop*, Opziener en hoofd der één algemeene Kerk der Christenen.

In tegenstelling eindelijk van die magt en den eerbied, welke zich de Roomsche Bisschoppen aanmatigen, eischende eenen voetkus, en voort van aanbidding (*adoratie*) verklaart dit Artikel der Nederlandsche Belijdenis: „Daarenboven, opdat de Heilige Ordonnantie Gods niet geschend worde, of in verachting kome; zoo zeggen wij, „dat een ieder de Dienaars des woords en de Onderlingen der Kerk in zonderlinge achting behoort te hebben, „om des werks wil, het welk zij doen, en in vrede met „hun te zijn, zonder murmurering, twist of tweedracht, „zoo veel mogelijk is."

Het ambt van eenen Leeraar des volks, van eenen Opziener in de Kerk van God, is een voortreflijk ambt; en zij, die hetzelve bekleden en waarnemen, zijn reeds achting waardig, om huns ambts wil. Diep vervallen is een volk, en het uitzicht voor deszelfs geluk en welvaren is zorglijk en treurig, bij het welk, Leeraars en Onderwijzers, van nuttige wetenschappen en kunsten in het gemeen, gee-

geene achting genieten, of die genen, die ambten en posten, in het burgerlijke, bekleden, geſmaad worden; maar hoe is het dan met den Godsdienst geſteld, wanneer deszelfs Leeraars voor hoon en ſpot zijn blootgeſteld, wanneer men van hen en van hunne bediening gering ſpreekt? Het zij dan, dat deze minachting van hun zelven, of van elders oorſpronglijk is. Want toch, gelijk in de eerstgemelde claſſe, dus ook kunnen de bedienaars van den Godsdienst zelve oorzaken worden, van minachting, zoo wel, wanneer zij, op eene ongepaste wijze, naar eer ſtreven, en zekere zelfsverheffing en waan blijken laten, als dat zij, door onbekwaamheid voor hunnen post, of nalatigheid, zelve tonen, van deszelfs gewigt niet recht overtuigd te zijn.

Dan ſtaat het met den Godsdienst wel, wanneer eere gegeven wordt, dien men eere ſchuldig is, wanneer men de Bedienaren van denzelven acht en hoogſchat, en zij zich zoo gedragen, dat men hen achten en hoogſchatten kan, wanneer zij, met kunde en getrouwheid, hun ambt vervullen, onder malkanderen niet twisten, eendrachtig het welzijn der gemeente bevorderen, en door hun gedrag voorbeelden zijn, van waar geloof, godzaligheid en deugd, zonder gemaaktheid, en hooggevoelendheid van zichzelven, als of er onder de Christenen onderſcheid ware tusſchen Geestlijkheid en Leeken, daar het onderſcheid hier in alleen kan en mag beſtaan, dat elk Christen niet op zich zelven, maar op het welzijn ook der anderen zie, de een den anderen hooger achte dan zich zelven, elk zich toelegge, op het gene zijn pligt van hem vordert, en dat allen, door onderlinge liefde verbonden, door éénen Geest, den zachtmoedigen, nederigen Geest van JESUS, gedreven worden! Dus zou het Christendom zijnen ouden bloei hernemen, deszelfs vijanden zouden beſchaamd, en velen zouden beweegd worden, om met de Christenen zich te verëenigen, ziende, dat God met hen is.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 38.

HET GEZAG DER KERK, EN DE KERKLIJKE TUCHT.

(*Art.* XXXII. *der Geloofsbelijdenisse.*)

De Kerk van JESUS, zoo als zij, waarlijk en in den geest, met Hem, haar hoofd, verëenigd is, bezit in de daad een groot gezag, het welk haar, onder het zinbeeld van *Sleutelen des Hemelrijks*, door JESUS zelven is overgegeven. Zij verkondigt, volgends, en door het woord van God, heil en zaligheid, in het gemeenschaplijk geloof, aan allen, die zich, in den geest, met haar verëenigen, en daartegen den toorn van God tegen de Ongelovigen, en allen, die zich niet van hunne zonden, oprecht en van harten, tot God bekeeren. Zij sluit alle onwaardigen en geveinsden, alle werkers van ongerechtigheden, uit hare gemeenschap, en uit het rijk van zaligheid, het rijk van God, hun aankondigende, dat zij geen deel hebben aan de voorrechten van dat Gods Rijk, ten zij zij zich bekeeren, met berouw en leedwezen, en zich met God laten verzoenen. Dit alles heeft geene bedenking.

De Kerk van JESUS, naar hare uitwendige gedaante, welke zij in de wereld heeft, als eene verzameling van allen, die geloven, en hun geloof met den mond be-

Digitized by Google

lijden, maakt eene Maatſchappij uit, onderling verëenigd, door het Woord en den Geest van CHRISTUS, hebbende eene goede en ordenlijke inrichting, en een beſtuur, waardoor haar welſtand, de voortplanting van waarheid, geloof en deugd, bevorderd wordt, gelijk wij, over de voorgaande *Artikelen*, gezien hebben. De Kerk, dus aangemerkt, heeft dan ook hare ſchikkingen, en zij heeft daar toe een gezag, het welk ſtrekken moet tot bereiking van dat groote doel, den bloei van verlichte Godzaligheid en verhevene deugd. Welk gezag, evenwel, ver af is, van een tijdelijk en wereldsch gezag te zijn, of vermogend, om over het geweten der menſchen te heerſchen, maar het welk, geheel eigenäartig, overëenkomen moet, met de geeſtelijke natuur van het Godsrijk, en de voorrechten van redelijke menſchen, welke van de waarheid, door redenen, overtuigd, en tot de waare deugd, door vermaningen aangeſpoord, maar niet gedwongen kunnen of mogen worden.

Volgends deze waarächtige, uit de Rede en Heilige Schrift afgeleide, denkbeelden, zeggen de Opſtellers der Nederlandſche Geloofsbelijdenis, in het XXXIIſte Artikel: „ Hierëntusſchen geloven wij, hoewel het nuttig en goed „ is, dat die Regeerers der Kerk, (van welke in het „ voorgaande *Artikel* geſproken is,) onder hen zekere „ ordinantie, (ſchikking,) inſtellen en bevestigen, tot on„ derhouding des ligehaams der Kerk, dat zij nogthans „ zich wel moeten wachten, af te wijken van het gene „ ons CHRISTUS, onze eenige Meeſter, geördineerd „ heeft. En daaröm verwerpen wij alle menſchelijke „ vonden, en alle wetten, welke men zou willen invoe„ ren, om God te dienen, en door dezelve de Con„ ſciëntiën te binden en dwingen, in wat manieren het „ zoude mogen zijn."

De Roomſche Kerk had zich een gezag aangematigd, door

door het welk, geheel ſtrijdig met den aart der Chriſtelijke Kerk, de natuur van den redelijken mensch, en de edele vrijheid van den Christen, zij zich ſtoutlijk durfde vermeten, geloofsleerſtukken, als waarheden, voor te ſchrijven, om te geloven, en godsdienſtige plegtigheden in te voeren, om waar te nemen; zij durfde zich veröorloven, de zonden te vergeven, en ontſlag, van zedenlijke en godlijke wetten en geboden, te verleenen, en aflaten te ſchenken, voor geld en prijs, en dan het *Anathema* of de vervloeking uit te ſpreken tegen allen, die zich aan dit gewetendwingend gezag der Kerk weigerden te onderwerpen, en die aan de wereldlijke magt overleverende, te vuur en zwaard te vervolgen, of te doen vervolgen. Van deze buitenſporigheid waren ook ſommige Dwepers, in de tijden der Kerkhervorming, niet vrij, die het gezag der Kerk ook tot de burgerlijke verkering uitſtrekken wilden, en tot het losmaken en verbreken van de banden der Burgerlijke Maatſchappij en ſamenleving. De Roomſchen beſchuldigden ondertusſchen de Hervormers, Voorſtanders van de Christelijke Vrijheid en het aangeboren onvervreemdbaar recht van den redelijken mensch, om het gene hem als waarheid wordt voorgedragen, zelf te onderzoeken, en met het oordeel des onderſcheids te beöordeelen, dat zij alle orde en ondergeſchiktheid wilden verloochenen, en eene losbandigheid invoeren, welke tot onverſchilligheid of eene ſamenſmelting van alle Godsdienstige leerſtelzels (*Indifferentismus* en *Sijncretismus*) zoude leiden, gelijk men de Roomschgezinde Schrijvers, in onze dagen, deze beſchuldiging in hunne Schriften ziet herhalen, daar zij de Kerkhervorming willen aanmerken, als de waare bron der Vrijgeesterij en het Ongeloof, het welk in de laatſte jaren der onlangs geëindigde eeuw zoo verbazend gewoeld heeft.

Doch, hoe ongegrond deze beſchuldigingen zijn, blijkt,

onder anderen, uit dit artikel der Nederlandſche Geloofsbelijdenis, daar in het zelve de Opſtellers uitdruklijk belijden, „ dat het nuttig en goed is, dat die Regerers der „ Kerk, de Leeräars, Ouderlingen, Opzieners enz. onder „ hen zekere ordinantie (ſchikking) maken, tot onder„ houding des ligchaams der Kerk." De hoofdregel, hierömrent, in Gods Woord, door den Apostel voorgeſchreven, is, dat alle dingen ordenlijk in de Kerk geſchieden en behandeld moeten worden, ten dien einde is het nuttig en goed, dat er zekere ſchikkingen worden gemaakt, welke ſtrekken kunnen, om het ligchaam der Kerk te behouden, en orde en geregeldheid te ſtaven; opdat geene wanörde de overhand neme, en de Christelijke vrijheid niet verbastere in eene toomloze ongebondenheid, om, onder den Christlijken naam, eene onchristlijke leere of leven te voeren. Dewijl nu, volgends het voorgaande artikel, de Leeraars en Opzieners der Kerk daar toe aangeſteld en verkozen worden, om de algemeene belangen der Kerk waar te nemen, en haar welzijn te bevorderen, zoo is het dienſtig, dat hun eenig gezag worde toegekend, om onderling, tot dit einde, het welk de behoudenis betreft van het gantſche ligchaam der Kerke, ſchikkingen te maken en vast te ſtellen; waar toe de Kerkelijke bijeenkomſten, *Kerkvergaderingen*, *Claſſen*, en *Sijnoden*, ſtrekken kunnen.

Doch dit gezag is enkel en alleen, eene *bedienende* maar geenszins eene *heerſchende* magt; want, hoe zeer het bovenſtaande dienſtig en goed is, zoo moeten, nogthans, deze Opzieners der Kerk zich wel wachten, af te wijken, van het gene CHRISTUS, onze eenige Meeſter, geordineerd heeft. De Christen, die tot vrijheid geroepen is, erkent niet, en mag niet erkennen, in alles wat den Godsdienst betreft, eenigen anderen Meeſter, Heer, Wetgeever, of Koning, dan JESUS CHRISTUS, den verheer-

heerlijkten Middelaar, wien de Vader in de Hemelen aan de Gemeente gegeven heeft tot een hoofd boven alle dingen. Zijn woord is onze eenige regel, onze eenige wet. Daar in is, volkomen en genoegzaam tot onze zaligheid, bevat en duidelijk verſtaanbaar voorgedragen, het gene wij nodig hebben te gelooven, en te betrachten. Deze is die Koninglijke Wet der vrijheid, die, maar ook alleen, alle Christenen verbindt en verpligt, en waar van niemand mag afwijken, ter rechte, noch te linkehand, door er iet bij te voegen of af te laten, of er in te veränderen. Alles, derhalven, wat de Leeräars en Opzieners der Kerk ons leeren en voorſchrijven, is ons, Christenen, niet alleen geöorloofd, maar wij zijn er toe verpligt, met het oordeel des onderſcheids, te onderzoeken, en te toetzen, aan den eenigen toetsſteen, het woord van God, en elk moet zich bevlijtigen, om in kunde zoo veel te vorderen, dat hij in ſtaat is, alles, wat daar van verſchilt, te verwerpen.

„ En daarōm verwerpen wij alle menschlijke vonden, „ en alle wetten, welke men zou willen invoeren, om „ God te dienen." Alles, wat in den Godsdienst, blootlijk, op menschlijk gezag berust, en geenen grond of bewijs heeft, in de gezuiverde Rede en het Bijbelboek, telt een Ongeveinsd Christen onder menſchenvonden, welke JESUS zoo uitdruklijk afkeurt, verklarende, dat men God te vergeefs eert, door het leeren van leeringen, welke geboden van menſchen zijn. Alle wetten en geboden, die menſchen, om God te dienen en te verëeren hebben voorgeſchreven, worden in de Heilige Schrift voorgeſteld, als een eigenwillige Godsdienst, die ſomtijds wel eenen ſchijn heeft van Godzaligheid, maar de kracht derzelve verloochent, die enkel beſtaat in eene gemaakte nederigheid, en in het nietſpaaren van het ligchaam, en enkel ſtrekt, om den mensch onder dienstbaarheid van

menſchen te brengen, en van welken, wanneer de menſch zichzelven gekweld heeft, de Godheid vraagt: Wie heeft dit van uwe handen geëischt? Daaröm verwerpen wij dit alles, en laten ons onder de magt van geen dezer dingen brengen, als die dienstknechten zijn van God in CHRISTUS, maar niet van menſchen.

Alle deze en ſoortgelijke menſchenvonden en wetten zijn alleen door eer- en heerschzuchtige lieden bedacht, om de Conſciëntiën te binden, zoo als uit het voorbeeld der *Farizeën* en Wetgeleerden onder de Joden blijkt, die den menſchen lasten oplegden, welke zwaar waren, om te dragen, terwijl zij zelven deze lasten niet aanroerden met één' van hunne vingeren; die de Conſciëntiën zoeken te dwingen, door hunne bedreigingen, om hen in den Kerkeban te doen, en uit de Sijnagoge te werpen; met bedreigingen van eenwige verdoemenis, indien men de geboden der Kerk niet gehoorzaamt enz. Dit alles is in de Kerk van JESUS niet te dulden, in welke maar één onze Meeſter is, naamlijk CHRISTUS.

Ons geloof, als Christenen, moet redelijk, op kennis en overtuiging der waarheid gegrond, en dus vrij en onafhanglijk van het gezag en oordeel van andere menſchen wezen, die allen feilbaar zijn en dwalen kunnen. Waarheid, en geloof laten zich door geen menſchen gezag nog menschlijk geweld opdringen, welke, op zijn meest, alleen huichelaren en naambelijders kunnen voortbrengen, die, uit vrees, of om menſchen te behagen, anders ſpreken en uiterlijk handelen, dan zij zelve denken, en overtuigd zijn te moeten handelen.

„ Zoo neemen wij dan alleen aan, het gene dienſtig „ is, om eendragtigheid en eenigheid te voeden en te „ bewaren, en alles te onderhouden, in de gehoorzaam„ heid Gods."

Zie daar een billijk gevoelen en begrip van onze Geloofsbelijders Alle inrichtingen der Gemeenten, alle Geloofsbelijdenisſen, alle beſluiten van grooter of kleiner Kerkvergaderingen, of welke vaſtſtellingen der Kerken, onder welken naam ook begrepen, moeten, zullen zij gelden voor de Christenen, overëenſtemmen met het woord van God, moeten bedoelen de onderhouding van het ganſche ligchaam der Kerk, moeten dienſtig zijn, niet alleen in voorwendzel, veel min door een aangematigd gezag, maar door hare eigene wijze, voorzichtige, en Chriſtelijke ſtrekking en inhoud, om eendragt en eensgezindheid

heid in gevoelen en belijdenis, in leere en voordragt, te voeden en te bewaren, want geen dienstknecht des Heeren moet twisten, geen Christen voegt het, zich met woordverschillen en nodeloze twistvragen op te houden, maar de waarheid te bewaren en te betrachten in de liefde. Indien die voorschriften, welke men gewoon is, onder den naam van *Formulieren van eenigheid* te begrijpen, waarlijk tot éénheid en verbanning van tweedragt strekken, zullen wij die aannemen, hoe zeer dan ook de ondervinding van alle de Christen-eeuwen bewezen heeft, dat soortgelijke opstellen en ontwerpen weinig vrucht hebben gedaan, tot vereeniging van verwijderde gemoederen, en geen wonder, dewijl de waare eensgezindheid en liefde haren wortel in het welgestelde hart moet hebben, het welk, in oprechtheid, de waarheid, Godsdienst en deugd bemint, en zich zeer gaarn gedragen zal, naar de uitspraak van den zachtmoedigen Godgeleerden WITS, om in de noodzaaklijke dingen de éénheid, in min noodzaaklijke vrijheid, en in allen liefde te laten gelden.

Bijzonder nemen wij aan, dus wordt dit Artikel der Geloofsbelijdenisse besloten, het gene dienstig is, „ om „ alles te onderhouden, in de gehoorzaamheid van God: „ waartoe geëischt wordt de *excommunicatie*, of de Ban, „ welke geschiedt naar het woord van God, met het gene daar aan hangt." en daarmede verbonden is.

Het groote oogmerk van onze verlosing door JESUS CHRISTUS, en gevolglijk het hoofddoel van het Christendom, is onze volkomene verlosing van de zonde, dat is, niet alleen van den vloek en straffe, maar ook van de smet en bevlekking der zonde, onze heiligmaking, en vernieuwing naar het beeld van God, opdat wij heilig zijn, gelijk God heilig is, en gelijkvormig in Godzaligheid en deugd aan onzen Zaligmaker, die ons een voorbeeld heeft nagelaten, opdat wij, in zijne voetstappen, wandelen zouden. Dit behooren de schikkingen, welke de Bestuurers der Kerk ontwerpen, voornaamlijk te bedoelen, niet alleen de overëenstemming en vordering in de rechtzinnige leere der waarheid, om de menschen tot de kennis van GOD en CHRISTUS te brengen, en tot het geloof op te leiden, het welk nuttig en nodig, maar niet genoeg is; indien de bestuurers der Kerk, door leere en voorbeeld, en in alle hunne raadplegingen, niet tevens volijverig arbeidzaam zijn, om de Christenen te brengen en standvastig, ja volmaakt te vormen tot de gehoor-

zaam-

zaamheid Gods. Alle hunne pogingen moeten de uitbreiding van het rijk van waarheid en deugd beöogen, om de Christenen Gode te kunnen voorſtellen als eene Gemeente, die onbevlekt en onberispelijk is, voor God, in waare liefde.

De Kerklijke tucht of Zedentucht, is hier toe, wel aangewend zijnde, zeer nuttig. Zij heet hier *Excommunicatie* of de Ban; *Excommunicatie* is niet anders, dan eene afzondering of uitſluiting uit de gemeenſchap der Kerk. In de eerſte Christen Kerk was dezelve zeer ernſtig en daaröm krachtig, doch het misbruik, het welk men daarvan gemaakt heeft, door ze in eene Kerklijke ſtraffe te veränderen, en ze, buiten en tegen de inſtelling van JESUS, en het oogmerk, aan te wenden, heeft derzelver kracht geheel ontzenuwd; en door het toenemen van laauwheid in waare godzaligheid, en verval van zeden, is zij, bij de Proteſtanten, bijna geheel in vergetelheid gekomen. Zij is, eigenlijk, eene verklaring van de Kerk, dat zij eenen mensch, die zich ergerlijk en zedenloos gedraagt, in leere of in wandel, of beiden, niet in hare gemeenſchap kan of mag dulden, opdat zij niet ſchijne, gemeenſchap te hebben met zijne leere of zeden, daar de Gemeente der Christenen behoort uit te munten in alle deugden. Wanneer deze Kerklijke tucht behoorlijk wordt aangewend, en naar het Woord van God, is zij zeker van groot gewigt, om ontzag en eerbied te verwekken. Hoe ongevoelig en grondverdorven moet een mensch wezen, die zich niet getroffen voelt, wanneer eene geheele Maatſchappij van deugdgezinden hem uit hare gemeenſchap verbant en uitſluit! Geſchiedt deze uitſluiting naar recht, is het oordeel der Kerk naar waarheid, dan oordeelt God zelf op dezelfde wijze; trouwens, dit is zijne uitſpraak in zijn woord, dat de werkers der ongerechtigheid geen deel kunnen hebben in het rijk van zaligheid. Ondertuſſchen behoort, bij deze kerklijke tucht, oprechtheid, waarheid, beſcheidenheid, en liefde te heerſchen; niet dan na herhaalde vermaningen, vol liefde, en beſcheidenheid, zal men tot het uiterſte komen, en altijd zal de Christen Kerk gereed ſtaan, om den berouwhebbenden met liefde weder aan te nemen.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

D E

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 39.

DE SACRAMENTEN.

(*Art.* XXXIII. *der Geloofsbelijdenisse.*)

In de Christelijke Kerk heeft JESUS geene andere uitwendige plegtigheden ingesteld en verordend, dan twee zeer eenvoudige, maar tevens vol verhevene wijsheid, en krachtig in betekenis en oogmerk, den Doop naamlijk en het Heilige Avondmaal, beide onder den naam van *Sacramenten* bekend, een *Latijnsch* woord, zedert den Kerkvader TERTULLIANUS, die hetzelve het eerst van deze Heilige plegtigheden in zijne Schriften gebruikt heeft, bij de Christenkerk in het Westen aangenomen.

Het gene de Heilige Schrift van deze *Sacramenten* leert, is in weinige woorden begrepen, maar klaar en voor ieder eenen, die niet voorïngenomen is, door één of ander gevoelen, of onderstelling, ligt verstaanbaar, komende in alles overëen met de geestelijke natuur, en het troostrijk oogmerk van het Euängelie van JESUS.

JESUS gebood, dat men hen, die op de verkondiging van zijn Euängelie, hetzelve gelovig aannamen, en zijne leerlingen en aanhangers wilden worden, door eenen Doop met water, zoo als zijn voorloper JOÄNNES reeds deze reiniging met water verricht had, en zoo als

Digitized by Google

ſoortgelijke bij de Jooden ook in gebruik ſchijnt geweest te zijn, wanneer zij *Proſelijten*, of Geloofsgenoten, maakten uit de Heidenen, in te wijden in zijne gemeente, en onder het getal zijner leerlingen te ontvangen, in den naam van den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest.

Nog gebood hij, in den laatſten nacht van zijn leven, het Paaschlam met zijne Apostelen gegeten hebbende, dat zij, en alle Christenen, tot zijne gedachtenis, tot gedachtenis van zijnen dood, en de heuglijke vruchten derzelve, eene ſtaatlijke maaltijd met malkanderen eten zouden, die te gelijk tot eene liefde-maaltijd zoude verſtrekken, waarbij de gelovigen gemeenſchap oefenen met hunnen Heer en Zaligmaker, en onderling met malkander.

Doch, helaas! deze heilige plegtigheden, zoo vol wijsheid en vertroosting, ingericht, tot *onderhouding van het ligchaam der Kerk, om eendragtigheid en eenigheid te voeden en te bewaren, en alles te onderhouden in de gehoorzaamheid aan God*, zijn, van tijd tot tijd, onder de Christenen eene bron van twist en verdeeldheid geworden, men heeft ze misvormd tot een voedzel voor het Bijgeloof, en geheele verbastering van het Christendom, en daar JESUS niet meer dan twee zoodanige plegtigheden heeft ingeſteld, welke ook genoegzaam waren tot zijn oogmerk, heeft men derzelver getal tot zeven vermenigvuldigd, hebbende een misbruik, of kwalijk verſtaan, van het Latijnſche woord *Sacramenten* aanleiding gegeven, om allengs, behalven den Doop en het Heilig Avond- of Nachtmaal, nog vijf andere *Sacramenten* te verzinnen, als: *het vormſel, de oorbiecht, het laatſte olijzel, de orde*, of de geestelijke magt, en *het huwlijk*.

Bij de Kerkhervorming, toen zoo vele bijvoegzelen van dwaling en bijgeloof opgeruimd, en de eenvoudige zuiverheid van waarheid en van redelijk Chris-

ten-

tendom, volgends Gods woord, weder aan het licht geſteld werden, bleef evenwel nog verſchil van gedachten omtrent dit onderwerp, de *Sacramenten*, over, en diende zelfs ongelukkig mede tot eene aanleiding van ſcheuring, tusſchen de Euangelisch-Lutherſchen, en de volgers van ZWINGLIUS, tusſchen welken CALVINUS, en die met hem gevoelden, als 't ware, den middelweg hielden. Ook verdeelde de vraag: of men ook aan de kinderen der Christenen de plegtigheid des Doops zou bedienen, zoo wel als aan volwasſenen? insgelijks, de Christenen onderling. Nog in onzen tijd is zelfs over de Sacramenten min of meer hevig onder ons getwist, en veel, van weêrskanten, niet zonder voôringenomenheid, voornaamlijk over het Avondmaal gezegd en geſchreven. Doch gelukkig, nieuwe ſcheuringen zijn verhoed en voorgekomen.

Om de bovengemelde redenen dan was het nodig, dat de Nederlandſche Hervormden, in deze hunne *Geloofsbelijdenis*, volgends hunne bijzondere bedoeling met dezelve, ten einde zich van den blaam van ketterij en afval van het Christendom te zuiveren, ook hun gevoelen en geloof, omtrent de Sacramenten, verklaarden, te meer, omdat ſommigen, in dien tijd, in een ander uiterſte vallende, zeer gering van de *Sacramenten* dachten, en dezelve als bloote plegtigheden, onverſchillig in derzelver gebruik, beſchouwden. De Opſtellers hebben daaröm dit, en de twee volgende *Artikelen*, voor de leere der *Sacramenten* beſtemd, en zeggen, in dit XXXIIIſte *Artikel* in het gemeen, van dezelve:

„ Wij geloven, dat onze goede God, acht hebbende
„ op onze grovigheid en zwakheid, ons heeft verördend
„ de *Sacramenten*, om aan ons zijne beloften te verze-
„ gelen, en om panden te zijn der goedwilligheid en
„ genade Gods tot onswaard, en ook om ons geloof te
„ voeden en te onderhouden: dewelke hij gevoegd heeft

„ bij het woord van het Euängelie, om te beter aan on-
„ ze uiterlijke zinnen voor te ſtellen, zoo wel het gene
„ hij ons te verſtaan geeft door zijn woord, als het ge-
„ ne hij inwendig doet in onze harten; bondig en vast-
„ makende in ons de zaligheid, die hij ons mededeelt."

Men ziet, dat de Opſtellers dezer belijdenis, even gelijk die van den *Heidelbergſchen Katechismus*, over de *Sacramenten* ſpreken, in den zin en naar de leerwijze van CALVIJN, gelijk in het vervolg nader blijken zal, en waarömtrent ik mijne Lezers verzoek na te ſlaan, het door mij gezegde, in de verklaring of omſchrijving van den *Katechismus* over deszelfs XXVIII *Zondag*, *Vrag.* 76. IV *Deel* van dit Weekblad *Bladz.* 219. Hunne woorden verdienen naauwkeurige overweging.

Vooreerst, zij ſchrijven de inſtelling der *Sacramenten* toe aan God, wiens *goedheid* zij daarin erkennen en prijzen. Zeker, plegtigheden in te ſtellen van eenen Godsdienstigen aart, welke alle leden der kerk, door alle volgende eeuwen, verbinden, behoort alleen aan God, en zijnen Zoon JESUS CHRISTUS, die alleen door den Vader aan de Kerk gegeven is, als haar hoofd, wetgever en Koning, en niet aan menſchen, gelijk wij dit laatſte in het voorgaande *Nommer* gezien hebben; zulke *plegtigheden*, als de Sacramenten, door God, onder het Nieuwe Testament, ingeſteld, zijn blijken van Gods goedertierenheid, en voorzorge voor zijne Kerk, daar zij, door alle eeuwen, bewijzen zijn van de waarheid van den Godsdienst van JESUS CHRISTUS; daar zij de zegeningen van dien Godsdienst aan de zinnen vertonen; en te gelijk tot verzekering en verzegeling dienen van Gods waarheid en onveränderlijke trouw in zijnen genadigen wil, omtrent de zaligheid van zondaren. Dus zijn zij zoo vele blijken, in welke men *ſmaken* en *proeven* kan, dat God *goed* en *goedertieren* is, die, door Godlijke nederlating, zich verwaardigt, onze zwakheden te hulp te komen, en ons, niet alleen door zijn woord, maar ook door de *Sacramenten*, te leeren, en te verzekeren, dat hij, om CHRISTUS wil, onze genadige God en Vader is.

Trouwens, hoe zeer onze Godsdienst redelijk en geeſtlijk is, waarin geene uitwendige plegtigheden, maar geest en waarheid iet vermögen, evenwel zoo lang wij hier op aarde ons in het vleesch bevinden, zijn wij zinlijke, en in dit opzicht *grove*, menſchen, die ons niet behoor-

hoorlijk, niet altijd, tot het gene enkel geestlijk is, verheffen kunnen; daarënboven is ons geloof zwak, en onvolkomen, wij zijn in geduurigen ſtrijd, met onze overblijvende verdorvenheid, waardoor onze zinlijkheid ons aftrekt en belemmert, zoo dat ook de beste nodig heeft, bij herhaling, te bidden: Ik geloof, Heere! kom mijne ongelovigheid te hulp. Nu *op deze onze grovigheid en zwakheid heeft God acht geſlagen*, daarmede medelijden willen oefenen, en de *Sacramenten* verördend, om dezelve te gemoet te komen; dewijl in de *Sacramenten* de *geestlijke* dingen door uiterlijke tekenen aan de zinnen afgebeeld en vertoond worden, ſtrekkende derzelver *gebruik* tot een zegel en onderpand van de Godlijke waarheid en trouwe, in het ſchenken der geestelijke, door deze tekenen afgebeelde, goederen en weldaaden.

God heeft de Sacramenten verördend, om ons zijne beloften te verzegelen, en om panden te zijn der goedwilligheid en genade Gods tot onswaard; dit blijkt ons, uit de oplettende beſchouwing van den aart en inſtelling van alle ſoortgelijke plegtigheden, zoo onder het Oude als Nieuwe Testament, welke God verördend heeft; als ook uit de Godlijke belofte en verzekering, welke telkens bij het inſtellen der Sacramenten gevoegd zijn: maar ook is derzelver doel, om ons geloof te voeden en te onderhouden, het welk uit den eigen aart dezer plegtigheden voortvloeit. Immers, zoo dikwijls wij deze plegtigheden oefenen, deze Sacramenten gebruiken, zoo dikwijls vernieuwen wij voor onzen geest de denkbeelden van deze Godlijke goedwilligheid en genade, en vinden dus ſtoffe, om met te meer en vaster vertrouwen ons daarop te verlaten, dewijl het onmogelijk is, dat God niet zou vervullen die toezeggingen, welke hij, met zoo plegtige onderpanden, heeft willen bekrachtigen; *welke hij gevoegd heeft bij het woord van het Euangelie*, niet als een nieuw bijvoegzel van waarheden, die wij geloven en betrachten moeten, want het Euängelie is volmaakt, en heeft, in dezen zin, geene bijvoegzels nodig, maar God heeft de Sacramenten gevoegd bij het Euängelie als zegels, om uitwendig aan de zinnen te vertonen, en te gelijk te verzegelen, het gene het Euängelie leert en belooft, want, wat den inhoud betreft, beide het woord en de bondzegelen wijzen ons geloof op de eenige offerande van JESUS

CHRISTUS, welke éénmaal voor ons aan het kruis geſchied is; dus alleenlijk, om te beter, (dat is, duidlijker, zinlijker, zichtbarer en tastbarer,) aan onze uiterlijke zinnen voor te ſtellen, zoo wel het gene hij ons te verſtaan geeft door zijn woord, als het gene hij *inwendig* doet in onze harten; bondig en vastmakende in ons de zaligheid, welke hij ons mededeelt. Zoo is het, niet alleen de verwerving onzer zaligheid en van ons heil, door het lijden en ſterven van onzen Zaligmaker, en zijne gehoorzaamheid voor ons, die den inhoud uitmaken van het Euängelie, en welke in Gods woord ons te verſtaan gegeven worden, maar ook de werkingen van den Heiligen Geest in ons, wanneer hij onze harten reinigt door het geloof, en ons in de heiligmaking doet toenemen, tot de volmaaktheid in alle goede werken, wordt ons in de Sacramenten, in den Heiligen Doop en het Heilig Avondmaal duidelijk aan onze zinnen voorgeſteld, en afgebeeld, gelijk wij in het vervolg zien zullen.

Dit alles blijkt uit den eigen aart der *Sacramenten*, gelijk de Geloofsbelijdenis vervolgt: „ Want het zijn „ zichtbare waartekenen en zegelen van eene inwendige „ en onzienlijke zaak, door middel van welken God „ in ons werkt, door de kracht des Heiligen Geests." Zoo is het, de Sacramenten zijn zekere heilige of godsdienstige uitwendige plegtigheden, in welke echter alles, naar den aart van den redelijken Godsdienst, met de grootſte eenvoudigheid, vol geestlijke betekenis is; ja de Heilige Schrift noemt ze niet alleen *tekenen*, maar ook *zegelen*, dat is, plegtigheden, door welke niet alleen geestlijke goederen en weldaaden der Godheid betekend, maar als door zegels en onderpanden verzegeld worden, van God ingezet. Zoo ſchreef ik over de XXV Zondags-Afdeeling van den Heidelbergſchen Katechismus, in het IV *Deel*, *Bladz.* 197. Doch hier zijn de woorden aanmerklijk, *door middel van welken God in ons werkt door de kracht des Heiligen Geests.* Het welk geheel in den zin en het gevoelen van CALVYN is, welke, indedaad, de Sacramenten aanmerkte, gelijk dit ook al vroeg de gevoelens waren der oude Kerkleeraaren, als middelen, door welke, even gelijk door het Euangelie, God in ons werkt, door de kracht des Heiligen Geests, te weten, niet door de *Sacramenten*

ten zelve wordt, naar dit gevoelen, iet gewerkt, maar wanneer zij recht gebruikt worden, werkt de Heilige Geest, door middel van dezelve, in ons, vermeerdering van geloof en deugd, met één woord, de onderhouding en voeding van het geestlijk leven, uit een vernieuwd grondbeginzel, in de gemeenschap van JESUS CHRISTUS, en zijne heilverdiensten, welke gemeenschap en derzelver zielzaligende vrucht, door de Sacramenten, als middelen, den gelovigen wordt medegedeeld.

„ Zoo zijn dan," vervolgt de Geloofsbelijdenis, „ de „ tekenen niet ijdel, noch ledig, om ons te bedriegen: „ want JESUS CHRISTUS is de waarheid van dien, „ zonder wien zij niet met allen zouden zijn." Inderdaad, het blijkt ons, uit de inſtelling der Sacramenten, en uit het geheel beloop, van het geen de H. Schrift des Nieuwen Testaments ons leert, nopens den geestlijken aart van JESUS Godsdienst, dat de *Sacramenten* geene bloote nutloze plegtigheden zijn: De bijgevoegde beloften, omtrent den Doop, dat wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zalig zal worden, en omtrent het Avondmaal, waar het gebroken brood en de vergoten wijn genoemd wordt, door JESUS zelven, zijn ligchaam, dat voor ons aan het kruis gebroken, en zijn bloed, het welk tot vergeving onzer zonden vergoten is, en de verzekering van PAULUS, dat wij aan het Avondmaal gemeenschap oefenen, met den Heere JESUS, leeren ons, duidlijk, dat wij, de Sacramenten, naar de inſtelling van JESUS, gebruikende, meer genieten, dan uitwendige tekenen, dat wij, in deze tekenen, genieten onderpanden en zegelen van de godlijke beloften, en dus in het geloof, onder deze tekenen, in eenen geestelijken en voegzamen zin, de betekende zaken zelve, zoodat wij; door dit rechtmatig gebruik, verzekerd worden, van Gods wegen, dat hij ons zijne genade in CHRISTUS zoo zeker *ſchenkt*, als wij deze tekenen gelovig ontvangen en genieten. En, hoe zeer ZWINGLIUS niet zoo ſterk ſprak, als CALVINUS, omtrent dit onderwerp, gewoon was, te doen, echter is het wel zeker, dat ook de eerstgemelde de Sacramenten niet heeft aangemerkt, als bloote onverſchillige plegtigheden, maar aan dezelve insgelijks eene betekenende en verzegelende kracht heeft toegekend, zoodat, bij ſlot, deze Hervormers meer in woorden en wijze van uitdrukking, dan in de zaak zelve, zullen verſchild hebben.

Ein-

Digitized by Google

Eindelijk, beſluiten de Opſtellers der Geloofsbelijdenis: „ Voorder zijn wij te vrede, met het getal der Sa„ cramenten, die CHRISTUS onze Meester ons heeft „ verördend; welke niet meer dan twee zijn, te weten „ het Sacrament des Doops, en des Heiligen Avondmaals „ van JESUS CHRISTUS."

Men ziet, hoe voorzichtig de Geloofsbelijders hier ſpreken; zij reppen niets van de vijf overige Sacramenten, bij de Roomſche Kerk in gebruik, maar die aan hunne plaats latende, verzekeren zij alleenlijk, dat zij met die twee te vrede zijn, welke CHRISTUS, onze Meeſter, ons heeft verördend. De omſtandigheden, en de bedoeling van deze hunne Geloofsbelijdenis, deed hen, de bedachtzaamheid der Heiligen naauwkeurig bewaren, ten einde zich niet haatlijk te maaken, en de verbittering nog meer op te wekken, bij den Vorst, aan wien bijzonder deze Belijdenis, als eene ſoort van verweerſchrift (*Apologie*), gericht was, gelijk in de eerſte eeuwen der Christenheid, verſcheidene Kerkvaders hunne Verweerſchriften aan de Heidenſche Keizers aanboden, om hun gunſtige denkbeelden van de Christenen inteboezemen. Ondertusſchen ſchamen zij zich het Euängelie niet, maar ſpreken nadruklijk „ wij zijn te vrede met het getal der Sacramenten, die CHRISTUS, onze Meester, ons heeft verördend," wien alleen toekomt, in zijne Kerk ſtellige geboden en wetten voor te ſchrijven, en die, het welk de Roomſchen niet kunnen ontkennen, niet meer dan twee Sacramenten heeft ingeſteld, te weten, den Heiligen Doop en het Heilig Avondmaal, welke dan ook het onderwerp der twee volgende Artikelen uitmaken.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 40.

DE DOOP DER CHRISTENEN.

(*Art.* XXXIV. *der Geloofsbelijdenisse.*)

De beide *Sacramenten*, welke JESUS, onder het Nieuwe Testament, heeft ingesteld, ten blijvende gebruik voor zijne Kerk, om den gelovigen, tot troost en bemoediging, te dienen; de Doop en het Avondmaal, alhoewel beiden één en hetzelfde hoofd-oogmerk bedoelende, en in de hoofdzaak één en dezelfde geestelijke weldaaden van God, en voorrechten van JESUS Rijk, betekenende en verzegelende, zijn echter, ten aanzien van de nevenbedoelingen, onderscheiden. De Doop is het Sacrament, de heilige plegtigheid der inwijding in JESUS Kerk; door denzelven wordt de geen, die het Euangelie, en de beloften van God in het zelve, gelovig omhelst, onder het getal van JESUS leerlingen, en der onderdanen van zijn Rijk, aangenomen. Het H. Avondmaal ziet meer op de versterking van het geloof, en het toenemen in het geestlijk leven van deugd en godzaligheid, het toenemen der liefde tot volmaaktheid. Bij het gebruik van hetzelve vernieuwen de Christenen zich de gedachtenis, van het geen JESUS voor hun gedaan en geleden heeft, zij verbinden zich, zijne liefde smaken-

de, op nieuw, tot oprechte en hartlijke liefde jegens hem, jegens hunne mede-christenen, en jegens hunne medemenſchen, om, door zijnen Geest verëenigd, in de betrachting van alle zijne geboden, God in CHRISTUS meer en meer te verheerlijken, tot zij eens, in de zalige eeuwigheid, zich volmaakt met de Hemellingen tot den lof van God verëenigen zullen. Men ontdekt hieruit reeds vooráf de reden, waaróm de Doop ſlechts éénmaal aan den geen, die in CHRISTUS gelooft, bediend, maar het Avondmaal telkens, bij herhaling, gebruikt moet worden. In dit XXXIVſte Artikel handelt de *Geloofsbelijdenis* van den Doop.

„ Wij geloven en belijden, dat JESUS CHRISTUS, „ *die het einde der wet is*, door zijn vergoten bloed, een „ einde gemaakt heeft van alle andere bloedſtortingen, die „ men zou kunnen, of willen doen, tot verzoening en „ voldoening der zonden: en dat hij, afgedaan hebben„ de de Beſnijdenisſe, die met bloed geſchiedde, in de „ plaats derzelve heeft verórdend het Sacrament des „ Doops."

JESUS CHRISTUS wordt in het Nieuwe Testament genoemd, en is werklijk, het *einde* der wet, het groote hoofdëinde, of oogmerk, waar op de wet, als ook de Profeeten des Ouden Testaments, gewezen hebben, gelijk hij ook dat *einde* der wet voldaan heeft, door dat alles te lijden en te doen, hetgeen de CHRISTUS, volgends de Wet en Profeeten, moest lijden en doen, zoodat de Wet hare vervulling gekregen hebbende, de huishouding der Wet nu is afgeſchaft, en een *einde* genomen heeft. Zie *Artikel* XXV.

Kon, volgends de Wet, geene vergeving van zonden geſchieden, zonder bloed der geſlachte offerbeesten, was die oude huishouding der Wet, of van den Moſaïſchen godsdienst, door bloed ingewijd, werden de kinderen der Israëlieten in het verbond met ABRAHAM ingelijfd, door de Beſnijdenisſe, die met bloed geſchiedde, alles ten blijke, dat de menſchen voor God, wegens de zonde, aan ſtraffe en de dood ſchuldig ſtaan, ten einde hen te overtuigen, en hun verlangen naar den Verloſſer en Zaligmaker der wereld, die ook door bloed geheiligd zou worden, optewekken, JESUS CHRISTUS, in de wereld gekomen, heeft zijn bloed aan het kruis vergoten, en door zich voor het menschdom opteöfferen, met éëne offerände, in eeuwigheid volmaakt de genen, die geheiligd

ligd worden, en dus van alle andere bloedſtortingen, die men zou kunnen of willen doen, tot verzoening en voldoening van de zonden, een einde gemaakt, al het welk, opzetlijk, door den Apostel, in zijnen Brief aan de *Hebreën*, geleerd en bewezen wordt; even daaröm zijn door Hem ook alle bloedige plegtigheden, gelijk ook de Beſnijdenis was, afgeſchaft, en in derzelver plaats plegtigheden ingeſteld van eenen met den inhoud der nieuwe Huishouding van genade ſtrokenden aart, en wel in de eerſte plaats het Sacrament des Doops, dat is, eene plegtige indoping of beſprenging en waſſching met zuiver water.

„ Door het welk," dus vervolgt de Geloofsbelijdenis, „ wij in de Kerke Gods ontvangen en van alle andere „ volken en vreemde Religiën afgezonderd worden, om „ geheellijk hem toegeëigend te zijn, zijn merk en veld„ teken dragende; en dient ons tot een getuigenis, dat „ hij in eeuwigheid onze God zijn zal, ons zijnde een „ genadig Vader." Volgends de Geloofsbelijdenis, dient dan de Doop, in het gemeen, tot eene plegtige aanneming der genen, die het Euängelie omhelzen en geloven, in de gemeenſchap der Kerk van God, en om de leden dezer Kerk van alle andere volken en vreemde Religiën, die geene Christenen zijn, te onderſcheiden en aftezonderen, ja, om ons, door den Doop, als door een merk en veldteken, geheel toetegenen aan Hem, die dezen Doop daar toe verördend heeft. Zoo waren de Jooden, door de Beſnijdenis, van alle andere volken afgezonderd en onderſcheiden, als nakomelingen van ABRAHAM, en behoorende tot de gemeenſchap des Israëlitiſchen volks, deszelfs voorrechten deëlächtig, toegeëigend en gewijd aan God, die dit kenmerk der Beſnijdenis had ingeſteld, en zijnde dus verpligt, om de wet van God, de wet van dat verbond, hetwelk God met de *Israëliten* had aangegaan, te gehoorzamen en te volbrengen: Maar tevens dient deze plegtigheid des Doops ons tot een getuigenis en zegel, dat wij, dus tot Gods volk behoorende, en deszelfs voorrechten deelachtig zijnde, op Gods goedertierenheid, als in wiens verbond wij zijn aangenomen, mogen vertrouwen, die, bij deze plegtigheid, ons openlijk verklaart, dat hij in eeuwigheid onze God zijn zal, ons zijnde een genadig Vader.

Thans overgaande tot de bijzonderheden, vervolgt de Geloofsbelijdenis: „ Zoo heeft hij dan bevolen te doo-

„ pen alle de genen, die de zijne zijn, *in den naam* „ *des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geests*, alleen „ met rein water."

JESUS heeft zelf niet gedoopt, maar zijne Apostelen en Leerlingen, die hij uitzond, om, als Leeraars der wereld, de volken te onderwijzen, tot het geloof in hem te bewegen, en dus tot zijne leerlingen te maken, heeft hij geboden, deze zijne leerlingen te doopen. Hieruit ziet men, dat leeren of onderwijzen en doopen, volgens het oogmerk van JESUS, onderling betrekking heeft, zoodat zij, die eene zending hebben, om te onderwijzen, ook degenen zijn, die den Doop bedienen, welke derhalven, in den geregelden staat der gemeenten, ten einde de orde en welvoeglijkheid bewaard blijve, door de Leeraaren behoort bediend te worden.

Zij, die gedoopt moeten worden, zijn *de genen, die de zijne zijn*, die, als leerlingen van JESUS CHRISTUS, zijne leere door het geloof aannemen, hem door dit geloof omhelzen en belijden, als den eenigen Zaligmaker, en die door dat geloof de zijne, zijn eigendom, zijn volk, de deelgenoten van zijne genade en heilgoederen zijn. Men heeft, over het Avondmaal, in onze dagen, getwist, ja, nog heden blijft men knopen in bleezen zoeken. Men vraagt: Wie moeten en mogen ten Avondmaal gaan? Men heeft over deze vraag geheele Boeken geschreven, en veel papiers vuil gemaakt, en niet zelden de broederliefde en derzelver pligten beledigd, door malkanderen te verdenken. Waaröm heeft men zich niet aan het eenvoudige gehouden? Omtrent het Avondmaal is deze vraag geheel overbodig. Tot het Avondmaal mogen niet alleen, maar moeten toetreden, en hetzelve vieren, allen, die gedoopt zijn, en door belijdenis van hun geloof, hunnen Doop bevestigd en gestand gedaan hebben. De vraag zou eer behooren tot den Doop; maar dan is derzelver beäntwoording zoo klaar, dat geen Christen er over getwijfeld heeft, noch ligtlijk twijfelen zal: Wie moeten dan gedoopt worden? of zich laten doopen? Wat is het antwoord van alle Christenen, opremaken uit hunne beöefening? Indedaad, wanneer er van volwassenen en het gebruik der rede magtige menschen gesproken wordt, die genen moeten gedoopt worden, die, onderwezen zijnde in de leere van JESUS, die leere gelovig omhelzen, en zich aangeven, als gelovigen in CHRISTUS, om, als zoodanigen, in de gemeen-

meenſchap der kerk aangenomen en als Christenen erkend te worden, *de genen*, *die de zijne zijn*, de leerlingen van JESUS CHRISTUS, die door het geloof hem worden ingeplant, en daaröm als de zijne, door den Doop, ook in de gemeenſchap der Kerk ingelijfd, en als leden van CHRISTUS en belijders erkend worden. Het is deze algemeene erkentenis der Christen Kerk, afgeleid uit het bevel van CHRISTUS: Gaat, onderwijst, dopende enz. en uit den aart der zaak, dewijl ongelovigen, Heidenen, Jooden, Mohammedanen enz. niet kunnen gedoopt worden, ten zij zij het Christendom aannemen en gelovigen worden, dewijl de Doop het onderſcheidend kenmerk der Christenen is, het is, zeg ik, deze algemeene erkentenis der Christenen, die voor de Doopsgezinden ten grond verſtrekt, op welken zij beweeren, dat men geene kinderen behoort te dopen, maar alleen volwaſſenen, die geloven en hun geloof belijden kunnen. Dit gevolg gaat wel niet door, gelijk wij zien zullen, maar de grond ſtaat vast. Geenen kunnen of mogen gedoopt worden, *dan die de zijne zijn*, die CHRISTUS leerlingen zijn; daaröm moeten, noch behoren *alle* kinderen, maar *alleen de kinderen der gelovigen*, gedoopt te worden, gelijk dit ook de Leere der Christen Kerk is. (Vergelijk den Heidelbergſchen *Katechismus*, *Zond.* XXVII. *vr.* 74.) Indien deze waarheid, en de leere der Protestantſche Kerk behoorlijk gekend en overwogen werd, men zou zich van die uitersten wachten, welke men thans, bijzonder onder de Hervormden, in de beöefening, omtrent de Sacramenten ontdekt, en die elk waar ongeveinsd Christen als een verval in den Godsdienst betreurt, waardoor men, aan éénen kant, zoo wel onbetaamlijk los en ſlordig zich gedraagt omtrent den Heiligen Doop, als of die geene heilige plegtigheid ware, geen Sacrament der wedergeboorte, en der inlijving in de Christelijke Kerk; als, aan den anderen kant, zoo tot bijgeloof en ſuperſtitie toe, gemoedelijk omtrent het Avondmaal, even als ware het een treur- en ſchrikmaal, en niet eene liefde- en vreugdemaaltijd, ter gedachtenis van de liefde van Hem, die zich voor ons in de dood heeft overgegeven. O mogten de Christenen meer naar behooren eerbiedig en godvruchtig verkeeren omtrent den Doop, en met opgeruimder en van liefde voor JESUS kloppende harten, Avondmaal houden, met hunnen Zaligmaker en met malkanderen! Doch, dit hier in het voorbijgaan!

Wij vervolgen ons onderwerp: JESUS heeft de genen, die de zijne zijn, bevolen *te dopen, alleen met rein water*, even gelijk JOÄNNES, de Dooper, doopte in den Jordaanſtroom, dus hebben ook meermalen de Apostelen, die den zin hunnes Meesters kenden, gedoopt, met het water, uit eene beek of bron, of voorbijvlietende rivier; andere bijvoegzels zijn verdichtzels en eigenwilligheden van later eeuwen, en behoren tot de oude eenvoudigheid te rug gebracht te worden. Met zuiver water waschte men, door indompeling of beſprenging, dit komt op hetzelfde uit, den Dopeling, en dit moet, volgends JESUS bevel geſchieden: *In den naam van den Vader, den Zoon, en den Heiligen Geest*, dat is, tot den naam, of verheerlijking van den eenigen waaren God, die zich als den Vader, den Zoon, en den Heiligen Geest, heeft bekend gemaakt, in den Bijbel, en die als zoodanig, op eene Godbetaamende en Godverheerlijkende wijze, de God van zondaren is, door dezelven te verloſſen, te behouden, deugdzaam en gelukkig te maken.

Wat nu de betekenis van deze plegtigheid betreft, de Geloofsbelijdenis zegt: „ Ons daarmede te ver„ ſtaan gevende, gelijk het water de vuiligheid des lig„ chaams afwascht, wanneer wij daarmede begoten wor„ den, het welk op het ligchaam des genen, die den „ Doop ontfangt, gezien wordt, en beſprengt hem, dat „ alzoo het bloed van CHRISTUS hetzelfde van binnen „ in de zielen doet, door den Heiligen Geest, dezelve „ beſprengende en zuiverende van hare zonden, en ons „ wederbarende uit kinderen des toorns tot kinderen „ Gods." Zie daar het teken in dit Sacrament des Doops. Het water ziet op het bloed en den geest van JESUS CHRISTUS, en de geheele handeling des doops met het water, op de verdienende en uitwerkende kracht van JESUS bloed, door de werking des Heiligen Geestes, op onze zielen. Water, op ons geſprengd, of wij in hetzelve ons wasſchende, zuivert en reinigt het ligchaam van alle vuiligheid, en deze zuivering vertoont zich aan ons ligchaam na de wasſching; nu onze ziel is van natuur door de zonde, waar in het geheele menschlijk geſlacht, door de overtreding des eerſten menſchen, geſtort is, voor God zedenlijk geheel bezoedeld en onrein; maar JESUS bloed, voor ons aan het kruis geſtort, *reinigt* ons van alle onze zonden. Door zijn lijden en ſterven heeft onze dierbare Zaligmaker den toorn van

God

God tegen de zonde van het gantſche menschlijk geſlacht weggedragen en verzoend, en door zijne gehoorzaamheid ons den levendmakenden Geest verworven, welke Geest, door middel van het geloof, ons die verdiensten van onzen Zaligmaker toepaſſende, ons wederbaart tot een nieuw leven, den aanleg van onze zedenlijke natuur vernieuwt en verbetert, zoodat het oude zondenwezen, door PAULUS *den ouden mensch* genoemd, *in ons te niet gedaan* wordt, en een nieuw beginſel van zedelijke goedheid, een nieuwe mensch in ons geſchapen wordt, zijn de wij daar door nieuwe ſchepzelen van God, in CHRISTUS geſchapen tot deugd en goede werken. Nu zijn wij *in* CHRISTUS, in wien wij geloven, niet meer kinderen des toorns, met de geheele wereld verdoemlijk voor God, zoo als wij *in ons zelven* zijn, maar kinderen Gods, die het beeld van den Hemelſchen Vader bij vernieuwing dragen; eene gemeente, die geene vlek heeft, maar afgewaſſchen, gereinigd, en geheiligd is. En ſchoon het zondenwezen niet gantſchlijk door den Doop wordt te niet gedaan, daar uit deze onzalige bron nog gedurig, zoo lang wij hier op aarde leven, de vuiligheid van zinlijkheid en ondeugd voortwelt, (zie Artikel XV.) evenwel wordt deze ons niet meer tot verdoemenis toegerekend, maar genadiglijk vergeven; ja, bij aanhoudende vernieuwing en voortgang, worden wij, door de heiligende genadekracht van Gods en JESUS Geest, gewaſſchen in zijn bloed, dat is, wij ſterven meer en meer de zonde af, tot wij, bij de dood des ligchaams, geheel van de zonde bevrijd worden, om volkomen zuiver, volkomen heilig, met JESUS verëenigd, eeuwig gelukkig, in de gemeenſchap van God te leven. Deze onze geestlijke en zedenlijke zuivering, deze onze wedergeboorte tot een nieuw deugdenleven, deze onze wezenlijke verbetering en herſtelling wordt in den Doop betekend, en gelijk wij zien zullen, ook verzegeld.

„ Niet dat zulks," dit voorbehoedzel brengt de Geloofsbelijdenis wel te pas aan, omdat het Bijgeloof, zoo geneigd, om aan het uiterlijke en zinlijke te blijven hangen, in de daad, aan deze uitwendige plegtigheid van den Doop, ik weet niet welke, geheime kracht, tot zuivering der ziel van de zonden, heeft toegeſchreven. „ Niet dat zulks door het uiterlijke water geſchiedt, „ maar door de beſprenging des dierbaren bloeds des „ Zoons Gods: die onze Roode Zee is, door welke „ wij

„ wij moeten doorgaan, om te ontgaan de Tijranniën „ van PHARAÖ, welke is de Duivel, en in te gaan in „ het geestlijk land Kanaän."

Neen, zoo min het bloed van ſtieren en bokken de ziel en het geweten reinigen kunnen van de ſchuld, de vlekken, en ſtraffen der zonden, zoo min kan zulks door een weinig water geſchieden, waarmede wij gedoopt, beſprengd, of naar het ligchaam gewasſchen worden. Het is alleen het dierbaar bloed van Gods Zoon, om onzen wil mensch geworden, het welk ons reinigt van alle onze zonden, alzoo door het ſtorten van hetzelve, in gehoorzaamheid aan den wil van God, de ſchuld weggenomen, de ſtraffe gedragen, en die Geest verworven is, die ons zuivert van alle ſmetten en vlekken van zonden. Door dit bloed moeten wij doorgaan, als *Israël* weleer door de Roode Zee, om dus de Dwingelandij van FARAÖ, van den Duivel, te ontgaan, en hier in de woestijn van dit leven, onder veel kamps en ſtrijds, en vele afdwalingen, echter gelaaſd en verſterkt door het Hemelsch manna, en het levenswater uit de geestelijke rotsſteen, CHRISTUS, ſteeds voortgaande, te naderen tot de rust, die voor Gods volk te wachten is, tot wij door den *Jordaan* des doods in het Hemelsch Kanaän, door den tegenbeeldigen JOSUA (JESUS), worden ingeleid. Van deze Leenſpreuk (*allegorie*) maakte men, in de dagen onzer Hervormers, geern gebruik, gelijk ook uit het *Formulier van den Doop*, in de *Liturgie* der Hervormde Kerk blijkt, hebbende daar toe aanleiding gekregen uit de aanmerkingen van den Apostel PAULUS, 1 *Kor.* X: 1 volg. *Hebr.* IV enz.

Zoo veel van de betekenis des Doops; van deszelfs verzegelende kracht in ons volgende *Nommer*.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 41.

DE DOOP DER CHRISTENEN.

(*Art.* XXXIV. *der Geloofsbelijdenisse.*)

(*Vervolg en Slot van* N°. 40.)

De Sacramenten zijn niet bloot uitwendige en zinlijke plegtigheden, zij hebben hunne geestlijke betekenis, en nuttig heilzaam gebruik, tot bevestiging en verzegeling van Godlijke weldaden en beloften; het is met dezelve, als met de woorden van den Zaligmaker: alles is hier geest en leven. Dus is de Heilige Doop niet eene enkele niets beduidende afwasching en zuivering met water, maar zij heeft, gelijk wij in het voorige Nommer gezien hebben, eene hoogere en geestlijke betekenis, ziende op de zuivering van onze zielen, op onze zedenlijke verlossing van het zondenwezen, waarmede wij, als zoons van ADAM, ter wereld komen, en de vernieuwing van het waar levensbeginzel, waardoor wij naar het beeld van God, als op nieuw, geestlijk, door eene geboorte uit water en geest, geboren worden, om voortaan, als leerlingen van JESUS, door het geloof met hem vereenigd, in hem te leven en te wandelen, Gode tot heerlijkheid.

Ja, niet alleen dit, maar deze heilige plegtigheid, ons toegediend, in den naam van God den Vader, den Zoon, en den Heiligen Geest, zoo als God zich geöpenbaard heeft, in het groot en Godlijk ontwerp, om zondaren te zaligen, en gelukkig te maken, en bekrachtigd door de belofte: *Wie geloofd zal hebben, en gedoopt zal zijn, zal zalig worden*, heeft een verzegelend vermogen, zoodat hij, die den Doop, op de behoorlijke wijze, ontvangt, en omtrent den zelven verkeert, uit den zelven, tot zijne vertroosting en verzekering, met grond, kan en mag besluiten, dat God, Vader, Zoon en Heilige Geest, zijn God, zijn liefderijke Weldoener en Verzorger is, en zal zijn.

Van deze verzegelende kracht van den Heiligen Doop spreekt de Geloofsbelijdenis, met deze woorden: „ Al„ zoo geven ons de Dienaars van hunne zijde het Sa„ crament, en het gene dat zichtbaar is, maar onze Heer „ *geeft*, het gene door het Sacrament beduid wordt, te „ weten de gaven en onzienlijke genade, wasschende, „ zuiverende, en reinigende onze zielen van alle vuilig„ heden, en dezelve vervullende met alle vertroostinge, „ ons gevende eene waare verzekerdheid zijner vaderlij„ ke goedheid, ons den nieuwen mensch aandoende, „ en den ouden uittrekkende met alle zijne werken."

Men heeft, onder andere nutloze schoolsche vragen, ook de vraag voorgesteld: Of de Sacramenten, en dus ook de Doop, *objective* (voorwerpelijk) of *subjective* (*onderwerpelijk*) de genade van God verzegelen? Dat is, of zij strekken ter bevestiging en nadere verzekering en verzegeling van de beloften Gods, in het Euangelie vervat en begrepen, welke beloften het *voorwerp* zijn van ons geloof, dan of zij strekken, tot eene verzekering en verzegeling, dat hij, die het Sacrament behoorlijk ontvangt,

dus

dus het *onderwerp*, het welk de beloften van God aanneemt, de genade van God, daadlijk deelachtig is? Ik zeg, ronduit, deze vraag is nodeloos, en ze ſtrekt enkel, om verwarring te baren. De mensch behoort niet te ſcheiden, het geen God heeft ſaamgevoegd. De *Sacramenten* verzegelen en oefenen hunne kracht, in beiderleië opzichten, volgends de leere van de Geloofsbelijdenis en Katechismus der Hervormde en der Proteſtantſche Kerken in 't gemeen. De Sacramenten dienen, om de beloften van God in het Euangelie ons te beter te verſtaan te geven en te verzekeren, en zijn dus, als 't ware, aanhangzelen ter bevestiging van de geloofwaardigheid van het Euangelie, maar niet min, dan de ſleutel van de Verkondiging van het Euangelie ons het Koningrijk des Hemels ontſluit, en ons daar door betuigd en verkondigd wordt, dat ons, gelovige Christenen, *zoo dikwijls* wij de beloftenisſen van het Euangelie met een waar geloof aannemen, waarachtig alle onze zonden van God, om de verdienſten van CHRISTUS wil, vergeven zijn; (*Zond.* XXXI. *Vr.* 84.) zoo betuigen en verzekeren, als door een zegel, de Sacramenten, en dus ook de Heilige Doop, zoo dikwijls wij die gebruiken, of daaromtrent, behoorlijk en gelovig, werkzaam zijn, dat God ons zijne genade geſchonken heeft, en wij die van hem, in CHRISTUS, met wien wij één zijn, door het geloof, deelachtig zijn. Dus is ons de Doop, als een Bad der Wedergeboorte, en der vernieuwing des Heiligen Geestes, een onderpand, en zegel, dat wij, tot een nieuw Godlijk leven, wedergeboren en vernieuwd zijn, afgewaſſchen en gereinigd van onze zonden, en herſchapen naar Gods beeld, naar den inwendigen mensch. Niet, dat ons goed gebruik de Sacramenten tot zulk een zegel maakt, maar in dezen zin: zullen zij ons deze Godlijke weldaaden

verzegelen, dan moeten wij ze recht en behoorlijk gebruiken; met gelovige toepasſing op ons zelven, even gelijk de Godlijke beloften in het Euangelie, waar in God ons de gerechtigheid en heiligheid van CHRISTUS toerekent en ſchenkt, de *onze* zijn, voor zoo ver wij zulke weldaad met een gelovig hart aannemen.

Met één woord, alzoo geven ons de dienaars van hunne zijde het *Sacrament*, en het geen dat zichtbaar is; maar onze Heere geeft, het gene door het *Sacrament* beduid wordt. De Bedienaars der Bondzegelen kunnen niet anders, dan de uitwendige plegtigheid, in den naam van God, verrichten; zij kunnen wel de voorwerpen, aan welke zij dezelve toedienen, uiterlijk, naar belijdenis, gedrag, of betrekking, volgends het woord van God, beöordeelen en onderſcheiden, opdat zij de Heilige Bondzegelen niet ontheiligen, en door gemeenheid verächtlijk maken, maar zij kunnen het hart niet beoordeelen. Onwaardige onderwerpen, derhalven, die niet geloven aan het Euangelie, of tot het verbond met God geene betrekking hebben, en aan die betrekking niet beäntwoorden, ontvangen alleen het uiterlijk teken; maar den Gelovigen, den genen, die de Bondzegelen, dus ook den Heiligen Doop, overëenkomſtig de Inſtelling van CHRISTUS, ontvangen, dezen ſchenkt de Heere, volgends zijne belofte, daadlijk, de gaven en onzienlijke genade. Onze zielen worden, geestlijker wijze, gewaſſchen, gezuiverd en gereinigd van alle vuiligheden en ongerechtigheden, en vervuld met alle vertroostinge, God geeft ons eene *waare verzekerdheid* van zijne vaderlijke goedheid, ons den nieuwen mensch aandoende, en den ouden uittrekkende met alle zijne werken.

Dat is, met duidelijke en eigenlijke bewoordingen: Op den grond van JESUS dierbaar lijden en gehoorzaamheid, als onzen Middelaar en Borg, ſchenkt ons God zijne liefde en gunst, zoodat onze zedenlijke verdorvenheid, ons onvermogen ten goede, onze aanleg en neiging ten kwade, door het algemeen verderf, oorſprongelijk uit den val onzer eerſte Ouderen, ons niet tot verdoemenis toegerekend, maar vergeving der zonde geſchonken, en daar tegen, door den Geest van CHRISTUS een geheel vernieuwd beginſel van zedenlijkheid, kracht en neiging tot deugd, aan te kweeken door middel eener Chriſtelijke opvoeding en onderwijs uit Gods Woord, in

ons

ons gelegd en verwekt, en ſteeds vermeerderd en aangekweekt wordt. Wij mogen ons gerust ſtellen, vertroosten en verzekeren van de vaderlijke goedheid van God, tot wien wij nu in betrekking ſtaan, als zijne kinderen, dien hij alles zal doen medewerken tot ons best en heil, om ons voor altijd gelukkig en zalig te maken.

Helaas! waaröm zijn wij, omtrent deze Godlijke liefde, die ons door den Doop betekend en verzegeld wordt, zoo achteloos en onöpmerkzaam? Ach! welk *ongevoelen Christen* moet het algemeen verval, ook zijne eigene ongelovigheid, in dezen, niet betreuren, en zich daar over voor God veröotmoedigen? Indien men zorgvuldiger acht gaf, op het geen wij in onzen Doop ontvangen hebben, en wij daarmede ons voordeel deeden, hoe veel voedzel zou daar door aan het ongeloof onttrokken, hoeveel bemoediging tot het gelovig vertrouwen op onzen God en Vader daar door aan de hand gegeven worden, die ons met zijne genade is voorgekomen; dan zou de waare leere van 's menſchen zedenlijk verderf, en volſtrekt onvermogen tot eenig goed of eenige deugd, uit zich zelve, duidlijker begrepen, niet zoo ſchandlijk misbruikt, en daardoor geene aanleiding aan velen gegeven worden, om zich daar aan te ſtooten; dan zou er meer ijver en opgewektheid zijn, om de waare, in het geloof in CHRISTUS gewortelde, deugd, bij de opvoeding der kinderen, in derzelver jeugdige harten aan te kweeken, en zelve voor zich te betrachten, ten einde naar dat nieuw levensbeginſel, het welk wij ontvangen hebben, bij den Doop, te handelen.

„ Hieröm geloven wij," vervolgt de Geloofsbelijdenis, „ dat, zo wiens voornemen is, in het eeuwige leven te „ komen, die moet maar éénz gedoopt worden, met den „ eenigen Doop, zonder denzelven immermeer te herhaa„ len: want wij ook niet tweemaal kunnen geboren wor„ den." Deze woorden zijn niet heel duidlijk, maar derzelver zin is verſtaanbaar genoeg. Dewijl de plegtigheid van den Heiligen Doop zoo veel heils en zegeningen, in betekenis, en als een zegel, in zich vervat, en men daardoor in de Christelijke Kerk wordt ingelijfd, als zijnde een nieuw levensbeginſel deelachtig, zoo geloven wij, dat de Doop, wel niet volſtrekt noodzaaklijk is, omdat God zijne genade aan geen uitwendig zinlijk teken verbindt, gelijk dan ook het bloot uitwendig zinlijke ons niets kan baten tot zedenlijke verbetering van

het hart, maar evenwel, dat hij nodig is, uit kracht van JESUS bevel en inſtelling, zoodat wie in 't eeuwige leven wil komen, moet zich laten doopen, doch ſlechts éénmaal, zonder herhaling van den Doop, omdat deze het bondzegel der inlijving in de Kerk, het Bad der Wedergeboorte en de vernieuwing des Heiligen Geests is, gelijk wij, in het natuurlijke, niet tweemaal kunnen geboren worden.

„ Doch daarënboven, is deze Doop niet alleen nut, „ zoo lang het water op ons is, en wij het water ont„ vangen, maar ook allen den tijd onzes levens." Zoo dikwijls wij gelovig verkeeren omtrent de eeuwig vaste beloften van God, aangaande onze zaligheid, met toepaſſing op ons zelven, zoo dikwijls wij, op onzen Doop terug ziende, in denzelven het zegel der Godlijke genade beſchouwen, zoo dikwijls gedenken wij, dat wij, tot Gods beeld vernieuwd, nieuwe ſchepzelen zijn in CHRISTUS JESUS, geſchapen tot goede werken, om den levenden God te dienen.

„ Hierom verwerpen wij de dwaling der Wederdoope„ ren, die niet te vreden zijn met één eenig Doopzel, dat „ zij éénS ontvangen hebben, en daarënboven verdoemen „ den doop der kinderkens der gelovigen." Hier moeten wij aan de omſtandigheden der tijden iet toegeven, in het overwegen dezer woorden van de Nederlandſche Geloofsbelijdenis, welke anders zachter, meer in den Geest van het Christendom, en naauwkeuriger, konden verkozen zijn. De oproerige en buitenſporige Dweepers, die onder den naam van Wederdopers zoo vele wanördens verwekt, zoo vele wreed- en onzinnigheden, inzonderheid in de ſtad *Munſter*, hadden aangericht, hadden hunnen naam bij alle Christenen gehaat gemaakt, en waren dikwijls oorzaak, dat edele en waarheidzoekende Proteſtantſche Christenen, met dien zelfden geest van oproerigheid, en ongebondenheid, beſchuldigd werden, en juist dit doet de Opſtellers van deze Geloofsbelijdenis zoo ſterk ſpreken. Nu de gemoederen, in dit opzicht, bedaard zijn, kunnen en moeten wij billijk wezen. De Doopsgezinden, of die Proteſtantſche Christenen, welke den Doop alleen oordeelen rechtmatig bedeeld te worden aan volwaſſenen, die belijdenis van hun geloof afleggen, zijn, in den eigenlijken zin, geene *Wederdopers* of *Herdopers*, zij doopen niemand op nieuw, dien zij menen, wettig gedoopt te wezen, van hun kan dus niet gezegd worden, „ dat zij niet

„ te

„ te vreden zijn met één eenig doopzel, hetwelk zij één„ ontvangen hebben," dewijl zij die genen, welke, in de kindsheid gedoopt zijnde, en tot hen overkomen, doopen, omdat zij den kinderdoop niet voor rechtmatig, niet voor den Christelijken Doop erkennen; in onzen tijd, naderen de gevoelens ook meer en meer tot elkanderen, zoo dat men ook van de Proteſtantſche Doopsgezinde Christenen niet met die ſterke uitdrukkingen kan zeggen, gelijk er, in die tijden, naar waarheid, van vele Dweepers gezegd kon worden: zij *verdoemen* den doop der kinderkens der gelovigen, alleen zij keuren denzelven af, zij geloven, dat de Doop alleen voor bejaarden is ingeſteld, enz.

Daar tegen, „ wij gelooven," zegt de Geloofsbelijdenis, „dat men dezelve" de kinderen der gelovigen, niet alle kinderen, van ongelovigen, die niet tot de Christenen behooren, over dezen is geen verſchil) „ behoort te „ doopen, en met het merkteken des Verbonds te verzegelen, gelijk de kinderkens in *Israël* beſneden werden, „ op dezelfde beloften, die aan onze kinderen gedaan „ zijn. En voorwaar, CHRISTUS heeft zijn bloed niet „ min vergoten, om de kinderkens der gelovigen te was„ ſchen, dan hij gedaan heeft, om de volwaſſenen. En „ daaröm behooren zij het teken te ontvangen en het „ Sacrament van het gene dat CHRISTUS voor hen ge„ daan heeft: gelijk de Heere in de Wet beval, hun „ mede te deelen het Sacrament des lijdens en ſterfens van „ CHRISTUS, kort nadat zij geboren waren: offerende „ voor hun een lammetjen, hetwelk was een Sacrament „ van JESUS CHRISTUS. Daarenboven het geen die „ beſnijdenis deed aan het Joodſche Volk, hetzelfde „ doet ook de Doop aan onze kinderen, welke de oor„ zaak is, waaröm de Heilige PAULUS (*Coloſſ.* II: 11, „ 12.) den Doop noemt *de beſnijdenis van Christus.*"

Volgends de Geloofsbelijdenis *behooren* de kinderen der gelovigen, dat is, van Christen Ouders, gedoopt te worden, dewijl zij, volgends PAULUS leere, als *heiligen*, als een *heilig* kroost, aan te merken zijn. Niet, dat de Geloofsbelijdenis den Doop voor volſtrekt noodzaaklijk verklaart, tot de zaligheid, het tegendeel is veel eer waar, gelijk wij reeds gezien hebben, maar het is *geoorloofd*, en er zijn vele overwegende redenen, waaröm het *behoorlijk* en *voegzaam* is, de kinderkens der gelovigen te doopen; bij voorbeeld, wanneer men recht den aart van het Godlijk Genadeverbond met de menſchen, en het

het waare doel van het lijden en de gehoorzaamheid van JESUS, den Middelaar diens Verbonds, begrijpt, hoe hij, den last van Gods toorn tegen de *zonde des gantschen menschlijken geslachts* gedragen hebbende, de vergeving onzer zonden verworven, en de wereld met God verzoend heeft, zoodat God nu als Vader en Verbondsgod door de gelovigen wordt aangeroepen, en zulks niet alleen als God en Vader van hen, maar ook van hunne kinderen, zoo behooren ook deze in dat Verbond; en waarom zou hun het teken van deelgenootschap aan hetzelve geweigerd of onthouden worden? zijn zij deelachtig aan de liefde van God, aan de vergeving van de zonde, aan het te niet doen van het oude zondenwezen, en aan den vernieuwden aanleg, het nieuw beginsel eenes beteren deugdzamen levens, deelachtig aan de vrucht en kracht van JESUS bloed, en aan zijnen levendmakenden Geest, waarom zou hun niet het teken en zegel van deze voorrechten geworden? Dus worden zij der Kerk ingelijfd, en de Kerk der Christenen erkent hen voor hare kinderen, die opgevoed moeten worden, in de vreeze en kennis van God, als hunnen en onzen Verbondsgod en Vader in JESUS CHRISTUS. En, al willen wij ook niet twisten, of de Doop in de plaats der besnijdenis gekomen is, zoo veel is echter zeker, dat tusschen de besnijdenis en den Doop, ten opzichte der bedoeling, zoo veel overeenkomst is, dat de Apostel PAULUS den Doop aanmerkt als eene geestlijke besnijdenis; nu weten wij, dat de kinderkens, door de besnijdenis op den achtsten dag, in de Kerk ingelijfd, als kinderen van ABRAHAM aangenomen en erkend werden door de Joodsche Kerk, en als door dit merkteken en zegel afgezonderd van de kinderen van Heidensche Volken, en aan God *geheiligd*. Dit alles kan en wordt, daadlijk, op eene veel verhevener wijze bedoeld, door den Doop: derhalven, daar het gebod van JESUS onbepaald is, geene kinderen uitsluit, daar ten minsten in de tweede eeuw na CHRISTUS, de Doop der kinderen onder de Christenen reeds in gebruik was, daar de Jooden bij den Doop der Joodengenoten ook derzelver kinderen doopten, welk voorbeeld JESUS Gezanten voor zich hadden, en eindelijk daar de Kinderdoop voor Ouders en Kinderen bij derzelver opgroeijing zoo veel vertroostingen en heils behelst, zoo besluit men hier uit met recht tot de geoorloofdheid deszelven.

Te Amsteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesstraat.

Digitized by Google

N°. 42.

HET HEILIG AVONDMAAL.

(*Art.* XXXV. *der Geloofsbelijdenisse.*)

Wij komen thans, met de *Geloofsbelijdenis*, tot het tweede Sacrament des Nieuwen Testaments, het *Heilig Avondmaal.* Indien men, bij eenig onderwerp, tot den Godsdienst der Christenen behoorende, dient oplettend te wezen, en toe te zien, dat men wandele in het midden van de paden des rechts, zonder, te linke of rechte zijde, af te wijken, en in het ééne of andere uiterſte te vallen, dan is het bij dit onderwerp. Niet, dat de leere der *Sacramenten*, in het gemeen, of die van het Heilig Avondmaal, in het bijzonder, in zich zelve zoo moeilijk en afgetrokken zou zijn, dat tot derzelver verſtand meer nodig zou wezen, dan een aandachtig, opmerkzaam, en leerzaam hart. Neen! JESUS CHRISTUS en zijne Apostelen, inzonderheid PAULUS, hebben deze leere zoo duidelijk, zoo bevatbaar, voorgedragen, en de leere zelve is zoo eenvouwig, ſtemt zoo bevatlijk in met het geheele verband en de overëenkomst of *Analogie* der geloofsleere, dat van dezen kant volſtrekt geene zwarigheid te duchten is. Maar de ſchuld ligt bij de menſchen. Bijgeloof en Ongeloof hebben, aan de ééne

en andere zijde, alle pogingen in het werk gefteld, om deze leere te misvormen, en het is beiden, meer dan te veel, gelukt, om der menfchen gemoederen te verbijsteren. Wat het *Bijgeloof*, door menfchenvonden, van eeuw tot eeuw ingevoerd, en eindelijk tot een volledig wandrochtelijk ftelzel van aanéengeknoopte ongerijmdheden en waare afgoderij, in dit opzicht heeft uitgewerkt, daar van kan de leere der Roomfche Kerk, zoo als die in de Kerkvergadering van *Trente* is vastgefteld, en nog tot heden bij haar in oefening is, getuigen.

Indedaad, men moet zich verwonderen, en zou het van voren niet hebben kunnen verwachten, dat eene eenvouwige plegtigheid eener maaltijd van brood en wijn, door JESUS, ter gedachtenis van zijne dood, voor zijne belijders, en tot eene liefdemaaltijd ter vereeniging van zijne navolgers, als zijne vrienden en broeders, ingefteld, veränderd is, in een onbloedig offer, waarbij de offerände van CHRISTUS toegepast en vernieuwd wordt ten behoeve van levenden en dooden, waaröm ook de leere der *Tranfubftantiatie* is ingevoerd, volgends welke de ouwel, (dien men in plaats van brood heeft ingevoerd, uit onkunde aangaande de gefteldheid der brooden bij de Oosterlingen,) op eene Sacramentele wijze, door een onmidlijk wonder, verändert in het eigenlijk ligchaam en bloed van CHRISTUS, opdat men dus, naamlijk, hem aan God zou kunnen opöfferen; gelijk doorgaands de ééne dwaling de andere met zich fleept.

Doch, bij de Proteftanten, en bijzonder in de Hervormde Kerk van Nederland, heeft aan den anderen kant, het *Ongeloof* zijne rolle gefpeeld. Door deszelfs invloed, op eene verkeerde wijze te gemoedelijk, heeft men in den Christen, dien men ten Avondmaal nodigt, en het recht, om dat te gebruiken, toekent, zoo veel hoedanigheden onder den naam van gemoedsgeftalten, be-

bevindingen, enz. gevorderd, dat men de meesten afschrikt, om tot de tafel des Heeren te naderen, en zich van den pligt te kwijten, om het gebod van JESUS te gehoorzamen, het welk hij aan alle zijne belijders en volgelingen heeft voorgeschreven: *Doet dat tot mijne gedachtenis!* en om van het Avondmaal gebruik te maken tot versterking van het geloof, tot voeding van het geestlijk leven van godzaligheid en deugd, en tot opwekking der liefde tot God, die ons zoo oneindig heeft liefgehad, en tot onze medechristenen en medemenschen. Men heeft, als 't ware, deze vreugde- en liefde-maaltijd verkeerd in een schrik-maaltijd, waar zelfs velen van hun, die dit nog ondernemen, niet toetreden, dan vol angst en vreeze, dat zij zich misschien een oordeel en vonnis der verdoemenis eten zullen. Waardoor het ook gebeurt, hier en ginds, dat deze bruiloftstafel des Lams vaak ledig is van aanzittende gasten.

In plaats nu van zoodanige misvattingen, welke niet dan nadelige gevolgen konden voortbrengen voor den waaren Godsdienst, manlijk, met overtuiging van waarheid, te keer te gaan, door een recht gebruik en toepasfing van de vertroostende onderwijzingen der Heilige Schrift, in plaats van het ongeloof moedig te bestrijden, en de menschen tot geloof op te wekken, heeft men, helaas! eenen anderen weg ingeslagen. Men heeft, daar men de menschen had moeten trachten te vormen naar de leere van het Euangelie, veeleer die leere pogen te vormen naar de menschen. Men heeft de vraag opgeworpen: Wie zijn de genen, die gerechtigd zijn, om ten Avondmaal te naderen? Zeldzame vraag! Niemand zeker der zondige menschen is, in zich zelve, gerechtigd, om tot het Avondmaal te komen. Wij komen daar niet, om te betuigen, dat wij er toe gerechtigd zijn, dat wij in ons zelven rechtvaardig zijn. Alleen

de nodiging van JESUS: Komt allen, die vermoeid en belast zijn. Alleen de beloften van God! Wie wil, die kome! geeft ons recht en vrijmoedigheid; en het bevel van JESUS *doet dat tot mijne gedachtenis!* maakt het ons tot eenen pligt. Verders: men heeft beginnen te onderscheiden en, als een nieuw licht, een *algemeen aanbod* van Gods zijde beginnen te leeren, een onderscheid gemaakt tusschen eene *objective* en *subjective* verzegelende kracht der Sacramenten, en daaruit vervolgends afgeleid, dat deze, en bijzonder het Avondmaal, bestemd zijn, niet alleen om het geloof te versterken, maar ook te werken; men heeft, om de zwakken te gemoet te komen, het denkbeeld van de *kerk* insgelijks ruimer uitgestrekt, en niet min het denkbeeld van het rechtvaardigend *geloof*. Met één woord, men heeft, over en weder, boeken vol geschreven, en met malkanderen getwist, niet zonder malkanderen te verdenken of verdacht te maken, waardoor gevolgd is, dat de eenvouwige Christenen Avondmaal houden, minder naar en overëenkomstig de instelling van onzen Zaligmaker, dan naar de leiding en onderstelling van den Leeräar, wien zij het meest achten.

Het is onze pligt, bij het eenvouwige te blijven, en terug te keeren tot de instelling van den Heere JESUS. Laat ons zien, wat de Opstellers van de Geloofsbelijdenis in het XXXVste Artikel, omtrent dit onderwerp zeggen, en dan oordeelen, of dit ook overeenkomstig zij, met de Heilige Schrift. „ Wij geloven en belijden, „ dat onze Zaligmaker JESUS CHRISTUS het Sacrament „ des H. Avondmaals verördend en ingesteld heeft, om „ te voeden en te onderhouden de genen, die hij *al-* „ *reeds wedergeboren*, en in zijn huisgezin, dewelke is „ zijne Kerk, ingelijfd heeft." – Zie daar het andwoord der Opstellers op de vragen, *voor wie* en *tot wat einde* is het Avondmaal ingesteld? JESUS heeft, in den laatsten nacht van zijn leven, het Pascha met zijne Apostelen gegeten hebbende, eene maaltijd ingesteld en verördend van brood, dat hij brak, en omdeelde; van wijn, die in den beker gegoten was, welken hij aan *allen* toereikte, met bevel om *allen* van dat brood te eten, uit dien beker te drinken, en hij voegde er de verklaring bij: dat dit brood zijn ligchaam, deze beker zijn bloed, of het Nieuw Verbond in zijn bloed was, welk ligchaam verbroken en zijn bloed vergoten was voor hen, wien

wien hij het brood en den wijn toereikte, en die het een en ander aannamen en gebruikten. Nog was zijn bevel, dat men dit doen, deze maaltijd houden zou tot zijne gedachtenis.

Hoe is het bijna mogelijk, dat men, bij deze eenvouwigheid verſchillen kan over de vraag: Voor wie is het Avondmaal ingeſteld? Welke is deszelfs bedoeling? Hoe is het bijna mogelijk, dat men kan twijfelen: wie ten Avondmaal *mogen*, ja volgends JESUS bevel, *moeten* gaan? en met welk oogmerk? Indien men de vragen met andere woorden doet, zal niemand zich een oogenblik over het antwoord bedenken, alſchoon de zin dezelfde blijft. Men vrage ééns: *Mogen* en *moeten* zulken het Avondmaal van JESUS gebruiken, die nooit van hem of zijn Euangelie gehoord hebben? bij voorbeeld, Heidenſche Volken, wien het woord Gods nog niet verkondigd is? Ongerijmde vraag! zal men zeggen, en zij is het, indedaad. Want hoe zal men hem aanroepen, zijne gedachtenis vieren en hem vereeren, in wien men niet *gelooft?* En hoe zal men in iemand *geloven*, van wien men nooit gehoord heeft? En hoe zal men hooren, ten zij iemand hem verkondigt? Maar nu, aan zoodanige menſchen komen Apostelen of Zendelingen van JESUS het Euangelie verkondigen, hoe zullen deze hen behandelen? Zullen zij hen of iemand derzelven wel de bondzegelen toedienen, zonder hen onderwezen, en van hun, door belijdenis, verſtaan te hebben, dat zij dit onderwijs aannemen en geloof geven? Het eerſte Bondzegel is de Doop, maar de Apostelen doopten niemand, ten zij hij verklaarde, op hunne prediking, in JESUS te geloven, door dien doop lijfden zij hem in JESUS Kerk en Gemeente in, en verzegelden hem de vergeving zijner zonden, en de hemelſche geboorte uit water en geest tot een nieuw leven in en door CHRISTUS, waarna deze dus gedoopten, als Christenen, met de Gemeente het Avondmaal des Heeren gebruikten, en gemeenſchap met den Heere en met de Broederén oefenden. Voor het toedienen der Sacramenten moet derhalven het *geloof* vooraf gaan, (men begrijpt dat wij van volwaſſenen ſpreken) en het Avondmaal wordt niet uitgedeeld dan aan zulken, die *gedoopt* zijn, tot een teken en zegel van de *wedergeboorte*, en hét *nieuw leven*, het welk zij in CHRISTUS deelachtig zijn, zijnde door zijn

bloed en geest gewasschen, gezuiverd en geheiligd van hunne zonden. Men vergelijke hiermede *Zond.* XXX. *Vr.* 81. van den *Heidelbergschen Catechismus.* Nu zien wij, hoe de Opstellers der Belijdenis de zaak recht vatten, wanneer zij zeggen: „ Wij geloven en belijden, „ dat onze Zaligmaker JESUS CHRISTUS het Sacrament „ des H. Avondmaals verordend en ingesteld heeft, om „ te *voeden* en te *onderhouden* de genen, die hij *alreeds* „ wedergeboren en in zijn huisgezin, het welk is zijne „ Kerk, ingelijfd heeft." *Gelovigen* en *wedergeborenen mogen* en *moeten* het Avondmaal vieren; die worden daardoor in hun *geloof* en *nieuw leven gevoed* en *onderhouden.* Maar wie zijn deze? Menschen, die het Christendom als de waarachtige leere der zaligheid aannemen en geloven, die door den *Doop* in het huisgezin van CHRISTUS, het welk is zijne Kerk, zijn ingelijfd. Dit is zoo eenvouwig, zoo klaar, dat men er geene bedenkingen op zou gemaakt hebben, indien men niet, op eene al te gemoedelijke wijze, het verkeerd gebruik des Avondmaals had willen voorkomen, en aan den anderen kant het zwak geloof, of het ongeloof en twijfelzucht, had willen te gemoet komen; het één zoo wel als het ander, met menschlijke schranderheid, als of men de eenvouwigheid van het Euangelie had willen verbeteren!

Laat ons verder de nadere ontvouwing van de Geloofsbelijdenis ten dezen volgen: „ Nu hebben de genen, „ die wedergeboren zijn, in zich een tweederlei leven: „ het éene ligchaamlijk en tijdlijk, het welk zij van „ hunne eerste geboorte medegebragt hebben, en dit is „ aan alle menschen gemeen: het ander is geestlijk en „ hemelsch, het welk hun gegeven wordt in de tweede „ geboorte, dewelke geschiedt door het woord van het „ Euangelie in de gemeenschap van CHRISTUS ligchaam, „ en dit leven is niet gemeen, dan alleen den uitverkorenen „ nen Gods."

Volgends het geheel verband der waarheden, in de leere van Gods woord begrepen, is dit zoo: Alle menschen, alle kinderen van ADAM, hebben een ligchaamlijk en tijdelijk leven, het welk zij van hunne eerste geboorte af medegebragt, en allen gemeen hebben, doch dit leven is, om den wil van ADAM, die gezondigd heeft, aan den dood en het verderf onderworpen, door de zonde is het menschdom, de geheele wereld verdoem-

lijk

lijk voor God, alle menſchen, in hunne betrekking tot ADAM aangemerkt, leven wel het natuurlijk leven, maar zijn aan den dood onderhevig, en zulks niet alleen naar het ligchaam, maar ook naar den geest, in eenen zedenlijken zin; zij zijn allen dood in zonden en misdaaden, vervreemd van het Godlijk leven, het leven der deugd. Maar JESUS heeft, door zijne verdiensten en gehoorzaamheid, den dood verſlonden tot overwinning, en een nieuw geestlijk hemelsch leven tot onſterflijkheid en eeuwige zaligheid in het licht gebracht door zijn Euangelie. Dit leven is het leven der uitverkorenen van God. (In het voorbijgaan. Hoe ſpaarzaam is de Geloofsbelijdenis in het vermelden van dit teder-punt, welks kennis voor ons te hoog en onbereikbaar is, maar welks gewagmaking hier te pas komt, omdat wij menſchen van deze onderſcheiding geene andere laatſte reden geven kunnen, dan het eeuwig welbehagen van God, evenwel een welbehagen, aan Gods zijde vol wijsheid, vol goedheid, vol billijkheid! Waarömtrent wij altijd nederig moeten verkeeren, en er alleen van achteren gebruik van maken, om de eeuwige liefde van God jegens ons, die geloven, te roemen; gelijk zijne rechtvaardigheid jegens hen, die verloren gaan door eigen ſchuld, in zwijgende aanbidding te eerbiedigen!) Dit leven tot deugd en onſterflijkheid, en dus het zalig leven, wordt geſchonken in eene tweede hemelſche onëigenlijke geboorte, waardoor de beginſelen van deugd en godzaligheid, het beeld van God, in ons gelegd en vernieuwd worden, door het woord van het Euangelie, in de gemeenſchap met het ligchaam van CHRISTUS, zoodat niet alleen de geest leeft in CHRISTUS, maar ook het ligchaam voor de onſterflijkheid, in gelijkvormigheid met het heerlijk ligchaam van CHRISTUS is beſtemd en vernieuwd, welke het eens volkomen deelachtig zal worden, als het, door de dood, het ſterflijke en verderflijke zal hebben afgelegd, en bij de opſtanding der rechtvaardigen, het onverderflijke en onſterflijke zal hebben aangedaan. Deze heuglijke waarheden worden in den Doop afgebeeld en verzegeld, gelijk wij gezien hebben, die daarom *het bad der wedergeboorte* genoemd wordt.

„ Alzoo heeft ons God tot onderhouding des ligchaam-
„ lijken en aardſchen levens, aardsch gemeen brood ver-
„ ordend, het welk daartoe dienstig is, en is allen ge-
„ meen, zoo wel als het leven. Maar, om het geestelijk

„ en

„ en hemelsch leven te onderhouden, het welk de gelovi-
„ gen hebben, heeft hij hem gezonden, een levend brood,
„ dat van den hemel nedergedaald is, te weten, JESUS
„ CHRISTUS, die het geestlijk leven der gelovigen
„ voedt en onderhoudt, als hij gegeten, dat is, toege-
„ eigend en ontvangen wordt, door het geloof in den
„ geest."

Deze gezegden zijn overëenkomstig de Heilige Schrift, en wat het zaaklijke betreft, ontleend uit de redenen van onzen Zaligmaker, te *Kapernaum* gehouden, nadat hij eene menigte lieden met weinige brooden wonderdadig gespijsd had, JOANN. VI: 13. waarmede hij hen leerde, dat hij het tegenbeeldig, het hemelsch *Manna* zij, de waare zielenspijs, zijn ligchaam waarlijk spijze, en zijn bloed waarlijk dranк, het welk den mensch tot in eeuwigheid doet leven en het onsterflijk leven deelächtig maakt. Alles echter in eenen meer verhevenen zin te verstaan, alzoo hij zelf verklaart, dat zijn woorden geest en leven zijn. De zaak is deze: JESUS heeft het eeuwig leven, gelijk wij zeiden, verworven en aangebracht, doch zal men hetzelve deelächtig zijn en genieten, men moet geheel met hem verëenigd wezen, welke veréeniging geschiedt door het geloof, waardoor men hem wordt ingelijfd, en hem aanneemt, levende in hem en hij in ons. Dit geloof, geduurig werkzaam in de liefde, vereenigt zich steeds naauwer en naauwer met hem, waardoor het geestlijk deugdenleven meer versterkt en volmaakt wordt, en zijne kracht in goede en Godebehaaglijke werken en deugden openbaart. Dus leven de gelovigen in CHRISTUS en hij in hen, naar hun geheel bestaan, zijnde ook zelfs hunne ligchamen onsterflijk om eeuwig te leven.

(*Het Vervolg in het volgende Nommer.*)

Te Amsteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesstraat.

Digitized by Google

N°. 43.

HET HEILIG AVONDMAAL.

(*Art.* XXXV. *der Geloofsbelijdenisse.*)

(*Vervolg van No.* 42.)

Gelijk wij in het vorige Nommer gezien hebben, de *Ongeveinsde Christen* heeft tweederlei leven, een natuurlijk aardsch, en een geestelijk hemelsch. Dit laatste beſtaat, wat 's menſchen geest betreft, hier in, dat zijn verſtand goede, waare en juiste, denkbeelden heeft van het gene waar is; wanneer de mensch God, en zich zelven, en de dingen rondom hem, kent, zoo als zij zijn, en door hem gekend moeten worden; ten tweeden, dat zijn oordeel juist en bondig is, zoo dat hij behoorlijk onderſcheidt de waarde der dingen, en de rechtmatige keuze doet tusſchen waarheid en dwaling, goed en kwaad, deugd en ondeugd, zegen en vloek; ten derden, dat zijn wil altijd ſtreeft naar het geen goed en deugdzaam is, werkzaam om daar in tot volmaaktheid te vorderen, ten einde aan Gods beeld volkomen gelijkvormig te wezen; eindelijk, dat zijn geweten bevredigd en gerust den ſmaak geniet van genoegen en zaligheid. Ten aanzien van zijn ligchaam, wanneer het-

zelve, ontheven van de vreeze des doods, de zaden van onverderflijkheid en onſterflijkheid in zich bevat, en behoorlijk geſchikt is, om de werkzaamheden van den geest tot volmaaktheid te bevorderen, en het genot der zaligheid te vergrooten.

Dit hemelsch geestelijk leven zijn de ongeveinsde Christenen deelächtig, door en in CHRISTUS, die hun geworden is wijsheid van God, rechtvaardigheid, heiligmaking en volkomene verlosſing. Door het geloof, hem ingelijfd, zijn zij door zijnen Geest, door middel van het Euangelie, tot dit nieuw leven wedergeboren, en hebben bij hunnen *Doop* het teken en zegel dezer nieuwe hemelſche geboorte, en de beginſelen van dit nieuwe leven, ontvangen.

Gelijk nu het aardſche leven door aardſche ſpijze moet gevoed en onderhouden worden, zoo heeft dit hemelsch leven insgelijks zijn geestelijk voedzel nodig, tot zijn onderhoud, maar ook tot zijnen groei en wasdom, opdat het tot volmaaktheid kome, naar de mate der grootte, der volheid van CHRISTUS. Daar toe is door den Heere JESUS het avondmaal verördend, om dit geestelijk leven, niet eigenlijk te werken, want het wordt reeds bij hetzelve onderſteld, gelijk de Doop vooräf is gegaan, (gebeurt dit al ééne enkele keer, zoo is het niet tot het gewone maar buitengewone te rekenen,) maar om het te verſterken en te onderhouden, dat is, om daar van een teken en zegel te wezen.

Dus zegt de *Geloofsbelijdenis* (*Art.* XXXV.) „ Om ons „ dit geestelijk en hemelsch brood aftebeelden, heeft „ CHRISTUS verördend een aardsch en zienlijk brood, „ hetwelk een Sacrament (teken en zegel) is van zijn lig„ chaam, en den wijn tot een *Sacrament* zijns bloeds: „ om ons te betuigen: zoo waarächtig als wij dit *Sacra„ ment* ontvangen en houden in onze handen, en hetzelve

„ eten

„ eten en drinken met onzen mond, waarmede ons leven „ daar na onderhouden wordt; dat wij ook zoo waar- „ achtig door het geloof, (hetwelk de hand en mond „ onzer zielen is,) het waare ligchaam en het bloed „ van CHRISTUS, onzen eenigen Zaligmaker, ontvan- „ gen in onze zielen, tot een geestelijk leven."

JESUS nam, bij het inſtellen van het H. Avondmaal, brood, gemeen voedzaam brood, zoo als daar voorhanden was, en in het gemene leven gebruikt werd, het welk tevens alle tijdlijk voedzel bevatte, waardoor het tijdlijk leven onderhouden wordt; het brood door dankzegging gezegend hebbende, brak hij het, en gaf het aan zijne leerlingen, met bevel, om het te nemen en te eten; zo nam hij, op dezelfde wijze, den kelk met wijn, dien hij gezegend hebbende, hun toereikte, met uitdruklijk bevel, dat zij allen daar uit drinken zouden, als voorzag hij, dat men, ten eenigen tijde, bijgelovig genoeg, den zoogenoemden Leeken den kelk bij het Avondmaal zou onthouden. Hij verklaarde tevens, wat deze uitwendige tekenen te kennen gaven, en welke de bedoeling ware, van deze Staatplegtelijke maaltijd. Te weten: het brood was zijn ligchaam, voor ons aan het kruis verbroken, de wijn zijn voor ons vergoten bloed, tot vergeving van onze zonden; het welk, op eene geestelijke wijze gegeten en gedronken, door den geestelijken mond des geloofs, tot de waare zielenſpijs verſtrekt, ter onderhouding en voeding van het hemelsch en geestelijk leven. De bedoeling des Zaligmakers, nader verklaard door PAULUS, blijkt, met deze inſtelling geweest te zijn, eene verzekering, een zegel en onderpand aan zijne Kerk te geven van hare *gemeenſchap* met hem, dat zij, zoo waarlijk hem den Zaligmaker ontvangt, van hem de onderhouding en voeding van het Geestelijk le-

ven geniet, als zij dit brood en wijn, tot zijne gedachtenis, gebruikt.

Wanneer wij deze naauwe *gemeenſchap* en vereeniging der gelovigen met den Heere JESUS, onzen Zaligmaker, in het oog houden, zullen wij het verband opmerken der gezegden van de Geloofsbelijdenis, in het vervolg van dit Artikel: „ Nu, zoo is het zeker, dat ons JE„ SUS CHRISTUS zijne Sacramenten niet te vergeefs „ heeft bevolen. Zoo werkt hij dan in ons, alles wat „ hij door deze heilige tekenen ons voor oogen ſtelt, „ hoewel de wijze ons verſtand te boven gaat, en ons „ onbegrijpelijk is, gelijk de werking des H. Geests „ verborgen en onbegrijpelijk is, daarëntuſchen zoo feilen wij niet, als wij zeggen, dat, hetgene van ons „ gegeten en gedronken wordt, het eigen en natuurlijk „ ligchaam en het eigen bloed van CHRISTUS is; maar „ de wijze, op dewelke wij dezelve nutten, en is niet „ de mond, maar de geest door het geloof. Alzoo dan „ blijft JESUS CHRISTUS altijd zittende ter rechtehand „ Gods zijns vaders in de hemelen, en laat toch daarom „ niet, zich zelven ons zijner deelachtig te maken door „ het geloof."

Men ziet hier, hoe de geloofsbelijdenis ſpreekt, met uitdrukkingen, in den zin van CALVINUS, van wien ZWINGLIUS, in wijze van zich uit te drukken, verſchilde, gelijk wij!, meermalen, hebben aangemerkt, ſchoon zij, in den grond der zake, de betekenis en verzegeling der gemeenſchap met CHRISTUS, onderling overëenkwamen. Dit is, immers, zeker en ongetwijfeld, dat JESUS CHRISTUS ons zijne Sacramenten niet te vergeefs heeft bevolen, maar daadlijk door dezelven zijne bedoelingen bereikt, dat is dezelve aan ons tot een' zegel doet verſtrekken. Wij oefenen met hem, door het geloof, daadlijk gemeenſchap, wanneer wij het avondmaal vieren, hoewel wij de natuur van deze naauwe vereeniging met ons verſtand niet volkomen begrijpen. Hij werkt in ons geloof, hij verlicht ons verſtand, heldert ons oordeel op, en buigt onzen wil ten goede, die opwekkende en krachtig makende tot liefde en deugd, en ons geweten met hemelſche vertroostingen vervullende. Dit alles werkt de Heilige Geest, op eene Godlijke wijze, welke wij zoo min bevatten, als wij, in het natuurlijke, doorzien, hoe het toegaat, dat ons ligchaam door

ſpij.

ſpijze gevoed wordt, het welk wij door ondervinding weten te geſchieden, maar niet begrijpen.

Uit kracht van deze *verëeniging*, en *gemeenſchap* met JESUS, met zijnen geheelen perſoon, eten wij, in het Avondmaal, op eene geestelijke wijze, het waare ligchaam, en drinken het waare bloed van JESUS, want zijn vleesch is waarlijk ſpijze, zijn bloed *is* waarlijk drank: *Dit*, zeide hij, *is mijn ligchaam*, hetwelk voor u gebroken, *dit is mijn bloed*, hetwelk voor u vergoten wordt. De *Roomſchen* moeten zich, derhalven, niet te zeer daar mede ſtreelen, dat zij den letterlijken zin van JESUS woorden: *Dat is mijn ligchaam!* behouden. Ook dezen behouden de *Hervormden*, naar de opvatting van CALVINUS, en der opſtellers dezer Geloofsbelijdenis. „ Het gene van ons gegeten en gedronken wordt, is „ het eigen en natuurlijk ligchaam van CHRISTUS!" De Roomſchen wijken af van de woorden van CHRISTUS, dewijl bij hen het *brood*, in het Avondmaal, door de *Transſubſtantiatie* verändert in het ligchaam van CHRISTUS, blijvende alleen de uitwendige gedaante van het brood. De *Hervormden* blijven bij de woorden, maar verklaren alleen de wijze van dit *eten* en *drinken* van JESUS ligchaam en bloed, te weten, niet *met den mond*, maar *met den geest*, *door het geloof*. Volgends hen blijft het *brood* onveränderd, JESUS CHRISTUS blijft, met zijne menschlijke natuur, altijd zittende ter rechtehand van God zijnen Vader in de hemelen, en laat daaröm toch niet na, zich zelven aan ons deelächtig te maken, door het geloof, waar door wij zoo met hem vereenigd zijn, dat wij vleesch zijn van zijn vleesch, been van zijn gebeente, dat dezelfde Geest, die in hem als het Hoofd, ook in ons, zijne Lidmaten woont, zoo dat wij in hem leven, en hij in ons. Zie daar! wat het Avondmaal ons betekent en verzegelt! Zonder dat wij iet met de Schoolſche onderſcheiding van *Objectief* en *Subjectief* te maken hebben. Ook betekent en verzegelt het Avondmaal niet, wat wij zijn, wat wij in ons zelven zijn, maar, wat JESUS voor ons is, en in ons zijn wil, dat wij ons leven in JESUS hebben, dat wij het geestelijk voedzel voor dit hemelsch leven in CHRISTUS deelächtig zijn. En, als een teken en zegel ſtrekt het, om ons, door het geloof, naauwer met CHRISTUS, die ons leven is, te verëenigen, door deze hemel-

ſpijs gevoed en verſterkt te worden, in dit Hemelsch leven, want dewijl Hij leeft, zullen wij, dus met Hem verëenigd, ook leven.

Laat ons nu alles ſamentrekken. „ Deze maaltijd," zeggen de Opſtellers, „ is eene geestelijke tafel, aan „ welke CHRISTUS zich zelven ons mededeelt, met al„ le zijne goederen, en doet ons aan dezelve genieten, „ zoo wel hem zelven, als de verdienſten van zijn lij„ den en ſterven; voedende, ſterkende, en vertroostende „ onze arme troosteloze ziel, door het eten van zijn „ vleesch, en dezelve verkwikkende en vermakende, „ door den drank van zijn bloed."

In de eerſte plaats is dan het Avondmaal een geestelijke maaltijd, waar in wij *gemeenſchap* oefenen met den Heere JESUS. Van onze zijde zijn wij, in ons zelven, *arme zondaren*, ongelukkigen, die, zonder CHRISTUS, met de geheele wereld voor God verdoemlijk zijn, die midden in den dood liggen, en troostloos zonder eenige hoop zijn, indien wij zonder CHRISTUS waren, maar die ons *leven* in CHRISTUS zoeken, door het geloof alleen in CHRISTUS vinden. Van de zijde van CHRISTUS, deelt deze goedertierene Zaligmaker, bij het Avondmaal, mede zich zelven; zich met ons verëenigende, en ons tevens alle de verdienſten van zijn lijden en ſterven deelachtig makende, waardoor wij niet alleen *een gelukkig hemelsch leven*, *maar ook overvloed hebben*, volgends zijne belofte, JOÄNN. X: 10. Ons verſtand wordt verlicht, tot meerdere en uitgebreidere kennis van God, onzen Vader en onzen Zaligmaker, ons oordeel onderſcheidt de Geestelijke dingen, en ons hart en wil voelt zich gedrongen door de liefde van God in CHRISTUS, welke in onze harten is uitgeſtort, tot waare wederliefde, om Gode ter eere te leven, in het betrachten van alle deugd en Godzaligheid, terwijl het geweten ſmaakt en proeft, dat God goed en vriendelijk is, ſmaakt en proeft het goede van Gods huis, het heilige van zijn paleis. Ja het ligchaam zelf heeft de zaden van onſterflijkheid; de Geest van JESUS is in ons, zoodan, gelijk God JESUS uit den dooden heeft opgewekt, zal hij ons ook eens met hem levendmaken en doen verrijzen, door dien Geest des levens, die in CHRISTUS en in ons woont. Dit alles maakt het Avondmaal tot een vreugdemaal, waar wij verkwikt en vermaakt worden, en ons in God verlustigen.

Nog-

Nogthans behooren wij hier, even als bij den Doop, wel te onderſcheiden. De uitwendige tekens, de uitwendige plegtigheid, hebben geene kracht; de Godsdienst van JESUS is een geestelijke redelijke Godsdienst, in welken dus uiterlijke zinlijke plegtigheden op zich zelven niets werken, noch werken kunnen. Daaröm onderſcheidt de Christen, als een geestelijk mensch, de dingen, die des Geests van God zijn. „ Voorts," zegt de Geloofsbelijdenis, „ hoewel de Sacramenten met de be-„ tekende zaak te ſamen gevoegd zijn, zoo worden ze „ nogthans met deze twee zaken van allen niet ontvan-„ gen. De godloze ontvangt wel het Sacrament, tot „ zijne verdoemenisſe, maar hij ontvangt niet de waar-„ heid des Sacraments: gelijk als JUDAS en SIMON, de „ Toveraar, beide wel het Sacrament ontvingen; maar „ niet CHRISTUS, die door hetzelve betekend werd, „ het welk den gelovigen alleen medegedeeld wordt."

Indien de Sacramenten, door zich zelven, en uit kracht des verrichten werks, deze uitwerkingen daarſtelden, welke wij tot hiertoe beſchreven hebben, zoo zou, ongetwijfeld, een ieder, die gedoopt werd, in den naam van God, den Vader, den Zoon, en den Heiligen Geest, ook daadlijk wedergeboren zijn tot een nieuw hemelsch leven, dan zouden alle Avondmaalgangers daadlijk oprechte, waarachtige, deugdzame Christenen wezen; maar nu leert de ondervinding, dat een JUDAS, een SIMON de Toveraar ook het Sacrament genoten hebben, zonder van hunne ſnoodheid zich oprecht en waarachtig te bekeeren, en dus zonder vrucht. Wat dan? wanneer wij, gelovig verkerende omtrent de Godlijke beloften, heil en leven oprecht zoekende, de bondzegelen gebruiken, in eenvoudigheid des harten, dan gaan de tekens met de betekende goederen gepaard, en wij mogen, met een vast vertrouwen, ſtaat maken, dat God, de waarachtige, ons niet zal misleiden, dat de God der waarheid alle zijne beloften in CHRISTUS aan ons ja en amen maken en vervullen zal. In dit geloof zullen wij, gemoedigd en verſterkt, onzen weg in ſtilheid voortwandelen, en ons licht zal voortgaande rijzen, tot dat het als op den vollen middag zal ſchijnen.

Maar een *godloze*; dit woord wordt hier niet genomen in betrekking tot den algemenen toeſtand, waar in de menſchen zich van natuur bevinden, in welk opzicht wij allen gelijk zijn, in ons zelven, voor God *godlozen*, maar

maar een *godloze* betekent hier eenen, die in zijne godloosheid volhardt, en ongelovig weigert aan God en zijn Euangelie gehoor te geven; deze ontvangen wel, de uitwendige tekens, maar niet hetgeen daar door betekend en verzegeld wordt, zij ontvangen die uitwendige tekens tot verdoemenis, dewijl zij, den schijn en vertoning makende, van Godsdienstig te wezen, in de daad en waarheid den Godsdienst verachten, nademaal zij wel, naar het uitwendige, zeggen: Heere! Heere! maar niet doen, het geen hij leert en beveelt, dus veroordeelen zij zich zelven als werkers der ongerechtigheid, en als snoode huichelaars en geveinsden. *Alleen den gelovigen* wordt het betekende goed, gelijk wij gezegd hebben, medegedeeld. Wij behooren ons derhalven, vóór alle dingen, te wachten voor het zielverdervend *Ongeloof*, het welk ons van de zegeningen van JESUS Euangelie berooft, ondankbaar maakt jegens de *genade en gunst* van God, met welke hij ons voorkomt en beweldaadigt, en het welk ons, eindelijk, in den afgrond der vertwijfeling nederwerpt.

„ Ten laatsten," zegt de Geloofsbelijdenis, „ wij ontvangen het H. Sacrament, in de verzameling des volks „ Gods, met ootmoedigheid en eerbiedinge, onder ons „ houdende eene heilige gedachtenis des doods van „ CHRISTUS onzen Zaligmaker, met dankzegginge, en „ doen aldaar belijdenis van ons geloof, en van den „ Christelijken Godsdienst: daaröm behoort zich niemand „ daar toe te begeven, zonder zich zelven eerst wel „ beproefd te hebben: opdat hij, etende van dit brood, „ en drinkende uit dezen drinkbeker, niet ete en drinke „ zich zelven een oordeel."

Dit is, in de tweede plaats, het Avondmaal eene plegtige en openlijke gedachtenisviering en verkondiging van JESUS dood, tot dat de Heere komt. Doch, dewijl dit, en het geen in het slot van dit Artikel volgt, zaken zijn van groot aanbelang, zullen wij, tot derzelver overweging, het volgende Nommer besteden.

Te Amsteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesstraat.

N°. 44.

HET HEILIG AVONDMAAL.

(*Art.* XXXV. *der Geloofsbelijdenisse.*)

(*Vervolg van N°.* 43.)

Het tweede groote oogmerk, en hoofddoelwit, het welk zich de Zaligmaker voorstelde, toen hij de plechtigheid des Heiligen Nachtmaals instelde en verordende, geeft hij te kennen, met die woorden, welke een bevel in zich bevatten: *Doet dat tot mijne gedachtenis!* Hij wilde, dat men dus deze groote gebeurenis, waarbij de geheele wereld zoo veel belang heeft, nooit in vergetelheid zoude laten komen, maar, door eene plechtige feestviering in bestendige gedachtenisse houden, en zijne dood verkondigen zoude, tot dat hij zal komen in zijne heerlijkheid.

Dewijl wij hier een uitdruklijk bevel en gebod van JESUS hebben: *doet dat tot mijne gedachtenis!* zoo is het eene daad van gehoorzaamheid, het is een pligt voor de Christenen, die den Godsdienst van JESUS belijden, om het Avondmaal te gebruiken, en dus zijne dood te gedenken, en door daaden te verkondigen. Het gebruik des Heiligen Avondmaals te verönachtzamen is voor eenen

belijder van het Christendom eene overtreding van JESUS bevel, en kan met geene uitvluchten verſchoond of goed gemaakt worden.

Uit dit gebod van JESUS, en het inſtellen van het Avondmaal tot zijne gedachtenis, worden wij overtuigd van de groote wijsheid van JESUS, als ook van het groot gewigt en de belangrijkheid van zijne dood voor het menschdom.

Vooreerst: welke wijsheid! Was 'er, bij mogelijkheid eenig ander middel zoo geſchikt, om het Christendom beſtendig te doen zijn op aarde, en zelfs bij het laatſte nageſlacht, voor de waarheid van JESUS lijden en dood tot behoud van het menschdom, een zicht- en tastbaar bewijs op te leveren, het welk zelfs het ſtoutſte ongeloof kan en moet beſchamen!

Immers, eene zoo eenvouwige en onkostbare plechtigheid, van eene maaltijd met brood en wijn, kon, in alle eeuwen, door alle Christenen, aan alle plaatzen der wereld, onderhouden worden, en even, uit hoofde van de eenvouwigheid, bij overlevering, van het één tot het ander geſlacht duurzaam blijven; de bijvoegzelen en veranderingen, welke de menſchen ooit mogten ondernemen, in deze plechtigheid te brengen, moesten, zoodra men zich ſlechts de geſchiedenis der inſtelling en het oogmerk herinnerde, ontdekt worden, en waren, ligtelijk, tot de eerſte inrichting terug te brengen. Te gelijk vertoont ons deze maaltijd zoo duidelijk de hoofdwaarheden van de leere van het Euangelie, dat men ook, ten opzichte van dezelve, reeds uit de beſchouwing dezer plechtigheid, zich voor dwalingen en afwijkingen kan hoeden. Trouwens, alles wijst ons hier op het lijden en ſterven van JESUS, als den grond van onze zaligheid, en leert ons dus aan God alleen, en aan zijne genade in JESUS CHRISTUS, de eere van onze verlosſing en van ons eeuwig

wig heil toe te brengen, en niet aan ons zelven toe te ſchrijven.

En wat het tweede betreft: Wij vieren, in het afgelegen Westen, door het eenvouwig gebruik van eene maaltijd van brood en wijn, de gedachtenis van eenen Joodſchen man, die, vóór bijna tweeduizend jaren; onder eenen anderen hemel, in het Oosten, in *Palæſtina*, aan een kruis de dood heeft geleden. Wij kunnen, geduurende dien tijd, van eeuw tot eeuw terug gaan, en in elke dé onloochenbare bewijzen aanvoeren, dat men, zonder onderlaten, wat de hoofdzaak betreft, op deze wijze, die dood onder de Christenen van allerhande volken gevierd en gedacht heeft, tot den tijd der inſtelling toe. Gevolglijk hebben wij hier een zicht- en tastbaar bewijs voor de waarheid der geſchiedenis, dat JESUS CHRISTUS geleefd heeft in Palæſtina, dat hij daar geleerd, eenen Godsdienst geſticht, aanhangers en leerlingen gemaakt, en de kruisdood geleden heeft. Nog meer, wij hebben hier een bewijs, van die groote waarheid, dat deze JESUS zijn lijden en dood wil aangemerkt hebben, als het groote zoen-offer voor het menschdom, tot vergeving der zonden, en dat zijne leerlingen en aanhangers, in hem gelovende, in deze zijne verdienſtelijke dood, den grond van hun geluk, hunne verzoening met God, erkend en geſteld hebben, dewijl zij, zoo aanhoudend, bij deze plechtigheid, die dood gedenken, en verkondigen.

Van dit alles zegt de Geloofsbelijdenis: „Wij ont„vangen het H. Sacrament, in de verzameling des volks „Gods, met ootmoedigheid en eerbiedinge, onder ons „houdende eene heilige gedachtenisſe des doods van „CHRISTUS, onzen Zaligmaker, met dankzegging, en

„ doen aldaar belijdenisſe van ons geloof, en der Chris-
„ telijke Religie."

Het is openbaar, dat wij deze plechtigheid van het H. Avondmaal behooren te vieren, *in de verzameling* of vergadering *des volks Gods*, dewijl het zelve niet alleen is eene gemeenſchaps-oefening met onzen Zaligmaker, maar ook eene plechtige Feestviering, tot gedachtenis van zijn lijden en ſterven, om zijne dood te verkondigen, en daar van te gewagen, als van den grond onzer hoop op heil en geluk, behalven nog, dat, gelijk wij zien zullen, het H. Avondmaal tevens is eene Gemeenſchaps-oefening, der liefde, met alle onze Medechristenen, waar ter plaatze zij zich bevinden, die, met ons, den Heere JESUS in onverderflijkheid liefhebben.

Wij behooren deze plechtigheid te vieren *met ootmoedigheid en eerbied*. De dood van onzen Heere JESUS herinnert ons, als in een levendig tafereel, de zonde van het menschdom, onze zonde, het algemeen zedelijk verderf, waardoor de geheele wereld voor God verdoemlijk is. Hoe groot moet dit kwaad zijn, hoe verfoeilijk in de oogen van het Heilig Opperwezen, dat hij, de eeuwig goedertierene Vader, zijnen Zoon aan een zoo ſmartlijk lijden, aan de dood, de vervloekte dood des kruiſes, heeft onderworpen, als het Offer der wereld, het Gods-lam, het welk de zonde der wereld draagt. Hoe moet ons dit verootmoedigen! Wij zijn zondaars, wij hebben het geheel verdorven, in ons zelven moeten wij God rechtvaardig mishagen, en 'er is voor ons niets overig, dan in ootmoed en met een gebroken hart, gelijk de Tollenaar in het Euangelie, op onze borst te ſlaan, en te ſmeken: O God! wees ons zondaren genadig!

Maar tevens, voegt ons eerbied en aanbidding: Lof

zij

zij God, die de wereld zoo lief heeft gehad, dat hij ook zijnen eigenen Zoon niet gespaard, maar hem voor ons allen overgegeven heeft, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwig leven hebbe! Lof zij den Zoon van God, onzen Middelaar, die zich zelven voor ons gegeven heeft in de dood, opdat hij zich een eigen volk zou heiligen, ijverig in alle deugden, om, eeuwig gelukkig, Gode ter eere te leven! Lof zij den Heiligen Geest van God! die ons, bij het gebruik van het H. Avondmaal, het Hemelsch Manna, dat verborgen en geheimzinnig voedzel des nieuwen en eeuwigen levens, door het geloof, doet eten, en dus doet smaken en proeven, hoe goed God is! Lof en aanbidding zij den Vader, Zoon, en Heiligen Geest, den God van alle genade! Dat alle zijne Scheppzelen hem verëeren, en zijne heerlijkheid roemen!

Op deze wijze, houden wij onder ons eene *heilige*, plechtige, Gode waardige, gedachtenisse van de dood van CHRISTUS, onzen Zaligmaker; op deze wijze verkondigen wij recht de dood des Heeren! deze gevoelens zullen ons met ijver vervullen, om voortaan te leven, in de betrachting van alle deugden, tot eere van God, en volgends de lessen van Hem, JESUS, die gestorven is om onze zonden en opgewekt tot onze rechtvaardigmaking.

Wanneer wij het H. Avondmaal vieren, doen wij aldaar belijdenis van ons geloof, en der Christelijke Religie. Het is zeker, dat bij volwassenen, vóór het gebruik der Sacramenten, verëischt wordt het geloof in JESUS CHRISTUS, en een aannemen van zijne leere en Godsdienst, en eene belijdenis van dit geloof. Dit vinden wij, in de Handelingen der Apostelen, alwaar de Apostelen eerst eene belijdenis van geloof afvorderen van degenen, die zij door den Doop, in de gemeenschap der

Christenen inlijfden; daar nu het H. Avondmaal eene gedachtenisviering is van de dood van JESUS, blijkt het van zelf, dat het niet dan van volwasfenen gebruikt kan worden, die in ſtaat zijn, zich geregelde denkbeelden van deze dood, en deszelfs oorzaak en oogmerken, te vormen, die de waarheden van het Euangelie kunnen kennen, en dezelve geloven, waarvan zij vooràf eene belijdenis afleggen. Eene belijdenis, welke zoo veel in zich bevat, doch omtrent welke men zoo ſlordig veeläl te werk gaat; zonder te bezeffen, wat men eigenlijk doet, wanneer men belijdenis doet, en daarop tot Lidmaat der Kerk wordt aangenomen. Men maakt zoo vele zwarigheid, om de menſchen, die belijdenis gedaan hebben, tot het H. Avondmaal toe te laten, dat men velen van dezen affchrikt, in plaats van op te wekken, en te vermanen; maar de eigenlijke bron van zwarigheden zit in het doen der belijdenisſe, en het aannemen van menſchen tot Ledematen. Men behoorde te bedenken, dat dit niet is een oppervlakkig opzeggen van zekere geleerde lesſen, maar een plechtig belijden en verklaren met den mond, van het geen men gelooft met het hart; en het aannemen is eene plechtige verklaring, door welke men, in naam der Chriſtelijke Kerk, den Belijder ontvangt en erkent als een waardig lid der Gemeente, als eenen Medegelovigen, Medebroeder of Zuster. Zoo veel ligt er in het doen van belijdenis! Hier op behoorde acht geſlagen te worden.

Nu, zoo dikwijls wij, als Christenen, het H. Avondmaal vieren, zoo dikwijls herhalen wij, openlijk en plechtig, met woord en daad, onze geloofsbelijdenis. Door het H. Avondmaal te vieren, geven wij, voor de geheele wereld, eene blijk, dat wij JESUS voor onzen eenigen Heer en Zaligmaker, zijn lijden en dood voor den grond van ons vertrouwen op vergeving onzer zonden, houden en achten, en ons aan zijne leere en geboden onderwerpen, ons verbindende, om die geboden tot het einde onzes levens toe te zullen onderhouden.

Thans vervolgt de geloofsbelijdenis: „ Daaröm behoort „ niemand zich daartoe te begeven, (tot het gebruiken „ van het H. Avondmaal,) zonder zich zelven eerst wel „ beproefd te hebben: opdat hij, etende van dit brood, „ en drinkende uit dezen beker, niet zich zelven het „ oordeel ete en drinke."

Da-

Deze is de vermaning en waarſchuwing van PAULUS 1 *Kor.* XI: 28. welke, helaas! zoo menigmalen kwalijk verſtaan, verkeerd opgevat en misbruikt is, om zwakken te ergeren en af te ſchrikken van het gebruik van dat Bondzegel, hetwelk JESUS daartoe heeft ingeſteld, opdat het geloof verſterkt, het vertrouwen gevoed, en het waar geestelijk hemelsch leven aangekweekt en bevorderd zou worden: de woorden van PAULUS luiden in de gewone vertaling: „ maar de menſche beproeve hem zel-„ ven, en ete alzoo van het brood en drinke van den „ drinkbeker; want die onwaardiglijk eet en drinkt, die „ eet en drinkt hem zelven een oordeel, niet onderſchei-„ dende het ligchaam des Heeren."

Men heeft, in laater tijd, den Apostel zoo begrepen, als of hij van eene zelfsbeproeving ſprak, welke zich alleen tot het onderwerp, den mensch, die zich zelven beproeft, bepaalde, en zich niet ook uitſtrekte tot het *voorwerp*, tot het geen, bij het recht gebruik des Avondmaals, verëischt wordt. Men ſtelde dan de zelfsbeproeving, in eene overweging, of men die gemoedsgeſtalten, die indrukken, dat geloof, die heblijkheden, die bevindingen daadlijk bezitte, welke, gelijk men meent, iemand eenen *waardigen* dischgenoot aan het Heilig Avondmaal maken, zoodat men het woord *waardiglijk* bij PAULUS insgelijks tot den avondmaalganger, *onderwerpelijk*, brengt.

Doch, dit alles is geheel buiten PAULUS bedoeling; dit blijkt terſtond, wanneer men zijne woorden, evenwel in geenen anderen zin, maar in denzelfden zin, als onze gewone vertaling, overzet: „ Een ieder ga hier dan voor „ zich zelven *betaamlijk* te werk, en ete *alzoo* van dit „ brood, en drinke van dezen beker; want, die *op eene* „ *onbetaamlijke wijze* eet en drinkt, eet en drinkt tot zijn „ eigen oordeel [en ſtraffe,] nademaal hij 's Heeren lig-„ chaam niet met eerbied onderſcheidt;" gelijk ik vertaald heb; waarmede de omſchrijving van den Hoogleeraar GREVE overëenkomt: „ Dus lette ieder voorzigtig op „ zich zelven; want die *onbetaamlijk* eet en drinkt, eet „ en drinkt zich zelven een oordeel, daar hij geen on-„ derſcheid maakt, dat dit geene gemeene maaltijd is, „ maar het ligchaam des Heeren er in wordt voorgeſteld."

Uit deze vertaling, die duidlijk is, en den zin des grondteksts juist uitdrukt, blijkt klaar, dat PAULUS ſpreekt van een *behoorlijk* en *betaamlijk* gebruiken van het H. Avond-

Avondmaal, op die wijze, zoo als wij, volgends het XXXVſte Artikel der Geloofsbelijdenis, daar van geſproken hebben, maar de Apostel heeft geheel ter dezer plaatze niet gedacht aan zekere hoedanigheden, of geſtalten in den mensch zelven te zoeken; als of die den grond der vrijmoedigheid zouden moeten of kunnen uitmaken van onze toenadering tot het H. Avondmaal.

Men vergelijke, ten dien einde, den gantſchen ſamenhang van des Apostels gezegden, ter aangehaalde plaats, en men zal zien, dat hij zekere misbruiken, in de *Korinthiſche* Kerkgemeente ſtand grijpende, te keer gaat, die op hunne liefdemaaltijden, welke met het H. Avondmaal gepaard, of hetzelve vooráfgingen, zich aan onmatigheid ſchuldig maakten, en dikwijls buiten ſtaat ſtelden, om, op eene betaamlijke en eerbiedige wijze, het Avondmaal te gebruiken, en dat van elke gewoone maaltijd te onderſcheiden.

In dezen zin ſchijnt zelfs de Geloofsbelijdenis ook den Apostels woorden aangehaald te hebben, daar zij dezelven aanhaalt tot ſtaving van het gene gezegd was, van het ontvangen van het H. Sacrament, in de verzameling van Gods Volk, *met ootmoedigheid en eerbied*, en van het houden en vieren van eene *heilige* gedachtenis van de dood onzes Zaligmakers JESUS CHRISTUS.

Dat dan niemand deze woorden van den Apostel verder miskenne, om daar door het vieren van het H. Avondmaal bezwaarlijk te maken, voor *Christenen*, die, door een ſtellig bevel van CHRISTUS, *doet dat tot mijne gedachtenis!* heilig verpligt zijn, tot dit gebruiken des H. Avondmaals, en die zich aan ongeloof en onmidlijke overtreding van JESUS bevel ſchuldig maken, wanneer zij deze gedachtenis van zijn lijden en ſterven, aan 's Heeren tafel, verwaarlozen te vieren.

Nog zoo veel meer, daar ook dit Bondzegel ten oogmerk heeft, de liefdeverëeniging van alle Christenen, onderling zoo wel, als met den Heere. Doch hier van zullen wij, in het volgende Nommer, ſpreken.

(*Het Vervolg en Slot in het volgende Nommer.*)

DRUKFOUT, in N°. 43.
Bladz. 344. reg. 6. van onderen, ſtaat: *Dit*, lees: *Dus.*

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 45.

HET HEILIG AVONDMAAL.

(*Art.* XXXV. *der Geloofsbelijdenisse.*)

(*Vervolg en Slot van N°.* 44.)

Behalven de, in de voorgaande Nommers, aangewezene, verhevene bedoelingen, met welke JESUS het Heilig Avondmaal heeft ingesteld, opdat, naamlijk, de Christenen daar door zouden versterkt worden in hun geloof, en voedzel ontvangen voor hunne godzaligheid en deugd, voor het nieuw Hemelsch leven; door naauwe geloofsgemeenschap te oefenen met hem, hunnen gekruisten Middelaar; opdat zij zijne dood zouden gedenken, en hem openlijk voor de menschen belijden, als den eenigen Zaligmaker en behouder der wereld; behalven deze verhevene oogmerken, zeg ik, met welke het Avondmaal plegtig en staatlijk behoort gevierd te worden, had de Heere JESUS nog eene andere bedoeling, niet min gewigtig, dan de gemelde, doch helaas! te weinig, over het algemeen, wordende opgemerkt, en naar behoren in acht genomen. Deze is, dat deze plegtigheid des Avondmaals zou strekken, als een liefdemaal, tot vermeerdering en versterking der broederlijke liefde, door

welke de Christenen onderling op het naauwst behooren verbonden te wezen. Zoo beſtaat de Wet van God in twee hoofdgeboden, de liefde tot God boven alles, waar aan het tweede gebod gelijk geſchat wordt: den naasten lief te hebben, als zich zelven. Van dit oogmerk des H. Avondmaals ſpreekt de Geloofsbelijdenis der Hervormden, met deze woorden: „ Kortlijk, wij „ zijn door het gebruik dezes H. Sacraments beweegd „ tot eene vuurige liefde tegen God en onzen naasten."

Deze bedoeling van het H. Avondmaal verdient eene bijzondere overweging, dewijl er doorgaands te ligt overheen gelopen wordt. Trouwens, indien men hier op zijne aandacht gevestigd hield, hoe zou dan zoo vele zwarigheid gemaakt, hoe zouden zoo vele hinderpalen in den weg geſteld worden, om de menſchen af te ſchrikken van eene plegtigheid, welke, uit haren aart, moet ſtrekken, om harten te verëénigen, om allen zweem zelfs van verdeeldheid, tweedragt, haat, afgunst, en wat meer de gemoederen van menſchen van elkanderen vervreemdt, te niet te doen, en te verdelgen. Indien zij, die het Avondmaal gebruiken, dit oogmerk naar eisch bedachten, en zich, voor het oog van God en JESUS, aan zijne tafel voorſtelden, hunne verpligting, om hunnen medemensch en medechristen lief te hebben en te beminnen, als zich zelven, zouden dan Christenen nog langer, door Broedertwisten, door kerkkrakeelen, door partijdigheid voor bijzondere gevoelens, tegen elkanderen in het harnas gejaagd kunnen worden, malkanderen kunnen verketteren, en liefdeloos bejegenen?

Doch, laat ons hier alles, duidelijk, uit één zetten. Het H. Avondmaal is eene maaltijd, welke niet aan eene bijzondere plaats, aan eene bijzondere gemeente, aan eene bijzondere kerk bepaald is. Neen! hier is eene maaltijd, welke men zich behoort voor te ſtellen,

als

als zich uitſtrekkende over de geheele wereld, zoo ver, en waar, Christenen woonen, aan welke JESUS, en de gedachtenis van zijn lijden en dood, dierbaar is, als zijnde door hem ondergaan, tot behoud van de wereld, opdat zij, die door het geloof met hem gemeenſchap oefenen, de kracht van die dood ondervinden, en met hem leven zouden in eeuwigheid. Hier is maar ééne tafel, aan welke aanzitten, en in den geest, dischgenoten zijn, allen, die den naam van onzen Heere JESUS belijden, aan alle plaatzen. Hier eten en drinken allen, zonder onderſcheid, van hetzelfde brood en uit den zelfden beker, ten teken van gemeenſchap en vereeniging. JESUS ſtelde deze plegtigheid voor *alle* zijne belijders en navolgers in; zijn bevel was: drinkt *allen* uit dien beker.

Hij, die altijd *liefde* gebood, die zelf het volmaaktſte voorbeeld van *liefde*, geduurende zijn leven op aarde, gegeven heeft, ſprak ééns: „ Wanneer gij, wie gij ook zijt, uwe offerände naa het altaar brengt, en u daar bezint, dat uw medemensch reden van ongenoegen tegen u heeft; zoo laat uw offer voor het altaar blijven, en ſpoed u zelven, om u met uwen medemensch te verzoenen; en kom dan uwe offerände voltrekken." Het welk hij met dien regel van voorzichtigheid aandrong: „ Bevredig u zelven bij tijds met „ hem, die tegen u eene aanklagt heeft, terwijl gij „ nog met hem op den weg [naa de vierſchaar] zijt. „ Opdat uw partij u niet in handen van den Richter, „ en de Richter u aan den Gerichtsdienaar overlevere, „ en gij in de gevangenis geworpen wordt; waarlijk, „ zeg ik u, daar zoudt gij niet van ontſlagen worden, „ tot gij zelfs den laatſten penning voldaan hadt." Deze zelfde JESUS heeft deze liefdemaaltijd ingeſteld,

en moet dus willen, dat, wanneer wij, Christenen, tot dit Avondmaal naderen, wij ons met onze medemenschen verzoenen, allen twist en wrok, oprechtlijk, afleggende, en gereed, om aan elkanderen alle blijken van oprechte liefde, niet alleen met woorden, maar voornaamlijk en zeker met daaden, te bewijzen. Aan deze tafel houdt zelfs alle ongelijkheid en onderscheid van personen en aardsche waardigheid op. Hier heerscht, naar het oogmerk en den wil van JESUS, de volmaaktste gelijkheid. Allen, die Avondmaal houden, in waarheid en oprechtheid, zijn volkomen gelijk; in zich zelven allen zondige menschen, die het leven verbeurd hebben en missen, maar die vergeving van zonden, gerechtigheid, en leven, buiten zich, alleen in JESUS CHRISTUS, zoeken en door het geloof ontvangen. Met betrekking tot JESUS zijn zij allen *broeders* en *zusters*, kinderen van denzelfden God en Hemelschen Vader, broeders van denzelfden JESUS, den Zoon van God, allen verbonden onder malkanderen door de naauwste banden, niet alleen van algemeene goedwilligheid en menschenliefde, maar van waare en deelnemende broederliefde, hebbende één hart en éene ziel, gedreven door denzelfden Geest, den Geest van Christus.

Wie dezen Geest van liefde mist, wie ten Avondmaal nadert, zonder het hart gereinigd te hebben van boosheid, haat, en wraakgierigheid, zeker! deze is het, die het Avondmaal, *onwaardiglijk*, gebruikt, dat is, op eene onwaardige wijze. Hij zie derhalven toe, dat hij zich niet zijn eigen vonnis ete en drinke. Hier geldt het gezegde van den Apostel JOANNES, I JOANN. IV: 7. volgg. „ Geliefden! laat ons mal„ kanderen liefhebben, want de liefde heeft haren „ oorsprong uit God. Een ieder, die liefde oefent, is

„ uit

„ uit God geboren, en hij kent God; hij, die geene
„ liefde oefent, kent God niet, want God is liefde!
„ Deze liefde van God is hier door aan ons overtui-
„ gend gebleken, dat God zijnen eeniggeboren Zoon
„ in de wereld heeft gezonden, ten einde wij door
„ hem zalig leven zouden. Hier in beſtaat deze liefde,
„ niet, dat wij God eerst liefhadden, maar dat hij
„ ons liefgehad, en zijnen Zoon tot een zoenöffer
„ voor onze zonden gezonden heeft."

Dit is juist, hetgene wij, bij het gebruiken van het H. Avondmaal, betuigen, dat wij ons heil in deze liefde van God zoeken en ſtellen, zoo als deze verheerlijkt is in den lijdenden en ſtervenden Heiland. Maar nu volgt ook bij den Euangelist en Apostel: „ Geliefden! Daar God ons dus heeft liefgehad, zijn „ wij nu ook verpligt, malkanderen lief te hebben. „ Niemand heeft ooit God gezien, maar zo wij mal- „ kanderen liefhebben, dan blijft God op het naauwst „ met ons verëénigd, en zijne liefde is in ons vol- „ maakt. Hier aan hebben wij een kenmerk, dat wij „ met hem, en hij met ons, op het naauwst verëénigd „ blijven, dewijl hij ons van zijnen Geest heeft me- „ degedeeld."

Een weinig verder vervolgt de Apostel: „ Laat ons „ hem liefhebben, dewijl hij ons eerst heeft liefgehad. „ Indien iemand voorwendt, dat hij God liefheeft, „ terwijl hij zijnen broeder haat, die is een leugenaar: „ want toch, hoe kan iemand, die zijnen broeder „ haat, welken hij van aangezicht kent, God liefheb- „ ben, dien hij nooit gezien heeft? Wij hebben im- „ mers dit gebod van hem, dat, „ wie God liefheeft, „ „ ook zijnen broeder moet liefhebben." "

Op deze wijze worden wij, gelijk de Geloofsbelij-

denis zich uitdrukt, „ door het gebruik dezes H. Sa-
„ craments beweegd tot eene vuurige liefde jegens God
„ en onzen naasten."

Eindelijk besluit de Geloofsbelijdenis: „ Daarom ver-
„ werpen wij alle vermengelingen en verdoemlijke von-
„ den, die de menschen bij de Sacramenten gedaan en
„ gemengd hebben, als ontheiligingen derzelven: en zeg-
„ gen, dat men zich moet laten vergenoegen met de
„ ordeningen, die CHRISTUS en zijne Apostelen ons
„ geleerd hebben, en spreken, gelijk zij daarvan ge-
„ sproken hebben."

Niets is er, waar de Bijbel zich zoo sterk tegen verklaart, dan tegen alle eigenwilligheid in den Godsdienst, en Godsdienstige plegtigheden. Eigenwillige Godsdienst kan, volgends denzelven, aan God volstrekt niet behagen; en geen wonder, trouwens; voorèerst wanneer de menschen zich onderwinden staatlijke Godsdienstplegtigheden en gebruiken in te voeren, zonder uitdruklijk bevel van God, dan raadplegen zij niet den wil van God, die alleen kan voorschrijven, hoe hij gediend wil worden, maar zij volgen hunnen eigenen wil en zin, en werpen zich tot Wetgevers op in de gemeente van God, die maar één Hoofd, Koning en Wetgever heeft JESUS CHRISTUS, tot heerlijkheid des Vaders. Maar bovendien, wanneer de menschen zich ééns verstouten, zekere Godsdienstplegtigheden voor te schrijven, zal het niet missen, of elk zal daar, vervolgends, van het zijne iet willen bijvoegen of veränderen, en dus opent men eene wijde deur tot alle en elke bijgelovigheid; gelijk de ondervinding der eeuwen getoond en bewezen heeft.

De Heilige Bondzegelen, door JESUS ingesteld, de eenigste uitwendige en zoo geheel eenvouwige plegtigheden, in zijnen Geestlijken Godsdienst, zijn aan dit misbruik onderhevig geweest, men heeft bij den Doop verscheidene bijzonderheden gevoegd, die met plegtigheden vermeerderende, welke niet weinig naar Bijgeloof smaken, en men heeft aan en met denzelven verdienstlijkheid, en ik weet niet welke kracht van te zuiveren en te zaligen, toegeschreven. Maar voornaamlijk is, van tijd tot tijd, het Heilig Avondmaal geheel verbasterd, tot het in de middeleeuwen eene geheel andere gedaante verkregen heeft, en die eenvouwige liefdemaaltijd volkomen onkenbaar is geworden. Derzelver

plaats

plaats heeft de zoogenoemde *Mis* vervangen, waar in men, in ſtede van brood, een' ouwel heeft, die op het uitſpreken van eenige woorden in het eigen ligchaam van JESUS verändert, als door eene ſoort van betovering, blijvende alleenlijk de uitwendige gedaante des ouwels. Hier heeft men Priesters, hier eene offerände, hoewel onbloedig, in plaats van eene maaltijd; eene offerände, welke wordt toegepast tot allerhande voorwerpen en op allerhande gelegenheden, en welke, in de daad, eene ergernis is voor den redelijken en geestlijken Godsdienst der Christenen. Doch, daar van breeder geſproken hebbende, in dat Deel dezes Werks, het welk de verklaring van den Heidelbergſchen Katechismus behelst, zal ik er hier niet meer van zeggen, dan dat de Opſtellers der Geloofsbelijdenis zich, ten dezen, wel ſterk, maar niet onrechtmatig, uitdrukken, wanneer zij ſpreken van *verdoemlijke vonden*, voornaamlijk wanneer men de hevigheid dier tijden daarbij tevens in overweging neemt.

Voorts zal elk Christen, die belang ſtelt, om de eenvoudigheid en zuiverheid van den Christelijken Godsdienst te bewaren, en overtuigd is van de achtbaarheid des Bijbels, en de hoogheid van JESUS, als Leeräar en Koning zijner Kerk, volkomen inſtemmen, met de woorden van de Geloofsbelijdenis. „ Wij zeggen, dat men „ zich moet laten vergenoegen met de ordeninge, die „ CHRISTUS en zijne Apostelen ons geleerd hebben, „ en ſpreken, gelijk zij daarvan geſproken hebben."

En waaröm zouden wij ons daar mede niet vergenoegen, daar in deze verördening en inſtelling van CHRISTUS en zijne Apostelen wijsheid alöm uitblinkt, en alles volmaakt overëenkomt met den waaren en geestelijken aart van JESUS rijk en godsdienst, daar de bedoelingen en oogmerken zijn, het geluk der Christenen te bevorderen, en allen op te leiden, tot erkentenis van de Godlijke genade in JESUS CHRISTUS aan de wereld bewezen, tot geloofsvertrouwen op dien eenigen en volkomenen Zaligmaker, om, in zijnen naam, vrijmoedig en ootmoedig tot den Hemelſchen Vader te gaan, en zich zelven en alle zijne belangen aan hem aan te bevelen en over te geven, en eindelijk tot opwekking ter deugd en godzaligheid, zich werkzaam en krachtig betonende in de liefde.

Indien wij ons dus met JESUS en der Apoſtelen inſtel-

ſtellingen en verördeningen vergenoegen, dan zullen wij er ook van ſpreken, gelijk zij er van geſproken hebben. Welke vreemde namen zijn er niet, ten opzichte van het Avondmaal, ingevoerd, die in den Bijbel en bij de eerſte Christen Kerk niet alleen onbekend, maar die volſtrekt zonder redelijke betekenis, en barbaarsch zijn, ten einde men door onverſtaanbare woorden de ongerijmdheid der zaken zou bedekken, bij voorbeeld *Transſubſtantiatie*, *Miſſe* enz. Hoe gevaarlijk het kan zijn, anders van ſoortgelijke onderwerpen te ſpreken, dan er JESUS en zijne Apostelen van geſproken hebben, is daar uit blijkbaar, nadien het zeker is, dat reeds in de vroege tijden van het Christendom ſommige Kerkleeraars, in hunne welſprekende toeren en wendingen, eene wijze van voordragt, door toeſpelingen, beelden, en Allegoriën omtrent den Doop en het Avondmaal hebben gebruikt, *welke van de eenvouwigheid afwijkende*, tegen de bedoeling dezer Leeraaren aan, aanleiding tot die verbasteringen gegeven hebben, welke naderhand in gebruik gebracht zijn, dewijl men hunnen redenrijkers en verbloemden ſtijl niet verſtond, en eigenlijk opvatte, het gene zij onëigenlijk wilden verſtaan hebben.

Het is te wenſchen, dat wij, in dezen, ons verëenigen met de Geloofsbelijdenis der Hervormden; dat alle Christenen *zich vergenoegen met de ordeninge, die* CHRISTUS *en zijne Apostelen ons geleerd hebben, en ſpreken, gelijk zij daar van geſproken hebben!*

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

N°. 46.

VAN DE BURGERLIJKE OVERHEID.

(*Art.* XXXVI. *der Geloofsbelijdenisse.*)

„ Verbeeldt gij u, dat, op mijne komst, [aardsche] vrede en rust in de wereld zoude volgen? Neen zeker! niet dan verdeeldheden zijn te wachten. — Het gevolg mijner komst op aarde is, dat aller wegen vuur [van twist en Godsdienst-haat] zal ontstoken worden." Zoo sprak JESUS, de groote Vredevorst, bij wiens geboorte de Engelen VREDE aan de aarde verkondigden.

Indien wij deze wonderspreuk, welke, helaas! door de treurigste ondervinding van alle eeuwen na CHRISTUS is bevestigd geworden, recht willen begrijpen, moeten wij behoorlijk onderscheiden tusschen het Godlijk oogmerk van JESUS komst, het welk den geest van zijnen Godsdienst in zich bevat, en de toevallige gevolgen, welke het verderf en de verkeerdheid der menschen veröorzaakt hebben. De Godlijke bedoeling van JESUS komst op aarde, en dus de waare geest van het Christendom is het herstel van het menschdom, uit dien rampzaligen staat van zedenlijk verderf en straf-schuldigheid, waarin hetzelve, door de zonde, gezonken is, en het daarstellen en verbreiden van geluk, door

deugd en liefde, dus vrede en gelijkheid, in welke de menſchen, als broeders, kinderen van God, den Hemelſchen Vader in CHRISTUS dienen, en zelve zaligheid genieten zouden.

Maar, zoo groot is de blindheid en verkeerdheid van het verdorven menschdom; aan den leugen en de ondeugd gehecht, kon het het heilrijk licht der waarheid niet verdragen. Eene leere, welke aan allen trotſchen waan en ondeugd den oorlog aankondigde, welke den mensch, zonder onderſcheid van perſonen, tot zijne echte waarde verhief, verwekte dra den haat van alle met zich zelven ingenomene geestlijken, en van alle heerschzuchtige grooten dezer wereld. De leerlingen van JESUS, de belijders zijner leere zelve, gaven, door hunne verkeerde driften en onverſtandigen ijver, daar zij den waaren aart van den Godsdienst niet verſtonden, dikwijls zelve aanleiding, om het Christendom te lasteren, en meer dan één PETRUS verdiende de beſtrafling: keer uw zwaard weder in de ſchede, want allen, die het zwaard nemen, zullen door het zwaard vergaan!

Alhoewel JESUS uitdruklijk verklaarde, dat zijn rijk niet van deze wereld was, en hij nooit naar aardſche grootheid ſtond, evenwel, dewijl hij de verlichting en vrijheid van geweten, verſtandige deugd en godsvrucht predikte, werd hij door de Joodſche Prieſters en Overheden beſchuldigd, als een oproermaker, en aan de Heidenen ter dood overgeleverd; en hoe dikwijls werd niet de lastering tegen de Christenen herhaald: „ Deze „ menſchen brengen onze ſtad in rep en roer, door„ dien zij zeden verkondigen, welke wij niet mogen „ aannemen, noch doen."

Even het zelfde gebeurde ook bij de Kerkhervorming. De Protestanten, het juk des Bijgeloofs en der Prieſter-

ter-heerſchappij van het vrij geweten afſchuddende, en Gode meer gehoorzaam dan den menſchen, werden weldra bij de Vorsten en Overheden aangeklaagd, als oproerelingen, die alle burgerlijke regering zochten te verbreken, en niet dan verwarringen in de wereld aanrichtten. Dweepers, die van de Christelijke vrijheid en gelijkheid zich een valsch denkbeeld maakten, en door tuimelgeesten werden opgeruid, verwekten, in de daad, opſchuddingen en beroerten, en pleegden ongebondenheden en wreedheden, die den Christlijken naam ontëerende, ſchijn gaven aan de lasteringen van de vijänden der waarheid en der verlichting. Men denke aan den opſtand der boeren in *Zwaben*, onder THOMAS MUNTZER, en aan de onzinnigheden der *Munſterſche* Wederdoopers, enz.

De Opſtellers van de Geloofsbelijdenis der Nederlandſche Hervormden oordeelden nodig, zich van allen dergelijken blaam te zuiveren, zij deeden zulks, door eene belijdenis van hun geloof en leere op te ſtellen, en openbaar te maken, en in den Brief, gericht aan den Koning van *Spanje*, welken Brief zij aan het hoofd hunner Belijdenis plaatſten, verdedigden zij zich, ten dezen opzichte, op eene overtuigende wijze, maar ook wilden zij, ten einde zich volkomen te rechtvaardigen, in de Geloofsbelijdenis zelve, in een afzonderlijk Artikel, het XXXVIſte, opzetlijk en plegtig, verklaren, wat zij omtrent de wettige Overheid in den Burgerſtaat, volgends de gronden van den Christelijken Godsdienst, in den Bijbel vervat, gevoelden en beleden, met verwerping van alle zoodanige meningen, welke oproerige gezindheden kunnen koesteren of begunſtigen.

In dit *Artikel* ſpreken zij van *Christelijke* Overheden, en Vorsten, dewijl de Geloofsbelijdenis, als een Verdedigingsſchrift, gericht is, aan eenen Vorst, die

den Christelijken Godsdienst beleed, en zelfs den roem, wilde hebben van daar voor te ijveren. Deze aanmerking moet hier in het oog gehouden worden, wanneer men den zin van dit Artikel recht zal vatten, gelijk ons uit de behandeling van hetzelve nader blijken zal.

Eerst ſpreken de Opſtellers van den oorſprong en het oogmerk der Burgerlijke Regering, in deze woorden: „ Wij gelooven, dat onze goede God, uit oorzake der „ verdorvenheid des menschlijken geſlachts, Koningen, „ Prinſen, en Overheden verördend heeft, willende dat „ de wereld geregeerd worde door Wetten en Politie „ (Burgerbeſtuur;) opdat de ongebondenheid der men„ ſchen bedwongen worde, en het alles met goede „ *Ordinantie*, (regeling) onder de menſchen toega. Tot „ dien einde *heeft hij de Overheid het zwaard in handen* „ *gegeven, tot ſtraffe der boozen, en beſcherming der* „ *vromen.*"

De Christen Godsdienst mengt zich, in geenen deele, in de zaken dezer wereld, JESUS Koningrijk is niet van deze wereld, deze Godsdienst brengt, uit zich zelven en haren eigenen aart, geene verändering in de wijze van het burgerlijk beſtuur. Onze Belijders verklaren, om deze rede zich, met geen enkel woord, omtrent de verſchillende regeringsvormen, welke in de wereld gevonden worden; van welke de hoofdverdeling is, in *Monarchie* of Alleenheerſching, *Ariſtocratie* of Adelregering, en *Democratie* of Volksregering, behalven de uit de gemelde ſaamgeſtelde regeringsvormen. Zij laten het, in het midden, welke zij voor de beste keuren, en boven de andere ſtellen zouden. Trouwens, onder elke ſoort van deze regeringsvormen heeft het Christendom plaats gehad, en gebloeid, gelijk wij, en uit de geſchiedenis van vorige eeuwen, en uit de tegenwoordige ſtaatsgeſteldheid der wereld weten.

De

De Opſtellers ſchrijven de inſtelling en oorſprong der burgerlijke regering, welken vorm zij dan ook hebbe, aan God toe, dat is, niet *onmidlijk*, want hier van ſtaat ons, in den Bijbel, niets opgetekend, het was alleen het *Israëlitisch* Volk, aan het welk God zelf onmidlijk eene ſtaatsregeling voorſchreef, omdat hij, naamlijk, onder dat Volk eene meer onmidlijke *Theocratie*, of Godsregering, vestigde; maar *midlijk*, door zijne Voorzienigheid, en door zoodanige Wetten, welke zonder eenigen vorm van regering onder de menſchen niet konden gehandhaafd worden. In dezen zin ſchrijft PAULUS *Rom.* XIII. „ De Overheden hebben toch, „ in het gemeen, haar gezag van God; en het ambt „ der Overheden, welk onder de menſchen plaats heeft, „ is volgends Godlijke inſtelling." Voorts zijn de naſpooringen over de eerſte opkomst der burgerlijke regeringen te zeer in het duistere der alöudheid bedolven; dan dat men zou kunnen zeggen, dat men daar omtrent, met zekerheid, uitſpraak kan doen.

Intuſſchen zal niemand zwarigheid maken, om, in de inrichting van een goed Staatsbewind, de goedheid van het Opperwezen te erkennen, gelijk onze Belijders die aan *onzen goeden God*, en dus aan Gods gunst over het menschdom, toekennen; wanneer men in aanmerking neemt, dat, indien het menschdom onverdorven gebleven was, en elk mensch voor zich alle zijne pligten getrouw vervulde, geen burgerlijk regeeringsbeſtuur nodig zou geweest zijn; trouwens, de verdorvenheid des menschlijken geſlachts gaf daar oorzaak toe. Voor een deugdzaam menschdom zouden geene burgerlijke Wetten of verördeningen nodig geweest zijn. En, het is opmerklijk, dat nog lang, in de geſlachten der deugdzame Aardsvaderen, geen ander dan het vaderlijk beſtuur van de Hoofden des geſlachts heeft plaats gehad, ge-

lijk wij, uit de geſchiedenis van ABRAHAM, ISAAK en JAKOB, weten. Maar toen de menſchen vermenigvuldigden, nam ook wrevel, onrecht, en verdrukking de overhand, de ongebondenheid der menſchen deed elk ſpoorloos doen, wat goed in zijne oogen was, en de rampen van *Anarchie*, of regeringloosheid, zijn ontelbaar en verſchriklijk. Uit die oorzaak heeft de goede Voorzienigheid, Koningen, Prinſen, Overheden, naar onderſcheid van onderſcheidene regeringsvormen, verordend, willende, dat de wereld geregeerd worde door Wetten en Politie, of Burgerbeſtuur, het welk ſtrekken zou, en ten doel hebben, alle ongebondenheden, die het heil der Maatſchappijën vernietigen, te beteugelen, en orde en rust aan alle de leden der Maatſchappij te bezorgen. Dit is het waare doel der Burger-Maatſchappijen, in welke de menſchen zich vereenigd hebben, met opöffering van verſcheidene bijzondere voorrechten, ten einde veiligheid, beſcherming, en rust te genieten, en ongeſtoord het leven te mogen doorbrengen. Dezer handhaving is der Overheid aanbevolen, welke dus blijkt om het Volk te zijn, niet het Volk om de Overheid. Tot dit einde en doel der Burger-maatſchappij, de handhaving van rust en veiligheid, en het beteugelen der ongebondenheden, moeten de *Wetten* en het *Burgerbeſtuur* (of *Politie*) dienen; dit toch is het onderſcheid tusſchen eenen geregelden Staat en tusſchen Dwinglandij en Overheerſching, in de laatſte heerscht de *Wil* van den Dwingeland, in den eerſten de *Wetten*, en deze, de Staat, door de Wet geregeerd, waar de vrijheid en het recht der Burgeren geëerbiedigd wordt, is naar den wil der goede Voorzienigheid, maar niet de Dwinglandij, die de Wetten met voeten treedt, en de ingezetenen tot ſlaven maakt.

Tot het eerſte heeft de Voorzienigheid de wettige Overheid, met de behoorlijke magt en gezag, voorzien; „ Ten dien einde, *heeft God de Overheid het Zwaard* „ *in handen gegeven, tot ſtraffe der boozen, en beſcher-* „ *ming der vromen of deugdzamen*," dus ſchrijft PAULUS en het was reeds ten tijde van NOÄCH het Godlijk bevel: „ Wie menſchen bloed vergiet, diens bloed „ zal door menſchen vergoten worden." *Het Zwaard*, de magt, om de misdaaden te ſtraffen, is derhalven geheel onderſcheiden van het geweld, het welk de Dwingeland zich aanmatigt en uitöefent. In eenen welingerich-

richten Burgerſtaat moet niemand behoeven te vreezen, dan alleen de boosdoener en euveldaader.

Het ambt en de pligt van wettige en Christelijke Overheden, in welken regeringsvorm ook, wordt nu verders, in dit Artikel der *Geloofsbelijdenis*, met deze woorden, beſchreven: „ En haar ambt is, niet alleen acht te „ nemen en te waken over de *Politie* (het Burgerbeſtuur,) „ maar ook de hand te houden aan den Heiligen Kerke„ dienst: om te weeren en uit te roejen alle afgoderij en „ valſchen Godsdienst, om het rijk des Antichrists te „ grond te werpen, en het Koningrijk van JESUS „ CHRISTUS te doen prediken, opdat God van een iege„ lijk geëerd en gedient worde, gelijk hij in zijn woord „ gebiedt."

Het eerſte gedeelte dezer woorden zal wel geene zwarigheid hebben: Eene wettige Overheid heeft, overéénkomstig het doel der Burger-Maatſchappij, tot haren pligt, het heil en den welvaart, de rust en veiligheid der burgeren en ingezetenen te bezorgen, en daar voor te waken, hetwelk hier de plaats niet is, om verder uit te breiden. Maar, hetgeen volgt, verdiént nadere toelichting. Het betreft de vraag: Hoe ver gaat de pligt der Overheid omtrent de bezorging van den Godsdienst, en hetgeen daar betrekking toe heeft? Men lette bijzonder, dat hier, blijkens de geheele houding van dit Artikel, geſproken wordt, van eene *Christelijke* Overheid, belijdenis doende van den Christelijken Godsdienst. De Opſtellers, overéénkomstig het toen heerſchend begrip, wanneer men zich geene te opgeklaarde denkbeelden vormde van den aart der huishouding van God met het Joodſche Volk, en daaröm gewoon was, de *Godsregering*, welke voortijds over de *Israëliten* plaats had, over te brengen en toe te paſſen, op den toeſtand van eenen *Christelijken* Staat of Volk, uit welke min naauwkeurige toepaſſing ook de mening voortvloeide, dat de Overheid de *Ketters*, zelfs naar eisch van omſtandigheden, met de dood, kon en behoorde te ſtraffen, welke onder anderen door CALVYN, BEZA, en meer andere Hervormers, beweerd is geworden: De Opſtellers, zeg ik, ſchreven dus deze woorden, welke, in de daad, eene zachtere verklaring nodig hebben, naar mate wij, ten dezen in meer licht verkerende, weten, dat de Godsregering van het Joodſche Volk geheel bijzonder is geweest, en te onderſcheiden van de regering der Godlijke Voorzienigheid,

heid, en de regering der Kerk door JESUS, haren Koning, wiens rijk niet is van deze wereld. Geene menſchen, wie ook, moeten heerſchen over de gemoederen der menſchen, over hunne Godsdienſtige gevoelens, over hun geloof.

Ondertusſchen, daar Godsdienst noodzaaklijk is voor den Staat, welke zonder Godsdienst niet beſtaan kan, en daar de Staat, gevolglijk, het grootſte belang heeft, dat een zuivere Godsdienst door de Ingezetenen beleden en geöefend wordt, kan en behoort zij ook in zoo verre te zorgen, dat eerbied aan den Godsdienst worde bewezen, dat dezelve ongeſtoord en veilig worde geoefend, dat niemand den anderen daarin ſtoore, of deswegens wanörden en onrust aanrichte; de openbare Belijdenis en voortplanting van zoodanige gevoelens, welke de gronden der Burger-Maatſchappij omkeeren, behoort te worden voorgekomen en geweerd; en daar tegen alle middelen begunſtigd en aangewend te worden, dat door onderwijs in de Schoolen en ander openbaar onderwijs, waarheid, deugd, en godvrucht worde voortgeplant en uitgebreid. Door het vrij onderwijs der waarheid alleen toch kan dwaling tegengegaan en overwonnen worden. Eene *Christelijke* Overheid behoort dan de verkondiging van het Euangelie te begunſtigen, aan te moedigen, daar eerbied, door haar voorbeeld, aan bij te zetten, en alles, wat onverdraagzaam is, dat is de geest des Antichristendoms, (want *onverdraagzaamheid*, en te willen heerſchen over het geweten, is de *Antichriſtiſche* Geest, waar of bij wien dit ook gevonden wordt,) moet door de Christelijke Overheid met gezag worden beteugeld, opdat dus een iegelijk, met volkomene vrijheid van zijn geweten, naar zijne overtuiging, God verëere, en de Christenen, veilig en gerust, zich, in de beöefening van hunnen Godsdienst en de betrachting der deugd, bevlijtigen kunnen, gelijk God in zijn woord gebiedt.

(*Het Vervolg in het volgende Nommer.*)

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 47.

VAN DE BURGERLIJKE OVERHEID.

(*Art.* XXXVI. *der Geloofsbelijdenisse.*)

(*Vervolg en Slot van* No. 46.)

Een goed Christen is een goed Burger! Zijn Godsdienst leert hem, de pligten, welke hij aan zijn Vaderland, aan de Maatschappij, aan de Overheid, verschuldigd is, met ijver betrachten en vervullen. Deze pligten worden, in eene korte hoofdsomme, in dit XXXVI Artikel der Nederlandsche Geloofsbelijdenis, nadat van de Overheid en derzelver Ambt gesproken was, voorgedragen, ten einde blijken moge, hoe ver de Hervormden en Protestanten af waren van die euveldaden, van welke zij zoo dikwijls beschuldigd werden, als of de gezuiverde Euangelische Godsdienst nadeelig ware voor de rust en veiligheid van den Burgerstaat, en gevaarlijk voor den troon van den Oppervorst en de zetels van het Staatsbewind; als of Christenen, die, met verwerping van Priesterheerschzucht en gewetensdwang, in de vrijheid staan, waar mede CHRISTUS hen vrijgemaakt heeft, tot muiterij, oproer, en wederspannigheid jegens wettige, voornaamlijk jegens Christelijke, Overheden

geneigd waren. Het tegendeel was veeleer klaarblijklijk. Wettige Overheden, die getrouw zich in hun Ambt kwijten, tot bevordering en handhaving van Godsdienst, deugd, en den welvaart der burgeren, hebben den grootſten ſteun in den ijver, en in de goede gezindheid, en werkzaamheid van zulke burgers, die, als Ongeveinsde Christenen, beminnaars en beöefenaars van Godsdienst en deugd zijn.

„ Voorder," dus vervolgt de *Geloofsbelijdenis*, „ een „ ieder, van wat qualiteit, conditie, of ſtaat hij zij, „ is ſchuldig, zich aan de Overheden te onderwerpen, „ ſchattingen te betaalen, haar eere en eerbiedinge toe „ te dragen, en haar gehoorzaam te zijn in alle dingen, „ die niet *en ſtrijden* tegen Gods woord: voor haar „ biddende in hare gebeden, opdat de Heere hen ſtuu„ren wille in alle hunne wegen, en *dat wij een gerust „ en ſtil leven leiden, in alle godzaligheid en eerbaar„ heid.*"

Zie daar eene korte hoofdſom der pligten van goede Christelijke Burgers en Ingezetenen, jegens het Vaderland en de Overheden, overëenkomſtig den inhoud van den Bijbel, bijzonder van het Nieuwe Testament. Men heeft, derhalven, den Christen Godsdienst zoo valsch als onrechtvaardig beſchuldigd, wanneer men gezegd heeft, dat dezelve nergens *Vaderlandsliefde* voorſchreef of gebood. Men heeft, bij deze beſchuldiging, in de eerſte plaats, alles verward, zonder behoorlijk te onderſcheiden, wat te onderſcheiden is. De Christen, als Christen, en onderdaan van het Hemelsch Koningrijk van JESUS, welk rijk niet van deze wereld is, heeft, eigenlijk, zijn waare vaderland hier op de wereld niet; daar wij ons zelven aanmerken, als *Hemelburgers*, waar uit wij den Heere JESUS-CHRISTUS als eenen Heiland te gemoet zien. (PHILIPP. III: 20.) De Ongeveinsde Chri-

Christen omvat, met zijne liefde, alle menſchen, dewijl het Godsrijk over de geheele wereld verſpreid is, en hij is dus, in dien zin, een Wereldburger, dewijl in JESUS rijk geen onderſcheid plaats heeft tuſſchen Jood en Griek of Heiden, tuſſchen beſchaafde en onbeſchaafde Volken, maar allen, die God in geest en waarheid dienen, en gerechtigheid en deugd oefenen, volgends het Euangelie, zijn één in CHRISTUS, en behagen aan God, den Vader van allen. Doch, met dit alles, heeft de Christen tevens eene waare en zuivere, niet eene onverſtandige maar wijze, liefde tot zijn Vaderland, tot die Burgermaatſchappij, in welke hij geboren en opgevoed is, en in welke hij verkeert, welker voorrechten en beſcherming hij geniet, tot welke hij, gevolglijk, eene meer onmidlijke betrekking heeft. Hij legt, daaröm, zich toe, om, als een nuttig burger, den welſtand dezer Maatſchappij, waar aan zijn eigen welvaart ondergeſchikt is, naar zijn vermogen te bevorderen. En dewijl daar toe de ondergeſchiktheid een voornaam vereischte is, zoo gelooft hij, dat elk, van welken ſtaat of ſtand hij in de wereld is, aan de Overheid behoort onderworpen te wezen.

Men heeft, onder de Christenen, al vroeg, met eene te verregaande hoogächting voor de zoogenoemde Geestlijkheid, nadat de Romeinſche Keizers het Christendom hadden aangenomen, beweerd, en weten te bewerken, dat de Geestlijkheid, en ook de *Monniken*, onder den ſchijn, dat deze zich tot eene hogere heiligheid dan andere Christenen, van de wereld afzonderden, aan de wereldlijke Overheid, en derzelver rechtsgebied onttrokken werden, welke verkeerde eerbied veel kwaads, in de wereld, berokkend heeft; dewijl daardoor allengs, het gene men noemt, eene regering in eene regering, ontſtaan, en de heerſchappij der Geestelijken gevestigd is,

die zich weldra aanmatigden, om over het geweten zelf te heerſchen. Neen! noch de Rede en goede Staatkunde, noch de Christlijke Godsdienst keurt het goed, dat iemand, wie hij ook zij, of van welken ſtand, of onder welk voorwendzel, zich onttrekke aan de gehoorzaamheid der Burgerwetten, en aan de onderwerping aan de wettige Overheid: „ Alle ziele, dat is, ieder mensch, gehoorzame de Overheid, die de regering in handen heeft." ſchrijft PAULUS, *Rom.* XIII. zonder eenig onderſcheid te maken. En PETRUS, (1 *Petr.* II: 13, 14.) „ Onderwerpt u zelven dan, om des Heeren wil, aan alle weereldlijke Overheden; zoo wel aan den Keizer, als den „ (toenmaligen) Oppervorst, als aan zijne Stadhouderen, „ die door hem gezonden worden, tot ſtraffe der kwaaddoeners, en tot beſcherming der deugdzamen." JESUS zelf gaf ons van deze onderwerping een voorbeeld, daar hij te recht ſtond, voor de Joodſche en Heidenſche Rechtbanken.

De Godsdienst van het *Euangelie* ſchrijft verders voor de verpligting, om ſchattingen te betaalen, dewijl het gemeene Vaderland zonder inkomſten niet beſtaan, noch de vereischte uitgaven tot beveiliging en beſtuuring van hetzelve goedgemaakt kunnen worden. „ Uit dien eigen „ grond, hebt gij aan de overheid ook ſchatting te betaalen, alzoo zij dienaars van God zijn, die voor dit „ alles zorgen moeten;" ſchrijft PAULUS *Rom.* XIII: 6. en hij vervolgt *vs.* 7. „ Geeft derhalven aan allen „ en een iegelijk, het gene gij verſchuldigd zijt, ſchatting, wien gij ſchatting, tol, wien gij tol, eerbied, „ wien gij eerbied verſchuldigd zijt." In dezen zin ſprak JESUS, dat men den Keizer zou geven het geen den Keizer toekomt, MATTH. XXII: 21. en hij zelf, ſchoon de Heer van den Tempel, betaalde nogthans gewillig de Tempelſchatting, MATTH. XVII: 27.

De

De Christen rekent zich, in gevolge PAULUS vermaning, ook verpligt, en hij beijvert zich, om der overheid de gepaste eer en eerbiedinge toe te dragen. Niet eenen ſlaaffchen eerbied en ontzag, waarmede eene wettige Overheid zelve nooit gedient kan zijn, maar in gevolge de vermaning van PETRUS (1 *Petr.* II: 16, 17.) „ Gedraagt uzelven, als *vrije* lieden, doch niet als die „ de vrijheid willen gebruiken tot een dekmantel van „ ſnoodheid, maar als dienſtknechten van God. Betoont „ ieder één achting; hebt liefde voor de broederſchap „ [der Christenen;] eerbied voor God, ontzag voor den „ Keizer, [of voor de Overheid]."

Zonder gehoorzaamheid aan de Wet, en aan den rechtmatigen Wetgever, kan de goede orde, en de welvaart der Maatſchappij, niet ſtaande blijven, of gehandhaafd worden, daar toe ſtrekken dan ook de voorſchriften van het Euangelie, dat men der Overheid gehoorzaam zij in alle dingen, doch alleenlijk, met deze uitzondering, *mids niet ſtrijdende met Gods woord.* De wijze SOCRATES oordeelde dus, dat men liever alle geweld, ja de dood zelve, moest dulden, dan dat men de wetten der deugd overtreden, en tegen zijn geweten handelen zoude. De Apoſtelen, van den Joodſchen Raad bevel ontvangende, dat zij voortaan volſtrekt niet meer in den naam van JESUS redenen of leeren zouden, gaven rondborſtig daar op ten antwoord: „ Oor„ deelt zelven, of het billijk is voor God, ulieden „ meer te gehoorzamen dan God? Wij kunnen volſtrekt „ niet nalaten te ſpreken, hetgeen wij gezien en gehoord „ hebben." Het ſpreekt van zelf, dat, in dit geval, waar in men gehoorzaamheid zou moeten weigeren aan de Overheid, derzelver gebod openlijk en volſtrekt zou moeten inloopen tegen de blijkbare voorſchriften van het verlicht geweten en van de echte zedenkunde, en de

duidlijke uitſpraken van den Bijbel. In zoodanig geval zou gehoorzaamheid aan zulk een bevel van onrecht of geweld, ongehoorzaamheid zijn aan God, en eene overtreding van de groote en waare grondwet van alle menschlijke ſamenleving, welke door Godsdienst en deugd alleen beſtaan kan.

Eindelijk, de Ongeveinsde Christen erkent het zijnen pligt te zijn, voor de Overheid in zijne gebeden te bidden, opdat de Heere hen ſtuuren wille in alle hunne wegen en handelingen, en dat wij een gerust en ſtil leven leiden, in alle godzaligheid en eerbaarheid. Volgends de vermaning van PAULUS I TIM. II: 1, 2. Deze voorbidding behoort niet alleen te geſchieden, in de openbare bijëenkomſten der Christenen, maar ook in het bijzonder behooren deze hunne ſtille gebeden ten dezen tot God, den Opperbeſtuurer der menschlijke zaken, uit te boezemen; hunne gebeden, welke van deugdzamen ernſtig en gemoedlijk uitgeſtort, zoo veel vermogen; gebeden, welke zoo nodig zijn, als de invloed der Godlijke wijsheid en goedheid, om welke gebeden wordt, nodig is voor de Overheden van een land, zullen zij waarlijk voorſpoedig en gelukkig het Vaderland beſtuuren. Trouwens, hoe veel wijsheid, ſtandvastigheid, lijdzaamheid, moed, en voorzichtigheid behoeven zij niet, in eenen zoo gewigtigen post; zonder den zegen van den Albeſtuurer zal het hun niet gelukken, en ongelukkig dat volk, voor het welk, wegens zijne neiging tot ondeugd en ongodsdienſtigheid, de deugdgezinden, in hunne gebeden, door de Godheid worden afgewezen, gelijk één een JEREMIA, met betrekking tot het Joodſche volk: Bid niet meer voor dit volk! Zulk een volk nadert tot zijnen ondergang.

Tot alle deze pligten vindt de Christen zich te ſterker verbonden en genoopt, omdat hij, wanneer eene wijze en deugdzame Overheid, met voorſpoed, en van God gezegend, de zaken des Vaderlands behartigt, een gerust en ſtil leven zal kunnen leiden, in alle eerbaarheid en waare godzaligheid, genietende alle de zegeningen van vrede en veiligheid, en ongeſtoord werkzaam aan zijne eigene volmaaking, en het geluk zijner medemenſchen tot verheerlijking van God.

De Geloofsbelijdenis dus ſtellig van het ambt der Overheden, en de verpligting der Ingezetenen en Burgers van den Staat, geſproken hebbende, verklaart zich

ten

ten sterksten tegen alle zoodanige gevoelens, welke tot oproerigheid, tot regeringloosheid, tot stooring der openbare rust, en tot verderf der Burgermaatschappij, strekken en uitlopen moeten. Waardoor de onschuld der Hervormden te klaarblijklijker uitblinkt.

„ En hier over," zegt zij, „ verwerpen wij de Wederdoopers en andere oproerige menschen: en in 't „ gemeen alle de genen, die de Overheden en Magistraten verwerpen, en de Justitie omstooten willen: „ invoerende de gemeenschap der goederen, en verwarren de eerbaarheid, die God onder de menschen gesteld heeft."

In het begin der XVI eeuw, gelijk wij reeds meermalen herinnerd hebben, ontstonden, bijzonder in *Duitschland*, door een verkeerd begrip van sommige leerstukken, door de Hervorming, weder openlijk verkondigd, op verscheidene plaatzen, hevige bewegingen, en oproeren. De Boeren, in *Zwaben*, lang gedrukt door den overmoed der Edelen, en door een verkeerd denkbeeld en toepassing van de Euangelische *vrijheid* misleid, gaven gehoor aan de inboezemingen van eenen Dweeper THOMAS MUNTZER, en de wapenen opgevat hebbende, wierpen zij niet alleen het hen prangende juk der Edelen af, maar bedreven tevens allerleie wreedheden en buitensporigheden. Waar zij konden, bracht en zij de Edelen om het leven, plunderden hunne bezittingen, staken hunne kastelen en sloten in brand, en zij konden niet, dan na eenen bloedigen oorlog, beteugeld en tot gehoorzaamheid gebracht worden.

Andere Dweepers, die onder den naam van *Wederdoopers* of *Herdoopers* bekend werden, van welken echter de vreedzaame Doopsgezinden wel te onderscheiden zijn, en zich allerhande hersenschimmen van een aardsch Koningrijk van God in het hoofd brachten, ondernamen, om dat Godsrijk daadlijk op te richten, zich meester te maken van de stad *Munster*, gelijk zij deeden, en allerhande wanorden aanrichtten, tot dat de stad, na eene langduurige belegering, ingenomen, en hunne hoofden gestraft zijnde, deze buitensporigheden met magt beteugeld werden. Weder anderen, zich eenen herstelden Paradijs-staat verbeeldende, liepen *naakt* langs de straaten, te *Amsterdam* en elders. En tevens dreven deze Dweepers veeläl, dat alle goederen, waaronder zij zelfs de vrouwen rekenden, aan allen gemeen moesten wezen.

De-

Deze lieden hadden, met deze onzinnigheden, het werk der Hervorming bij zeer velen in eenen kwaaden reuk gebracht, die nu alle Hervormden en Proteſtanten als voorſtanders van ongebondenheid en regeeringloosheid, uitkreeten, waar onder, gelijk men denken mag, eene heerschzuchtige geestlijkheid niet weinig roeide.

Doch plegtig betuigen de Hervormden, dat zij zoodanige Dweepers en andere oproerige menſchen verwerpen, en niets gemeen hebben, met allen, die de Overheden (Magiſtraten) verwerpen, en de Juſtitie omſtoten willen, die tot veiligheid van het menschlijk leven, en het Maatſchappelijk geluk, volſtrekt noodzaaklijk is, alzoo door Regeringloosheid alles het onderſte boven gekeerd, en de Burgerlijke ſamenleving tot een moordenaars hol gemaakt wordt.

Insgelijks verwerpen de Hervormden nadruklijk de gemeenſchap van goederen, die alles in verwarring zou brengen, en de eerbaarheid en welvoeglijkheid, die God, als een God van orde, wil, zou omkeeren. Deze zijn de voorſchriften ook van het Euangelie, en het is geheel verkeerd, wanneer men het verhaal van LUKAS *Handel.* IV: 32. zoo verſtaan zou willen, als of zoodanige gemeenſchap van goederen onder de eerſte Christenen plaats had. Neen ook deze hadden hunne eigendommen, en bleven dezelve behouden, maar tevens hadden zij eene algemeene armenkas, ten dienſte der behoeftigen, en allen een' zoodanigen zin en hart, om van het hunne liefderijk gebruik te maken tot onderlingen dienst, en tot werken van liefdaadigheid.

Laat ons de opheldering van dit Artikel beſluiten, met die aanmerking, dat het er zoo ver af is, het geen ſommigen beweerd hebben, dat het Christendom noodlottig zou zijn voor de Burger-Maatſchappij, dat, blijkens het geen tot hier toe is aangevoerd, de Maatſchappij, in de daad, gelukkig zou wezen, wier leden allen oprechte en ongeveinsde Christenen waren, zij zouden malkanderen liefhebben, en door deze liefde de geheele Wet vervullen.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

D E

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 48.

OPSTANDING. LAATSTE OORDEEL. EEUWIGHEID.

(*Art.* XXXVII. *der Geloofsbelijdenis.*)

„ Waarlijk, indien wij alleen op CHRISTUS in dit
„ leven hoopen kunnen, dan zijn wij de ellen-
„ digſten van alle menſchen!" zeide PAULUS eens (1 *Kor.* XV: 19.) van zich en zijne mede-Apostelen: maar diezelfde woorden zijn ook waarachtig, ten aanzien der Christenen, in het gemeen, voornaamlijk, wanneer er vervolging van den Godsdienst plaats heeft; gelijk de eerſte Christenen van de Jooden en Heidenen, en in volgende eeuwen de getuigen der waarheid van hunne verbasterde mede-Christenen ondergaan hebben; wanneer men hen voor rechtbanken van geloofs-onderzoek (*Inquiſitie*) ſtelde en veröordeelde, in akelige kerkers opſloot, op moordſchavotten en brandſtapels, als de ſnoodſte misdadigers, door zwaard en vuur, onder ſmaad en pijnen, op de wreedſte wijze vonnisde en ter dood bracht; wanneer men ſlechts een Bijbel, het woord van God, bij hen vond, hetwelk zij gebruikten, tot verſterking van hun geloof, tot hunne vertroosting, tot opwekking van hunne Godzaligheid, liefde en deugd. Zeker, indien de Christenen, in zulke tijden voornaam-

lijk, alleen voor dit leven op CHRISTUS gehoopt hadden, dan waren zij de ellendigſten der menſchen. Van alles ontbloot, als ballingen buiten 's lands verdreven, gelasterd, beſchimpt, gehaat, eindelijk van het leven met geweld beroofd, hadden zij geen genot van de goederen, welken het leven der menſchen veràangenamen, en hunne zielsvreugde in God en CHRISTUS zou verbitterd geweest zijn, door de gedachten: zij is ſlechts voor eenen korten tijd! Maar, de Christenen hoopen niet in dit leven alleen op CHRISTUS, hunne hoop ſtrekt zich verder uit, tot over de grenzen van dit leven. In de komst van hunnen Zaligmaker, om over levenden en dooden het beſliſſend gericht te houden; in het vooruitzicht van eene opſtanding uit de dooden ten leven, en van het genot eener eindeloze en eeuwige zaligheid, in welke zij ten toppunt van hunne volmaaktheid verheven worden; vinden zij het einde en de genadige beloning van alle hunne wederwaardigheden, welke zij, om den Godsdienst, met lijdzaamheid, hebben ondergaan. Van ouds beleden de Christenen eenparig, in hunne Geloofsbelijdenisſen, als hoofdſtukken van hun geloof, volgends den inhoud van JESUS Euangelie, eene *wederkomst van* JESUS, *ten einde levenden en dooden te oordeelen*, *eene opſtanding des vleeschs*, of des ligchaams, en *een eeuwig leven*. Deze waarheden geloven en belijden ook de Nederlandſche Hervormden in hunne Geloofsbelijdenis, in het XXXVIIſte of laatſte Artikel; met deze hunne troostrijke uitzichten ſluiten zij hunne Geloofsbelijdenis, betuigende den grooten dag des algemeenen gerichts te verwachten met een groot verlangen, om ten vollen te genieten de beloften Gods in JESUS CHRISTUS, onzen Heere.

„ Ten laatſten geloven wij," zoo ſpreken zij in het XXXVIIſte *Artikel*, „ volgends het woord van God,

dat,

dat, als de tijd van den Heere verördend, (die aan alle Creaturen (of Schepzelen) onbekend is,) gekomen, het getal der uitverkorenen vervuld zal zijn; onze Heere JESUS CHRISTUS *uit den hemel zal komen*, ligchaamlijk en zienlijk, *gelijk hij opgevaren is*, met groote heerlijkheid en majeſteit, om zich te verklaren, een Richter te zijn over levenden en dooden: deze oude wereld in vuur en vlammen zettende, om dezelve te zuiveren."

Meermalen ſprak de Heiland, geduurende zijne verkeering op aarde, van zijne wederkomst, nadat hij, door de dood, deze wereld verlaten en tot zijnen Hemelſchen Vader gekeerd zou zijn, om zijn rijk te aanvaarden, en zijne vrienden gelukkig te maken. Hij ſprak van zijne komst niet altijd in denzelfden zin, maar dan eens oneigenlijk, dan weder eigenlijk. In eenen oneigenlijken zin, beloofde hij, onder deze uitdrukking, dat hij *komen* zou, dat zijne Kerk, de gemeente der Christenen, op aarde gevestigd, en uitgebreid zou worden, terwijl hare vijanden en vervolgers naar rechtvaardigheid zouden geſtraft worden, gelijk het één en ander gebeurd is, bij de uitſtorting van den H. Geest op het eerſte Pinkſterfeest na JESUS dood en hemelvaart, en bij de verwoesting van de ſtad *Jeruſalem* en den Tempel door de Romeinen. Doch, meermalen, ſprak hij zoo van zijne wederkomst, dat men niet kan twijfelen, of hij wilde, in den eigenlijken zin, verſtaan zijn, en zijne belijders mogen dezelve tot hunnen troost verwachten; gelijk deze komst ook door de hemellingen aan de Apostelen, bij de hemelvaart van JESUS, herinnerd werd. „Deze JESUS, die van ulieden af, en ten hemel is opgeheven, zal *dus* één wederkomen, *gelijk* gij hem nu ten hemel hebt zien opvaren," dus *uit den Hemel, ligchaamlijk en zienlijk, gelijk hij opgevaren is*, dan zal

hij komen, als 's menſchen Zoon, in zijne *heerlijkheid* en *majeſteit*, verzeld van alle zijne Heilige Engelen, dan zal hij zitten op den troon zijner eere, gelijk JESUS zelf ſpreekt MATTH. XXV: 31. Van deze *komst* ſpreken ook alle de Apostelen in hunne Brieven, als van de zekerſte en ontwijfelbaarſte zaak, de hoop en verwachting der Christenen. Te recht dan merken de Heryormden aan, dat zij deze komst van JESUS geloven, *volgens het woord van God*,

Zoo zeker, nogthans, als deze *komst* is, zoo onzeker en geheel onbekend is derzelver tijd aan alle ſchepzelen. JESUS zelf zeide er van MARK. XIII. 32. „ Van den bepaalden „ dag en uur weet niemand iet, noch de Engelen in „ den Hemel, noch de Zoon, maar de Vader alleen." En zelfs na zijne opſtanding, wanneer zijne Leerlingen hem vraagden: Of hij in dien tijd *Israëls* Koningrijk weder zou oprichten? zeide hij tegen hen: „ Het is „ uwe zaak niet, de bepaalde tijden en gelegenheden „ te weten, welke de Vader in zijne eigene magt be- „ houden heeft." De toekomſte van JESUS wordt daarom voorgeſteld, als zullende onverwachts gebeuren, zoo, gelijk 'een dief in den nacht komt, wanneer er niemand op bedacht is; dan, wanneer de menſchen zich zullen verbeelden, vrede en veiligheid, zonder gevaar, te bezitten, wanneer zij, even als in de dagen van NOÄCH, zich onbekommerd en zorgeloos zullen bezig houden met de aardſche en tijdelijke zaken.

Hieruit wordt voor elken ongeveinsden Christen de pligt afgeleid, om te waaken, om op zijne hoede te zijn, opdat die komst hem niet verraſſche, maar dat hij bereid zij, om den Heere, bij zijne komst, behoorlijk te kunnen ontmoeten en te ontvangen. En even dit is de reden, waaröm de Apostelen ſomtijds in hunne Brieven, op die wijze, van deze komst ſpreken, als of

de-

dezelve kort aanſtaande ware, omdat, hoe zeer dezelve ook worde uitgeſteld, evenwel elk Christen zich, zonder onderlaten, daartoe moet voorbereiden.

Niemand moet uit zoodanige gezegden der Apostelen, derhalven, beſluiten, dat zij daadlijk hebben vastgeſteld, dat zij deze toekomst van JESUS zouden beleven, integendeel, zij hadden van JESUS, hunnen grooten Meester, geleerd, dat deze komst zoo lang zoude worden uitgeſteld, dat men, vrij algemeen, dezelve vergeten, of zelfs wel niet meer geloven zou, waartoe die vraag van den Zaligmaker behoort: „ Wanneer de Zoon des Menſchen komen zal, zal hij ook geloof vinden op aarde?" Zelfs zouden er ſpotters opſtaan, gelijk PETRUS aanmerkt en voorzegt (2 PETR. III: 3.) die zeggen zullen: „ Waar blijft dan zijne beloofde we„ derkomst? want, nadat onze Vaders overleden zijn, „ blijft alles op denzelfden voet, als het was, van de „ Schepping der Wereld af." Ook moeten er groote en gewigtige gebeurenisſen, volgends de Voorzeggingen van JESUS zelven, vooráfgaan, en *het getal der uitverkozenen moet vervuld worden*, volgends de aantekening van PETRUS (2 PETR. III: 9.) „ De Heere is niet „ traag, in zijne beloften te vervullen, (gelijk ſommi„ gen het daar voor houden) maar hij oefent langmoe„ digheid met ons, en wil niet, dat er iemand verloren „ ga, maar dat allen zich tot den [waaren Godsdienst] „ bekeeren."

Het oogmerk dezer laatſte komst van JESUS is: „ om „ zich te verklaren een richter te zijn over levenden „ en dooden, deze oude wereld in vuur en vlam ſtel„ lende om dezelve te zuiveren." Gewigtig en ontzachlijk zijn de laatſte gebeurenisſen dezer wereld, volgends het getuigenis der Heilige Schrift, doch, gelijk altijd het toekomende, ten aanzien van de omſtandigheden en

het *hoe* der zaken, met een' gordijn voor onze oogen verborgen. Dat de Heiland, bij zijne laatſte komst in zijne heerlijkheid, de wereld zal oordeelen en vonnisſen, zegt hij ons zelf *Matth.* XXV. Wanneer het beſlisſend vonnis over allen zal worden uitgeſproken; en PAULUS ſchrijft 2 *Kor.* V: 10. „ Want, wij moeten allen voor „ den richterſtoel van CHRISTUS verſchijnen, ten ein„ de een ieder vergelding ontvange, naar mate hij hier „ in het ligchaam gehandeld heeft, het zij goed of „ kwaad."

Welk dan het lot dezer aarde, die wij bewonen, wezen zal, is niet zoo geheel zeker, zij zal, zeggen de Opſtellers der Geloofsbelijdenisſe, *in* vuur en vlam geſteld worden, om *gezuiverd* te worden. PETRUS ſchrijft daarvan (2 *Petr.* III: 7.) „ Hemel en aarde worden, „ door het Godlijk magtwoord, als een ſchat, gadegeſla„ gen, doch tevens bewaard tegen den gerichtsdag, „ wanneer het verderf het godloze menschdom treffen „ zal, om dan aan vuur te worden overgegeven." *vs.* 10. „ Doch, die groote dag des Heeren zal komen, gelijk „ een dief in den nacht. Dan zullen de hemelen met „ gekraak vergaan, de hoofdſtoffen zullen door vuur „ ontbonden worden, en de aarde, met alles, wat daar „ op is, zal verbranden. Daar dus dit geheele ſamenſtel „ van zaaken ontbonden zal worden, hoe heilig en god„ vruchtig behoorden wij ons dan te gedragen! Hoe „ behoorden wij met verlangen de komst van dien groo„ ten dag van God te gemoet te zien, op welken de „ hemelen door vuur ontbonden zullen worden, en de „ hoofdſtoffen door dien gloed zullen verſmelten! Te „ meer, daar wij, volgends zijne belofte, nieuwe heme„ len en eene nieuwe aarde te wachten hebben, in wel„ ke waare deugdzaamheid zal huisvesten." Doch, bij deze woorden van PETRUS zijn de Uitleggers onderling

ling niet één's, of door dezelve eene verändering van den zedenlijken toeſtand der wereld, en het oprichten van een Godsrijk op eene vernieuwde aarde, dan wel de ſloping der aarde, bij het einde van den tijd, voorzegd wordt. De tijd alleen zal de beste uitlegging geven!

Hoe het zij, gelijk wij van PAULUS verſtaan hebben, wij *allen* moeten voor den richterſtoel van CHRISTUS verſchijnen. „ Alsdan," zegt de Geloofsbelijdenis, „ zullen perſoonlijk voor dezen grooten Richter „ verſchijnen alle menſchen, zoo wel mannen, als vrou„ wen, en kinderen, die van het begin der wereld tot „ het einde toe geweest zullen zijn; verdagvaard zijn„ de, *door de ſtem des Archangels, en door het geklank* „ *der Godlijke bazuine.*" Alle menſchen, van alle eeuwen, ADAM in 't begin geſchapen, tot den zuigeling, gisteren geboren, benevens alle de tusſchengeſlachten; alle menſchen van allen ſtaat, kunne, en ouderdom, de trotſche Dwingeland en de verſmaade arme; alle menſchen van allerleië ſoort, deugdzamen en godlozen! Deugdzamen, die dezen dag zoo reikhalzend te gemoet zagen, als het einde van allen hunnen ſtrijd, en het begin van hunne zegepraal; Godlozen, die hem, als eenen boozen dag, verre ſtelden, of wel geheel loochenden! Wij allen moeten voor JESUS Richterſtoel verſchijnen, *perſoonlijk*, naar onzen geheelen perſoon, met ziel en ligchaam, ten einde naar den geheelen mensch geöordeeld te worden, over alles, wat in 't ligchaam geſchied is, het zij goed of kwaad. Ontzachlijk toneel, toneel vol ſchrik, verwarring en vertwijfeling aan de één's, maar van heilige en aanbiddende vreugde, met nederigen en ootmoedigen eerbied aan de andere zijde.

Allen zullen verdagvaard worden, *door de ſtem des Archangels, en het geklank der Godlijke bazuine.* Dit is ont-

ontleend uit PAULUS I *Thesſal.* IV. „ De Heere zelf „ zal ééns, met het ſein der Opſtanding, onder de toe„juiching van aards-engelen, en Godlijk bazuingeluid, „ van den hemel nederdalen." In welke plaats, duidlijk, de ſpreekwijzen ontleend zijn, van de pracht en ſtaatſie, welke plaats hebben, bij de komst van Vorſten en Grooten, zonder dat wij daaröm kunnen of durven bepalen, wat wij door deze *Archangels*, door deze bazuin van God, te verſtaan hebben. Alleen kunnen wij er dit bijvoegen, dat de ſpreekwijzen van PAULUS tevens ſchijnen te doelen op de ontzagwekkende omſtandigheden bij de wetgeving van *Sinaï*. Hoe het zij, JESUS zelf zegt: „ De tijd zal ééns komen, wanneer allen; die in de „ graven zijn, de ſtem van Gods Zoon zullen hooren, „ en het graf verlaten zullen. Die het goede gedaan „ hebben, zullen opſtaan tot een zalig leven, maar die „ het kwaade gedaan hebben, zullen opſtaan ten oordee„ le, [om gevonnisd te worden.]"

Van deze Opſtanding der dooden ſpreekt de Geloofsbelijdenis, in de onmidlijk volgende woorden, welke wij, in het volgende Nommer, overwegen zullen.

(Het Vervolg in het volgende Nommer.)

(Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 49.

OPSTANDING. LAATSTE OORDEEL. EEUWIGHEID.

(*Art.* XXXVII. *der Geloofsbelijdenisse.*)

(*Vervolg van* No. 48.)

Met de laatste komst van Gods Zoon, den Heiland der wereld in heerlijkheid, om levenden en dooden te oordeelen, is verbonden *de Opstanding der dooden*, die naar beide de deelen van hun bestaan, hunne ziel en ligchaam, het laatst en albeslissend vonnis zullen ontvangen, en dus naar beide ook leven zullen; allen zullen de ontzagchlijke stem hooren: staat op gij dooden! verschijnt voor het oordeel! „Want" zegt de Geloofsbelijdenis, „alle de genen, die gestorven zullen wezen, „zullen uit de aarde verrijzen, de zielen saamgevoegd „en verëenigd zijnde, met hun eigen ligchaam, in het „welk zij zullen geleefd hebben."

De Geloofsbelijdenis maakt geen gewag van den staat en toestand der afgescheidene zielen na de dood tot den dag der opstanding, dit gaat zij voorbij, en spreekt alleen van de Opstanding der dooden en het laatste oordeel en van het beslissend lot, het welk de menschen dien-

volgends, eindeloos, zullen hebben, het zij een eeuwigdurend geluk of onherstelbare rampzaligheid. Ingewikkeld echter ligt in hare woorden het denkbeeld, dat de zielen na de dood zullen voortduuren, en leven blijven. „ *De zielen*", onderscheiden van het ligchaam, uit haren aart onsterflijk, „ zullen saamgevoegd en verëenigd met „ haar eigen ligchaam" enz. Ook weten wij van elders, bijzonder uit den Heidelbergschen Katechismus Zond. XXII. Vr. 57. dat de Hervormden ten aanzien der ziel, overeenkomstig den Bijbel, geloofden, en zich met dat blijde uitzicht vertroosten, dat *onze ziel, na dit leven, van stonden aan, tot* CHRISTUS, *haar hoofd, zal worden opgenomen*, zonder dat zij aan eenen tusschenstaat denken, veel min aan een *vagevuur*, of *reinigings-vuur*, een verdichtzel van menschen, oorspronglijk uit verkeerde en onvolkomene denkbeelden, nopens de leere van onze verlossing en zaliging door CHRISTUS, en aangehouden, om de heerschappij van geestlijken over het geweten der menschen te begunstigen en te handhaven.

Het behoeft ons niet te verwonderen, dat de Geloofsbelijdenis hier van niets gewaagt, zij gaat, op gelijke wijze, meer andere leerstukken of geheel voorbij, of roert die slechts, met den vinger, ligtlijk aan: omdat zij voornaamlijk haar doel en bijzonder oogmerk in het oog houdt; het welk is, dat zij tot eene *Apologie* of *Verweerschrift* verstrekken zal, waar uit blijken moet, dat men de Hervormden valschlijk beschuldigde, dat zij ketters, scheurmakers, oproerlingen en muitemakers waren; tot dit haar oogmerk nu was het genoeg, de hoofdleerstukken, voor te dragen, dat is, zulken, die het wezen des Christendoms betreffen, en het afwijken van welke door de Roomsche Kerk voor de Hervormers eene voldoende en rechtvaardige oorzaak was, om zich van die Kerk af te scheiden, zonder dat

zij

zij een geheel Godgeleerd ſamenſtel willen leveren, of zich in alle bijzondere vragen en onderzoekingen dieper behoefden in te laten.

Doch zoo veel duidlijker ſpreekt dit Artikel der Geloofsbelijdenis van *de Opſtanding der dooden*, welke plaats zal hebben, bij de komſte van JESUS ten jongſten tijde: „ Alle die geſtorven zullen wezen, zullen uit de aarde „ verrijzen, de zielen ſaamgevoegd en verëenigd zijnde „ met haar eigen ligchaam, in het welk zij zullen ge„ leefd hebben."

Dit is een leerſtuk, het welk wij aan de Godlijke Openbaring te danken hebben; naauwlijks hebben de wijſten der Heidenen er iet van vermoed; maar onder de *Jooden* vinden wij, reeds vroeg, verhevene denkbeelden over een leven na dit leven, en allerklaarst is het zelve in het licht gebracht door JESUS CHRISTUS, en zijne Apostelen, door zijnen Geest gedreven. Reeds bewees de Zaligmaker, *Luk.* XX: 37. 38. dat MOSES van eene opſtanding der dooden geweten, en daar op gedoeld hebbe. „ Verders, dat de dooden waarlijk herleven en „ opgewekt zullen worden, heeft MOSES zelf aange„ wezen — wanneer hij den Heere noemt *den God van* „ ABRAHAM, *en den God van* ISAAK, *en den God van* „ JACOB: Doch God is niet een God van dooden, „ maar van levenden, want dezen leven allen voor hem." De laater *Joodſche* Profeeten ontleenen, wanneer zij de herſtelling van hun Volk, en deszelfs herlevenden bloeiſtand voorſpellen, hunne beelden van de Opſtanding der dooden, welk beeld zij, de één min de ander meer wijdlopig en omſtandig, ſchilderen, ten blijke, dat hun het denkbeeld van dit leerſtuk niet onbekend was. Dus zingt JESAIA XXVI: 19.

Maar thans herleven uwe doôn;
Uw' lijken zelv' herrijzen weder.
Ontwaakt, gij ſtofbewoners! juicht!
Uw daauw is als de daauw der planten;
Nu zal het aardrijk uit zijn ſchoot
De ſchimmen weêr in 't leven brengen.

Nog uitvoeriger tekent de Profeet EZECHIËL XXXVII; 3 - 10. dit zelfde beeld der Opſtanding, om de herſtelling van ISRAELS Kerk- en Burgerſtaat daar door voor oogen te ſtellen. De Profeet werd in geestverrukking nedergezet midden in eene vallei, die vol doodsbeenderen was, en langs dezelve geheel rondgeleid; en daar er verbazend veel van deze doodsbeenderen op den grond der vallei lagen, waren zij allen zeer droog en dor, als van lang overledene lijken, die geheel vergaan waren. Gevraagd door de Godſpraak: Of deze beenderen ook weder levend zouden worden? beäntwoordt de Profeet deze vraag, met zich op de Godlijke Alwetendheid te beroepen? Indien er gevraagd was: *kunnen* deze dooden weder levend worden? zou hij zich op Gods Almagt beroepen, en geene zwarigheid gemaakt hebben, de vraag volmondig met *ja* te beantwoorden. Maar nu was het alleen bij Gods Alwetendheid bekend, of *deze* dorre doodsbeenderen weder levend *zullen* worden? En nu werd aan den Profeet in zijne geestverrukking de daadlijke opſtanding dezer dorre doodsbeenderen vertoond. Op het bevel van God, ontſtond er een gedruisch, en eene heel ſterke beweging: de beenderen vervoegden zich bij elkanderen, daar kwamen zenuwen op de beenderen, zij werden met vleesch overkleed, en met eene huid overtrokken, en — eindelijk, kwam de levensgeest in hen, zoodat zij levend werden, en weder opſtonden, makende een verbazend groot heirleger uit.

Eere

Eene zoo uitvoerige ſchilderij kon men van den Profeet niet verwachten, ten zij hij een denkbeeld hebbe gehad, en eene overreding, van de waarheid, van de Opſtanding der dooden.

Nog duidlijker zijn de gezegden van den Koninglijken Dichter DAVID *Pſ.* XVI: 9.

Dies is mijn hart verblijd, dies juicht mijn edelst deel!
Ook zal mijn ligchaam in het graf ééns veilig rusten.
Mijn ziel verlaat gij in het rijk des doods toch niet,
Gij duldt niet, dat 't verderf uw gunſteling verteere,
Eerlang wijst gij mij 't pad, o God! ten leven weêr!
Daar voor uw aangezicht is louter, louter wellust,
Die allen wensch vervult! Daar aan uw rechtehand,
Is ſtoreloze vreugd! en eeuwige genougten!

En in den XVII *Pſalm* luidt het ſlot;

Ik zal in onſchuld nog
Uw aangezicht ééns zien;
Wanneer 'k, o God! ontwaak,
Geniet ik volle vreugd,
Daar 'k eind'loos bij u ben.

Doch in het Nieuwe Testament hebben wij niet alleen de vaste verzekering van deze waarheid, maar ook verſcheidene nadere bijzonderheden, van dezelve, en den onwrikbaren grondſlag, waar op zij rust, de opſtanding van JESUS CHRISTUS uit de dooden, als een zeker pand van onze heerlijke opſtanding. Hier verzekert ons JESUS zelf JOANN. V: 28. „ De tijd zal eens ko„ men, wanneer allen, die in de graven zijn, zijne ſtem„ me hooren, en het graf verlaten zullen. Die het goe„ de gedaan hebben, zullen opſtaan tot een zalig leven,

„ maar die het kwaade gedaan hebben, zullen opſtaan „ ten oordeele [om gevonnisd te worden.]" Zoo zag, in zijne Godlijke gezichten, de Ziener op *Pathmos*, *Openb.* XX: 13. „ De zee gaf hare dooden op, en de „ dood en afgrond gaven hunne dooden op, en deze „ allen werden, een ieder naar zijne daaden, gevonnisd."

De eerſte bijzonderheid, welke ons de Schriften des Nieuwen Testaments leeren, is, dat deze opſtanding algemeen zal zijn, zoo der deugdzamen of rechtvaardigen, als der godlozen en onrechtvaardigen. Deze was de hoofdzaak, welke de Apostelen van JESUS alömme aan Joden en Heidenen predikten en verkondigden, „ *alle de genen*, „ die geſtorven zullen wezen, zullen uit de aarde ver- „ rijzen", gelijk dit, behalven meer andere, de boven aangehaalde plaatzen, reeds duidlijk bewijzen.

Eene andere bijzonderheid is deze, dat *onze* ligchamen zullen worden opgewekt, wij zullen *verrijzen*, met *diezelfde* ligchamen, welke wij hier op aarde hebben omgedragen; even gelijk JESUS, met zijn eigen ligchaam, uit het graf is opgeſtaan, hetwelk hij, door de tekenen zijner wonden, aan zijne leerlingen kenbaar maakte. Evenwel moeten wij dit, dat wij met *hetzelfde* ligchaam zullen opſtaan, met omzichtigheid verſtaan, om in geene ongerijmdheden te vallen. Het is *hetzelfde* ligchaam, in dien zin, als wij na verloop van 30, 40 en meer jaren hier op aarde, niettegenſtaande alle veränderingen, evenwel gezegd worden, en gezegd moeten worden, *ons zelfde* ligchaam te hebben; doch te gelijk met die verändering van hoedanigheden, dat ons ligchaam, hier aardsch, en geſchikt, om met de tegenwoordige wereld in verband te ſtaan, alsdan *geestlijk* zal wezen, dat is, geſchikt en bekwaam voor deszelfs betrekking tot het toekomend leven.

Trouwens, en dit is eene andere bijzonderheid, welke ons de Bijbel leert, onze *ligchamen* zullen, met veranderde hoedanigheden, opſtaan: daaromtrent verklaart zich PAULUS I *Kor.* XV. breedvoerig en opzetlijk, zeggende onder anderen: „ Dit verganglijke moet met het „ onverganglijke verwisfeld worden;" want, zegt hij, een weinig te voren: „ Vleesch en bloed, [een ligchaam zo „ als wij thans hebben,] kan het Godsrijk niet deelach- „ tig wezen, ook kan het gene verganglijk is, in de on- „ verganglijkheid niet deelen."

Ver-

Verders moeten wij hier bedenken, dat het gene den mensch misschien onmogelijk schijnt, echter bij God *mogelijk* is, waar uit men alle twijfelingen, welke hier gemaakt worden, beäntwoorden kan, gelijk zij ook meest uitlopen op nutteloze vragen, welke niet dan door de uitkomst der zaak zelve kunnen beäntwoord worden, maar van welke men zeggen kan, het gene JESUS zeide tegen de *Sadduceën*, en hunne ingebrachte tegenwerpingen tegen de leere der Opstanding: „ Gij doolt, en „ toont, dat gij de Schriften niet verstaat, noch een „ rechtmatig begrip hebt van Gods Alvermogen. [In„ dien gij van dit laatste behoorlijk dacht, zoo zoudt „ gij weten,] dat — men, in het toekomende, den staat „ en toestand van Gods Engelen in den hemel zal even„ aaren."

Eindelijk geeft ons de Schrift de volkomene zekerheid van onze Opstanding uit de dooden, door de Opstanding van JESUS, wiens woorden aan zijne leerlingen zijn: *Ik leef, en gij zult leven.* Uit deze Opstanding ontleent PAULUS, herhaalde keeren, ontwijfelbare bewijzen voor de zekerheid van onze Opstanding, 1 *Kor.* XV. Tusschen deze twee waarheden is zoo naauwe betrekking, dat de gemelde Apostel schrijft: „ Indien er volstrekt „ geene Opstanding der dooden is, dan is ook CHRIS„ TUS niet opgewekt." 1 *Thesf.* IV: 14. schrijft hij: „ Zoo zeker als wij geloven, dat JESUS, na zijn' „ dood, weder is opgestaan, zoo zeker zal God ééns de „ overledenen, in de gemeenschap van JESUS, ook met „ hem, weder in het leven brengen." En elders *Rom.* VIII: 11. „ Indien dan de geest van Hem, die JESUS „ uit de dooden opwekte, in u lieden huisvest, zoo „ zal hij, die den CHRISTUS uit de dooden opwekte, „ ook ééns uwe nog sterflijke ligchaamen levend maa„ ken, uit hoofde, dat zijn geest in ulieden huisvest."

Het is waar, de kracht van dit bewijs gaat bijzonder die genen aan, die door het geloof met JESUS op het naauwst vereënigd, en de kracht zijns doods deelachtig zijnde, ook door zijnen geest leven, zoodat JESUS in hen leeft, en zij met hem leven zullen in eeuwigheid, moetende ook hun ligchaam ééns gelijkvormig zijn, aan het verheerlijkte ligchaam van hunnen Verlosser.

Doch de uitspraak der Heilige Schriften dat ook de godlozen zullen opstaan, en de noodzaaklijkheid, dat *allen*

Digitized by Google

len eens zullen moeten geöpenbaard worden voor den richterſtoel van CHRISTUS laten geen' twijfel over, dat ook de godlozen zullen verrijzen, om naar hunne werken, naar het geen zij in het ligchaam gedaan, en verricht hebben, gevonnisd te worden.

Dus zullen dan alle dooden opſtaan en de afgeſcheidene zielen, elk met haar eigen, nu weder herlevend, ligchaam verëenigd worden; maar — wanneer JESUS komt, onverwachts komt, zullen er nog menſchen *leven*, die ook geöordeeld zullen moeten worden. Omtrent dezen, die dan nog leven zullen, zegt de Geloofsbelijdenis: „ En „ aangaande de genen, die alsdan nog leven zullen, die „ zullen niet ſterven, gelijk de andere, maar zullen in „ één oogenblik veränderd, en uit verderflijk onverderf„ lijk worden." Hier omtrent ſchrijft PAULUS I *Kor.* XV: 51. volgg. „ Ik bid u, let hier op, alzoo ik u hier „ eene verborgenheid *ontdek*; *wij* zullen wel niet allen „ ſterven, maar moeten echter allen veränderd worden; „ in een ſtip des tijds, in één oogenblik, bij het laatſte „ bazuingeluid; want zoo ras de bazuin zich zal laten „ hooren, zullen de dooden, nu onverganglijk, opge„ wekt worden, maar wij, [die dan leven] zullen verän„ derd worden." Men vergelijke hiermede I *Theſſ.* IV: 17. „ Zelfs kunnen wij u, van 's Heeren wege, verze„ keren, dat wij, die nu nog leven, en zoo velen tot „ de komſte des Heeren leven zullen, daardoor echter „ boven de overledenen niets voor uit zullen hebben. „ Want wanneer de Heere zelf één's, met het ſein der „ opſtanding, onder de toejuiching van aards-engelen, „ en Godlijk bazuingeluid, van den hemel zal nederdaa„ len, zullen de dooden, die in het geloof aan CHRIS„ TUS geſtorven zijn, eerst opſtaan, vervolgends zullen „ wij, die nog leven, of zij, die dan leven zullen, te „ gelijk met hen, op helder luchtige wolken, opgeho„ ven worden, den Heere te gemoet, en dus zullen wij „ voor altijd bij den Heere zijn en verblijven."

(*Het Vervolg in het volgende Nommer.*)

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 50.

OPSTANDING. LAATSTE OORDEEL. EEUWIGHEID.
(*Art.* XXXVII. *der Geloofsbelijdenisse.*)

(*Vervolg van* No. 49.)

De dooden zullen ééns opgewekt, en zelfs de genen, die den laatſten dag der wereld beleven, veränderd worden, gelijk wij, in het voorgaande Nommer, gezien hebben, ten einde voor den Richterſtoel van den algemenen Richter te verſchijnen, en geoordeeld en gevonnisd te worden. JESUS *zal eenmaal uit den Hemel wederkomen, om te oordeelen de levenden en de dooden*, dit gelooft en belijdt de Christelijke Kerk, in ééne van hare oudſte Geloofsleuzen, gemeenlijk de *Geloofsleuze der Apostelen* genoemd, en geen leerſtuk wordt in de ſchriften van het Nieuwe Testament, door JESUS en zijne Apostelen, met meer verzekering, telkens herhaald, dan dat, gelijk het den mensch éénmaal gezet is te ſterven, dus ook daarna een oordeel over alle zijne daaden plaats zal hebben. PAULUS predikte dit leerſtuk, zelfs in het midden van het geleerd en wijsgeerig *Atheenen*, op den *Areopagus*, of *heuvel van* MARS: *Hand.* XVII. „ dat God eenen dag heeft vastgeſteld, op welken hij

„ de wereld en het menschdom naar rechtvaardigheid „ zal oordeelen, door eenen persoon (JESUS,) wien „ hij daartoe uitverkozen, en bij allen geloof en gezag „ bijgezet heeft, doordien hij denzelven uit de dooden „ heeft opgewekt." Zonder dat de Apostel schroomde voor de spotternijën van hen, die eene opstanding der dooden voor iet onmooglijks hielden, zijnde dit één van die leerstukken van het Christendom, welke bij de Heidenen als dwaasheid belagcht werden.

Ondertusschen, hoe zeker het ook zij, dat de geheele wereld éénmaal rechtvaardig zal geöordeeld worden, en dat eens een iegelijk zal vergolden worden *naar* zijne werken, waardoor de Godlijke Voorzienigheid zal worden *gerechtvaardigd*, en blijken zal, altijd goed, wijs, en billijk gehandeld te hebben, even zoo zeker is het, dat, ten aanzien der omstandigheden, een sluiër hangt voor deze ontzachlijke gebeurenis, welken de tijd éénmaal zal opligten; de Bijbel spreekt toch van dezelve onder beelden, ontleend van eenen rechtdag, welke beelden, met voorzichtigheid, en bedachtzaamheid, welke den Heiligen voegt, moeten toegepast worden. De hoofdzaak staat vast; het gantsche menschdom zal eenmaal zijn vonnis en vergelding naar zijne werken ontvangen, en wel door JESUS CHRISTUS, den Zoon des Hemelschen Vaders, en 's menschen Zoon, aan wien, gelijk hij zelf leert, de Vader al het oordeel heeft overgegeven en aanbevolen, die, op de allerheerlijkste en plegtigste wijze, dit zal verrichten, gelijk hij zelf, insgelijks, MATTH. XXV voorstelt.

Laat ons zien, wat de Geloofsbelijdenis der Hervormden, in het XXXVII Artikel van dit onderwerp belijdt: „ *Als dan zullen de boeken* (dat is, de Conscientien,) „ geöpend, en de dooden geöordeeld worden, naar „ het gene zij in deze wereld zullen gedaan hebben,

„ het

„ het zij goed of kwaad. *Ja de menſchen zullen reken-*
„ *ſchap geven* van alle onnutte woorden, die zij geſpro-
„ ken hebben, die de wereld niet dan voor kinderſpel
„ en voor tijdverdrijf achtte; en dan zullen de verbor-
„ genheden en geveinsdheden der menſchen openbaarlijk
„ voor allen ontdekt worden."

De eerſte ſpreekwijze is ontleend uit Openb. XX. 12. „ Ik zag," zegt de ziener JOANNES, „ de dooden, „ klein en groot, voor den troon ſtaan, en de boeken „ werden geöpend; bijzonder werd er één boek geöpend, „ het levensboek. Toen werden de dooden gevonnisd, „ volgends het geen in deze boeken geſchreven ſtaat, „ volgends hunne daaden. De zee gaf hare dooden op, „ en de dood en afgrond gaven hunne dooden op, en „ deze allen werden, een ieder naar zijne daaden, ge- „ vonnisd." Dit geheel tafereel is ontleend van het geen bij de menſchen gebruiklijk is, wanneer de Richters zitten, om het gericht te houden, en gerechtigheid te handhaven, dan worden de Boeken, de Registers, de aantekeningen der gebeurde zaken geöpend, en gelezen, en het gedrag der gedagvaarden daar uit blootgelegd, overwogen en beöordeeld, volgends de Wet, en het vonnis uitgeſproken, en ten uitvoer gebracht.

De mening dezer ſpreekwijze is dan: alles zal alsdan in het licht gebracht en verklaard worden; het geheel beloop, en de bedoeling der Godlijke Voorzienigheid, en het gedrag der menſchen jegens dezelve, als dan zonneklaar ontvouwd worden, hoe de Godlijke ontferming en liefde ſteeds het geluk zijner redelijke ſchepzelen beöogde, en hunne zaligheid wilde, en daar aan ſteeds, overëenkomſtig hunne redelijke natuur, arbeidde, maar hoe velen niet gewild hebben. Dezen wil der Godlijke Liefde noemt JOANNES het *Levensboek*; hetwelk dan geopend en ontſloten zal worden, zoo duidlijk en overtui-

gend, dat elks geweten het zal moeten toeſtemmen en erkennen, en in dit opzichte ſchijnen onze belijders deze boeken van de *Conscientiën* te verſtaan. Elks geweten zal zich herinneren en voorſtellen, de zoo menigvuldige weldaaden, hem van God, geduurende zijn leven, bewezen, ten einde hem door deze liefdekoorden te trekken tot de liefde en dienst van God; zoo vele vaderlijke kastijdingen, door welke hij van het kwaad afgeſchrikt, en tot eerbied en ontzag van den hemelſchen Vader had moeten gedreven zijn; de Godlijke langmoedigheid, die hem tot bekering opleidde; zoo vele genademiddelen, hem medegedeeld, ten einde hem den weg der zaligheid te doen bewandelen; *en* daar tegen zijne onöpmerkzaamheid op dit alles, zijne onkunde en dwalingen, dewijl hij de duisternis liever had dan het licht, zijne ongehoorzaamheid aan Gods wil, zijn verwaarlozen der deugd, en zijne ondeugende daaden en bedrijven, zijne liefde tot de wereld, zijn ongeloof, en met één woord alles, wat hem, in het gericht, beſchamen, en de Godlijke rechtvaardigheid moet doen billijken.

Dus zullen *de dooden*, dan levend opgewekt, en de levenden, doch *veränderd*, geöordeeld worden naar het geen zij in deze wereld gedaan zullen hebben. JESUS verklaart ons dit MATTH. XXV. hoe hij de deugdzamen, als gezegenden en geliefden van zijnen Vader, het Koningrijk, hun als eene erfenisſe van 's werelds grondlegging bereid, dat is, de zaligheid, zal toewijzen, naar de werken van liefde, barmhartigheid, en deugd, welke zij geöefend hebben, jegens hunne medemenſchen, die hunne hulp behoefden. Niet! dat zij, met deze deugden, de zaligheid verdienden. ô Neen! Hun eigen geweten zegt hun, dat zij de deugd niet dan gebrekig hebben beijverd, en dus daar in geenen grond van rechtvaardiging kunnen ſtellen, daar zij alleen door het geloof

loof in CHRISTUS voor God rechtvaardig zijn, zoodat hunne deugdzame werken alleen bewijzen zijn van hun oprecht geloof, gelijk zij daarom door JESUS worden voorgeſteld, als zich zelven onwaardig verklarende: „ Heere, wanneer hebben wij u zien hongeren of dorſten, dat wij u geſpijsd of gelaafd zouden hebben? „ Wanneer zagen wij u als een' vreemdeling, dat wij „ u huisveſtten? of naakt, dat wij u kleedden? Wanneer hebben wij u ziek, of in gevangenis, gekend, „ en u bezocht en opgepast? Maar de Koning en Richter zal hun antwoorden: In waarheid zeg ik u; „ voor zoo verre gij dit aan éénen van de minſten „ mijner broederen gedaan hebt, hebt gij het aan mij „ zelven gedaan."

Doch, zullen de goede werken en deugden openlijk erkend en genadig beloond worden, integendeel het verzuimen derzelven en de gepleegde ondeugden zullen insgelijks in het licht gebracht, en naar rechtvaardigheid vergolden worden, waarbij geenerhande uitvluchten baten zullen; gelijk ter aangehaalde plaatze geleerd wordt. Alle die menigvuldige en veelſoortige ontſchuldigingen, uitvluchten, en voorwendzels, waarmede de menſchen, hier op aarde, zoo algemeen gewoon zijn, als met zoo vele vijgenbladen, hunne zedelijke naaktheid te bedekken en hun geweten te ſtillen of te doen zwijgen, zullen dan niets baten, wanneer niet alleen de daaden, maar ook derzelver bronnen, blootgelegd, en het geheele hart, de binnenſte overleggingen en gedachten der menſchen, zullen ontdekt worden. enz.

„ *Ja, de menſchen zullen rekenſchap geven van alle* „ *onnutte woorden, die zij geſproken zullen hebben*, die de „ wereld niet dan voor kinderſpel en tijdverdrijf acht." Dit is eene uitſpraak van JESUS, MATTH. XII. 36. waar de Zaligmaker de *Fariſeën* beſtraft, die zijne God-

lijke wonderen, door den geest van God, *roekeloos* en *zinne-loos* lasterden, als wierp hij de *démons*, uit, door behulp van *Beëlfebul* den vorst der *Démons*, en waar hij, hun verklaard hebbende, dat zoodanige lastering tegen den Heiligen geest onvergeeflijk zij, dus vervolgt: „ Gij addere„ renkroost! hoe zoudt gij het goede kunnen ſpreken, „ daar gij boos zijt? De mond ſpreekt toch uit den „ overvloed van het hart; zoodat een goed mensch uit „ den goeden ſchat van zijn hart goede dingen voort„ brengt, maar een boos mensch brengt het kwaade „ voort uit den kwaden ſchat van zijn hart. Ik zeg u, van „ elk *nutteloos* woord, dat iemand ſpreekt, *daar van* „ zal hij in den oordeelsdag *rekenſchap* moeten geven; „ want *men zal uit* zijne *woorden* vrijgeſproken, en „ uit zijne *woorden* veröordeeld worden."

Uit dit verband van JESUS gezegden, ziet men duidelijk, wat hij door *elk ijdel woord*, of *nutteloos* woord, waar hij hier van ſpreekt, eigenlijk te dezer plaatze bedoelt, naamlijk: alle ſpotternijën en lasteringen, welke tegen de leere der waarheid, die naar de Godzaligheid is, worden ingebracht, alle zoodanige leerſtelſels en voorſtellen, welke op zich zelve, zonder grond of kracht van waarheid, gekant zijn tegen en ſtrijden met die leere, welke van God zelven geöpenbaard is; met één woord, *ijdele*, *nutteloze* woorden zijn hier hetzelfde, als *harde woorden*, in den Brief van JUDAS *vs.* 15. waar hij deze voorzegging van HENOCH aanhaalt: „ Zie de Heere komt met zijne duizenden en duizen„ den Heiligen, om het oordeel te houden, en alle „ godlozen onder het menschdom wegens hunne godlo„ ze daaden te ſtraffen, en wegens alle die *trotſche laſ„ teringen* (*harde woorden*, welke de godloze Zon„ daars tegen hem hebben voortgebracht."

De Geloofsbelijdenis verſtaat de uitdrukking *ijdele woor-*

woorden eenigzins anders, te weten van losse, ongebondene, dartele redenen, welke men doorgaands niet acht, of voor kinderspel of tijdverdrijf rekent: „ *vuile redenen*, „ *of oncërbare taal, en dartele dubbelzinnigheden*," van welke PAULUS de *Efeziërs* afmaant, als die den Heilige Christenen niet voegen *Efez.* V. 4, 5. „ Men hoore, zegt hij, geene besmettende redenen uit uwen „ mond, maar wel goede en nuttige, tot stichting en „ verbetering, die u tevens aangenaam maken bij de genen, die u hooren." En, in de daad, alschoon de Zaligmaker bepaaldlijk, gelijk wij zeiden, iet anders, te weten, spotternijen met en lasteringen tegen den Godsdienst bedoelt, evenwel behelst de zin der Geloofsbelijderen ook waarheid; alzoo zoodanige en dartele redenen gewislijk aan den Heiligen God mishagen, als zijnde een misbruik der tong en spraak, dat edel vermogen van den redelijken mensch, hetwelk ons tot verhevener einden gegeven is, om God te verheerlijken; maar het welk, op deze wijze, zoo onbetaamlijk en schandelijk wordt aangewend, waar over de Apostel JAKOBUS klaagt, en tegen waarschuwt *Jak.* III. 6—12.

„ Met één woord, dan zullen de verborgenheden en geveinsdheden der menschen openbaarlijk voor allen ontdekt worden." De menschen maken dikwijls hier in de wereld eene schijnvertoning van deugd, ja zelfs van Godsvrucht, welke zij niet zelden als een mom gebruiken, om hunne snoodheden te verbergen, ja, om zelfs deugdzamen, die zij haten, omdat zij deugdzaam zijn, met allerhande listen te benadeelen, en te vervolgen; hoedanige lieden de *Farizeën* waren, ten tijde van CHRISTUS, die uiterlijk voor de menschen een goed gelaad vertoonden van Godsdienst en zelfs ijver voor den Godsdienst, maar van binnen vol waren van ongerechtigheid, snoode huichelaars. Doch, dit alles zal eenmaal in het licht

licht geplaatst en de huichelaars beſchaamd worden, want, God zal eens ieder werk in 't gericht brengen, met al wat verborgen is, het zij goed, het zij kwaad. *Pred.* XII. 14. „ In dien dag zal God ook de verbor- „ genſte geheimen der menſchen, door JESUS CHRIS- „ TUS, beöordeelen". *Rom.* II. 16.

Geen wonder, dat dit algemeen oordeel onderſcheidenlijk wordt te gemoet gezien en verwacht. De ſnoodaarts durven er niet aan denken, zouden zich geern wijsmaken, dat zoodanig oordeel nooit plaats zal hebben, doch zoo dikwijls hun geweten ſpreekt, en dat geweten laat zijne ſtem, ook tegen hun wil en dank, meermalen hooren, dan is, gelijk de Belijdenis zegt: „ de gedachtenis van dit oordeel, met recht, ſchriklijk „ en vervaarlijk voor den boozen en godlozen." PAULUS noemt het *Hebr.* X. 27. *eene ſchrikbarende verwachting;* maar daartegen: „ zeer wenschlijk en troostlijk „ voor den vromen en uitverkozenen." De waare en ongeveinsde Christenen, die den Heere, die hen met eene eeuwige liefde heeft uitverkozen, door het geloof hebben liefgehad, en gediend, wenſchen met uitziend verlangen naar dezen dag, die voor hen zoo *troostelijk* is, omdat zij dan het einde van hun geloof, hunne volkomene zaligheid, deelachtig zullen wezen. Doch van het onderſcheiden vonnis over den deugdzamen en ondeugenden, in het volgende Nommer.

(*Het Vervolg en Slot in* N°. 51.)

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

DE
ONGEVEINSDE CHRISTEN.

N°. 51.

OPSTANDING. LAATSTE OORDEEL. EEUWIGHEID.

(*Art.* XXXVII. *der Geloofsbelijdenisse.*)

(*Vervolg en Slot van* No. 50.)

Wij eindigden ons voorig Nommer, met het geheel verschillend uitzicht der menschen op het laatste algemeene oordeel, wanneer de vergelding naar hunne daaden zal plaats hebben, daar de deugdzamen, met uitziend verlangen, dien dag, reikhalzend, verwachten, terwijl de godlozen en ongelovigen deszelfs aandenken niet kunnen verdragen, maar hem geern geheel uit hunne gedachten zouden uitwisschen. „ De gedachtenis dezes „ oordeels", zegt de Hervormde Geloofsbelijdenis, „ is „ met recht schriklijk en vervaarlijk voor den boozen „ en godlozen; en daartegen zeer wenschlijk en troost„ lijk voor den vroomen en uitverkozenen." En geen wonder, dewijl men alsdan het eindelijk vonnis uit den mond des Richters zal hooren; welk vonnis JESUS, die zelf de Richter zijn zal, *Matth.* XXV. ons vooráf bekend heeft gemaakt. Hoe lieflijk, hoe zielverblijdend, en verrukkend is zijne uitspraak over de uitverkozenen des Hemelschen Vaders, die in geloof en deugd God op

aarde, in hun leven, verheerlijkten; het is de liefderijke ſtem des opperſten Herders der zielen, die zijne ſchapen tot zich lokt, en vergadert: „ Komt, gij gezegenden „ en geliefden van mijnen Vader, neemt nu bezit van „ het Koningrijk, hetwelk u, als eene erfenisſe, bereid „ was, van 's werelds grondlegging af." Maar hoe verſchriklijk zal zijn vonnis den godlozen in de ooren donderen: „ Weg van mij, gij vervloekten, in het eeuwig vuur, hetwelk voor den duivel en zijne engelen „ bereid is."

Gelukkig de dengdgezinden, „ dewijl alsdan", dus vervolgt de Geloofsbelijdenis, „ hunne volle verlosſing „ volbracht zal wezen, en zullen aldaar ontvangen de „ vruchten des arbeids en der moeite, welke zij zullen ge„ dragen hebben: hunne onnozelheid (hunne ſchuldeloze oprechtheid en eenvoudigheid,) zal van allen be„ kend worden, en zij zullen de ſchriklijke wrake zien, „ die God tegen de godlozen doen zal, die hen getyrannizeerd, verdrukt en gekweld zullen hebben, in „ deze wereld."

De verlosſing der godvruchtigen zal dan voltooid wezen. Hier zijn zij, door het geloof, wel gerechtvaardigd voor God, met wien zij vrede hebben, door onzen Heere JESUS CHRISTUS, maar hunne heiligmaking is niet volkomen, zij hebben nog eenen geduurigen ſtrijd, in welken zij dikwijls bezwijken, doende, het geen zij niet willen, en niet doende, het geen zij met hun gantſche hart willen, zoo! dat zij, met PAULUS, moeten uitroepen: Ik ellendig mensch! wie zal mij verlosſen van het ligchaam der zonde dezes doods? Hier kennen wij ſlechts ten deele, onze kennis is gebrekig; hier zijn wij wel kinderen van God, maar het is nog niet geöpenbaard, wat wij zijn zullen, doch dit echter weten wij, dat, wanneer het geöpenbaard zal wor-

worden, wij den verheerlijkten JESUS gelijk zullen wezen, nademaal wij dan God zien, kennen en genieten, zullen, gelijk hij is, in de gantſche volheid van zijne eeuwige liefde; dus zullen zij aldaar, in den zaligen hemel, in de woningen des vredes, ontvangen en inzamelen de vruchten van hunnen arbeid en moeite, welke zij hier zullen gedragen hebben, hunne werken zullen volgen, en die kiem van deugd, welke zich hier naauwlijks openbaarde, zal zich daar ontwikkelen, en eenen rijklijken oogst voortbrengen; dan zullen allen hunne ſchuldeloze oprechtheid erkennen. Wij kunnen deze woorden niet beter noch krachtiger omſchrijven, dan met de gezegden van den Schrijver van *het Boek der Wijsheid* V. 1—5. „ Dan zal de deugdzame, met vele vrijmoedigheid, „ ſtaan, in de tegenwoordigheid van hen, die hem wel„ eer verdrukten, en zijne werkzaamheden verwierpen. „ Op dit gezicht, zullen dezen, met vreeze en ſchrik, „ ontſtellen, en over deze onvermoedde zaligheid ver„ baasd ſtaan, nu zullen zij, door te laat naberouw, „ getroffen, en met eenen benaauwden geest zuchtende, „ tot elkanderen zeggen: „ Deze was het, dien wij „ weleer belachten, en tot een voorwerp van onze ſpot„ ternij hielden. Wij, dwaazen, achteden zijn leven „ voor razernij, en zijn uitëinde voor onëerlijk, maar, „ hoe wordt hij nu, onder Gods kinderen, gerekend, „ en zijn lot is, onder de heiligen!"

De deugdzamen zullen de ſchriklijke wraak zien, welke God tegen de godlozen doen zal, die hen getyrannizeerd, verdrukt, en gekweld zullen hebben, in deze wereld. De ſtijl der Opſtelleren van de Geloofsbelijdenisſe klimt hier tot het hartstochtelijke, en is vol gevoel. Geen wonder, zij ondervonden het, hoe ver de woede en het geweld der Vervolgeren ging, die hen, op allerhande wijze, mishandelden, en ter dood toe ver-

volgden. Niet, dat de zaligen zich zullen verblijden in de rampen dezer ongelukkigen, als zoodanig, neen! dergelijke aandoeningen zouden onbeſtaanbaar zijn, met hunne volkomen heilige liefde, maar, daar zij in deze godlozen de vijanden van God in CHRISTUS zien, zullen zij de rechtvaardige ſtraffen van den hoogſten Richter billijken en goedkeuren: „ Rechtvaardig zijt gij, „ Heere! die zijt en waart! Gij Heilige! omdat gij dus „ billijk ſtraft! Zij hadden het bloed der Heiligen, en „ der Profeeten, vergoten!" — *Openb.* XVI. 5, 6.

En zeker rampzalig is het lot der godlozen, „ de„ welke overwonnen zullen worden door het getuigenis „ van hunne eigene conſcientiën, of gewetens." Dus drukt de boven aangehaalde Schrijver van *het Boek der Wijsheid* V. 6. enz. de rampzalige wroegingen dezer ongelukkigen uit: „ Ja, waarlijk, wij zijn van den weg „ der waarheid afgedwaald, het licht der deugd be„ ſcheen ons niet, de zon van gerechtigheid ging over „ ons niet op. Wij bewandelden, volkomen, de paden „ der ondeugd en van het verderf, en zworven om „ door woeste wegen, maar den weg van het Opper„ wezen kenden wij niet. Wat heeft ons de hoogmoe„ dige verwaandheid gebaat? Wat heeft ons de rijk„ dom, met zelfsverheffing, toegebracht? Dit alles is „ voorbijgegaan, als eene ſchaduw, en als eene voor„ bijlopende tijding, als een ſchip, hetwelk de water„ golven klieft, van welks vaart, zoo min als van zij„ nen rechten loop door de baaren, geen ſpoor te vin„ den is. Of gelijk geen kenmerk overblijft van de „ vlugt van het vogeltjen, dat door de lucht vliegt; „ want, als de vleugels bewogen worden, wordt, door „ den ſlag der wieken, de dunne lucht gezweept, en „ door de kracht der vaart geſcheurd, maar, daarna „ vindt men geen teken, dat er iet doorgegaan is. —

„ Of,

„ Of, gelijk, wanneer een pijl naa het wit geſchoten
„ wordt, de daardoor verdeelde lucht terſtond weder
„ ſamenvloeit, zoodat men zijnen doortogt niet herkent.
„ Even dus zijn wij, geboren wordende, bezweeken,
„ zonder dat wij een kenteken van deugd kunnen aan-
„ wijzen, integendeel, wij zijn, door onze eigene boos-
„ heid, verteerd."

En onder zoodanige wroegingen des geweetens, „ zul-
„ len zij onſterflijk wezen, doch in zulker voege, dat
„ het zal zijn, om gepijnigd te worden, *in het eeuwig*
„ *vuur, hetwelk den Duivel en zijne Engelen bereid is.*"
De Geloofsbelijdenis ſtelt, derhalven, eene eeuwige
ſtraffe der godlozen, zij zullen onſterflijk zijn, doch in
dezer voege, dat het zal zijn, om gepijnigd te worden.
De zin zal hier wel niet zijn, dat God hen met dat
oogmerk onſterflijk gemaakt heeft, ten einde hen eeu-
wig te pijnigen, die zin wordt nergens in de H. Schrift
gelezen; maar dit zal de mening wezen: De godlozen
zijn onſterflijk, dewijl de mensch voor de eeuwigheid
geſchapen is, en dit het doel der Godheid was, bij de
ſchepping des menſchen, opdat de mensch zijnen Schep-
per verheerlijken, en met hem in eene eeuwige zaligheid
leven zoude, om hem te looven en te prijzen, ten
welken einde God den mensch met zijn beeld beſchon-
ken had. (*Heidelb. Catechism.* Zond. III. Vr. 6.) Maar,
helaas! hetgeen God, de Liefde, aan den mensch ge-
ſchonken had, een onſterflijk wezen en beſtaan, tot des
menſchen geluk, hebben de godlozen, door hunne moed-
willige ſnoodheid, verkeerd en verdorven, waardoor de
onſterflijkheid voor hun rampzalig is geworden, dewijl
zij daardoor wel eeuwig leven en beſtaan, maar ook,
eeuwig door de wroegingen van hun geweten, en het
gevoel van Gods ongenoegen en heiligen afkeer van
het kwaade, gepijnigd en hopeloos gekweld worden.

Ondertusſchen leert ons de Heilige Schrift, op verſchel-dene plaatzen, dat deze pijnen en ſtraffen onderſcheiden zullen wezen in zwaarte, naar evenredigheid van den trap van zedenlijke verdorvenheid, waar in de menſchen zich geſtort zullen hebben. Trouwens, die 's Heeren wil geweten, maar niet gedaan zal hebben, zal met dubbele ſlagen geſlagen worden. Zoodat Gods rechtvaardigheid hier heilig en zuiver blijft, zonder krenking zijner lief-de, die zoo lang, zoo dikwijls, verſmaad is geworden.

Verder mogen wij ons in deze geheimen niet inlaten, ons te vrede houdende, dat Gods wijsheid, goedheid, en liefde, niet min dan zijne rechtvaardigheid, zich, van eeuwigheid tot eeuwigheid, heerlijk openbaaren zal.

Wij beſchouwen liever het heuglijk lot der deugdza-men, hetwelk zij, volgends de Godlijke belofte, te wach-ten hebben, en eeuwig genieten zullen. „ En daarte-„ gen, de gelovigen en uitverkozenen zullen gekroond „ worden met heerlijkheid en eere." Zij zullen zege-vieren, en deelen in de heerlijkheid en zaligheid van hunnen glorierijken en verheerlijkten Zaligmaker. „ *De* „ *Zoon van God zal hunnen naam belijden voor God* „ *zijnen Vader, en zijne uitverkozene Engelen;*" hij zal hen voor zijne dienaren, voor zijne vrienden, voor zijne broeders, erkennen, en als zoodanig behandelen, zoodat al het zijne het hunne zal wezen, en zij in de liefde des Hemelſchen Vaders zich onmiddelijk zullen verlusti-gen, die in hen zijn Godlijk welbehagen vindt; en de Engelen, die hier reeds ten dienst uitgezonden en ge-bruikt werden, om der genen wil, die de zaligheid be-erven zullen, zullen hen dan ontvangen in de eeuwige woningen des vredes, hen als hunne mededienstknechten van den zaligen God, als medeburgers van den hemel, begroetende, en met hen verkeerende „„ *Alle tranen* „ *zullen van hunne oogen afgewischt worden.*" Welke woor-

woorden uit *Openb.* XXI. 4. ontleend zijn. „ God zal „ alle tranen van hunne oogen afdroogen. De dood „ zal niet meer zijn, noch treurigheid, noch gejammer, „ noch moeilijkheden. Alle die eerſte en voorige din„ gen zijn voorbij."

„ Hunne zaak, die nu tegenwoordig van vele Rich„ teren en Overheden als kettersch en godloos ver„ doemd wordt, zal bekend worden de zaak van Gods „ Zoon te zijn." De Geloofsbelijders wisten daar van te ſpreken, hoe hunne zaak, door de listen en kunstenarijen van eene bedorvene Geestelijkheid, zwart gemaakt, en bij vele Richters en Overheden, als kettersch, godloos, maar te gelijk als oproerig en ſtrijdig met het welzijn van den Burgerſtaat, aangemerkt werd. Doch, eindelijk zal elke goede zaak zegevieren, en de waarheid in het licht komen, bijzonder in dien algemeen beſlisſenden dag, wanneer de zaak van JESUS volkomen zal gerechtvaardigd worden.

Eindelijk, „ tot eene genadige vergelding, zal hen „ de Heere zulk eene heerlijkheid doen bezitten, als „ het hart eens menſchen nimmer zou kunnen beden„ ken." Wij kunnen ons geene behoorlijke en evenredige denkbeelden vormen van het geluk en de zaligheid, die bereid is voor de verëerers van God, de betrachters der deugd. De Bijbel put alles, wat heerlijk, wat vermaaklijk, wat begeerlijk, in de natuur is, uit, om er beelden van te ontleenen, ten einde ons eenige flaauwe ſchetzen te maalen van deze zaligheid. Zij is een Koningrijk, een zitten op den troon van JESUS, eene maaltijd, eene bruiloft, een aanzitten met ABRAHAM, ISAäK, en JAKOB; eene ſtoreloze eeuwige vreugde; een volmaakte Paradijs-ſtaat, een eeuwig leven in het licht, en bij God; doch na dit alles, beſluit de Apostel: *Het is nog niet geöpenbaard wat wij*

zijn

zijn zullen. Het zal *volmaaktheid* wezen; doch voor ons nu nog eene verborgenheid, waar op PAULUS toepast het gezegde van JESAIA: „ Hetgeen geen oog „ gezien, geen oor gehoord heeft, noch ooit opkwam „ in de gedachten van éénig mensch, dat heeft God „ geſchikt voor hen, die hem beminnen."

Hoe groot die zaligheid zijn zal, kunnen en mogen ongeveinsde Christenen eenigzins beoordeelen, wien het in zalige oogenblikken, van opgeruimde geloofs-oefening, of beſchouwing der Godlijke liefde in JESUS CHRISTUS, of betrachting van eenige verhevene Christelijke deugd, of behaalde zelfs-overwinning, in eenig geval van zware beproeving, gebeuren mag, die vrede des gemoeds, die blijdſchap van een goed geweten, te ſmaken, welke alle verſtand, alle menschlijke begrippen, te boven gaat, en door geene woorden of beſchrijvingen uitgedrukt kan worden, en welke echter, met dit *alles*, niet meer is, dan een *voorſmaak*, *een beginſel*, der eeuwige vreugde en volmaakte hemelſche zaligheid, welke ook daardoor nog verhoogd en vergroot wordt, dat zij *eeuwig* zal duuren, en, misſchien, eeuwig zal toenemen!

„ Daaröm", dus beſluit de Geloofsbelijdenis, „ ver- „ wachten wij dien grooten dag met een groot verlan- „ gen, om ten vollen te genieten de beloften Gods, in „ JESUS CHRISTUS, onzen Heere." Dit is het uitzicht van den ongeveinsden Christen; hier beneden is zijn geluk niet, in dit tegenwoordig leven is de voldoening niet van zijne begeerten, hij ſtrekt zich uit naar de eeuwigheid; naar eene toekomende en betere wereld. Met deze betuiging eindigen de Opſtellers deze hunne Belijdenis, welke geſchikt was, om tot eene verantwoording voor hen en hunne zaak, de zaak van CHRISTUS, te dienen, bij den *Spaanſchen* Koning, hunnen Vorst, die waarlijk hen niet als oproermakers, of ſlechte burgers, kon houden, Christenen, die zoo verhevene verlangens koesterden, Christenen, die hun burgerſchap in den hemel hadden, waar uit zij ook den Zaligmaker verwachtten, die éénmaal komen, en hen in zijne heerlijkheid opnemen zal.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Digitized by Google

N°. 52.

IET TEN BESLUITE OVER DE GELOOFSBELIJDENIS IN HET ALGEMEEN.

Ik heb dus wederom, in eenen Jaargang van deze mijne Weekblaadjens, een geheel Stuk afgehandeld, *de Geloofsbelijdenis der Hervormde Gemeente in Nederland*, gelijk voor twee jaaren, *den Heidelbergschen Katechismus*, beide Stukken, welke dezelfde Hervormde Kerk, tot op heden toe, als *publieke* Stukken erkent, die zij wil aangemerkt hebben, als hare gevoelens, omtrent de leere, welke JESUS en zijne Apostelen, volgends het *Euangelie*, ons menschen, tot onze zaligheid, geleerd hebben, in zich bevattende, gelijk zij dan ook van allen, die zij als Leeraaren in haar midden toelaat, en aanneemt, vordert, dat zij den gezegden *Katechismus* en deze *Geloofsbelijdenis*, benevens de besluiten en kerkregelen, omtrent de verschilstukken tusschen de Hervormden in de XVII eeuw, ontstaan, volgends de beslissing der *Dordsche* Kerkvergadering, ondertekenen, en hunne overëenkomst van gevoelen met deze Stukken, daardoor, openlijk te kennen geven; wordende daarom deze Stukken *Formulieren van eenigheid* genoemd, als behelzende de punten en leerstukken, omtrent welke de Christenen, die met den naam van *Hervormden* onderscheiden worden,

overëenkomen, en die zij als waarheden van den Christelijken Godsdienst geloven, belijden, en leeren.

Ik heb mijne verhandeling, ter opheldering van deze *Geloofsbelijdenis*, zoo ingericht, dat ik, het bijzonder doel en oogmerk van derzelver Opſtellers in het oog houdende, dienvolgends hunnen waaren zin heb ontvouwd en voorgedragen, waarbij ik tevens niet uit het oog heb verloren, hunne woorden en uitdrukkingen met die van den *Heidelbergſchen Katechismus* te vergelijken, waar uit ons de naauwſte en volkomenſte overëenſtemming dezer twee geſchriften heeft kunnen blijken, het welk ook wederzijds ons heeft kunnen verzekeren, dat wij ze beiden wel verſtaan en verklaard hebben. Ook heb ik niet verzuimd, uit den *Bijbel*, aan te wijzen, die plaatzen en gezegden, op welke de Opſtellers hunne leere en gevoelens gronden. Doch, in de eigenlijke behandeling en verdere uitbreiding der leerſtukken, voornaamlijk zoo als men ze naderhand in de ſamenſtellen van bijzondere Godgeleerden vindt, heb ik mij niet ingelaten, dewijl zulks buiten mijn plan liep. Het is zoo, ik zou, uit gelijktijdige ſchriften van onze Protestantſche Hervormers, de leerſtukken, in deze Geloofsbelijdenis voorkomende, nader hebben kunnen ſtaaven, en den zin opheldren, maar, in dat geval, zou ik, tegen mijn oogmerk, breeder hebben moeten uitweiden, het welk de palen van een weekblad ook niet toelieten. Reeds, gelijk gezegd is, zal ook de vergelijking met den *Heidelbergſchen Katechismus* kunnen getuigen, dat ik, ten minſten, over het geheel, het ſtelzel van Geloofsleere onzer Hervormers juist heb ontwikkeld.

Ik vleije mij, met dezen arbeid, aan velen dienst te hebben gedaan, het welk ik ook uit de genegenheid, waarmede men dezen Jaargang, even als dien, in welken ik den *Heidelbergſchen Katechismus* heb opgehelderd, ont-

van-

vangen heeft, veilig beſluiten mag; misſchien echter worden mijne poogingen van anderen uit een ander oogpunt beſchouwd, die zich bevreemden zullen, dat men zich moeite geeft, omtrent een zoo ouderwetsch ſtuk, daar men, in onze tijden, zoo veel nieuw licht roemt ontſtoken te hebben. Juist terwijl ik ga zitten, om dit laatſte Nommer van dit Deel mijns Werks te ſchrijven, ontvang ik een klein Boekjen, onder den titel: *Iets over de Protestantſche Formulieren van eenigheid. Een volksboekje, voor mijne mingeoefende Landgenoten, door een Protestant. Te Franeker, bij* ISAAC VERWEY, 1802. De ongenoemde Schrijver van hetzelve merkt, onder anderen, *Bladz.* 10 aan, dat de *Nederlandſche Geloofsbelijdenis, de Heidelbergſche Katechismus, en de Canons of regels der Dordſche Synode* niet door *genoegzaam kundige en onpartijdige mannen* zijn opgeſteld *veel te lang* zijn — *en met zich zelven, en de waarheid niet in alles*, overëenſtemmen.

Niemand verwacht zeker van mij, dat ik met dezen Schrijver, of met iemand, wie hij ook zij, zal ondernemen te twisten. Ik heb, gelijk bekend is, die gewoonte niet, als bij ondervinding wetende, dat de waarheid, eenvoudig en zonder twistgierigheid voorgedragen, zich het best aan het geweten van elken waarheid-minnaar veräangenaamt. Evenwel, moet ik dit zeggen, dat, gelijk ik mij *over het geheel* verwonder, dat deze onbekende Schrijver dit onderwerp, (de waarde, het nut, en het verpligtende der Formulieren van eenigheid,) behandelt in een volksboekjen, er in het bijzonder, door het geheele Boekjen heen, eene tegen de waarheid der geſchiedenis aandruiſchende voorſtelling plaats heeft, te weten, dat de *Heidelbergſche Katechismus*, en de *Geloofsbelijdenis*, even gelijk de *Canons* of regels van het Dordſche Synode, door dit *Synode* het eerst, als *Formulieren van eenigheid* werden *vastgeſteld*. Dit is zoo niet. Het geen waar

is, van de gezegde *Canons* of Regels, is niet waar, van den *Katechismus* en *Geloofsbelijdenis*. De *Heidelbergſche Katechismus* en de *Geloofsbelijdenis* werden reeds van de eerſte vestiging der Hervormde Gemeente in Nederland, en dus omtrent eene halve eeuw vóór de bijeenkomst der Dordſche Kerkvergadering van 1618 en 1619 door de Nederlandſche Kerken als *haren* Katechismus, als *hare* Geloofsbelijdenis, aangenomen, en volgends meer dan ééne Kerkvergadering in dit land, verbonden zich de Leeräars der Hervormden dienvolgends te leeren en te prediken. Even dit was, ook de reden, waaröm die Hervormde Leeraars, die naderhand als *Remonſtranten* onderſcheiden zijn, toen de verſchillen over ſommige bijzondere *leerſtukken* gerucht begonnen te maken, aandrongen op eene Herziening, en in één of ander opzicht, gelijk zij het noemden, verbetering van den *Katechismus* en *Geloofsbelijdenis*. Het gebruik van den *Katechismus* en der *Geloofsbelijdenis* werd door de *Synode* van *Dordrecht*, ſlechts *bevestigd*.

Zoodra nu de onwaarheid van het voorſtel van den ongenoemden Schrijver ons blijkt, dan vervalt te gelijk, het geen hij aanvoert aangaande de *partijdigheid* of *onpartijdigheid* van de Opſtellers van den *Katechismus* en der *Geloofsbelijdenis*. Dewijl de ééne en andere lang vóór de twisten met de Remonſtranten hun werk opſtelden, kunnen zij, in betrekking tot deze twisten, niet *partijdig* wezen; het vermoeden van *partijdigheid* zou alleen kunnen oprijzen, met betrekking tot de verſchillen van hunnen tijd, bij voorbeeld, met betrekking tot de *Roomſche* Kerk en derzelver leere, gelijk, in de daad, de *Geloofsbelijdenis* eigenlijk en oorſpronglijk eene verantwoording zijnde tegen allerhande beſchuldigingen, door de Roomſche Geestlijkheid tegen de Hervormden ingebracht, deze beſchuldigingen in het bijzonder ge-

geſtadig in het oog heeft; verders, hebben wij gezien, dat de Opſtellers zich ook nadruklijk verklaren omtrent de toenmalige Dweepers, die onder den naam van *Wederdoopers* bekend waren, en zoo vele oproeren en verwarringen aanrichtten. Omtrent de navolgers van LUTHER integendeel, van welke zij alleen in eene of andere bijzaak verſchilden, hebben zij zich zoo omzichtig uitgedrukt, dat men de *Augsburgſche* Geloofsbelijdenis met deze der *Nederlandſche* Hervormden vergelijkende, in de hoofdleeringen, eene zeer groote overëenkomst vinden zal.

Daar is, derhalven, geene reden, om zich over de *partijdigheid* der Opſtelleren van deze Geloofsbelijdenis te bezwaaren; maar! zij waren, misſchien niet genoegzaam kundig. „ Het was onmogelijk, dat die welmeenende „ Mannen genoegzame kundigheid, in de talen en uit„ legkunde, hadden, om zulk een *geducht* werk te „ ondernemen; wat kan er ongerijmder zijn, dan de „ Hoogleeräars en Leeräars van onzen tijd, die *hon„ derdmaal* meer hulpmiddelen en *doorzicht* hebben, „ dan in die *duistere* tijden, aan hunne *gebrekige* op„ ſtellen, als eenen leidband over te geven."

Wat wordt er los heen gepraat en geſchreven! Die *duistere* tijden! toen zoo *groote* mannen het *licht* voor de wereld op nieuw ontſtaken, toen LUTHER, ERASMUS, CALVYN, ZWINGLIUS enz. leefden, om zoo vele anderen, in alle vakken van geleerdheid, ten dien tijde, uitmuntende mannen niet te noemen! Onze ongenoemde Schrijver drukt zich, ondertuſſchen, uit, als of hij van de *duistere* en ijzeren middel-eeuwen ſprak. Ik wil niet ontkennen, dat onze tijden *hulpmiddelen* bezitten, dienſtig tot eene goede uitlegkunde, welke men toen ontbeerde, maar zonder de Hoogleeräaren en Leeräaren van onzen tijd te beöordeelen, durf ik

wel verzekeren, dat niemand hunner, wetende de verdienſten van die zoo evengenoemde en andere groote mannen, zich zal toeſchrijven, *honderdmaal meer doorzicht* te bezitten, dan deze. Laat ons de waarheid erkennen: Zij waren de eerſte ijsbrekers, welke het nu ligter valt te volgen. Een dwerg, op de ſchouders van eenen reus getild, zal misſchien nu eenigzins verder zien, maar de reus blijft toch de reus. Deze gelijkenis is niet nieuw, en is van mij thans niet uitgevonden, maar zij bevat waarheid.

Doch, dit zij ten dezen genoeg. Ik heb dit enkel willen aanvoeren, ten einde voor te komen, dat niemand zich te ligt vergape aan het *Iets over de Protestantſche Formulieren*, en de *mingeoefenden* onder onze Landgenoten zich niet, zonder onderzoek, op de gezegden en verzekeringen van den ongenoemden Schrijver verlaten.

Alleen wil ik, ten beſluite van de verhandeling over de *Geloofsbelijdenis*, nog de ééne en andere aanmerking maken, en aan mijne Lezeren ter overweging geven.

Elk, die onbevooroordeeld is, zal van deze *Geloofsbelijdenis* met mij oordeelen:

Voorëerst dat dezelve een voortreflijk en uitmuntend opſtel zij, het welk zijnen Opſtelleren eere aandoet, die het, daarënboven, niet in het licht hebben gegeven, vóór dat het hunnen Medeleeraaren, en zelfs den Leeraaren der Kerk te *Geneve*, ter beoordeling, naziening en verbetering, was ter hand geſteld, met wier volkomene goedkeuring deze Geloofsbelijdenis als de *Geloofsbelijdenis der Hervormden* in Nederland, vervolgends in druk verſcheenen, en als zoodanig op de *Nederlandſche* Kerkvergaderingen ingevoerd en erkend is.

Ten tweeden. Om deze uitmuntendheid recht te beoordeelen, moet men deze Geloofsbelijdenis vergelijken,

ken, met hare bijzondere bedoeling, en met de omſtandigheden van dien tijd, aan welke zij, gelijk wij gezien hebben, beäntwoordt, en waarmede zij volkomen inſtemt.

Ten derden. Daar uit zal volgen, dat men over verſchillen, betreffende zekere leerſtukken, welke verſchillen eerst nadenhand ontſtaan zijn, vèrgeefs wijdlopige en opzetlijke verklaringen en bepalingen in dezelve zou zoeken.

Ondertusſchen, in de *vierde plaats*, dewijl dit opſtel een menschlijk werk is, zal het niet geheel zonder gebreken wezen, er zullen eenige bijzonderheden in zijn, welke duidelijker en juister hadden kunnen uitgedrukt worden; de ééne of andere Bijbelplaats zal misſchien, uitlegkundig, eenen anderen zin hebben, dan in welken zij in deze Geloofsbelijdenis wordt aangehaald; wij hebben er, in de verhandeling, acht op gegeven, en rondborſtig aangewezen, waar wij eenige misvatting ontdekten. Zij moet, derhalven, getoetst worden, aan den Bijbel, en heeft, op zich zelve, geen geweten-verbindend gezag, integendeel wijst zij zelve ons op den Bijbel, als den eenigen regel van ons geloof in godsdienſtige waarheden. Doch, dus getoetst wordende, wordt zij, met betrekking tot het geheele verband der leere, en de gelijkvormigheid (*Analogie*) van ons geloof, proefhoudend bevonden.

Eindelijk en *in de vijfde plaats*, dewijl deze Geloofsbelijdenis een werk van menſchen is, zal geen Protestant daardoor zich in zijn geweten laten verbinden, doch, daar toe dient ook derzelver gebruik in de Hervormde Kerk niet. Het is onwaar, wanneer men zoo los heen ſchrijft of zegt: dat zij aan de Hoogleeräars en Leeräars van onzen tijd, *als een leidband*, wordt overgegeven. Geen *Protestant* zal aan den

mensch,

menschlijken leidband willen loopen. Dit zou ook tegen deze Geloofsbelijdenis zelve, ſtrijden. Wij moeten deze zaak dus beſchouwen. Deze Geloofsbelijdenis behelst eene verklaring, wat derzelver Opſtellers, ten aanzien van den Godsdienst, gevoelden en geloofden. De Nederlandſche Gemeenten hebben, na onderzoek, verklaard, dat de gevoelens en het geloof, daar in vervat, het hunne was, als Christenen, en wel onderſcheiden van die gevoelens, welke in hunnen tijd, door onderſcheidene aanhangen en gezindten, zoo van Christenen als anderen, geleerd en beleden werden. Zij hebben ze derhalven, als een *Formulier* van hare gevoelens, aangenomen, en *gelijk hare* Leeraars ten dien tijde, zoo verklaart elk Hervormd Leeraar nog heden, door ze te ondertekenen, dat deze ook zijne gevoelens zijn, en hij die, als Leeraar der Hervormde Christenen, voornemens is te leeren en te prediken. Zij is dus voor hen geen *Leidband*, geen hinderpaal voor toenemen in kennis, voor vrijheid van verder onderzoek; eene geloofsverklaring of belijdenis is zulks uit haren aart niet. Doch, mijn beſtek laat hier geene verdere uitweiding toe.

En hier mede, waarde Landgenoten! eindig ik dezen Jaargang, met dankzegging aan mijnen God, die mij gezondheid en lust tot dit werk, ook weder dit Jaar, geſchonken heeft; met dankzegging aan Ulieden, die met zoo veel toegenegene inſchiklijkheid mijnen arbeid ontvangen hebt; en met een voornemen, om denzelven, in het nu weder aanſtaande Jaar, met nieuwen lust, onder afwachting van den Godlijken zegen te vervolgen. De gewoone Feesttekſten, benevens de Formulieren en Liturgie der Hervormde Kerk, zullen ons ſtoffe genoeg tot een volgend Deel bezorgen. Het welk, gelijk ik hoope, niet onaangenaam noch onnuttig zal wezen.

Te Amſteldam, bij M. DE BRUIJN, in de Warmoesſtraat.

Bayerische Staatsbibliothek München

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google